

Palača Hrvatskoga inženjerskog saveza (nekadašnja palača Vranczyany-Dobrinović) : Berislavićeva ulica 6, 8, Zagreb : povijest gradnje, valorizacija i prijedlog konzervatorskih smjernica

---

Horvat-Levaj, Katarina

Authored book / Autorska knjiga

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Publication year / Godina izdavanja: **2021**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:254:281170>

<https://doi.org/10.31664/9789533730004>

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-23**

Repository / Repozitorij:

[PODEST - Institute of Art History Repository](#)

PALAČA HRVATSKOGA
INŽENJERSKOG SAVEZA
(NEKADAŠNJA PALAČA VRANYCZANY-DOBRINOVIĆ)
BERISLAVIĆEVA ULICA 6, 8, ZAGREB
POVIJEST GRADNJE, VALORIZACIJA I PRIJEDLOG KONZERVATORSKIH
SMJERNICA

INSTITUT ZA POVIJEST UMJETNOSTI
ZAGREB, PROSINAC 2021.

PALAČA HRVATSKOGA
INŽENJERSKOG SAVEZA
(NEKADAŠNJA PALAČA VRANYCZANY-DOBRINOVIĆ)

BERISLAVIĆEVA ULICA 6, 8, ZAGREB

POVIJEST GRADNJE, VALORIZACIJA
I PRIJEDLOG KONZERVATORSKIH SMJERNICA

Zagreb, prosinac 2021.

KONZERVATORSKI ELABORAT

Autorica

dr. sc. Katarina Horvat-Levaj

Arhitektonska snimka

Ivana Kosier Czeisberger, dipl. ing. arh.

Grafička obrada nacrtu

Lucija Bajan

Petra Banić

Fotografije

Paolo Mofardin

Lektura

Rosanda Tometić

Restauratorsko sondiranje

Špatula d. o. o.

Voditeljica

Mirta Krizman, dipl. restaurator-konzervator,
kipar

Suradnica

Dijana Fadljević Hulina, mag. restauriranja i
konzerviranja umjetnina

Grafičko oblikovanje

Franjo Kiš, ArTresor naklada

Izvršitelj

Institut za povijest umjetnosti

Voditeljice istraživanja

dr. sc. Katarina Horvat-Levaj
Ivana Haničar Buljan, dipl. ing. arh.

Naručitelj

Hrvatski inženjerski savez

Recenzentice

Marijana Sironić, dipl. ing. arh.
dr. sc. Ana Šverko

SADRŽAJ

UVOD	7	II. ANALIZA ARHITEKTONSKIH OBILJEŽJA I ZATEČENOG STANJA	23	ulici u kontekstu zagrebačke kasnohistoricističke arhitekture	88
I. POVIJESNA ANALIZA FORMIRANJA I OBLIKOVANJA PROSTORA	9	II.1. Smještaj	25	V. PRIJEDLOG KONZERVATORSKIH SMJERNICA ZA UREĐENJE I OBNOVU	91
I.1. Palača Vranyczany-Dobrinović i njezino urbano okružje	11	II.2. Organizacija unutarnjeg prostora	25	V.1. Unutrašnjost	93
I.1.1. Blok između Gajeve, Berislavićeve, Preradovićeve i Tesline ulice prije gradnje palače Vranyczany	11	II.3. Unutarnja oprema	44	V.1.1. Ulazni prostor, vestibul i glavno stubište	93
I.1.2. Izgradnja palače Vranyczany na uglu Berislavićeve i Gajeve ulice i uređenje obližnje Zelene potkove	14	II.4. Pročelja	50	V.1.2. Prizemlje	94
I.1.3. Blok između Gajeve, Berislavićeve, Preradovićeve i Tesline ulice nakon izgradnje palače Vranyczany	16	II.5. Krovište	58	V.1.3. Veža i pomoćno stubište	96
I.2. Naručitelji i korisnici palače	19	II.6. Dvorište	59	V.1.4. Prvi kat	96
I.2.1. Obitelj Vranyczany-Dobrinović i gradnja palače (1888./1889.)	19	II.7. Materijal i tehnika gradnje	59	V.1.5. Potkrovlje	98
I.2.2. Tvornica električnih strojeva Rade Končar i adaptacija palače u Institut za više rukovodioce proizvodnih poduzeća Ministarstva teške industrije (1949./1950.)	21	II.8. Građevinsko stanje	60	V.1.6. Podrum	98
I.2.3. Hrvatski inženjerski savez i adaptacija palače u sjedište HIS-a (od 1952. do danas)	22	III. GENEZA GRADNJE I ADAPTACIJE	63	V.2. Vanjština	98
		III.1. Gradnja i opremanje palače Vranyczany (1888./1889.)	65	V.2.1. Južno i istočno ulično pročelje	99
		III.1.1. Palača – izvorni izgled	65	V.2.2. Sjeverno dvorišno začelje	99
		III.1.2. Dvorišna zgrada s konjušnicom	75	V.2.3. Krovište	99
		III.1.3. Palača u Vranyczanyjevu vlasništvu do Drugoga svjetskog rata	75	V.2.4. Dvorište	99
		III.2. Pregradnja palače nakon Drugoga svjetskog rata (1949./1950.)	79	V.2.5. Okolni prostor	99
		III.3. Pregradnja palače u drugoj polovici 20. stoljeća (1983. – 1986.)	80	V.3. Smjernice i zaključci za daljnje radove	100
		IV. VALORIZACIJA	81	V.3.1. Preporuke za dodatne istraživačke restauratorske radove	100
		IV.1. Projektant i graditelj – Otto von Hofer i Gjuro Carnelutti	83	V.3.2. Smjernice za obnovu i prezentaciju	100
		IV.2. Palača Vranyczany u Berislavićevoj ulici u kontekstu drugih rezidencija braće Vranyczany	84	VI. KONZERVATORSKO- RESTAURATORSKI ISTRAŽIVAČKI RADOVI U INTERIJERU	101
		IV.3. Palača Vranyczany u Berislavićevoj		VII. IZVORI I LITERATURA	139

Nekadašnja palača Vranyczany – današnja palača Hrvatskoga inženjerskog saveza

Današnja katastarska karta

Nacrt Zagreba, Gradski građevni odsjek, 1923.

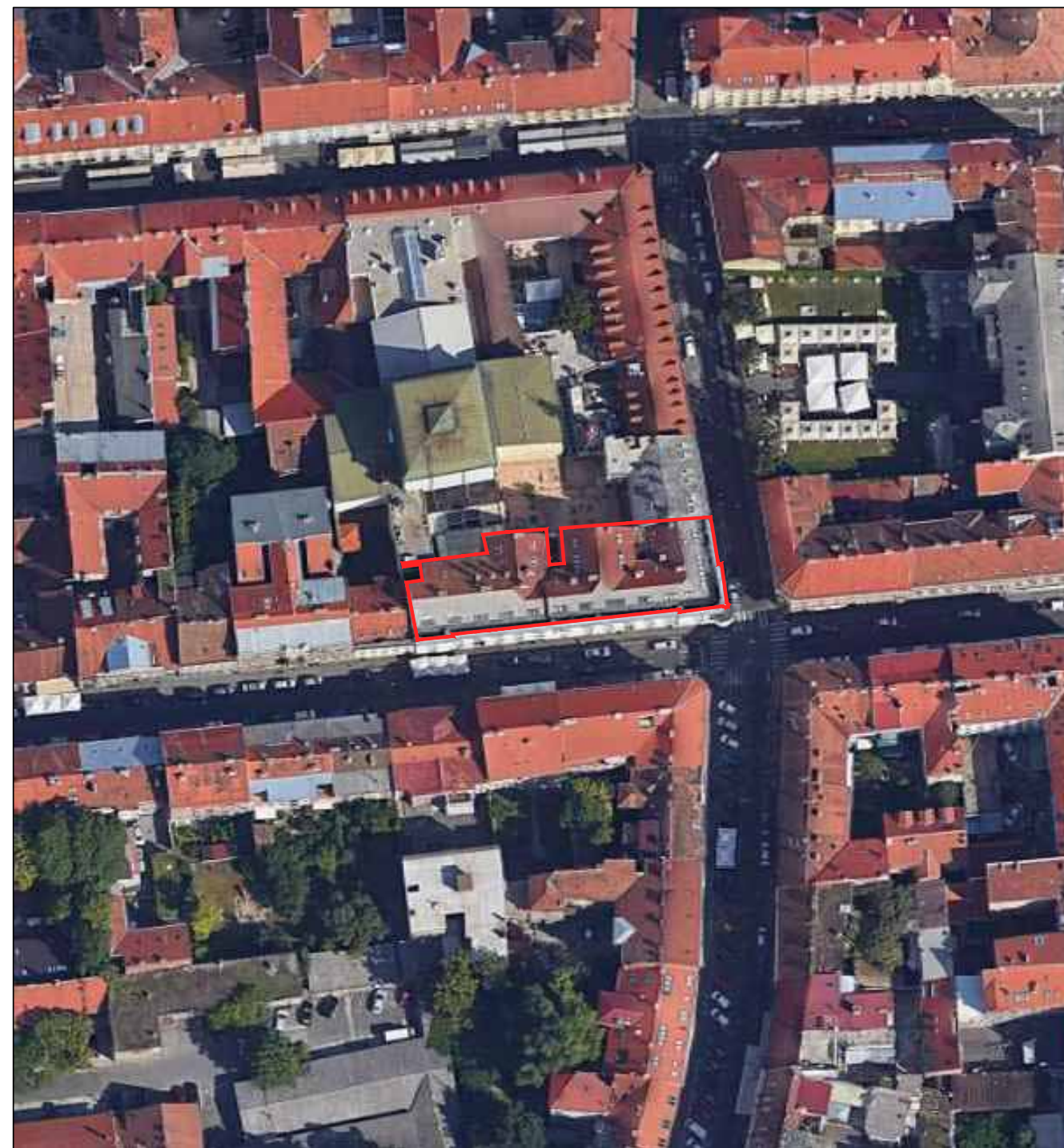
Snimka iz zraka, 2020.

Palača Hrvatskoga inženjerskog saveza, Berislavićeva ulica 6, 8

Današnja katastarska karta

Snimka iz zraka, 2016.

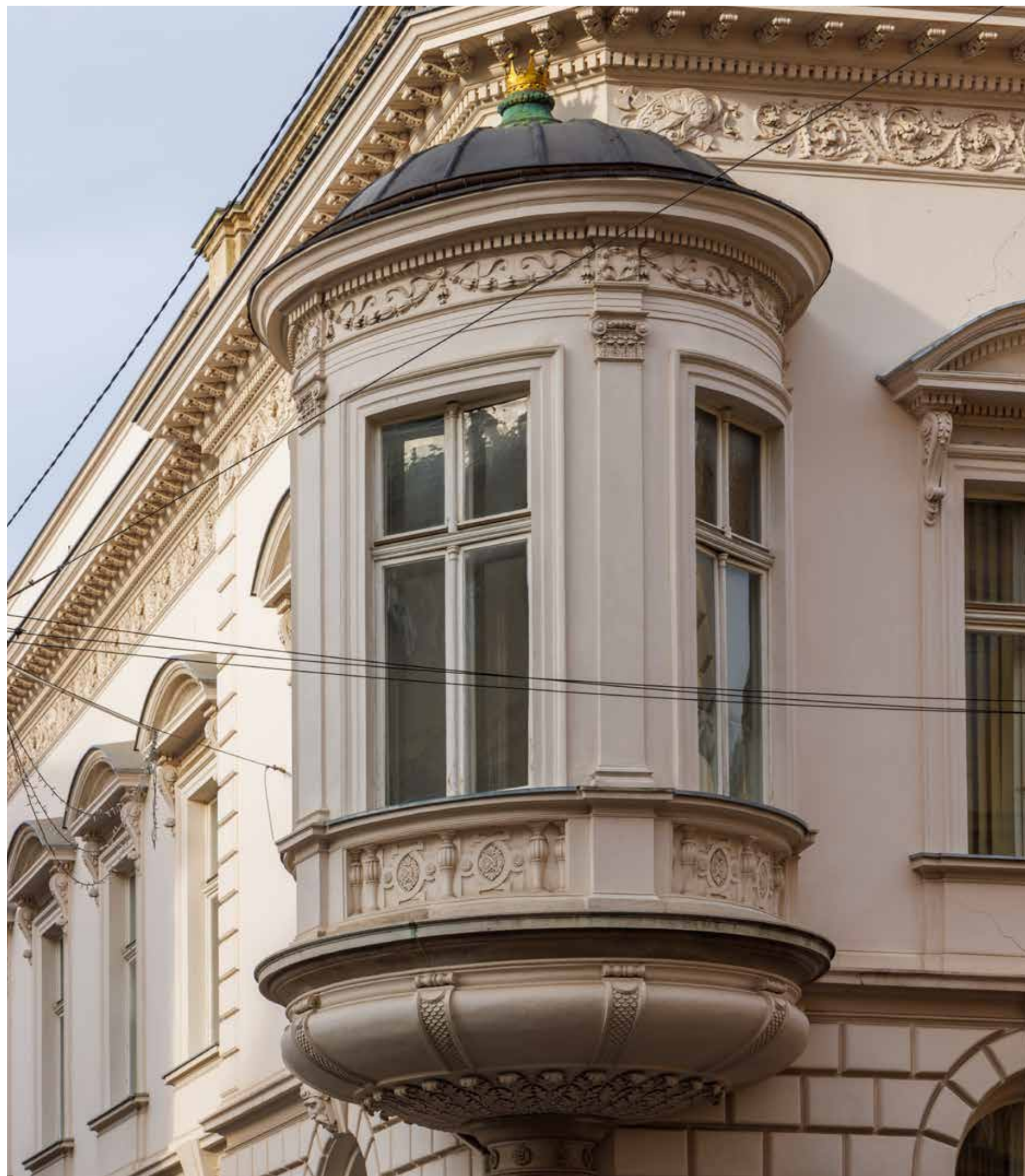
UVOD

Prema narudžbi Hrvatskoga inženjerskog saveza (predsjednik Zdravko Jurčec, dipl. ing. građ.), Institut za povijest umjetnosti izradio je konzervatorski elaborat za obnovu palače Hrvatskoga inženjerskog saveza u Berislavićevoj ulici 6, 8, stradale u potresima 22. ožujka i 29. prosinca 2020. godine. Palača (k. č. 2314, k. o. Centar) pojedinačno je zaštićeno kulturno dobro, upisano u registar nepokretnih kulturnih dobara RH pod brojem Z-330 te se nalazi na području Povijesne urbane cjeline Grad Zagreb, upisane u Registar kulturnih dobara RH pod reg. brojem Z-1525, na koju se primjenjuje Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Izradi konzervatorskog elaborata prethodilo je ponajprije arhitektonsko snimanje postojećega stanja, nadalje ocjena postojećega stanja građevinske konstrukcije (koju je izradila tvrtka Smagra d. o. o.) te 3D snimka (koju je prema narudžbi Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske izradio Geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu). Restauratorska istraživanja pročelja provedena su pod nadzorom Gradskoga zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode u sklopu obnove pročelja još prije potresa, 2009./2010. godine, dok je restauratorska istraživanja interijera obavila tvrtka Špatula d.o.o. u sklopu izrade ovoga elaborata. Na temelju navedene dokumentacije, uvida u građevnu strukturu i istraživanja u Hrvatskom državnom arhivu i Državnom arhivu u Zagrebu prezentirana je povijest gradnje i valorizacija te je izrađen prijedlog konzervatorskih smjernica za obnovu palače Hrvatskoga inženjerskog saveza, nekad palače Vranyczany-Dobrinović.

Palaču baruna Vladimira Vranyczanyja sagradio je 1888./1889. godine zagrebački graditelj Gjuro Carnelutti prema projektu bečkoga arhitekta Otta von Hofera. Smje-

Palača Hrvatskoga inženjerskog saveza
i blok između Gajeve, Berislavićeve,
Preradovićeve i Tesline ulice

Ugaoni erker

štena u samom središtu Donjega grada, u neposrednoj blizini reprezentativnoga niza trgova sa zgradama javne namjene, tzv. Zelene potkove, palača se odlikuje istaknutim urbanističkim i arhitektonskim kvalitetama. Svojim monumentalnim proporcijama i dojmljivim okruglim ugaonim erkerom s vlasnikovim grbom dala je jednom tipičnom donjogradskom bloku sasvim nove estetske karakteristike. Svojim pak interijerom (raskošno koncipiranim ulaznim prostorom, vestibulom i stubištem te dvoranama na katu) odražava sva obilježja aristokratske palače, dotad rijetko ostvarena u zagrebačkoj historicističkoj arhitekturi. Ujed-

no, s dvjema obližnjim palačama iste obitelji, koje starija braća Vladimira Vranyczanyja – Dragan i Ljudevit – podižu neposredno prije i nakon potresa 1880. godine na sa-
moj Zelenoj potkovi (Zrinski trg 19, Strossmayerov trg 12), palača Vranyczany u Berislavićevoj ulici čini prekretnicu u razvoju zagrebačke kasnohistoricističke arhitekture. Na svojevrsni je način njezina gradnja početak monumentalne obnove Zagreba nakon potresa, kad skladna i decentna neorenesansna arhitektura domaćih i udomaćenih graditelja ustupa mjesto monumentalnom neobaroku uvedenom u Zagreb iz same središnjice u Beču.

Ostajući u vlasništvu obitelji Vranyczany-Dobrinović sve do Drugoga svjetskog rata, palača je ubrzo stekla novu javnu namjenu te je 1952. godine ustupljena Hrvatskome inženjerskom savezu (tada Društvu inženjera i tehničara NR Hrvatske), u čijem je vlasništvu i danas. Namjena sjedišta važne strukovne udruge stare gotovo sto pedest godina rezultirala je primjerenim korištenjem palače, tako da su njezina izvorna obilježja, uz tek manje preinake, ostala sačuvana gotovo intaktno. Takva situacija uvelike olakšava planiranu cjelovitu obnovu.

POVIJESNA ANALIZA
FORMIRANJA I
OBLIKOVANJA PROSTORA

Blok između Gajeve, Berislavićeve, Preradovićeve
i Tesline ulice, pogled sa sjeverozapada

I.1. Palača Vranyczany-Dobrinović i njezino urbano okruženje

I.1.1. Blok između Gajeve, Berislavićeve, Preradovićeve i Tesline ulice prije gradnje palače Vranyczany

Palača grofa Vladimira Vranyczany-Dobrinovića podignuta je 1888./1889. godine na jugoistočnom uglu bloka omeđenoga Gajevom ulicom (istočno), Berislavićevom (južno), Preradovićevo (zapadno) i Teslinom (sjeverno), nazvanoga Blok 37.¹ Takvim smještajem pripada najstarijem podgrađu Gradeca i Kaptola, formiranom južno od srednjovjekovne komunikacije – *velike kraljevske ceste* – Ilice. Jezgru podgrađa činila je crkva sv. Margarete iz 14. stoljeća (na mjestu današnje pravoslavne crkve iz 19. stoljeća),² a istočnu i zapadnu granicu Petrinjska i Savska (Frankopanska) cesta, koje su se nastavljale preko Save. Unutar tako zacrtanih granica već se zarana počinje formirati mreža putova organskog toka koji su se tijekom 18. i 19. stoljeća transformirali u ulice. Najstarijima pripadaju Svilaraska ulica (današnja Preradovićevo), što je od crkve sv. Margarete vodila prema jugu, te Marofska i Nikolićevo ulica (današnja Masarykova i Teslina) u smjeru istok – zapad. Početak pak Bolničke ulice (današnja Gajevo) odredila je gradnja Zakladne bolnice milosrdne braće na sajmišnom trgu Harmici (današnji Trg bana Josipa Jelačića) 1784. godine.

U kontekstu takvoga urbanog razvoja, granice bloka u kojem će potkraj 19. stoljeća biti podignuta palača Vranyczany-Dobrinović, nalazimo već jasno zacrtane na najstarijem planu Zagreba iz 1853./1854. godine,³ premda se na njegovoj južnoj strani umjesto današnje ulice još nalazio

Uglovnica (Teslina i Gajevo ulica), nekadašnje svratište *Janje*, danas Omladinski centar sa Zagrebačkim kazalištem mladih

uski krivudavi put. Blok je bio podijeljen na nekoliko većih parcela, od kojih su četiri zapremale sjevernu, a tri južnu stranu. Unutar navedene parcelacije, sjeverna i istočna strana bloka (uz Nikolićevo / Teslinu i Bolničku / Gajevu ulicu) bile su potpuno izgrađene, a ostale dvije strane samo djelomično. Veličinom se isticala sjeveroistočna četvero-krilna uglovnica, poslije svratište *Janje* (danas Zagrebačko kazalište mladih), dok je nasuprotni jugozapadni ugao bloka bio neizgrađen. Uz navedenu jednokatnu uglovnicu s arkadno rastvorenim unutarnjim dvorištem (Teslina 7),⁴ još je sačuvano nekoliko jednokatnica ranohistoricističkih obilježja, sagrađenih u prvoj polovici 19. stoljeća, poput kuće

Kuća u Teslinoj ulici 9 adaptirana 1870. prema projektu Janka Jambrišaka

Uglovnica (Preradovićevo i Teslina ulica)

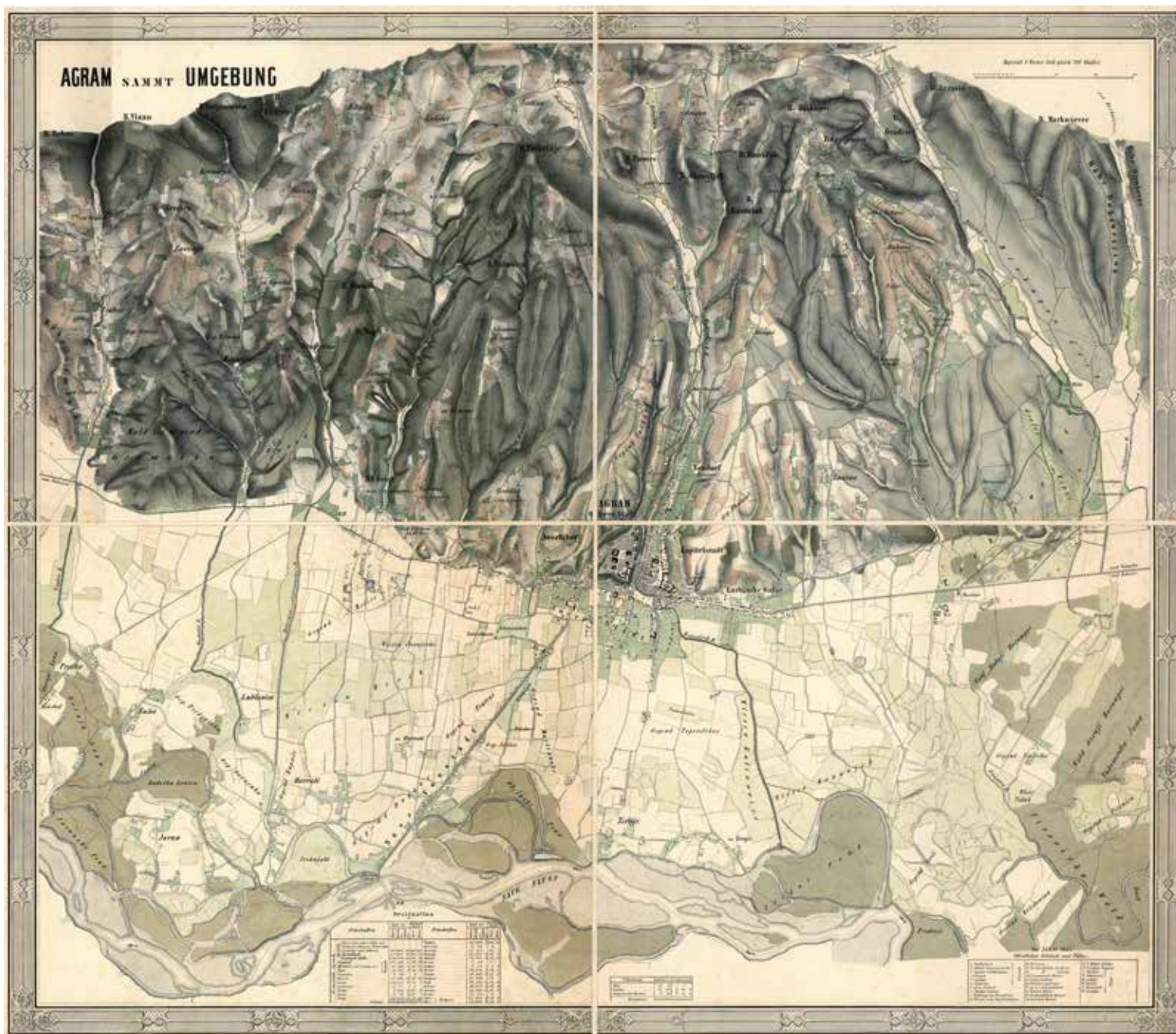
1 Numeracija bloka prema: *Zagreb_Donji grad_blokovi*, izradile: Kristina Kiš, Dubravka Žic, Maja Bubrić, Zavod za prostorno uređenje Grada Zagreba, Zagreb, 2010./2020., 112–113.

2 Više o tome u: SNJEŠKA KNEŽEVIĆ, *Zagreb u središtu*, Zagreb, 2003., 79–99. Usporediti također: SNJEŠKA KNEŽEVIĆ, *Zagrebački povijesni trgovi, parkovi i neke ulice*, Zagreb, 2020.

3 Plan je pohranjen u Hrvatskom državnom arhivu (dalje: HDA).

4 U Državnom arhivu u Zagrebu (dalje: DAZG) sačuvani su nacrti koji pokazuju pregradnje svratišta 1870. godine. HR-DAZG-1122, *Zbirka građevne dokumentacije, 1850–1967.*, Grad Zagreb, Teslina ulica 7.

Plan Zagreba, 1853./18564., HDA

Detalj s blokom između Gajeve, Berislavićeve, Preradovićeve i Tesline ulice

u Teslinoj 9,⁵ dok je jednostavna kuća na sjeverozapadnom uglu bloka (uz Teslinu i Preradovićeve) u to vrijeme bila prizemnica.⁶ Na mjestu kasnije palače Vranyczany, na ju-goistočnom uglu bloka, prema planu grada iz 1853./1854.

5 Starijoj kući L-tlocrta dograđeno je 1870. drugo dvorišno krilo prema projektu Janka Jambriškaka, čime jednokatnica dobiva trokrilni tlocrt. Isto, Teslina ulica 9.

6 Isto, Teslina / Preradovićeve ulica. Sačuvana je molba iz 1865. za do

godine, nalazila se kuća uz Gajevu ulicu te dvorište i kuća uz Berislavićeve ulicu.

Nešto izgrađeniju situaciju u bloku, uz daljnju parcelaciju, tj. podjele većih parcela na manje, pokazuje prvi katastarski plan Zagreba deset godina poslije, koji je prethodio Pr-

gradnju prostorije, iz koje je vidljivo da je današnja jednokatnica tada bila prizemnica.

voj regulatornoj osnovi iz 1865. godine. Uz povećani broj dvorišnih objekata iza kuća u Nikolićevoj / Teslinoj ulici, u cijelosti je izgrađen i središnji potez južne strane bloka, gdje je formirana nova ulica nazvana Tesarska (današnja Berislavićeve), šira od prethodnog puta, ali i dalje nepravilnog toka. Prema tom planu, parcelu buduće palače Vranyczany zapremale su 1864. godine kuća u Gajevoj ulici te dva dvorišta i dvije manje kuće uz Berislavićeve ulicu.

Detalj s blokom između Gajeve, Berislavićeve, Preradovićeve i Tesline ulice

Katastarska karta Zagreba, 1864.

Jača izgradnja bloka, odnosno zamjena prizemnica i jednokatnica višim kućama, kao i u cijelom nekadašnjem podgrađu – Donjem gradu, počinje nakon Prve regulatorne osnove 1865. godine.⁷ Tim dokumentom, kojemu je cilj bio od Zagreba učiniti europsku metropolu dostojnu

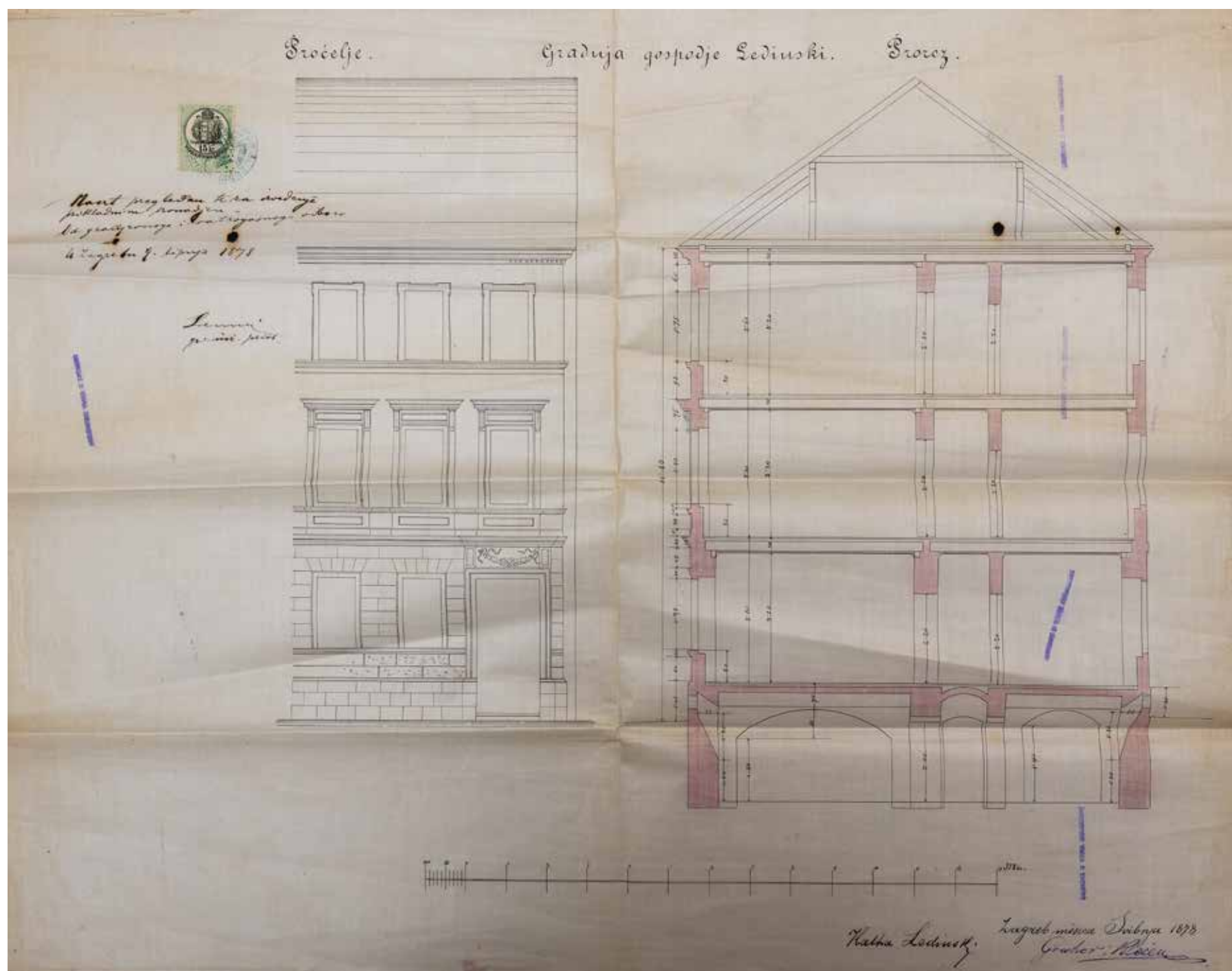
⁷ Više o tome u: EUGEN FRANKOVIĆ, Regulatorna osnova Zagreba iz 1865. godine, u: *Život umjetnosti*, 32 (1981.), 48–59.

njegove funkcije hrvatskoga glavnog grada, donesen je niz urbanističkih i arhitektonskih odredbi fokusiranih primarno na spomenuto središnje područje »unutarnjega grada«. Uz trasiranje ortogonalnog rastera komunikacija i blokova, određeno je da se na tom području moraju graditi kuće visoke dva do tri kata s pet prozorskih osi.⁸

⁸ Isto, 55.

O primjeni tih odredbi u navedenom bloku ponajprije svjedoči izravnavanje toka Tesarske / Berislavićeve ulice te planiranje nove pravocrtno ulice između južnoga dijela Gajeve i Preradovićeve, približno u osi predmetnoga bloka, što, međutim, nije realizirano. Takav regulatorni zahvat potaknuo je jaču izgradnju u novouređenoj ulici, gdje već 1873./1874. godine kuću dograđuje zagrebački kipar Luigi

Kuća Ledinski, Berislavićeva ulica 10, projekt, Grahor i Klein, 1878., DAZG

katnici s pročeljem rastvorenim čak sa sedam prozorskih osi (kbr. 11), koju projektira Janko Jambrišak,¹² ili pak na dogradnji kata na susjednoj jednokatnici (kbr. 13) prema projektu istoga graditelja, također 1878. godine.¹³ Sve te stambene kuće karakteriziraju za to doba tipična pročelja u stilu rane neorenesanse te duboka dvorišna krila, nerijetko s otvorenim hodnicima (otvoreni hodnik nazivao se razgovorno *ganjak*).

Novi poticaj gradnji u bloku uslijedio je nakon potresa u studenome 1880. godine. Iz dokumentacije Građevnog i vatrogasnog odjela vidljivo je da su se podnosile molbe za sanaciju potresom oštećenih stambenih kuća,¹⁴ od kojih su neke u Berislavićevoj ulici imale i staje, odnosno konjušnice u dvorištima. Godine 1881. u Berislavićevoj 14 Miroslav Haladi dobiva građevinsku dozvolu za jednokatnicu, također s vrlo dubokim dvorišnim krilom.¹⁵ No sudeći prema sačuvanoj gradnji i dostupnoj dokumentaciji, pretežito je bila riječ o jednostavnijim stambenim kućama decentnih neostilskih obilježja na tragu rane renesanse.

I.1.2. Izgradnja palače Vranyczany na uglu Berislavićeve i Gajeve ulice i uređenje obližnje Zelene potkove

Reprezentativnija obilježja te odmak prema visokoj neo- renesansi i neobaroku arhitektura u bloku između Gajeve, Berislavićeve, Preradovićeve i Tesline ulice početi će dobiti tek nakon Druge regulatorne osnove 1887. godine, ko-

Pierotti (kbr. 12),⁹ a ubrzo se, 1878., na susjednoj parceli (kbr. 10) gradi dvokatnica Ledinski, prema projektu poznatoga biroa Grahor i Klein.¹⁰ Iste godine isti biro projektira

u Preradovićevoj ulici 13 jednokatnicu (građevinskom dozvolom je odobrena dvokatnica, što će ubrzo biti i realizirano).¹¹ Provedbu uputa iz regulatorne osnove o broju osi i visini kuća možemo evidentirati i u Teslinoj ulici, na dvo-

9 HR-DAZG-1122, *Zbirka građevne dokumentacije* (bilj. 4), Berislavićeva ulica 12. Kuća nije sačuvana. Na njezinu se mjestu nalazi secesijska dvokatnica.

10 Isto, Berislavićeva ulica 10. Historicističko je pročelje djelomično preoblikovano 1907. u secesijskom stilu, kad je i cijela kuća pregrađena.

Projekt je objavljen u: Ivo Maroević, *Graditeljska obitelj Grahor*, Zagreb, 1968., 126.

11 HR-DAZG-1122, *Zbirka građevne dokumentacije* (bilj. 4), Preradovićeva ulica 13.

12 LELJA DOBRONIĆ, *Graditelji i izgradnja Zagreba u doba historijskih stilova*, Zagreb, 1983., 25, 34.

13 HR-DAZG-1122, *Zbirka građevne dokumentacije* (bilj. 4), Teslina ulica 13.

14 HR-DAZG-4, *Gradsko poglavarstvo Zagreb, 1855.–1918.*, Građevni odjel, kut. 24 (1880./1881.), kut. 25 (1881.).

15 HR-DAZG-1122, *Zbirka građevne dokumentacije* (bilj. 4), Berislavićeva ulica 14. Jednokatnica je 1922. dograđena u dvokatnicu.

Zelena potkova, katastarski plan, 1909.–1913.

jom je određeno širenje Zagreba nakon potresa.¹⁶ Naime, kao što je poznato, jedan od najvećih urbanističkih dosegata Osnove je formiranje niza perivojno uređenih trgova s

16 Više o tome u: SNJEŠKA KNEŽEVIĆ, *Zagrebačka Zelena potkova*, Zagreb, 1996.

istaknutim zgradama javne namjene i raskošnim rezidencijama uz rubove – tzv. Zelene (Lenucijeve) potkove.¹⁷ Iako je niz trgova raspoređenih u obliku slova U, od Zrinskoga, Strossmayerova i Tomislavova trga istočno, preko Botanič-

17 Isto.

koga vrta južno sve do Marulićeva trga i Trga Mažuranićâ te današnjega Trga Republike Hrvatske zapadno, osmislio inženjer Milan Lenuci u Drugoj regulatornoj osnovi, začetke te ideje nalazimo već u Prvoj regulatornoj osnovi.¹⁸ Tada je, naime, odredbom da se stočni sajam na današnjem Zrinjercu uredi u Novi trg (1873.), formiran početak Potkove, a ubrzo je uslijedila odluka o smještaju palače Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti na spoju Zrinskoga i idućega trga u nizu, Strossmayerova (1876.).¹⁹

Među prvim plemićima koji su odabrali tu atraktivnu lokaciju za svoje rezidencije bila su dva brata Vranyczany-Dobrinović – Dragan i Ljudevit.²⁰ Barun Dragan Vranyczany dao je 1878. godine sagraditi palaču na zapadnoj strani Zrinskog trga (kbr. 19), (današnji Arheološki muzej), a Ljudevit gradi palaču nakon potresa, 1881.–1883., na uglu Strossmayerova trga (kbr. 12) i Hebrangove ulice (kbr. 1), (današnja Moderna galerija). U neposrednoj blizini, ali dislocirano od elitne linije uz trgove Zelene potkove, u bloku na uglu Gajeve i Berislavićeve ulice podići će 1888./1889. godine svoju gradsku palaču i treći brat – Vladimir Vranyczany-Dobrinović.

Sve tri zagrebačke palače Vranyczany projektirane su u Beču (arhitektonski biro Carla von Hasenauera, projektant Otto von Hofer), ali izvođači su bili domaći graditelji – Ferdo Kondrat za Draganovu i Ljudevitovu palaču, a Gjuro (Juraj) Carnelutti za Vladimirovu palaču.²¹ No iako su projekti triju palača proizašli iz istoga biroa, one se međusobno uvelike razlikuju, ponajprije prema urbanističkom smještaju. Naime, pozicija prvih dviju palača uz novoformirane trgove, na velikim praznim parcelama, omogućila je formiranje prostranih privatnih perivoja uz njihova začelja s pra-

18 Isto.

19 SNJEŠKA KNEŽEVIĆ, Mjesto Zrinskog trga u genezi zagrebačke »zelene« potkove, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 11 (1987.), 61–93.

20 Više o tome u: MARINA BAGARIĆ, Arhitekt Otto von Hofer i plemićka obitelj Vranyczany-Dobrinović, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 37 (2013.), 145–158.

21 Isto, 146.

Palača Ljudevita Vranyczanyja s vrtom (danas Moderna galerija), ortogonalna snimka

Palača Dragana Vranyczanyja, Zrinski trg 19, 1878., pogled na dvorište

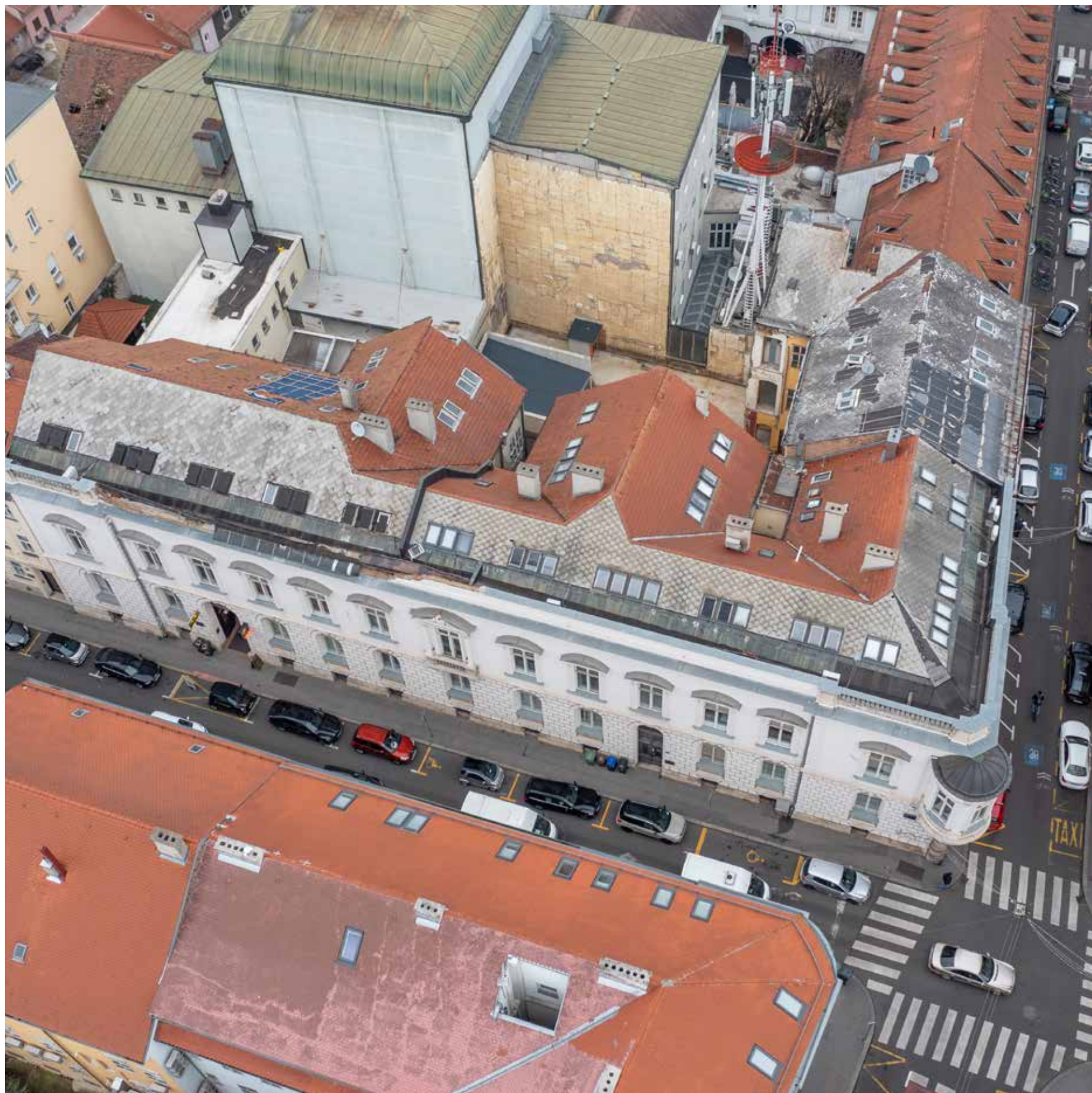
tećim gospodarskim građevinama, uključujući kolnice za kočije i konjušnice. Takva impostacija posebno je uočljiva kod palače Dragana Vranyczanyja, koja svojim perivojem seže sve do Gajeve ulice. Nasuprot tome, palača Vladimira Vranyczanyja, sagrađena na mjestu pet prijašnjih plitkih parcela, ostavila je vrlo mali dvorišni prostor u bloku, u kojem je također smještena konjušnica. Navedeni nedostatak prostora nadoknađuje, međutim, svojim monumentalnim proporcijama, pročeljem u Berislavićevoj ulici dugačkim trinaest prozorskih osi te dvjema etažama – visokim prizemljem i jednim katom – kojima se visinski izjednačuje sa susjednim dvokatnicama u bloku.

Palača Ljudevita Vranyczanyja, Strossmayerov trg 12, 1881.–1883.

I.1.3. Blok između Gajeve, Berislavićeve, Preradovićeve i Tesline ulice nakon izgradnje palače Vranyczany

Prema tome, palača Vranyczany volumenom je sasvim atipično utisnuta u prosječan zagrebački blok, čime je neminovno bloku dana nova arhitektonska kvaliteta. Ona međutim kod drugih stambenih građevina nije mogla na toj razini biti ni slijeđena ni dosegnuta. Ipak, tijekom posljednjega desetljeća 19. stoljeća nalazimo ondje nekoliko vrlo kvalitetnih zgrada u stilu kasnog historicizma, koje su oblikovanjem i dimenzijama bile korak naprijed u urbanističko-arhitektonskom razvoju toga dijela grada. Tako se još tijekom gradnje palače Vranyczany susjedna kuća Liebald u Gajevoj ulici 12 povisuje na dvokatnu visinu, izjednačiv-

Palača Vladimira Vranyczanyja, Berislavićeva ulica 6, 8, 1888.–1889.

ši se s visinom palače. Prvi istaknutiji arhitektonski zahvat, koji bi mogao konkurirati palači Vranyczany, bio je projekt biroa Hönigsberg & Deutsch iz 1890. godine za dvokatnicu Grünwald sa središnjom kupolom i raskošnim neobaroknim pročeljem u Teslinoj ulici 15.²² Elegantnim neobarokom odlikuje se i dvokatnica Šulek u Preradovićevoj 9, sagrađena 1897. godine prema projektu Martina Pilara. Vrlo su kvalitetna i dva kasnohistoricistička zahvata u Berislavićevoj ulici. Jedno je projekt za dvojnu kuću na broju 18 i 20, koju Ana i Josip Korelić naručuju 1893. godine kod biroa Bösenbacher & Brkić, no projekt ostaje neizveden (na tom mjestu je stara jednokatnica čije se pročelje ne poklapa s linijom ulice). Druga kvalitetna građevina je uglovnica na spoju Berislavićeve i Preradovićeve, koju za Julija Fellnera 1899. godine projektira graditelj palače Vladimira Vranyczanyja – Gjuro Carnelutti. Njezino prizemlje radikalno je modernizirano u međuratnom razdoblju (1938.), kad je u zgradi smještena Zadruga Hrvatskoga radiše.²³

U ranom 20. stoljeću te tijekom međuratnoga razdoblja izvedeno je u tom bloku nekoliko kvalitetnih secesijskih i *art déco* adaptacija postojećih kuća ili novogradnji: Berislavićeva 10 (1907.), Gajeva 10 (1917., Stjepan Aranjoš), Berislavićeva 12, Berislavićeva 16 (1923.), Preradovićeve 11 (1925.), Teslina 15 (1939.).²⁴ U tom periodu mijenja se i unutrašnjost bloka gdje se u vrtu svratišta *Janje* uređuje restauracija (1921.) i gradi muzička dvorana (1923.).

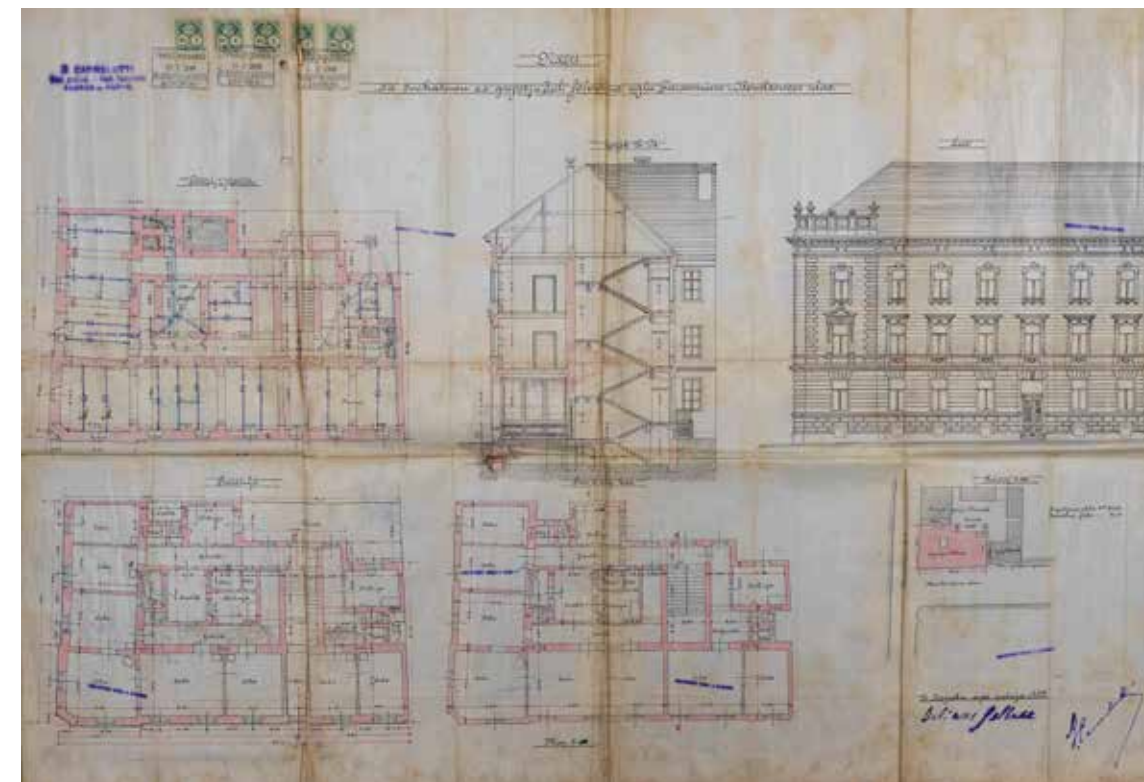
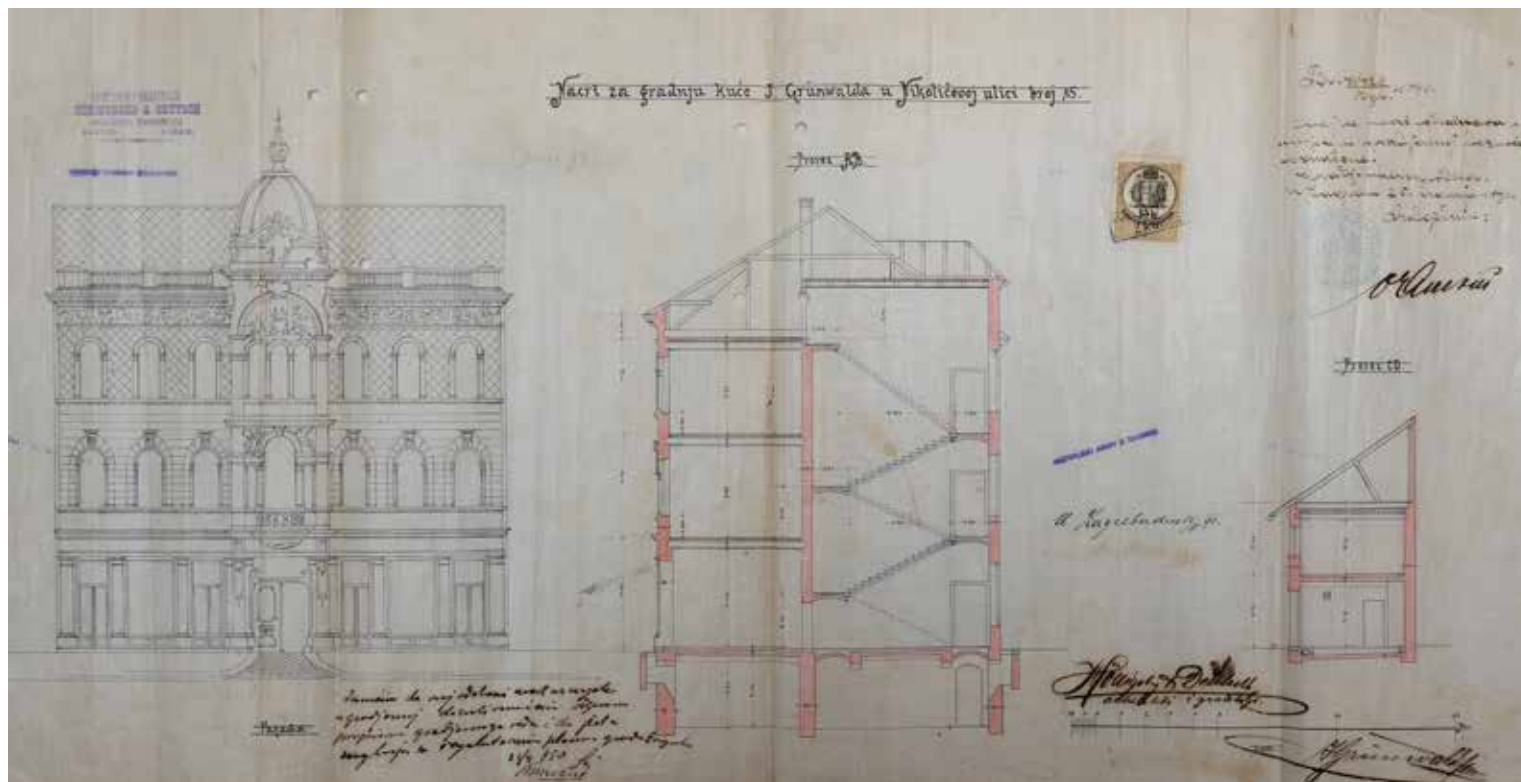
Razdoblje nakon Drugoga svjetskog rata obilježilo je preuređenje muzičke dvorane najprije u kino (1949.), a potom ponovno u koncertnu dvoranu (Dvorana *Istra*), koja je funkcionirala sve do izgradnje Koncertne dvorane *Vatroslav Lisinski* 1973. godine. Nakon toga počinju planovi za preuređenje te dvorane u Zagrebačko kazalište mladih, a ugaone jednokatnice (nekadašnje svratište *Janje*) u Omladinski centar. Na

22 HR-DAZG-1122, *Zbirka građevne dokumentacije* (bilj. 4), Teslina ulica 15. U arhivi je sačuvana još jedna varijanta pročelja, a pročelje postojeće kuće datira iz međuratnog razdoblja.

23 Isto, Berislavićeva ulica 20.

24 Isto.

Kuća Grünwald, Teslina ulica 15, projekt, Hönigsberg & Deutsch, 1890., DAZG

Kuća Fellner, Berislavićeva ulica 20, projekt, Gjuro Carnelutti, 1899., DAZG

Pogled na Gajevu ulicu
Uglovnica Fellner (Berislavićeva i Preradovićeva ulica)
Kuća Ledinski-Korka, Berislavićeva 10, 1907.

javnom je natječaju 1975. godine izabran projekt arhitekta Branka Silađina, realiziran do Univerzije 1987. godine.²⁵

Prema tome, premda se blok između Gajeve, Berislavićeve, Preradovićeve i Tesline ulice odlikuje raznolikom i kvalitetnom arhitekturom, građenom u razdoblju duljem od sto pedeset godina, njegova najatraktivnija građevina ostaje palača Vladimira Vranyczany-Dobrinovića. Uz istaknutoga bečkog projektanta i vrsnoga zagrebačkog graditelja, zasluga je to ponajprije njezina naručitelja, pripadnika jedne od najstarijih hrvatskih plemićkih obitelji.

I.2. Naručitelji i korisnici palače

I.2.1. Obitelj Vranyczany-Dobrinović i gradnja palače (1888./1889.)

Dobrinovići se spominju od 13. stoljeća u Bosni, odakle su u 15. stoljeću pobjegli pred Osmanlijama u Vranjic pokraj Splita, po kojem dobivaju prezime Vranjican.²⁶ Nakon pada Klisa pod osmansku vlast (1537.) sele se u Stari Grad na Hvaru. U političkim previranjima na prijelazu 18. u 19. stoljeće Vranjicani staju na stranu Austrije, pružajući otpor Francuzima, što je bio razlog da su nakon formiranja Ilirskih provincija (1809.) bili primorani napustiti Hvar, odselivši se u Severin na Kupi, Senj i Zagreb, a ubrzo i u Rijeku i Karlovac.

Uz bavljenje trgovinom, pripadnici te obitelji imali su tijekom 19. stoljeća istaknutu ulogu u političkom, javnom i kulturnom životu Hrvatske. Austrijske vlasti potvrdile su im staro plemstvo (1822.), a ubrzo dobivaju ugarsko-hr-

vatsko plemstvo (1827.) pa prezime Vranjican mijenjaju u Vranyczany. Međutim, prigodom priznanja viteškoga staleža (1846.) vraćeno je obitelji staro prezime Dobrinović. Godine 1862. petero braće Vranyczany-Dobrinović dobiva barunat.²⁷

Javnim djelovanjem posebno se istaknuo Ambroz Vranyczany ml. (1801.–1870.), pripadnik karlovačke grane obitelji.²⁸ Bio je pristaša ilirskoga pokreta te suradnik bana Josipa Jelačića, a obnašao je i dužnost predsjednika Matice hrvatske te je potpomogao osnivanje Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, kazališta i dr. Za njim nije zaostajao ni njegov brat Nikola (1804.–1876.), također podupiratelj ilirskoga pokreta i filantrop.²⁹ Nikolini sinovi – Ljudevit (1840.–1922.), Dragan (1841.–1910.) i Vladimir (1845.–1929.), već spomenuti kao graditelji palača u Zagrebu, nastavit će očevu i stričevu djelovanje.³⁰

Uz politiku i poduzetništvo, braća Vranyczany istaknula su se kao mecene i karitativni radnici.³¹ Svojim pak ugledom i poznanstvima afirmirali su se i u krugovima bečke aristokracije bliske habsburškom dvoru.³²

I.2.1.1. Naručitelj palače u Berislavićevoj ulici – Vladimir Vranyczany

Vladimir Vranyczany (1845.–1929.) školovao se u Karlovcu, Zagrebu, Ljubljani i Križevcima.³³ Istaknuo se kao utemeljitelj ili podupiratelj niza kulturno-povijesnih društava, poput

25 Više o tome u: IVO MAROEVIĆ, Omladinski centar u Zagrebu – kompromis s prošlosti, u: *Čovjek i prostor*, 11 (1987.), 11–12; BRANKO NADILO, Zagrebačko kazalište mladih – Omladinski centar. Prvo i jedino pravo kazalište iza HNK-a, u: *Građevinar*, 9 (2015.), 917–922.

26 KREŠIMIR REGAN, Barunska obitelj Vranyczany-Dobrinović i plemićka obitelj Vranyczany. Prilog poznavanju rodoslova plemićkog roda Dobrinović, u: *Veličanstveni Vranyczanyjevi. Umjetnički, povijesni i politički okvir života jedne plemićke obitelji*, katalog izložbe, Muzej za umjetnost i obrt, (ur.) Marina Bagarić, Zagreb, 2016., 11–51.

27 Isto.

28 Više o njemu u: IGOR KARAMAN, Ambroz Vranjican – lik jednog hrvatskog trgovca i društvenog radnika u preporodno doba, u: *Privreda i društvo Hrvatske u 19. stoljeću*, 1972., 23–37.

29 BAGARIĆ (bilj. 20), 145–158.

30 Isto, 145.

31 Više o tome u: PETRA VUGRINEC, Obitelj Vranyczany – mecene i kolekcionari hrvatske moderne umjetnosti, u: *Veličanstveni Vranyczanyjevi. Umjetnički, povijesni i politički okvir života jedne plemićke obitelji*, katalog izložbe, Muzej za umjetnost i obrt, (ur.) Marina Bagarić, Zagreb, 2016., 174–203.

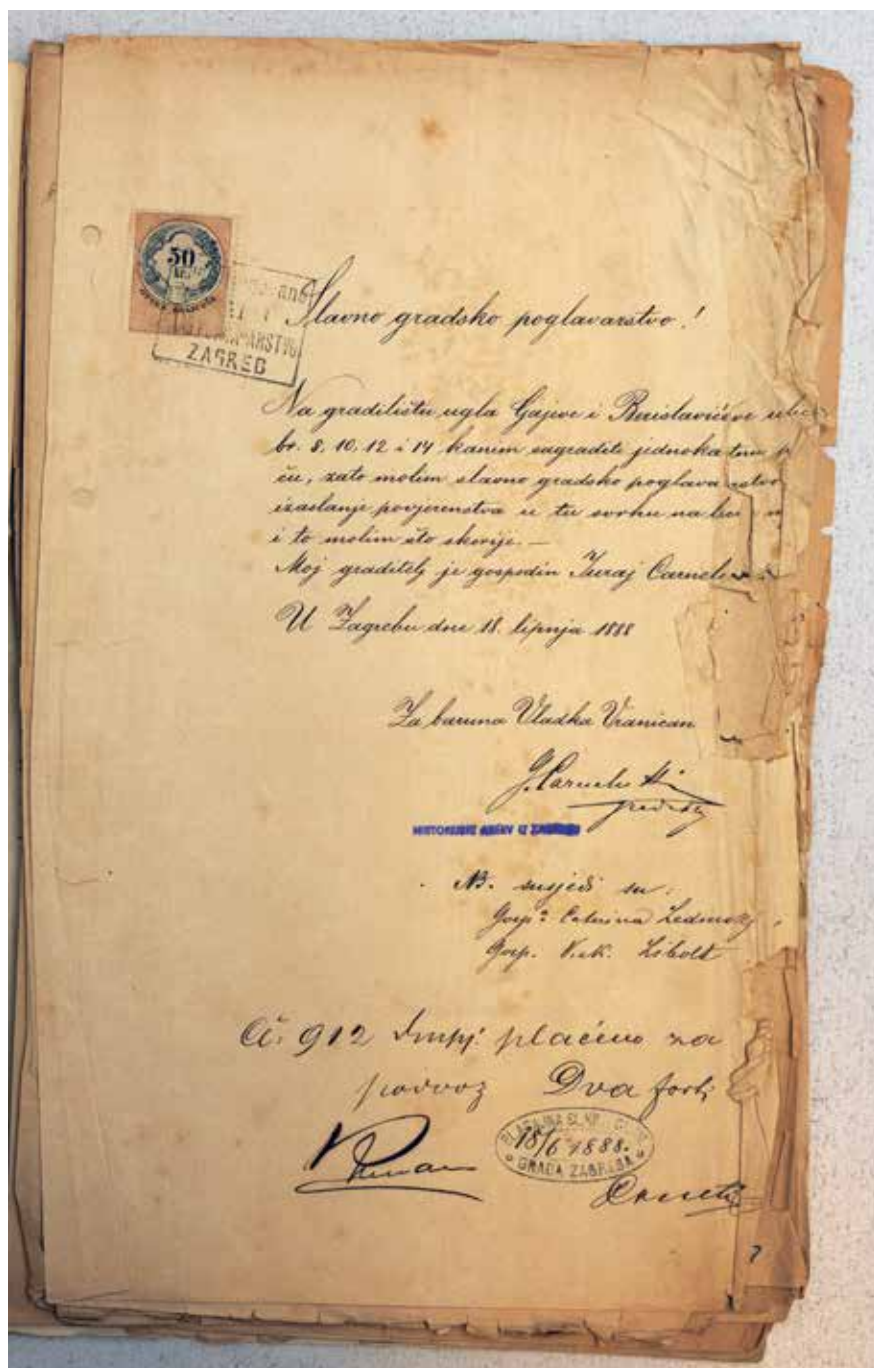
32 BAGARIĆ (bilj. 20), 146.

33 REGAN (bilj. 26), 39.

Grb obitelji Vranyczany-Dobrinović na stupu ugaonog erkera palače

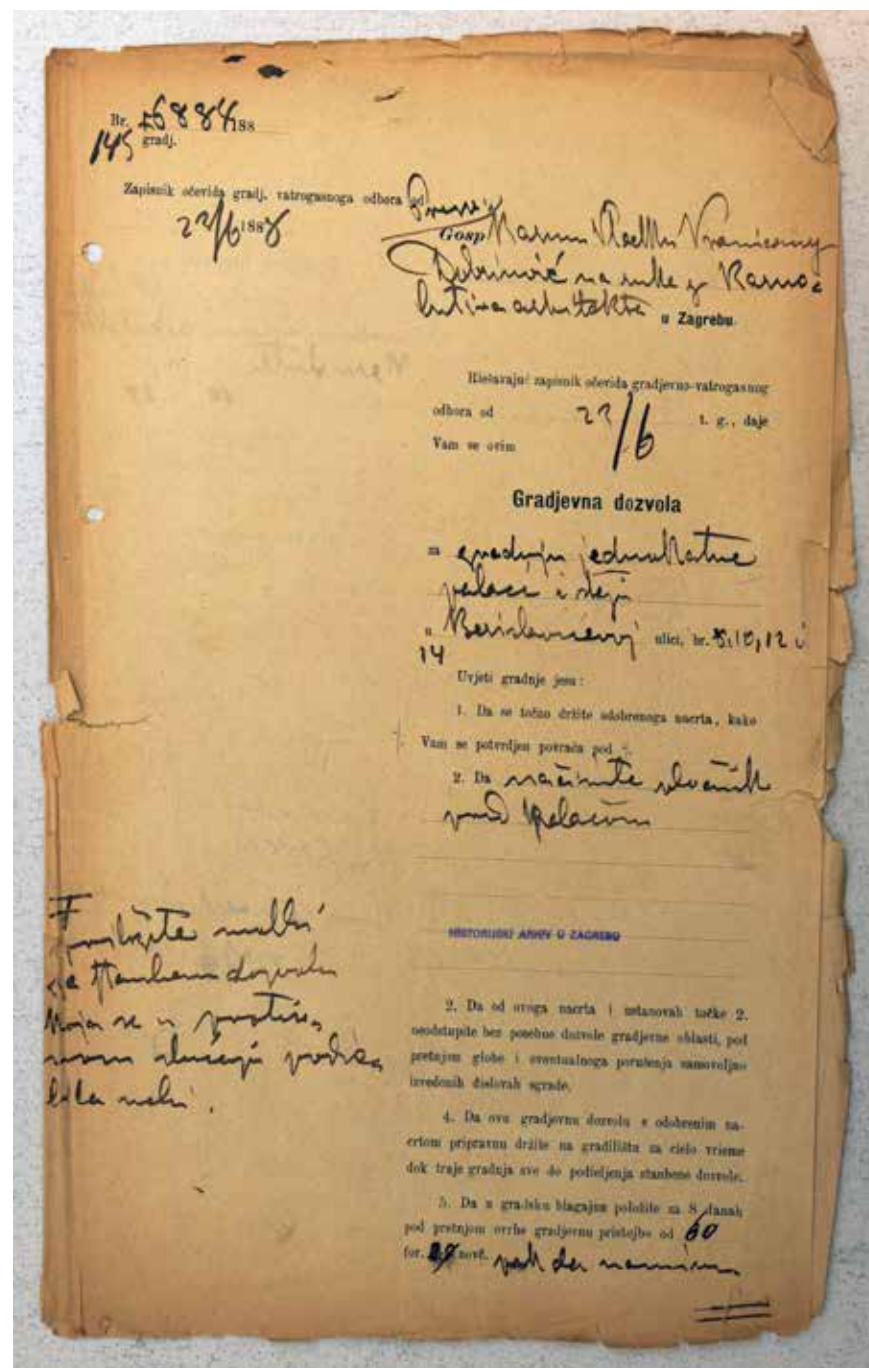

Pismo Vladimira Vranyczanyja Gradskom poglavarstvu s molbom za očevid radi izdavanja građevne dozvole, 11. lipnja 1888., DAZG

Pjevačkoga društva Zora u Karlovcu, Hrvatskoga glazbenog zavoda, Društva Kolo, Društva hrvatskih umjetnika, Društva hrvatskih književnika, Matice hrvatske itd.³⁴ Uz to je bio angažiran u brojnim dobrotvornim akcijama, potpomažući

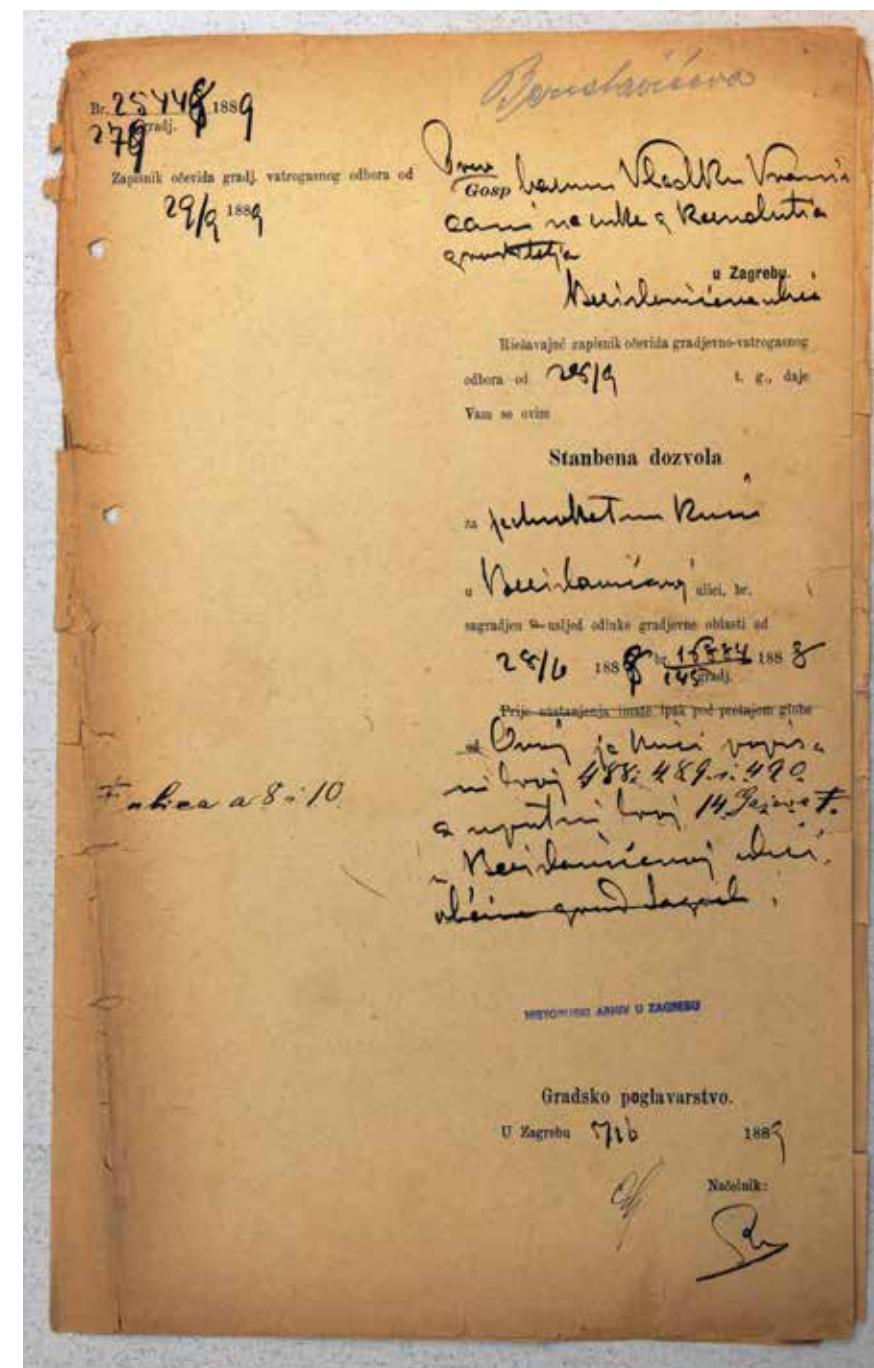
34 Isto; BAGARIĆ (bilj. 20), 152.

Građevna dozvola za palaču Vranyczany, 23. lipnja 1888., DAZG

zagrebačku pučku kuhinju i siromašne seljake te različite udruge (Društvo čovječnosti, Hrvatski ljudi u Istri itd.).

Sa suprugom Paulom pl. Kiepach von Haselburg, Vladimir Vranyczany imao je četvero djece: Anku (1880.–1891.), Klotildu (1881.–1947.), Paulu (1884.–?) i Nikolu (1892.–1916.). Nakon smrti supruge (1892.) oženio se Olgom Pu-

Stambena dozvola za palaču Vranyczany, 29. rujna 1889., DAZG

ppi, dvorskom damom nadvojvotkinje Bianče de Borbón. Njegovo pravo obitavalište bio je dvorac Laduč u blizini Zaprešića, gdje je od 1878. godine živio s obitelji i vodio veleposjed. Zagrebačku je palaču namijenio povremenim boravcima u Zagrebu, a dio je uredio za najam.³⁵

35 Isto, 155–157. Dokumentacija je pohranjena u Hrvatskom državnom

Ad broj 1981 19/4 -1949 12/40

ZAPISNIK

od 19/4 1949

sastavljen na licu mjesta u Berislavićevoj 8
u ime Gradskog narodnog odbora u Zagrebu, a u predmetu dozvola za adaptaciju
prostorija pomoćnih pregradnih zidova za tvornicu Rade Končar
na broj 30/P 1037a

Prisutni:

Za Gradski narodni odbor, Gradet. ošjeđ. Juro Carnelutti

Za Rajonski narodni odbor I. rajona u Zagrebu Lovic

Za Inspekciju Sanitarom: Čović, nac. Felm.

Molitelj: J. Vranyczany

Osnivač-graditelj: J. Vranyczany

Susjedi:

ISTORISKI ARHIV U ZAGREBU

*Tvornica nije u potpunosti, na
jeon pripremanju do istovane otk-
me od kompromisa: kambrige te
kambrijez zidovnja sa sobe uanjom
velikim kambrige na taj način,*

695 - III - tab. 5 - VVI 1947. - 500 - Schuster

Dozvola Tvornici Rade Končar za adaptaciju nekadašnje palače Vranyczany, 19. travnja 1949., DAZG

I.2.1.2. Narudžba i gradnja palače Vranyczany

Prema dokumentaciji u Državnom arhivu u Zagrebu,³⁶ pripreme za gradnju palače počinju 1888. godine. Sačuvano

arhivu: HR-HDA-782, Obitelj Vranyczany-Dobrinović; kut. 2, *Spisi Vladimira Vranyczanyja*; kut. 16, *Album nekretnina*. Sačuvane su i potvrde o najmoprimcima iz 1924. godine, između ostalih i o dr. Pilaru koji je u palači imao ured. Isto, kut. 2.

³⁶ HR-DAZG-1122, *Zbirka građevne dokumentacije* (bilj. 4), Berislavićeva 6, 8.

RADE KONČAR
TVORNICA ELEKTRIČNIH STROJEVA

Telefon: 40-34   Telegram: KONČAR
Tele. m.: Hrvatska banka Zagreb broj 186.011

GRADSKI NARODNI ODBOR
POVIJESNIŠTVO GRADJEVINA
S.A.S.S.S.
Girilemstodna ul.5.

Val znak   Vela pline   Hal znak   Zagreb, Kuznička Staza 79 - Pol. post. 200A
70-84-br.pov.6932   dne 18.4.1950.

Priloga: Adaptacija zgrade u / TI-14-1/
Berislavićevoj ul. br. 6 i 8 -
na skelu viših privrednih rukovodioce
MTI - prijava radova.

Prema odluci Ministra MTI FNRH izdane se adaptirati
jednoktina stambena zgrade u lgb. Berislavićevoj ulici br. 6 i 8.
za - Institut za više rukovodioce proizvodnih poduzeća MTI u Zag. u.
Građevinski radovi izvedaju se u vlastitoj radnji tvornice Rade
Končar u Zag. u. a pod nadzorom Ministarstva teške industrije FNRH, Zag.
Radovi prema idejnoj skici izrađenoj po gl. inženjerskim nacrtima od
MTI FNRH. Navedena adaptacija nalazi se u investicijskom planu oblikova-
nja od Bira FNRH i osiguranja financijske sredstva za izvedbu.
Radovi započeti su početkom mjeseca srpnja 1950. i na-
laze se sada u završnoj fazi.

U smiel. zakonitih propisa molimo molimo da izvedbi iz-
dati odobranje za izvedenje građevinskih radova na spomenutom ob-
jektu. Obzirom na hitnost radova obavljaju se radovi istom brzinom
kao što smo otpočeli rad. Prilagođeno je za rad u ovom izvedbi.

RADE KONČAR
Tvornica električnih strojeva

Priloga: 11 (jednom)   Direktor poduzeća: M. Vranyczany
Dostavio: J. Vranyczany   /Vrba Vranyczany

NARODNA REPUBLIKA HRVATSKA
GRADSKI NARODNI ODBOR ZAGREB
POVIJESNIŠTVO ZA KONSERVATORSKE POSLOVE
Primljeno, d. 21. 11. 1949.

b. BEČ 4:377

44 - KONČAR - 3 - Duple št. št. - 20.000 - XII. št. - M.P. št. - 814 - 1. 1948.

Dozvola Ministarstvu teške industrije za adaptaciju nekadašnje palače Vranyczany u Institut za više rukovodioce proizvodnih poduzeća, 18. travnja 1950., DAZG

je pismo Vladimira Vranyczanyja upućeno 18. lipnja Gradskom poglavarstvu, u kojem navodi da na uglu Gajeve i Berislavićeve ulice namjerava sagraditi kuću. Spominje također da je njegov graditelj Gjuo Carnelutti te moli očevid na licu mjesta. Molbi su priloženi projekti, datirani lipnjem 1888. godine. Nacrta su naslovljeni: »Nacrt nove zgrade B - na Vladka Vranyczany-Dobrinovića u Zagrebu«. Na nacrtu glavnoga pročelja stoji natpis: »Osnovao Otto Hofer, arhitekt u Beču. Za Vladka baruna Varnicani-Dobrinovića.

G. Carnelutti«, a na ostalim nacrtima zapisano je samo ime graditelja: »Za Vladka baruna Varnicani-Dobrinovića. G. Carnelutti«. Svi su nacrti još i potpisani: Gjuo Carnelutti, graditelj. Zapisnik očevida i bilješka na projektu od 28. lipnja pokazuje da je projekt prihvaćen bez primjedbi.³⁷

Uz manje neprilike tijekom gradnje (pritužba na Carneluttija u rujnu da je kamenjem zatvorio pola ulice te pritužbe zbog štete na susjednoj kući pri gradnji staje), još tijekom 1888. godine bila je dovršena konjušnica u dvorištu pa je vlasnik 7. prosinca zatražio stambenu dozvolu, koja mu je i izdana 17. istoga mjeseca. Sama palača bila je dovršena u rujnu 1889. godine, tako da je 24. rujna Carnelutti u ime vlasnika zatražio stambenu dozvolu; 28. istoga mjeseca proveden je očevid, a 29. rujna izdana je stambena dozvola.

Barun Vladimir Vranyczany prepustio je vlasništvo palače svojoj kćeri Klotildi (Tildi) Vranyczany-Dobrinović, kako je to zabilježeno u formularu – »upitnici«. ³⁸ Potomci Vladimira Vranyczany-Dobrinovića bili su vlasnici palače sve do završetka Drugoga svjetskog rata.

I.2.2. Tvornica električnih strojeva Rade Končar i adaptacija palače u Institut za više rukovodioce proizvodnih poduzeća Ministarstva teške industrije (1949./1950.)

Nakon što je palača prešla u društveno vlasništvo, počinju planovi za njezinu prenamjenu.³⁹ U arhivi nalazimo zapis da je 1947. namještenik Zemaljske uprave za grafičku industriju, Mato Lubnjak, preuzeo originalne nacрте palače izrađene na platnu i klauzirane uz građevinsku dozvolu od 16. lipnja 1888. godine. Adaptaciju zgrade počela je Tvornica Rade Končar 1949. godine, kad je 14. travnja zatraženo dopuštenje za pregradnje u prizemlju i na katu. No očevidom je bilo utvrđeno da su planirani zahvati bili takvih

³⁷ Isto.

³⁸ Svi podatci o tijeku gradnje crpljeni su iz: HR-DAZG-1122, *Zbirka građevne dokumentacije* (bilj. 4).

³⁹ Isto.

razmjera da su zahtijevali građevinsku dozvolu (dopis od 23. svibnja iste godine). Iz dokumentacije koja je uslijedila vidljivo je da se planiralo srušiti pregradni zid u prizemlju između kuhinje i blagovaonice.

Potom su u veljači 1950. uslijedili planovi za preuređenje palače u školu industrijske radionice. U travnju pak iste godine dolazi nalog Ministarstva teške industrije da se nekadašnja palača adaptira u Institut za više rukovodioce proizvodnih poduzeća. Idejnu skicu adaptacije – tlocrt prizemlja s planiranim zahvatima označenim crvenom bojom – izradio je 6. ožujka inženjer Drag. M. Simić. Prilikom očevida 1. lipnja 1950., međutim, ponovno je utvrđeno da su provedeni zahvati koji su zadirali u konstrukciju i za koje je potrebna građevinska dozvola, pa su zatraženi nacrti i statički proračun. Naručitelj se tome usprotivio (23. rujna), tvrdeći da rušenja nije bilo, nego da su samo srušeni neki naknadni zidovi i mijenjani otvori, a da konstrukcija nije dirana. Za proširenje vrata blagovaonice u prizemlju drže da nije potreban statički proračun. Dana 18. prosinca zatražena je građevinska dozvola za već obavljene radove, koja im je i dodijeljena 30. prosinca 1950. godine.

I.2.3. Hrvatski inženjerski savez i adaptacija palače u sjedište HIS-a (od 1952. do danas)

Godine 1952. palača dolazi u posjed Društva inženjera i tehničara NR Hrvatske (od 1953. Saveza inženjera i tehničara Hrvatske), koje 1992. godine mijenja naziv u Hrvatski inženjerski savez (HIS). Pod tim nazivom i u tim prostorima HIS djeluje i danas.

Ta važna strukovna udruga⁴⁰ počinje raditi 1878. godine u Zagrebu pod nazivom Klub inžinirah i arhitektah. Prvi predsjednik bio je ing. Kamilo Bedeković. Udruga ubrzo, 1884. godine, prerasta u Društvo inžinira i arhitekata u Zagrebu,⁴¹

a od 1904. u Hrvatsko društvo inžinira i arhitekata. Iako je udruga i poslije više puta mijenjala naziv,⁴² što je u pravilu bilo povezano s promjenom funkcioniranja i ustroja, zajednička usmjerenost tijekom više od sto četrdeset godina djelovanja ostala je ista, a to je ujedinjavanje tehničkih snaga radi zajedničkoga napretka, promicanje i zaštita staleških interesa inženjera, promicanje etike inženjerskoga poziva, rad na tehnološkom i gospodarskom razvitku Hrvatske te očuvanje okoliša i održivi razvoj.⁴³ Jedna od ključnih djelatnosti bila je i briga o obrazovanju. Društvo je, nakon što je višegodišnje nastojanje za pokretanjem visokoga tehničkog školstva u Hrvatskoj rezultiralo uspjehom, osmislilo studij na novoosnovanoj Kraljevskoj tehničkoj visokoj školi (1919.), od 1926. godine Tehničkom fakultetu.⁴⁴ Inženjersko društvo također se isticalo po bogatoj izdavačkoj djelatnosti, od stručnih knjiga do brojnih stručnih časopisa, kao što su *Vijesti Hrvatskoga društva inžinira i arhitekata u Zagrebu*, *Inženjer*, *Tehnički list*, *Građevinar*, *Arhitektura*, *Geodetski list* itd.

Uz burnu prošlost praćenu brojnim promjenama, ali i velikim angažmanom, Društvo je u Zagrebu promijenilo nekoliko sjedišta. Nakon privremenih smještaja, Gradsko poglavarstvo Zagreba ustupa 1921. godine tadašnjoj *Sekciji Zagreb Udruženja jugoslavenskih inženjera i arhitekata* gradilište na Trgu burze (danas Trg hrvatskih velikana) za gradnju društvenoga doma. Zgrada je dovršena 1928. godine, no Društvo je u njoj zbog nemogućnosti financiranja cjelokupne gradnje dobilo na korištenje samo jedan kat.⁴⁵ Stoga 1937. godine, uz potporu Gradskoga poglavarstva počinju pripreme za gradnju inženjerskoga društvenog doma na uglu Pierottijeve i Ulice Izidora Kršnjavog, dovršenog 1940. godine.⁴⁶ Nakon Drugoga svjetskog rata, 1952. godine, u zamjenu za zgradu

u Pierottijevoj ulici, Društvo dobiva palaču Vranyczany-Dobrinović u Berislavićevoj ulici.⁴⁷

Nekadašnja plemićka palača, sa stambenim i reprezentativnim prostorima te raskošnim vestibulom i prostranim stubištem bila je idealan prostor za djelovanje strukovne udruge koja je trebala uredske sobe i veće prostore za reprezentativna okupljanja i predavanja. Stoga je interijer pretrpio tek minimalne adaptacije, koje uglavnom nisu ni ostale dokumentirane. Od većih zahvata treba spomenuti uvođenje centralnog grijanja 1983. godine⁴⁸ te adaptaciju istočnoga dijela potkrovlja prema projektu Đurđice Petrović, PROJEKTBIRO, 1986. godine.⁴⁹

O stotoj obljetnici postojanja Društva, u stubišnom halu palače postavljena je mramorna spomen-ploča s uklesanim natpisom.

Spomen ploča u povodu stote obljetnice Hrvatskoga inženjerskog saveza, 1978., stubišni hal palače Vranyczany

40 Hrvatski inženjerski savez. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=26446> (pristupljeno 28. 12. 2021.)

41 Više o Hrvatskom inženjerskom savezu u: *Spomen-knjiga stodvade-*

setpetgodišnjice Hrvatskog inženjerskog saveza, (prir.) Jure Radić, Zagreb, 2003.

42 Nakon Prvoga svjetskog rata, Hrvatsko društvo inženjera i arhitekata uključeno je u Udruženje jugoslavenskih inženjera i arhitekata kao *Sekcija Zagreb*; 1940. postalo je Društvo inženjera, a 1941. Hrvatsko društvo inženjera. Isto, 13.

43 Isto, 13–14.

44 Isto, 61–77.

45 Isto, 80–81.

46 Isto, 82–83.

47 Isto, 98.

48 Isto, 102.

49 Arhiva HIS-a.

ANALIZA
ARHITEKTONSKIH
OBILJEŽJA I
ZATEČENOG
STANJA

Palača Hrvatskoga inženjerskog saveza (nekadašnja palača Vranyczany), ortogonalna snimk

II.1. Smještaj

Jednokatna palača zaprema jugoistočni ugao donjogradskoga bloka omeđenog Gajevom ulicom istočno, Berislavićevom južno, Preradovićevom zapadno i Teslinom sjeverno. Sagrađena je na mjestu nekoliko starijih parcela porredanih uz Berislavićevu ulicu, što se odrazilo u njezinu izduženom tlocrtnom formatu; glavno pročelje u Berislavićevoj ulici s dva ulaza rastvara trinaest osi otvora, a bočno pročelje u Gajevoj ulici tri prozorske osi. Na sjevernu i zapadnu stranu palače nadovezuju se susjedne kuće u bloku. Uza zapadni dio sjevernoga začelja formirano je manje dvorište palače, nekad s konjušnicom i kolnicom (danas je na mjestu gospodarskih objekata palače recentna interpolacija, a dvorišni prostor je u funkciji natkrivene kavane). Još jedno veće dvorište unutar bloka (koje pripada susjednoj zgradi u Gajevoj ulici) nalazi se uz srednji dio palače, omogućujući osvjetljenje dvama svjetlarnicima. U središtu bloka, sjeverno uz palaču, podignuta je visoka zgrada Zagrebačkog kazališta mladih.

II.2. Organizacija unutarnjeg prostora

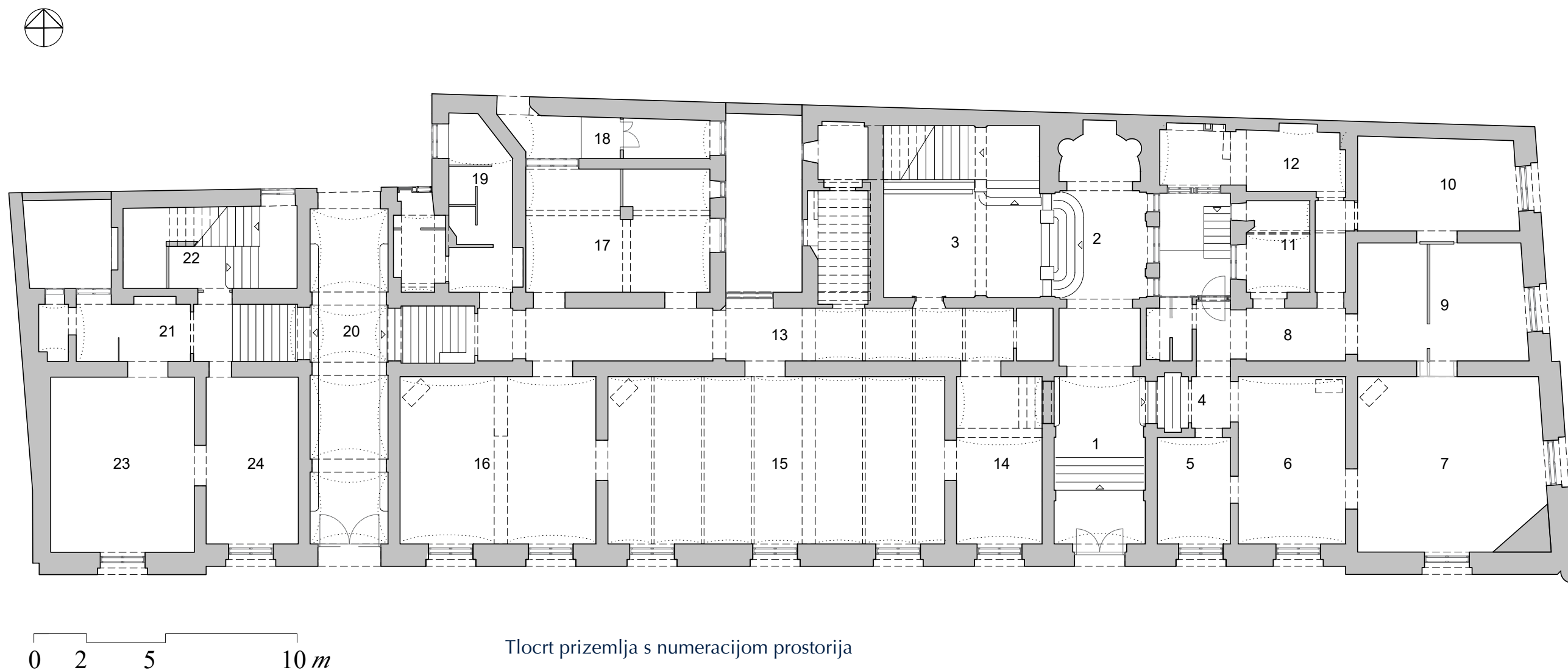
Činjenica da je palača formirana na mjestu više starijih kuća prepoznaje se u, ne sasvim pravilnom, četverokutnom tlocrtnom obrisu s lagano skošenim obodnim zidovima u odnosu na južno ulazno pročelje u Berislavićevoj ulici te u nešto plićem zapadnom dijelu građevine. Točnije, s obzirom na formiranje triju svjetlarnika na dvorišnoj strani (istočno, približno u sredini i uza zapadni rub), kao i na navedeni uži dio palače (uz čiji je rub prema dvorištu treći svjetlarnik), prostornu organizaciju možemo interpretirati i kao dva korpusa U-tlocrta i jedan korpus L-tlocrta, što se sve čita u oblikovanju volumena, odnosno rješenju krovništva. Unutar takvih gabarita, unutarnji zidovi projektirane palače ne slijede navedene nepravilnosti, nego su postavljeni ortogonalno na glavno pročelje.

Osnovnu tlocrtnu organizaciju u svim etažama – podrumu, visokom prizemlju i prvom katu – čini središnji hod-

Pogled na palaču i blok sa Zagrebačkim kazalištem mladih u sredini

Tlocrt prizemlja s numeracijom prostorija

nik te nizovi prostorija uz južno ulično pročelje i sjeverno dvorišno začelje. Na zapadnoj strani (gdje se na palaču nastavlja druga kuća u bloku) hodnik seže gotovo do graničnoga bočnog zida, dok na suprotnoj strani hodnik vodi do prostorija poredanih uz bočnu uličnu fasadu. U skladu s izduženim formatom, ali i izvornom namjenom koja je objedinila stan aristokratskoga vlasnika, stambene prostore za iznajmljivanje te prostorije za poslugu, u palači su organizirana dva stubišta na dvorišnoj strani – glavno, reprezentativno, približno u sredini i pomoćno u zapadnom uglu građevine. Glavno stubište povezuje samo visoko prizemlje i kat, a bočno stubište vodilo je od podruma do potkrovlja. Podrum ima zasebne ulaze na dvorišnoj strani i više nije povezan s gornjim etažama.

U **visokom prizemlju** navedenu longitudinalnu dispoziciju presijecaju dva ulazna prostora, formirana cijelom dubinom palače. Istočni ulazni prostor svečano je predvorje glavnog stubišta, a zapadni je veža koja vodi do unutarnjeg dvorišta i pomoćnog stubišta. Predvorje počinje bačvasto svodenim ulaznim prostorom (prostorija br. 1),⁵⁰ osvjetljenim kroz visoko nadsvjetlo uličnoga portala, u kojem nekoliko kamenih stuba vodi do podesta odakle su se granala dva kraka stuba prema prostorijama visokoga prizemlja. Slijedi vestibul (br. 2) zaključen polukružnom nišom – »apsidom« (s tri manje niše) i široko rastvoren prema bočno smještenom halu sa stubištem (br. 3) do kojega se uspinje nekoliko elegantnih zaobljenih stuba. Vestibul je osvjet-

ljen kroz veliki trodijelni prozor iz istočnoga svjetlarnika nasuprot ulazu u stubište. Ulazno predvorje i vestibul bogato su raščlanjeni pilastrima i trodijelnim gređem.

Prostor desno (istočno) od svečanoga predvorja zapremaju malo predsoblje uz stubišni krak (br. 4), sobe (br. 5, 6, 7, 9,) s po jednim prozorom na odgovarajućoj uličnoj fasadi, od kojih je ugaona soba najveća (s dva prozora), te hodnik (br. 8), nusprostorije (br. 11) i spremište (br. 12) u stražnjem dijelu uz svjetlarnik. Ulaz iz predvorja u predsoblje ima karakter ulaznih vrata u stan, s ostakljenjem zaštićenim dekorativnom željeznom rešetkom, te s nadsvjetlom. Bočni zidovi predsoblja raščlanjeni su plitkim nišama. Sobe uz ulicu međusobno su i s hodnikom povezane dvokrilnim vratima, dok vrata između stražnjih prostorija uz svjetlarnik

50 Prema numeraciji označenoj na tlocrtima prizemlja i prvog kata.

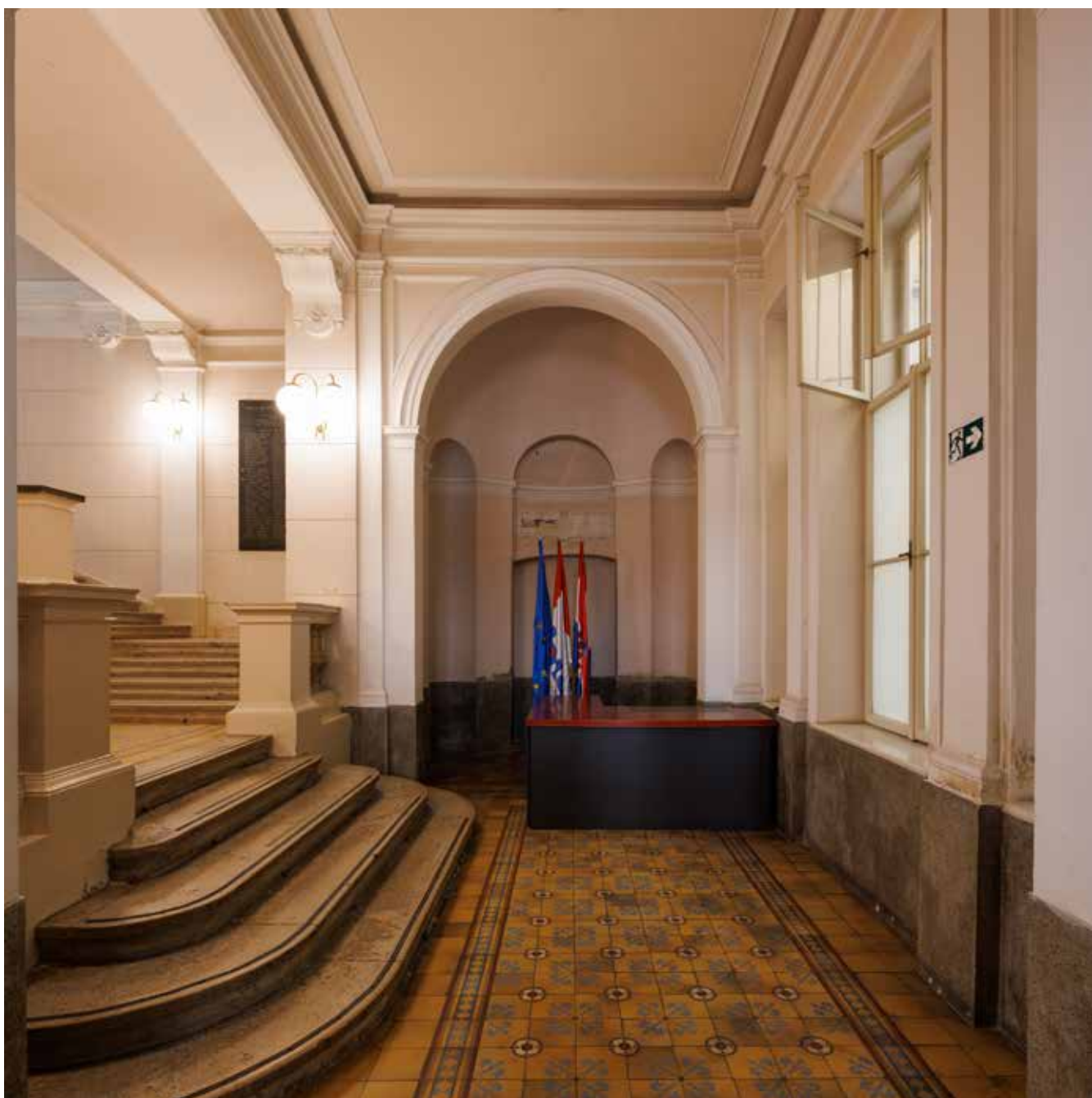

Predvorje (br. 1), pogled prema pročelnom ulazu

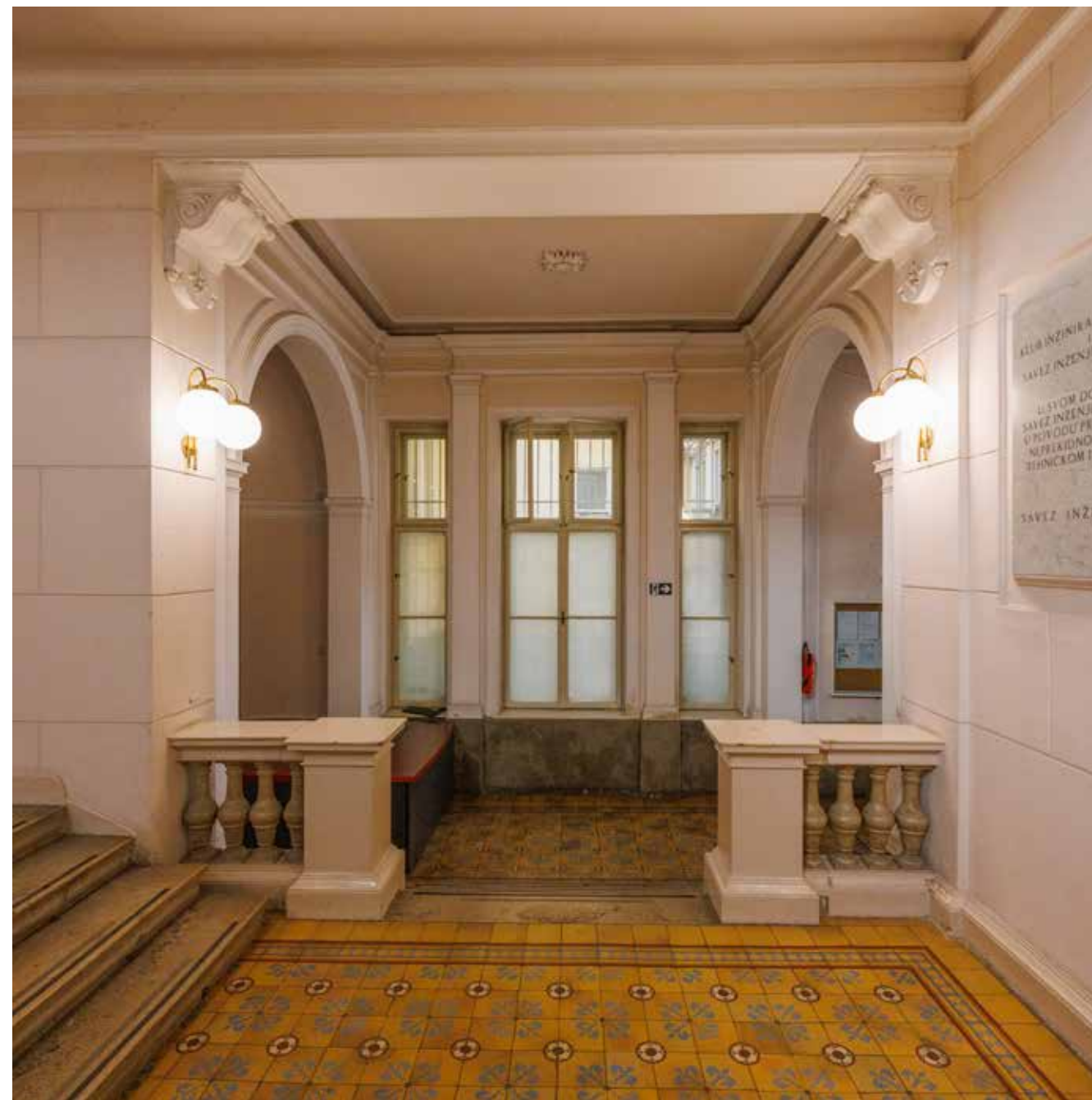

Predvorje, pogled prema ulazu u vestibul i ulazu u istočni dio prizemlja

Vestibul (br. 2), pogled na »apsidu« i ulaz u stubišni hal

Pogled iz hala na vestibul i prozore prema svjetlarniku

imaju prema hodniku jednokrilna vrata s nadsvjetlima. Iz hodnika je kroz ostakljena vrata omogućen izlaz u svjetlarnik. Spremište (br. 12) je naknadno prošireno na dio prostora unutar svjetlarnika. U navedenim pomoćnim prostorijama (br. 11, 12) te u dvjema sobama (br. 5, 6) nalaze se plitki segmentni svodovi na željeznim traverzama, dok su u ostalim prostorijama toga dijela prizemlja stropovi.

Stube i ulaz u prostor visokoga prizemlja lijevo (zapadno) od ulaznog predvorja u novije su vrijeme poništeni (vrata su zazidana, a ostavljena je samo jedna kamena stuba), tako da se u središnji dio prizemlja palače danas ulazi iz hala glavnog stubišta te kroz ulaz iz veže.

Nadsvodena veža (br. 20) na suprotnoj, zapadnoj strani palače, raščlanjena je jednostavnim pilastrima koji nose četiri

češke kape. Osim što, kako je već spomenuto, omogućuje kolni pristup dvorištu, iz nje su također organizirana dva nasuprotna ulaza u srednji i zapadni dio visokoga prizemlja, do kojih vode kamene stube. Kao i u istočnom predvorju, vratnice su ostakljene, sa zaštitnom dekorativnom rešetkom, a iznad vrata su nadsvjetla.

Ulaz iz predvorja u istočni dio prizemlja
Ugaona prostorija (br. 7)

Desni (istočni) ulaz iz veže omogućuje pristup hodniku (br. 13) u središnjem dijelu visokoga prizemlja. Uz hodnik se na uličnoj strani nalaze tri sobe (br. 14, 15, 16), a na dvorišnoj kuhinja (br. 17) i sanitarije (br. 19) uz srednji svjetlarnik (koji osvjetljava i glavno stubište) te prolaz (br.

Hodnik (br. 8)

Prostorija br. 5

Prostorija br. 6

Prostorija br. 7

Prostorija br. 10

Prostorija br. 11

Prostorija br. 12

Istočni svjetlarnik

Veža (br. 22)

18) koji povezuje svjetlarnik s dvorištem. Na toj strani je i manja prostorija ispod stubišta te izba na istočnom kraju hodnika. Sam hodnik se velikim prozorom rastvara prema svjetlarniku, dok je kuhinja osim prema svjetlarniku otvo-

Ulaz iz veže u srednji dio prizemlja

rena velikim prozorom i prema prolazu. Od pročelnih soba središnja je najveća (osvijetljena trima prozorima na pročelju), zapadna je nešto manja (s dva prozora), a istočna je najmanja (s jednim prozorom). Unutar te prostorije nekad

Ulaz iz veže u zapadni dio prizemlja

je bio stubišni krak iz istočnog predvorja i malo predso-blje. Navedena podjela čita se i u dva različito usmjerena plitka segmentna svoda. Nekadašnje vratnice te prostorije prema predvorju (s ostakljenjem zaštićenim dekorativnom

Hodnik u srednjem dijelu prizemlja (br. 13)

rešetkom) premještene su nakon zazidavanja vrata na spoj sobe s hodnikom, unutar velikog segmentno zaključenog otvora. Ostale pročelne sobe također imaju zasebna dvokrilna vrata prema hodniku, a i međusobno su povezane dvokrilnim vratima u središnjoj osi zidova (enfilada). Stražnje pak prostorije otvaraju se prema hodniku jednokrilnim vratima s nadsvjetlima. Između nusprostorija i kuhinje (br. 19 i 17) vidljiv je zazidan veći segmentno zaključen otvor. Sve prostorije u tom dijelu visokoga prizemlja nadsvođene su plitkim segmentnim svodovima na željeznim traverza-

Ulaz iz veže u hodnik

ma. U velikoj središnjoj sobi strop je naknadno snižen, ali je konstrukcija svoda ostala sačuvana u izvornom stanju, a tragovi pokazuju da je naknadno svod bio prikriven stropom. U hodniku, koji presijecaju nosivi lučno rastvoreni zidovi, vidljiva je razlika u položaju svodova: u istočnom su dijelu četiri plitka, poprečno usmjerena svoda, dok su u zapadnom dijelu uzdužno usmjereni plitki svodovi. Na granici između različito usmjerenih svodova nekad se nalazio pregradni zid, od kojega su ostali tragovi u strukturi zida.

Srednji svjetlarnik

Lijevi (zapadni) ulaz iz veže vodi do zapadnog dijela visokoga prizemlja. Tlocrtni raspored tu čine predsoblje (br. 21) između pomoćnog stubišta (br. 22) i dviju soba (br. 23, 24) uz ulicu (s po jednim prozorom na pročelju). Predsoblje je

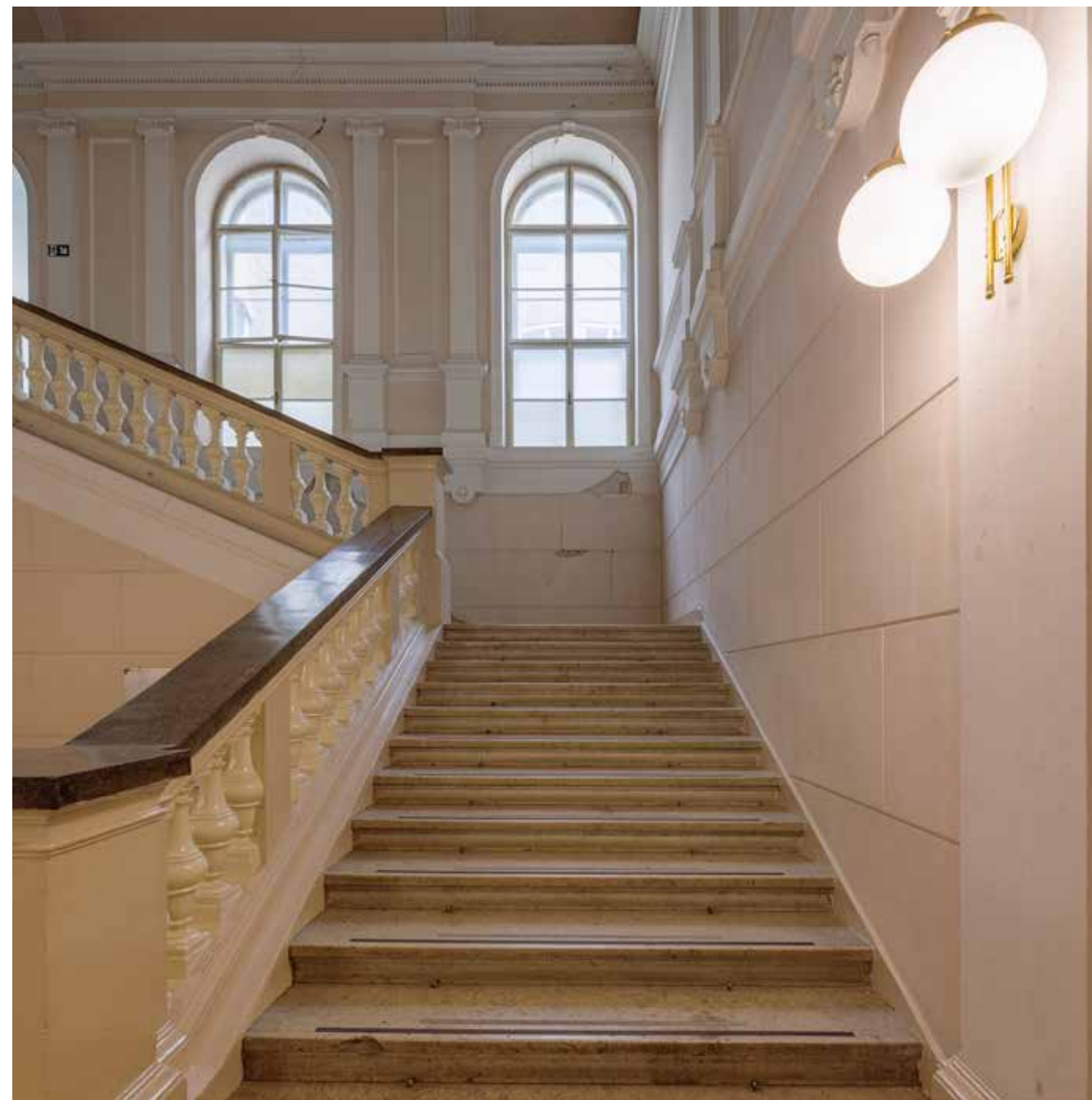
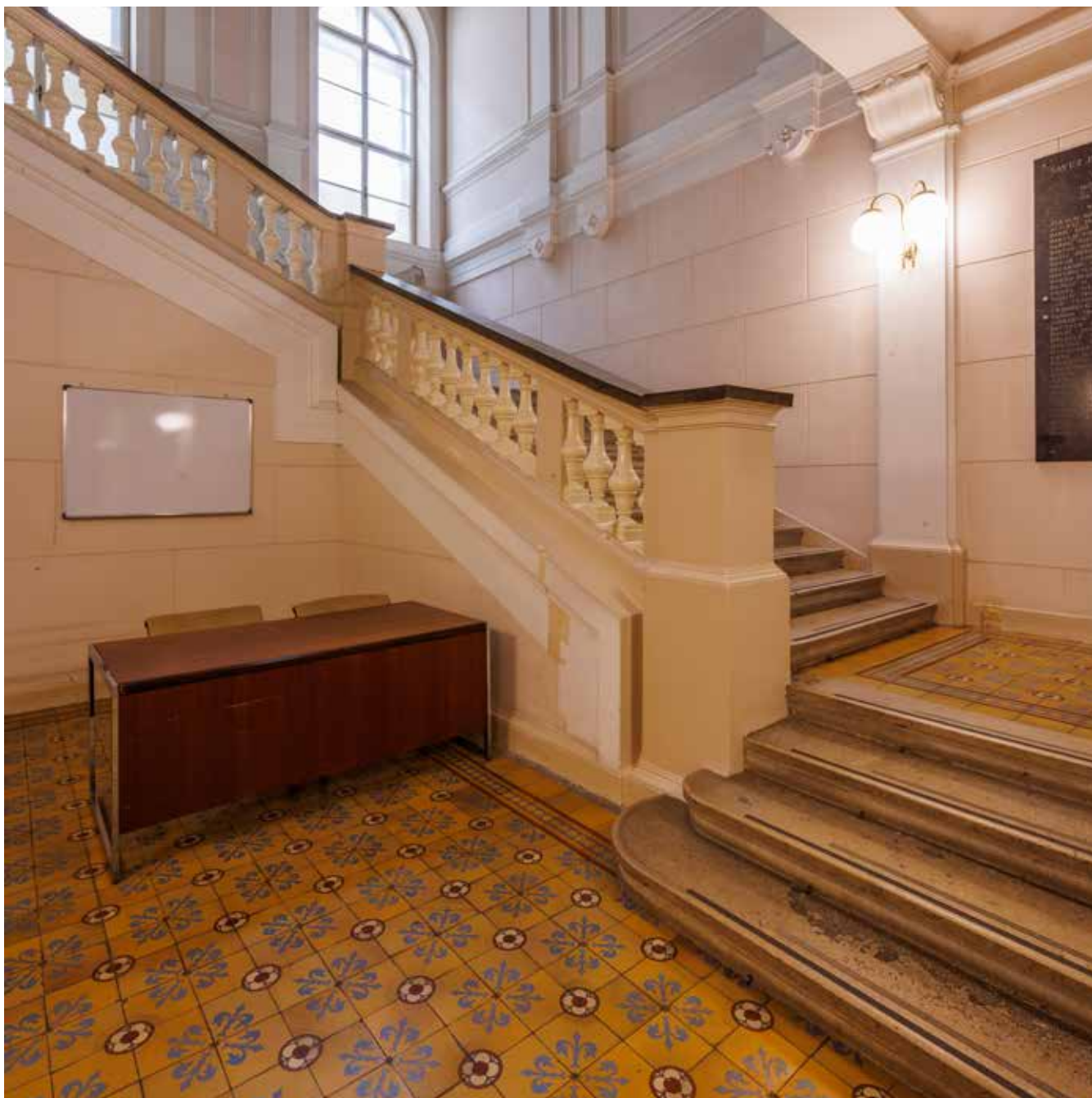
→

Prostorija br. 14 • Prostorija br. 15 • Prostorija br. 16
Prostorija br. 17 • Prostorija br. 23 • Prostorija br. 24

Glavno stubište

osvijetljeno iz zapadnog svjetlarnika, a u njegovu je produžetku WC.

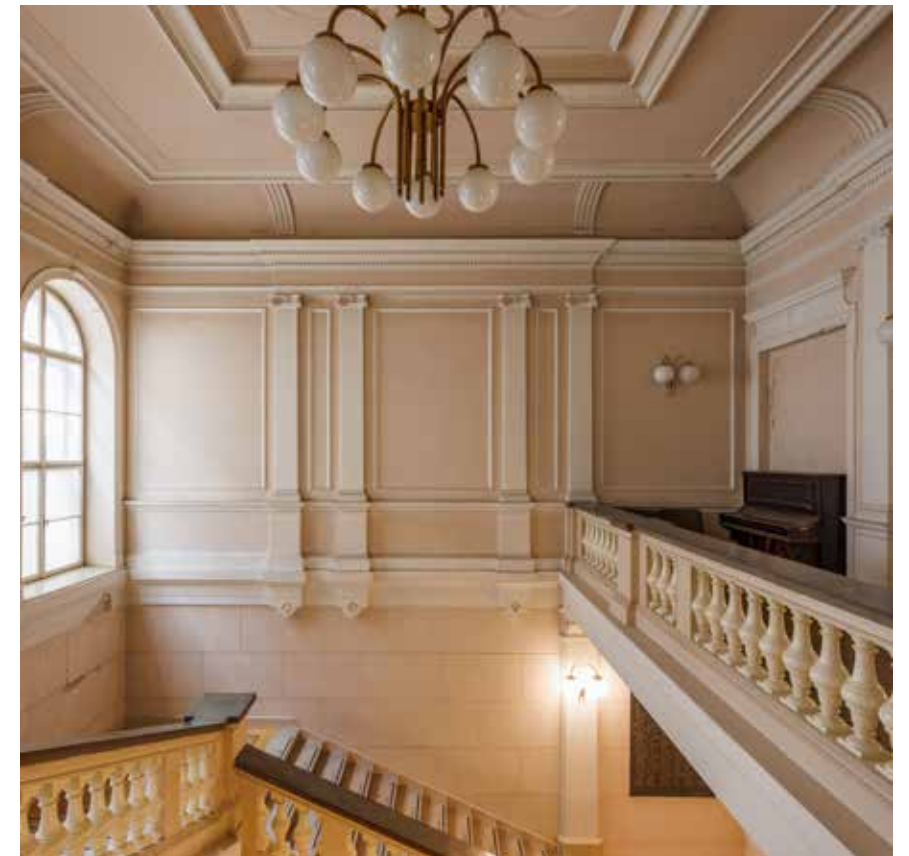
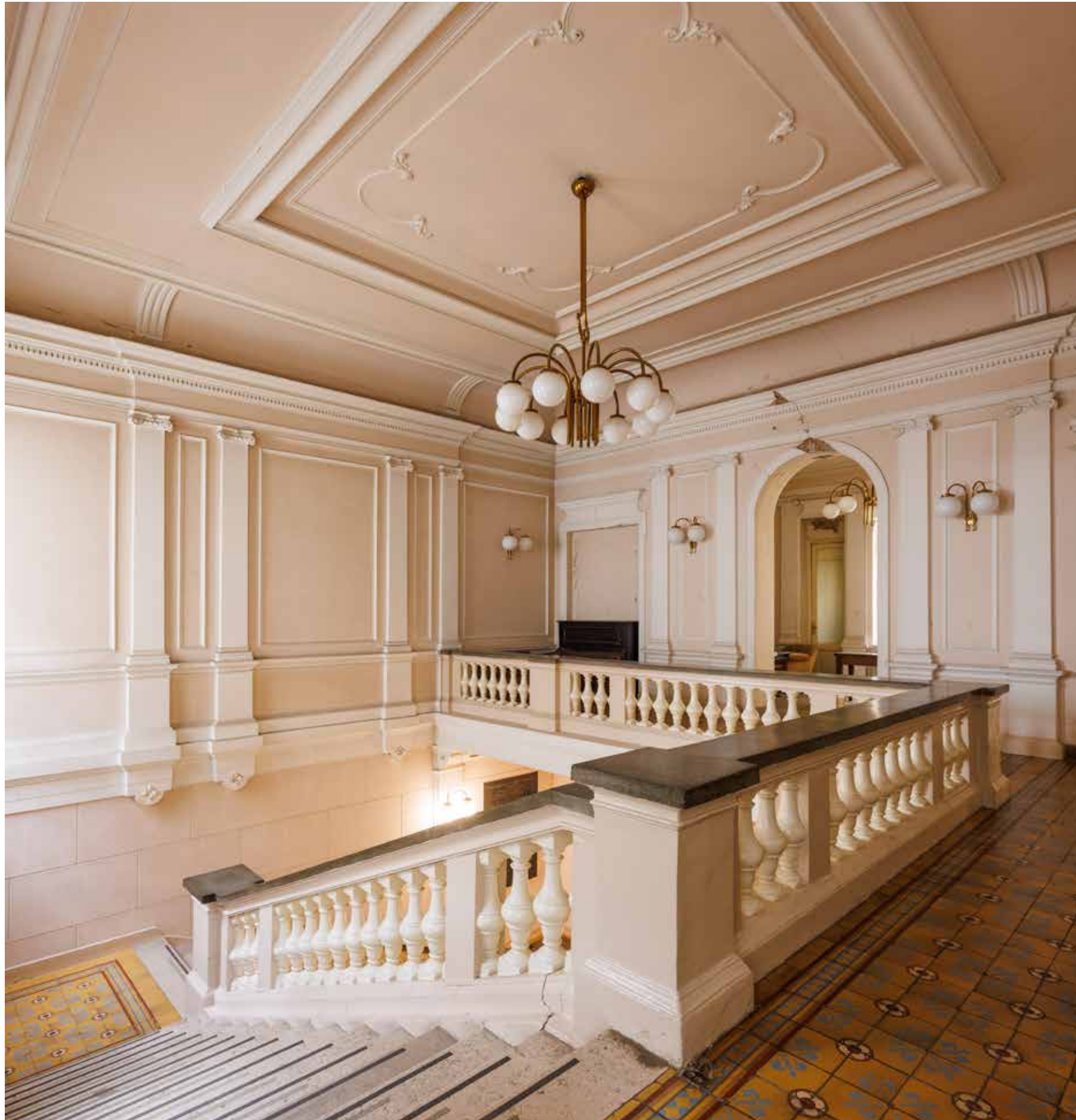
Sudeći prema rasporedu ulaza iz predvorja i veže, te rasporedu prostorija i komunikacija, nekad se u prizemlju nalazilo više stambenih cjelina. Danas je cijeli prostor prizemlja objedinjen; u njemu su uredi i dvorane Hrvatskoga inženjerskog saveza.

Glavno stubište između prizemlja i kata formirano je unutar velikog prostora – hala (br. 3) pod zrcalnim stropom, koji visinski obuhvaća obje etaže, a plitki i široki kameni krakovi smješteni su uz sjeverni i zapadni zid, vodeći do podesta – galerija na katu uz južni i istočni zid toga prostora (br. 25). Stubište je ograđeno balustradama, a osvjetljavaju ga dva visoka lučna prozora prema središnjem svjetlarniku.

Kao i u ulaznom predvorju, i tu zidove raščlanjuju pilastri i gređe, dok zrcalni strop krasi bogate profilacije.

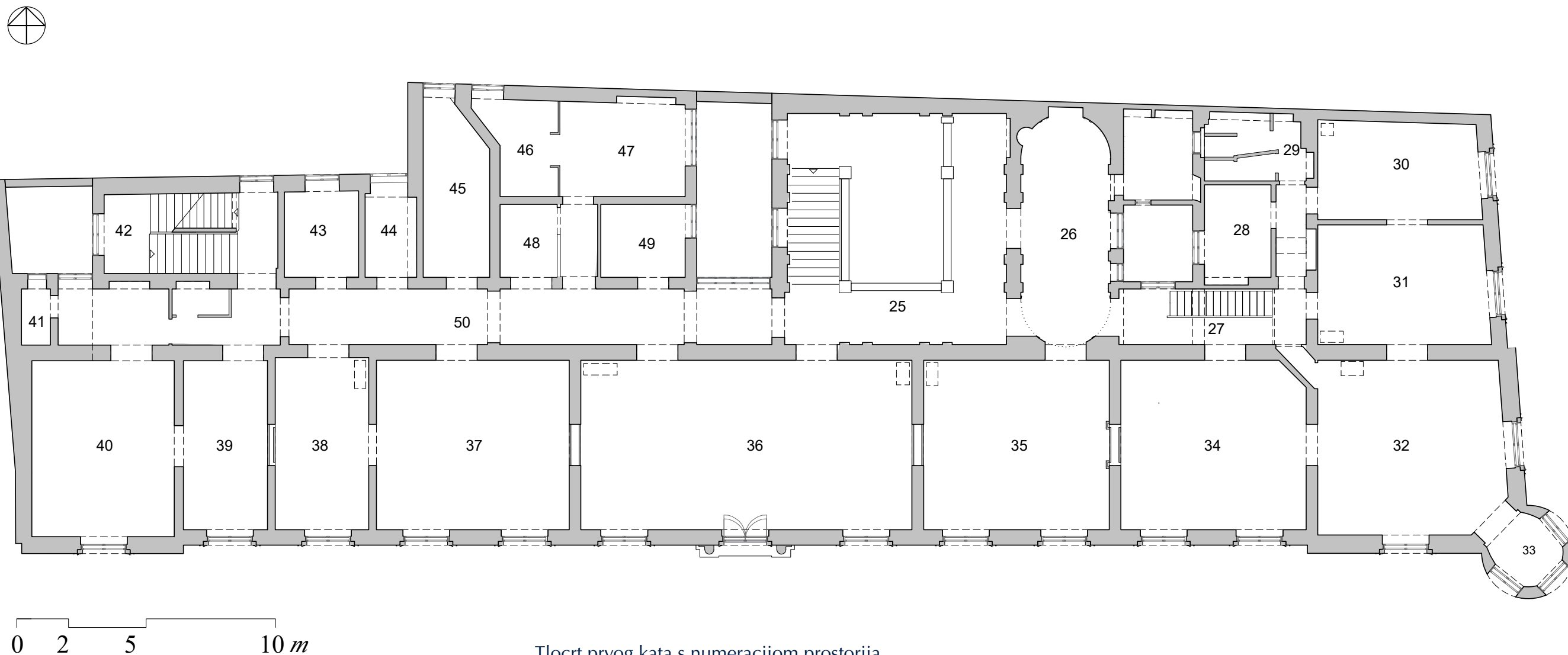
Iznad vestibula u prizemlju, i na **prvom** je **katu** formiran bogato raščlanjen eliptoidni vestibul (br. 26), sa zaobljenim nišama na oba uža kraja, rastvoren prema stubištu, odnosno njegovoj istočnoj galeriji lučnim portalom. Prema istočnom svjetlarniku pak vestibul se rastvara trodijelnim

Galerije u stubištu na katu (br. 25)

Tlocrt prvog kata s numeracijom prostorija

prozorom od kojih je središnji lučno zaključen (naknadno je u sjeverni dio svjetlarnika umetnuta prigradnja u koju se ulazi kroz bočni prozor vestibula, adaptiran u vrata). Portali i niše raščlanjuju i zaobljene dijelove vestibula – na sjevernoj strani nalaze se polukružna niša i dva slijepa pravokutna portala (jedan od njih i s polukružnom nišom), dok su na suprotnoj strani tri pravokutna portala, od kojih središnji vodi u pročelnu prostoriju (br. 35), a ostala dva omogućavaju protočnost središnjega hodnika koji se proteže s objiju strana vestibula, prolazeći i kroz stubišni prostor, preko galerije uz njegov južni zid.

Tlocrtni raspored prvog kata, uz navedene reprezentativne prostore stubišta i vestibula, čine spomenuti središnji hodnik (br. 50) te nizovi soba na uličnoj strani – sedam južno (br. 34–40), jedna na uglu (br. 32) i dvije istočno (br. 30, 31), dok su prema dvorištu sporedne prostorije. Sve ulične sobe, kao i u prizemlju, imaju ulaze s dvokrilnim vratnicama iz hodnika te su međusobno povezane dvokrilnim vratima u enfiladi (recentno su vrata između prostorija br. 34, 35, 36 i 37 te 38 i 39 zazidana). Između središnje dvorane (br. 36) i prostorije istočno uz nju (br. 35) naknadno je bio probijen otvor vrlo velikih dimenzija koji je također zazi-

dan. Glavna dvorana (br. 36), u sredini palače, rastvorena je balkonom i dvama prozorima te ima dva ulaza iz hodnika. Slijede prostorije s po dva prozora (dvije istočno i jedna zapadno) te tri prostorije s po jednim prozorom (zapadno). Ugaona soba (jugozapadno), s po jednim prozorom na svakoj strani, rastvara se i prema okruglom erkeru (br. 33), perforiranom trima prozorima. Ulaz u tu sobu iz hodnika organiziran je kroz kosi procijep u kojem je i ložište peći u sobi br. 34. Uz nju se na istočnoj strani palače nalaze još dvije manje sobe, svaka s po jednim prozorom prema ulici. Reprezentativne prostorije u južnom dijelu palače imaju

Galerija stubišta i središnji hodnik na prvom katu
 Prozori stubišta

Vestibul na prvom katu (br. 26)

zrcalne stropove ukrašene štukaturama (br. 34–37), dok su u drugim sobama stropovi. U krajnjim zapadnim sobama (br. 39, 40) recentno su oblikovani sniženi stropovi.

Sporedne prostorije i sanitarije grupirane su u dva dvorišna trakta palače. Jedan trakt sastavljen od hodnika i sobe (br. 28) i nusprostorija (br. 29) nalazi se između istočnog svjetlarnika uz vestibul i istočnih uličnih soba. Drugi pomoćni trakt zaprema prostor između središnjega svjetlarnika uz glavno stubište i pomoćnoga zapadnog stubišta, a čini ga kratki hodnik flankiran dvama spremištima (br. 48, 49), što

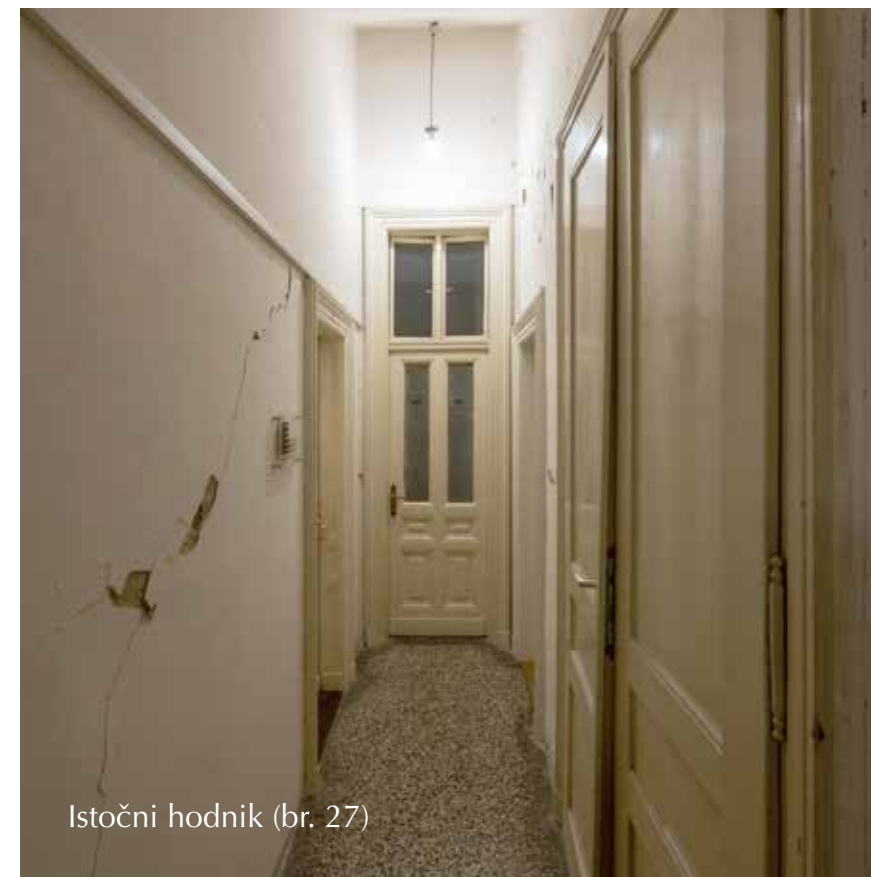

Središnji hodnik na prvom katu (br. 50)

Središnji hodnik (br. 27)

Istočni hodnik (br. 27)

Prostorija br. 28

Prostorija br. 30

Prostorija br. 31

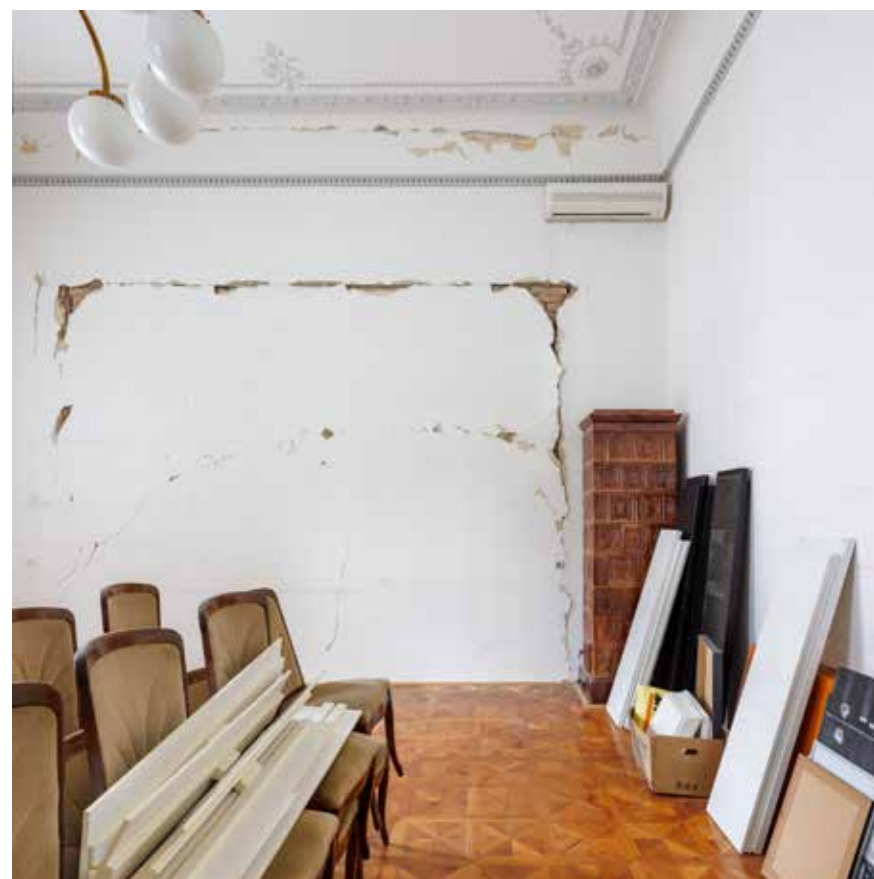

Prostorija u ugaonom erkeru na prvom katu (br. 33)

Ugaona prostorija br. 32 (nekadašnja spavaonica)

Prostorija br. 34 (nekadašnji salon)

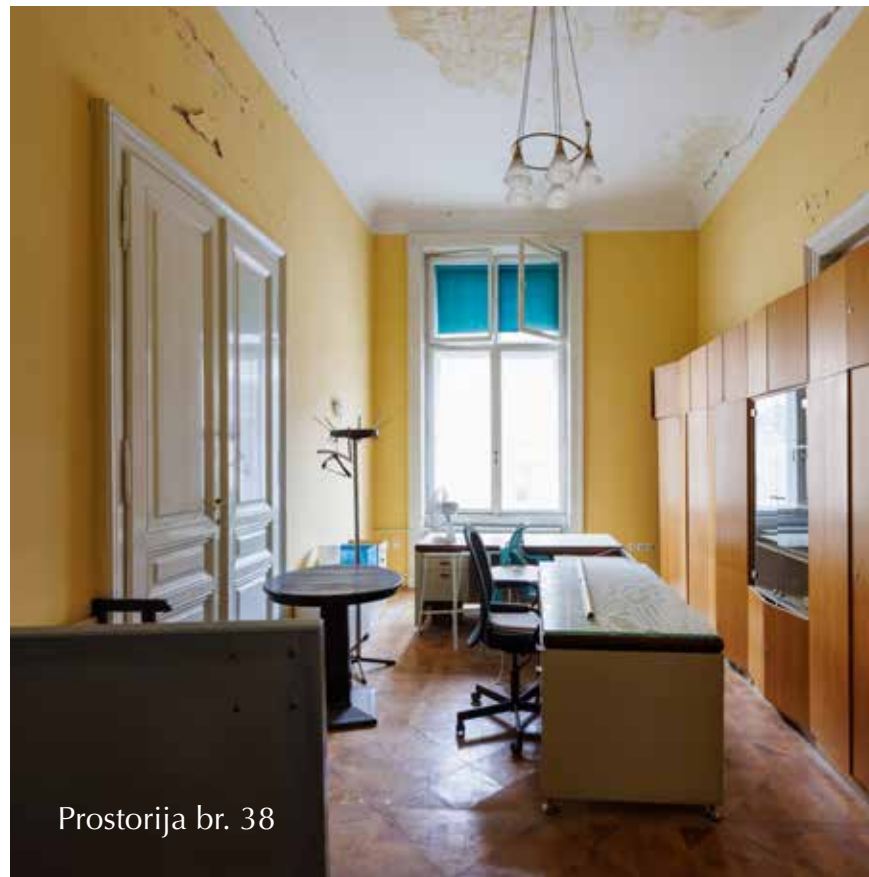
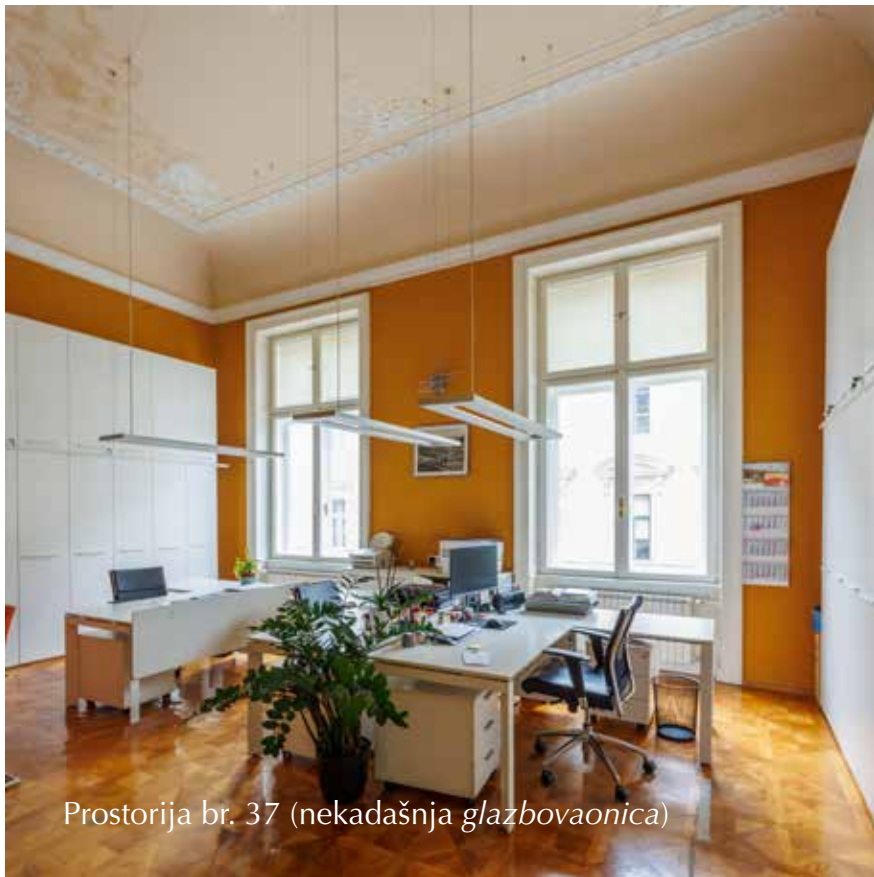

Prostorija br. 35 (nekadašnji salon)

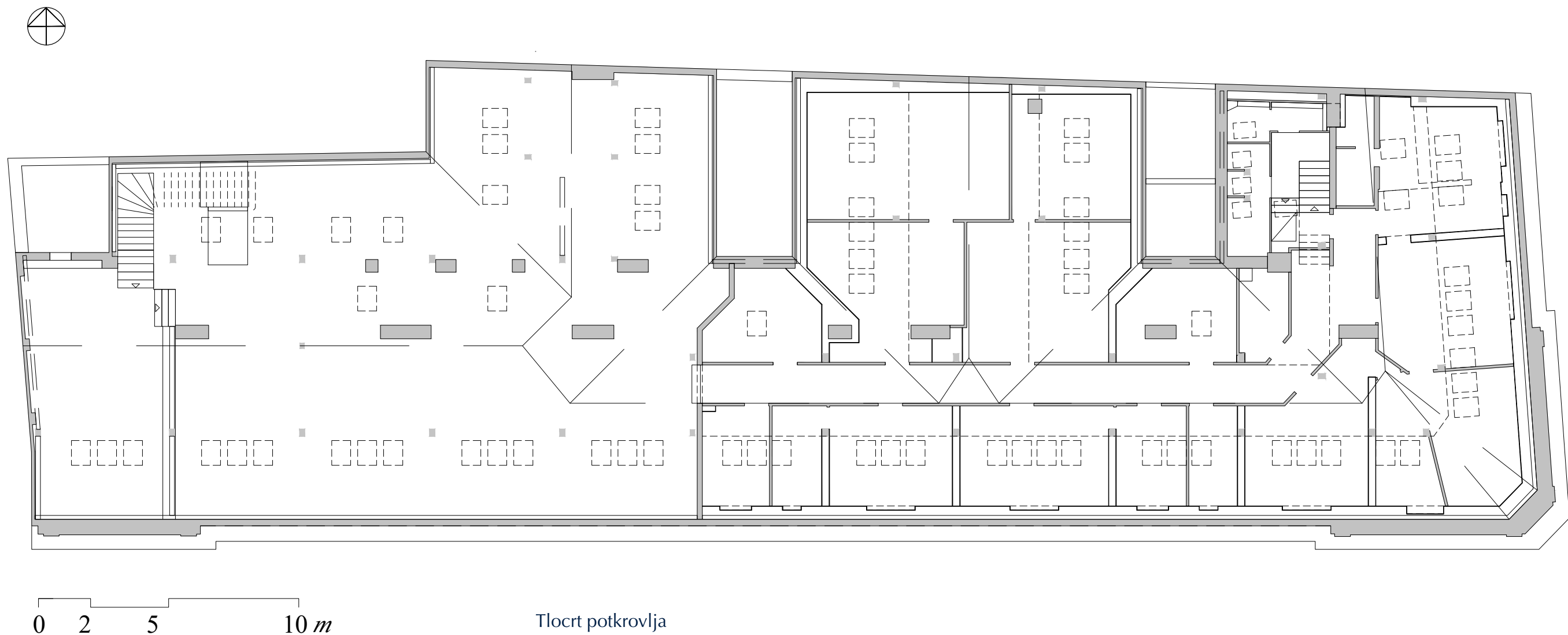
Prostorija br. 36 (nekadašnja blagovaonica)

Tlocrt potkrovlja

vodi do veće prostorije pregrađene na dva dijela (br. 46, 47) i osvijetljene prozorima okrenutima svjetlarniku i dvorištu. Slijedi uska prostorija (br. 45) te dvije manje prostorije (br. 43, 44), sve s prozorima prema dvorištu. Prostorije na dvorišnoj strani rastvaraju se prema središnjem hodniku jednokrlnim vratima s nadsvjeticima.

Središnji hodnik na katu podijeljen je kao i u prizemlju nosivim zidovima s lučnim otvorima. Osvjetljava ga veliki segmentno zaključen prozor prema srednjem svjetlarniku, a tragovi u strukturi upućuju na to da je i prema istočnom svjetlarniku iz hodnika bio jednako velik prozor sa segmentnim nadvojem, naknadno smanjen i nadomješten

malim pravokutnim prozorom. U istočnom dijelu hodnika recentno je interpolirano stubište za potkrovlje.

Izvorno je prvi kat služio kao vlasnikov stan, dok su danas tu uredi i svečane dvorane Hrvatskoga inženjerskog saveza.

Pomoćno stubište u zapadnom dijelu palače (br. 22) je kameno, dvokrako. Na međupodestima je osvijetljeno prozorima prema zapadnom svjetlarniku, a na podestu u prizemlju i na katu prozorima prema dvorištu. Između krakova je ograda od kovanog željeza, a dekorativnom željeznom rešetkom zaštićeno je i nadsvjeticlo dvokrlnoga ulaza iz stubišta na prvi kat. Dio stubišta koji je vodio u podrum je poništen. Stubište vodi i do potkrovlja, no u tom su dijelu

stube drvene, a izvorna drvena vrata su zaštićena limom da bi bila vatro-nepropusna.

Potkrovlje je prvotno imalo samo gospodarsku namjenu, ali danas je istočni dio također adaptiran u uredske prostorije. Tlocrt čini središnji hodnik, pet manjih soba na južnoj uličnoj strani, jedna na jugozapadnom uglu i još dvije sobe istočno te šest prostorija različite veličine na sjevernoj dvorišnoj strani, između istočnog i srednjeg svjetlarnika. Prostor je uređen tako da su ostale vidljive drvene grede. U taj adaptirani dio pristupa se već spomenutim recentnim stubištem u istočnom dijelu palače, dok u tavanski dio potkrovlja vodi zapadno stubište. Prostor je osvijetljen krov-

Potkrovlje

nim prozorima, poredanima na uličnim stranama krovnih kosina te na krovštima traktova uz svjetlarnike.

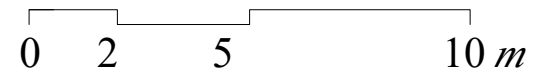
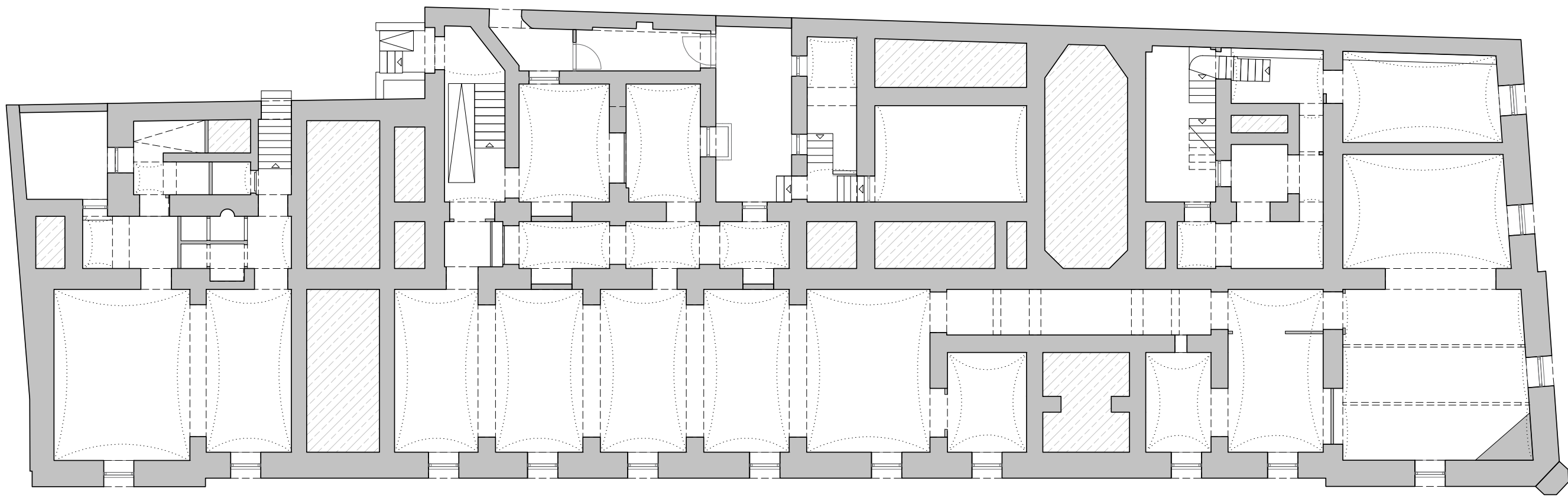
Tlocrtna dispozicija **podruma** u osnovi se podudara s rasporedom nosivih zidova gornjih etaža. Budući da su razine podova zapadne veže i istočnog predvorja niže od

Drveno stubište u potkrovlju

Pomoćno stubište između prizemlja i prvog kata

razine visokoga prizemlja, u tim dijelovima nema podrumskih prostorija. Stoga je i zapadni dio podruma (sa zasebnim ulazom iz dvorišta) odijeljen od središnjega dijela, a i središnji hodnik prestaje ispod glavnog stubišta. Da bi se ostvarila veza središnjega dijela s istočnim dijelom podruma, na pročelnom dijelu ispod istočnog predvorja formiran je uski prolaz. Prostorije su nadsvođene češkim kapama. Na uličnoj strani između traveja čeških kapa konstruktivnu ulogu zidova zamjenjuju svodne pojasnice, tako da su formirani veliki prostori. Nekadašnji podrum palače danas je u većem dijelu u funkciji fotokopiraonice *Kolding*.

Tlocrt podruma

Prostorija u zapadnom dijelu podruma

Prostorije u srednjem dijelu podruma

II.3. Unutarnja oprema

Interijer palače bio je bogato opremljen, a najraskošnije su uređeni predvorje u prizemlju, glavno stubište te vestibul i svečane dvorane na katu. Iako je dio opreme poništen u kasnijim adaptacijama, glavnina neobarokne i historicističke opreme ostala je sačuvana. Čine je arhitektonska raščlamba zidova, svodova i stropova izvedena u štuku, keramička i teraco popločenja podova i parketi, stolarija (vratnice i prozorska okna), ukrasi od kovanog željeza (na ostakljenjima vratnica i ogradama) te kaljeve peći.

U ulaznom predvorju (br. 1) s visokoga se postamenta dižu kanelirani jonski pilastri koji nose gređe, a na pilastre se nastavljaju pojasnice bačvastoga svoda. Lučni portali, jedan na unutarnjoj strani pročelnog zida i drugi na ulazu u vestibul, uokvireni su profiliranim arhivoltama s volutnim zaglavnim kamenovima ukrašenima vegetabilnim motivima i školjkama. Zidne plohe između pilastara krasi profilirane uklade. Ulaz u istočni dio visokoga prizemlja je pravokutan, obrubljen profilacijama, a jednako je bio oblikovan i nasuprotni, naknadno zazidan ulaz.

Vestibul (br. 2) natkriven je stropom, tako da su tu pilastri znatno viši nego u ulaznom preprostoru, a ukrasi kapitela svedeni su na profilacije i ovulus. Unutar cijeloga vestibula oblikovan je visoki sokl od teraca. Pilastri su postavljeni samo na istočnom zidu, dijeleći polja s prozorima prema svjetlarniku na središnje šire polje i bočna uža polja. Zapadno se vestibul u cijeloj širini rastvara prema stubištu otvorom zaključenim arhitravom, poduprtim masivnim volutnim konzolama s rozetama. Unutar otvora umetnute su sa svake strane kamene balustrade. Kraće strane vestibula (sjevernu i južnu) uokviruju profilirani lukovi na nižim toskanskim pilastrima čije se profilacije nastavljaju u već spomenuto zaobljenje (»apsidu«) s trima manjim nišama i kalotom. U srednjoj niši je kartuša. Strop vestibula također je raščlanjen bogatim profilacijama i rozetom.

Osim predvorja i vestibula, bogata štuko raščlamba krasi i glavno stubište. Zidovi u stubišnom halu (br. 3) artikulirani su u prizemnoj zoni soklom profiliranog ruba, izvedenim u žbuci, te plitkom stiliziranom rustikom. Portal koji iz stu-

Pilastar u predvorju

Detalj pilastra

Zaglavni kamen na luku u predvorju

Vestibul, detalj stuba

Vestibul, balustrada na ulazu u stubišni hal

Balustrada stubišta

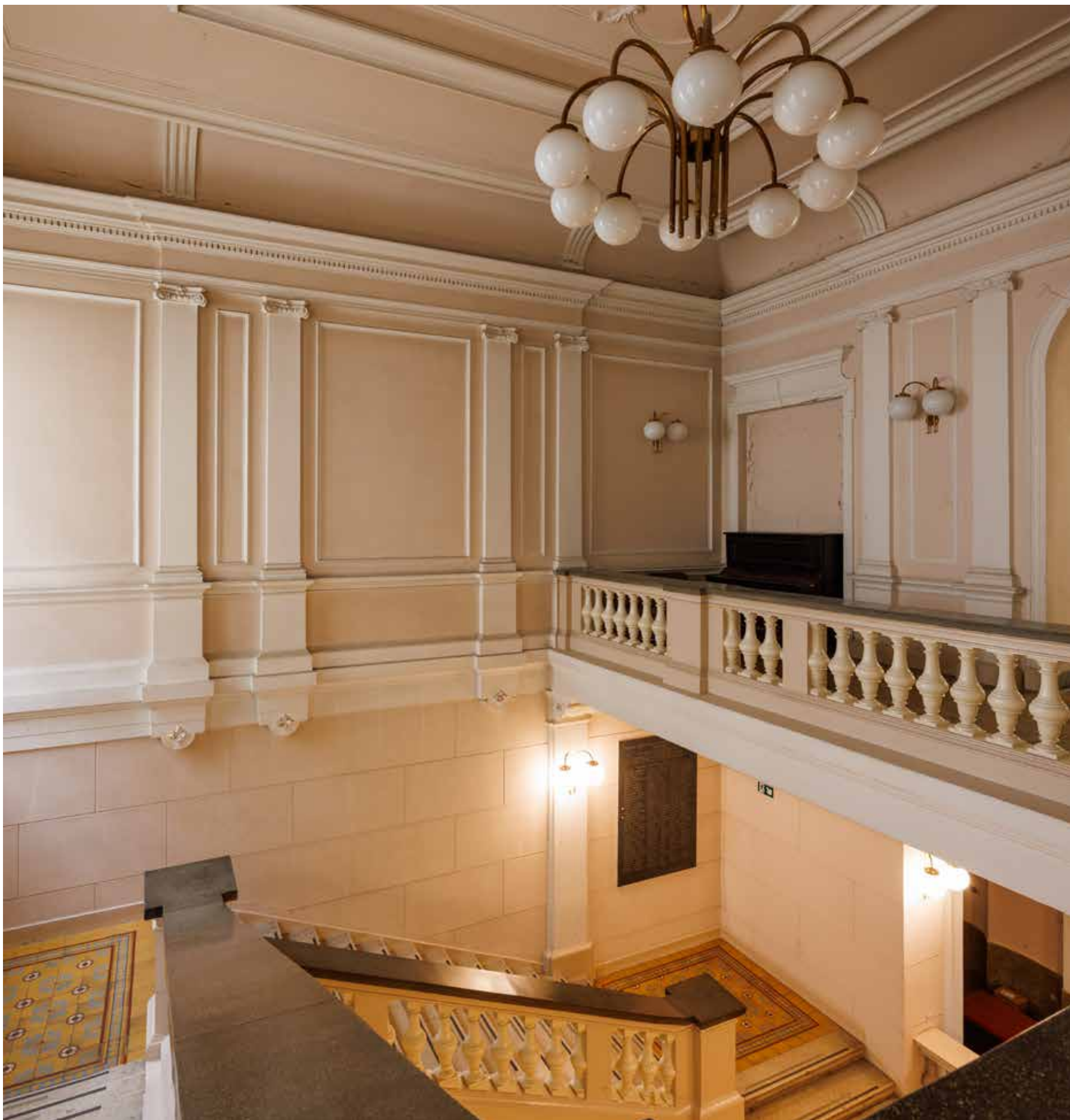

bišta vodi prema središnjem hodniku prizemlja uokviren je profilacijama i zaključen segmentnim zabatom s volutama. Bočni rubovi stuba i galerija na katu istaknuti su bogatim profilacijama, a galerije, kao i otvor između stubišta i vestibula, podupiru masivne volutne konzole. Stubišni krakovi ograđeni su balustradama izvedenim od štuka koji oponaša kamen, dok je gornja ploča ograde od teraca. Zidovi stubišta na katu (br. 25) raščlanjeni su na sve četiri strane glatkim jonskim pilastrima koji se dižu sa sokla, također nošenog plitkim konzolama. Pilastri su grupirani tako da formiraju plitke rizalite na svakom zidu, a s takvim ritmom raščlambe usklađen je raspored otvora – lučni prozori prema svjetlarniku i lučni otvor prema hodniku na zapadnom zidu te tri otvora, od kojih je središnji lučni, a bočni pravokutni, prema vestibulu na prvom katu. Spomenuti otvori uokvireni su profilacijama, a pravokutni portali vestibula na katu zaključeni su profiliranim vijencima. Zidovi između pilastara ukrašeni su ukladama. Kako je uobičajeno, na pilastrima počiva trodijelno gređe (vijenci su ukrašeni dentima), s kojega se diže zrcalni strop iznad stubišta, bogato raščlanjen štukoprofilacijama i kartušom u sredini.

Eliptoidni vestibul na katu (br. 26) raščlanjen je kao i stubište jonskim pilastrima i trodijelnim gređem, a jedinstvo scenično povezanih prostora postignuto je i jednakim oblikovanjem okvira otvora – portala na spoju s galerijom stubišta i hodnikom te prozorima (srednjim lučnim i bočnim pravokutnima) prema svjetlarniku. Profilacije gređa dodatno su ukrašene dentima, dok je strop raščlanjen višestrukim štukoprofilacijama.

Štukaturama su ukrašeni i stropovi pojedinih reprezentativnih soba i dvorana na uličnoj strani prvog kata. Zrcalni strop središnje dvorane s balkonom (br. 36) raščlanjen je profilacijama i ovulusom te festonima voća, a štukodekoracije su sačuvane na zrcalnim stropovima u još trima sobama na katu. U sobi br. 37 štukature čine biljni ornament i glazbeni instrumenti (lire u kutovima i violina, bubanj, triangel i frula uz rubove) te kartuša u sredini, a u sobama br. 34 i 35 u kutovima i na sredini stropa grupirani su različiti biljni motivi.

Stubište

Konzola arhitrava na spoju stubišnog hala i vestibula

Konzola pilastra u stubištu

Zrcalni strop iznad stubišta

Zrcalni strop, detalj

Pilastar u vestibulu na prvom katu

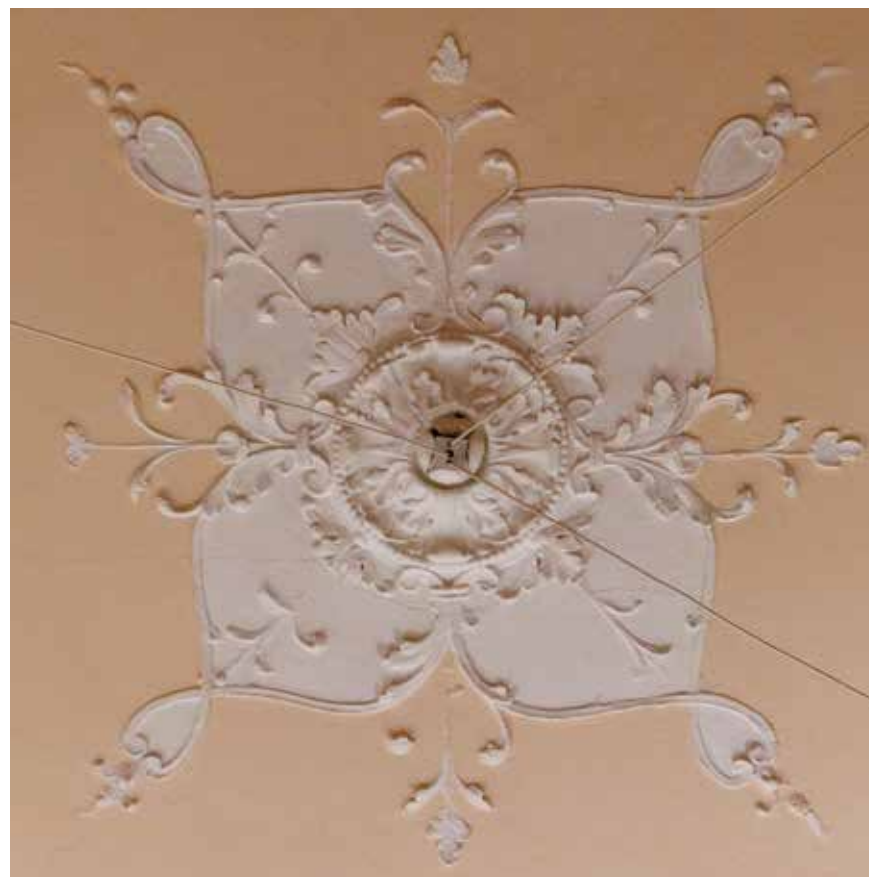

Dijelu historicističke opreme pripadaju popločenja i parketi. U ulaznom predvorju (br. 1) i vestibulu (br. 2) u prizemlju te glavnom stubištu u prizemlju (br. 3) i na katu (br. 25) popločenja čine kvadratne oker keramit-pločice s bijelim cvjetićima i tirkiznim ljiljanima. U hodnicima – istočnom u prizemlju (br. 8) i središnjem na katu (br. 50) te na podestima pomoćnog stubišta (br. 22) – podovi su popločeni crnim i oker kvadratnim keramičkim pločicama, dok je u hodniku u istočnom dijelu prvog kata (br. 27) keramit-popločenje od malih bijelih i oker pločica. U vestibulu na katu (br. 26) pod je pak od teraca, s kojim cjelinu čini i niski sokl od istoga materijala. Teracom je obložen i pod spremišta ispod stuba u prizemlju, dio hodnika u istočnom dijelu prvog kata te podest i stube u istočnom svjetlarniku.

Podovi soba obloženi su parketima. U najreprezentativnijim sobama prvog kata (br. 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38) parketi su složeni dekorativno, s trokutastim elementima unutar kvadratnih polja, što daje iluziju složenih geometrijskih uzoraka. U ostalim sobama na katu te u većini soba u prizemlju parketi su složeni na uobičajeni način u obliku riblje kosti. Starijem (izvornom) razdoblju pripada parket »na riblju kost« većega formata, sačuvan u nekoliko prostorija (br. 6, 7, 23, 24, 31). U dvorišnim pak prostorijama na katu sačuvan je stari parket, složen tako da su daščice parketa postavljene paralelno.

Ono što tom interijeru, uz sve navedeno, također daje dojam autentičnosti, dobro je očuvana stolarija – vratnice i prozorska okna. U pogledu oblikovanja, kako je to uobičajeno, ističu se ulazne dvokrilne vratnice predvorja i veže koje, osim raščlambe drvenih dijelova profilacijama i ukladama, krasi dekorativne rešetke od kovanog željeza s motivom voluta postavljenim kao ojačanje ostakljenja. Na sličan način oblikovane su i dvokrilne vratnice na ulazima iz istočnog predvorja i zapadne veže u visoko prizemlje. Također je skladno oblikovano vjetrobrano ostakljenje unutar lučnog otvora između ulaznog predvorja i vestibula s četverokrilnim vratnicama, raščlanjenima vitkim kaneliranim pilastrima. Unutarnje vratnice i prozori u prizemlju i na katu postav-

Detalji štukatura u dvoranama na prvom katu (br. 34, 35, 36)

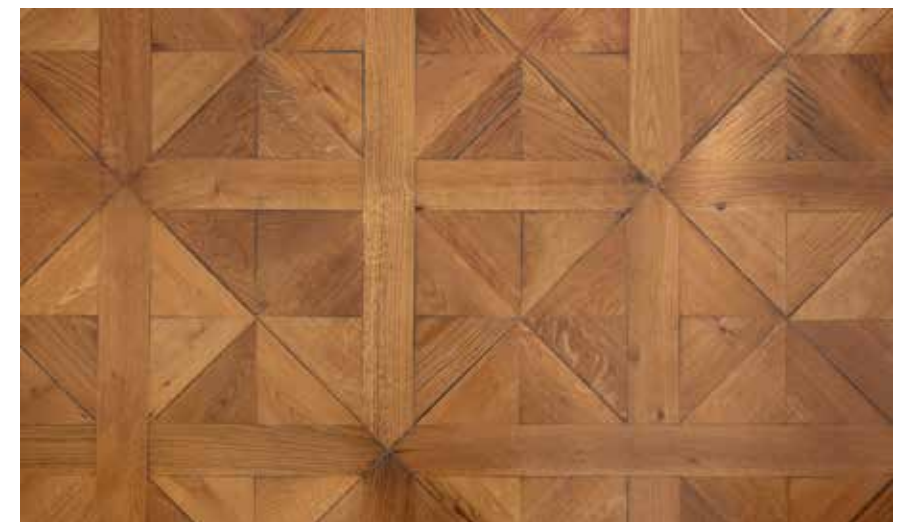
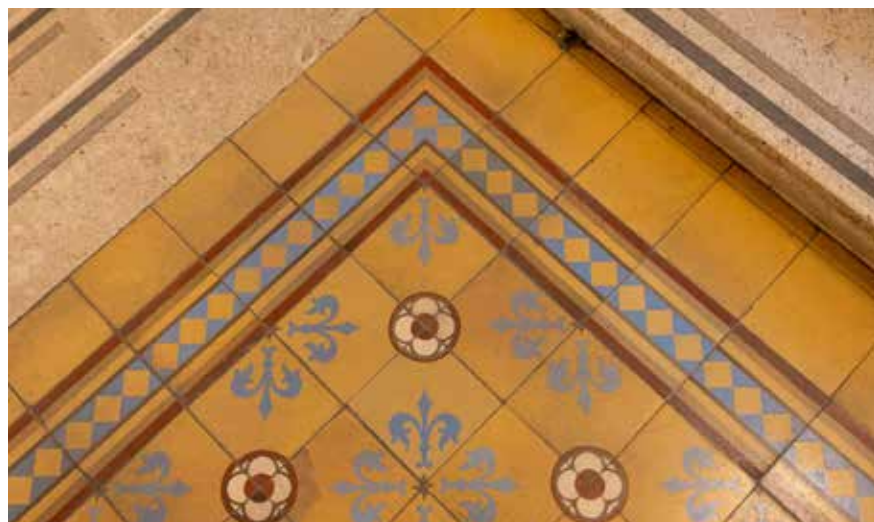
Vrata na prvom katu
 Detalj popločenja keramitom u stubištu

Vrata istočnog dijela prizemlja
 Detalj popločenja keramitom u hodniku

Kaljeva peč u prizemlju
 Parketi u salonu na prvom katu

ljeni su unutar drvenih okvira, koji su kao i vratnice ukrašeni profilacijama. Vratnice između soba uz ulične strane prizemlja i kata te prema hodnicima su dvokrilne, dok su između većine dvorišnih prostorija i hodnika jednokriline, uglavnom s nadsvjetlima. Vratnice su bile dvostruke (neke su sačuvane, a od nekih su ostali samo tragovi). Prozori su dvokrilni, dvostruki s nadsvjetlima, izvana ukrašeni stupićima. Podrumski prozori imaju ukrasne rešetke od kovanog željeza sastavljene od voluta i rozeta.

Sobe u prizemlju i na katu opremljene su kaljevim pećima, od kojih je većina također sačuvana. Raspon ukrašavanja je različit, od gradnje peći isključivo od reljefno obrađenih elemenata s biljnim i geometrijskim ornamentima, do peći koje imaju ukrase samo po rubovima ili u gornjim dijelovima, no sve ih karakterizira skladno oblikovanje. Ukrašene kaljeve peći sačuvane su u sobama u prizemlju (br. 7, 15) te na katu (br. 30, 32, 35, 36). Pojedine sobe imaju jednostavnije, ali starije peći (br. 16, 45, 47), dok su u nekoliko soba postavljene kaljeve peći u novije doba, bilo kao dopuna postojećih (br. 36), bilo kao zamjena za vjerojatno srušene starije peći (br. 6, 31, 38).

Oprema interijera mijenjana je i u novije doba, ali udio novih elemenata je zanemariv, poput novoga kamenog popločenja u hodniku i kuhinji prizemlja (br. 13, 17), keramičkog popločenja u sanitarijama i hodniku u zapadnom dijelu prizemlja (br. 21) te novijih parketa (br. 39, 40, 41) i laminata (br. 28, 30, 31). Novoopremljeni su dakako i naknadno adaptirani prostori u potkrovlju, sa stubištem popločenim keramičkim pločicama i parketima na podovima.

II.4. Pročelja

Ulična pročelja (južno ulazno rastvara trinaest prozorskih osi, a istočno bočno tri osi) ujednačeno su artikulirana elementima arhitektonske plastike i dekoracije izvedene u žbuci te su obojana svijetlim naličjem. Obje rubne zone ulaznog pročelja (s po jednom prozorskom osi) te rubna zona bočnog pročelja uz ugao naglašene su rizalitima, a na

Južno i istočno pročelje s ugaonim erkerom

0 1 2 5m

Istočno pročelje

Južno pročelje

spoju dvaju pročelja oblikovan je najprepoznatljiviji element vanjštine palače – okrugli erker.

Prizemlje je raščlanjeno profiliranim kamenim soklom i rustikom izvedenom u žbuci, a otvori su lučno zaključeni. Ulazi u palaču simetrično su raspoređeni u trećoj i desetoj prozorskoj osi (slijeva nadesno, odnosno od zapada prema istoku). Ispod prozora visokoga prizemlja probijeni su mali, segmentno zaključeni podrumski prozori. Prozori podruma i prizemlja te portali lagano su uvučeni u odnosu na rustično zidno platno, a nadvoje im ističe radijalno poredana rustika s istaknutim trapeznim zaglavnim kamenovima, izvedenima u žbuci i postavljenima tako da ujedno podupiru profilirane razdjelne vijence. Kod prozora prizemlja dekorativno su obrađeni i parapeti, s kartušama i volutnim konzolama koje nose klupčice. Zaglavni kamenovi na prozorima rizalita te iznad glavnog ulaza u palaču ukrašeni su maskeronima s kacigama (iznad maskerona na prozorima rizalita nalaze se mali grifoni, a nad maskeronom iznad glavnog ulaza orao).

Zona katova na oba je ulična pročelja obrađena glatkom žbukom, uglove rizalita naglašavaju rustični kvadri, a cjelokupno je zidno platno završeno bogato dekoriranom trodijelnom trabeacijom nad kojom se diže atika. Prozori su pravokutni, a u sredini južnog pročelja oblikovan je balkon. Okvire prozora čine profilirane klupčice iznad istaknutih parapeta, profilirani doprozornici te segmentni zabatnošeni volutnim konzolama. Konzole su ukrašene biljnim ornamentima, dok su vijenci i zabati obogaćeni dentima. Balkonski otvor viši je od prozora i oblikovan kao edikula s jonskim tročetvrtinskim stupovima postavljenima na balkonsku ogradu. Plitki balkon podupiru volutne konzole s masivnim listovima i zaglavni kamen prozora u prizemlju, a ogradu čine balustri. Segmentni zabat balkonskog otvora, također ukrašen dentima, sadrži polje grba sa slovom V od kojega polaze girlande.

Ugaoni okrugli erker na razini prvog kata počiva na kaneliranom tročetvrtinskom stupu raščlanjenom trakama rustike

te ukrašenom rozetama, lavljom glavom, girlandama i grbom plemićke obitelji Vranyczany-Dobrinović.

Stup nosi zaobljenu bazu erкера ukrašenu biljnim ornamentima i volutama, nad kojom se diže balustrada, sastavljena od različitih dekorativnih elemenata. Sam erker raščlanjuju jonski pilastri i tri pravokutna prozora profiliranih okvira iznad kojih je trodijelno gređe s frizom ukrašenim girlandama, štitovima s fascima i trakama, dok vijenac ima dente. Erker je zaključen zaobljenom kapom sa zlatnom krunom. Ugao pročelja iznad erкера je skošen. Vrhunac bogate dekoracije je završno gređe uličnih pročelja s vegetabilnom dekoracijom friza, dentima te modiljonima. Zidana atika koja skriva krovište rastvara se iznad rizalita balustradama.

Dvorišno začelje palače rastvoreno je jednostavno oblikovanim otvorima, smještenima samo na zapadnom dijelu (uz dvorište koje pripada palači) te unutar svjetlarnika. Na začelju prema dvorištu nalazi se lučni otvor veže u prizemlju te pravokutni prozori u visokom prizemlju i katu od

Balkon na prvom katu
Konzola i detalj balkona
Prozor na katu, detalj

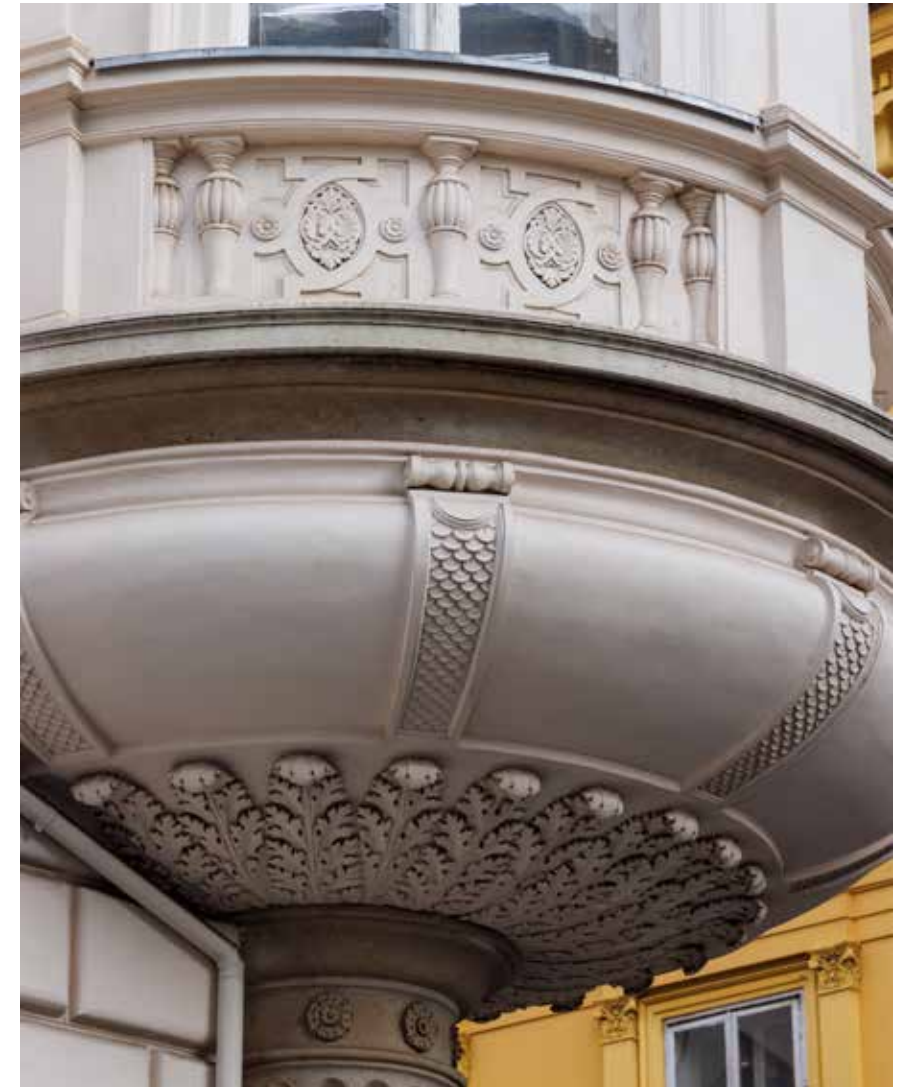

Glavni portal
Prozor u prizemlju
Zaglavni kamen
Ugaoni rizalit
Parapet prozora u prizemlju, detalj

Prozori na katu

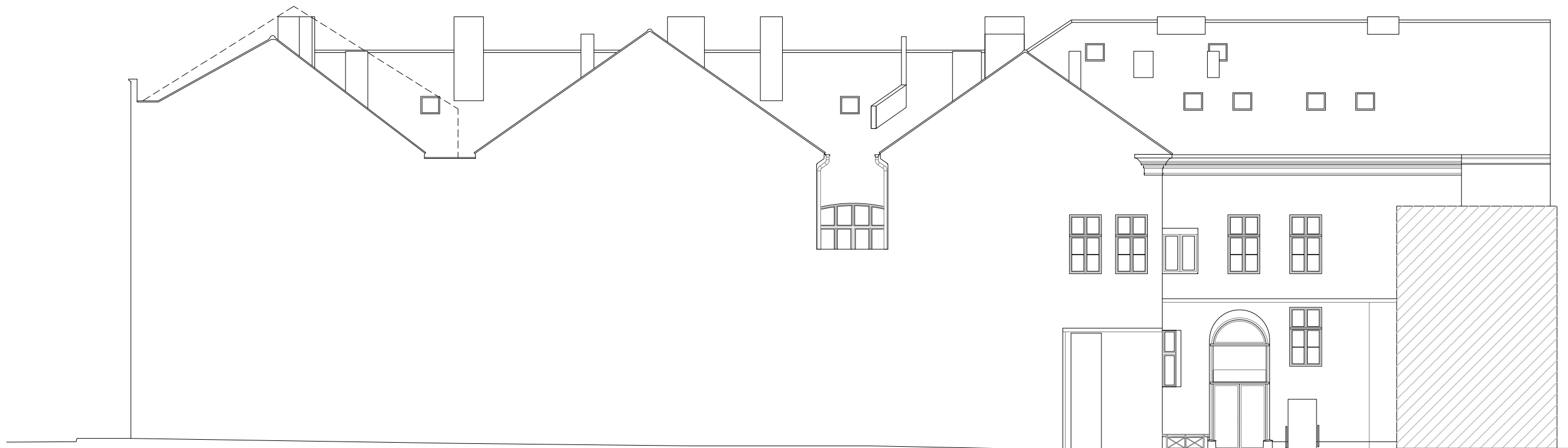
Ugaoni erker, detalj

kjih je jedan prozor na katu naknadno proširen (pri čemu je drvena stolarija zamijenjena plastičnom stolarijom). Otvori u svjetlarnicama pretežno su pravokutnog formata, uz izuzetak lučno zaključenih prozora stubišta i vestibula te segmentno zaključenih velikih prozora (loža) u hodnicima, od kojih su neki također smanjeni. Dio začelja uz dvorište palače zaključen je profiliranim potkrovnim vijencem.

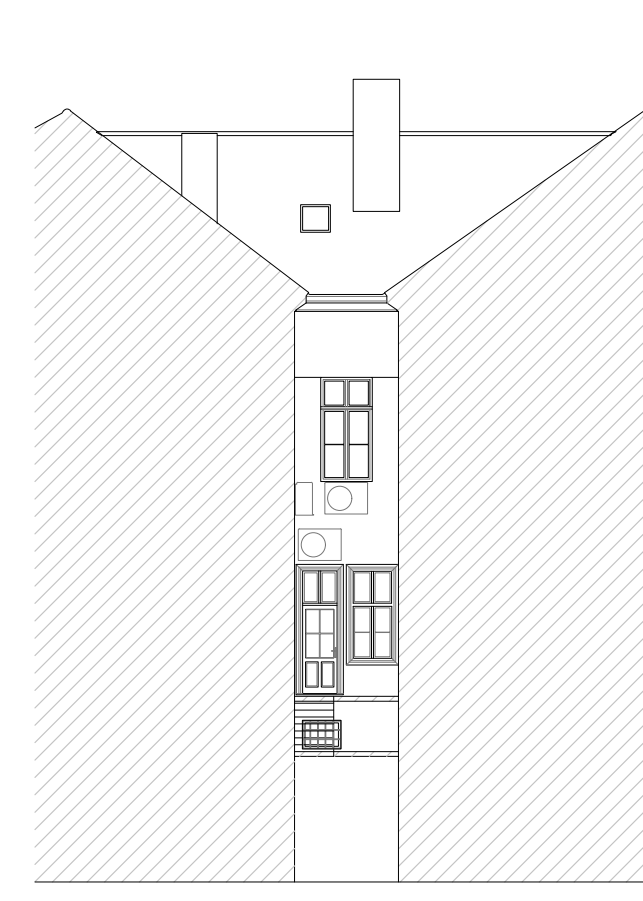
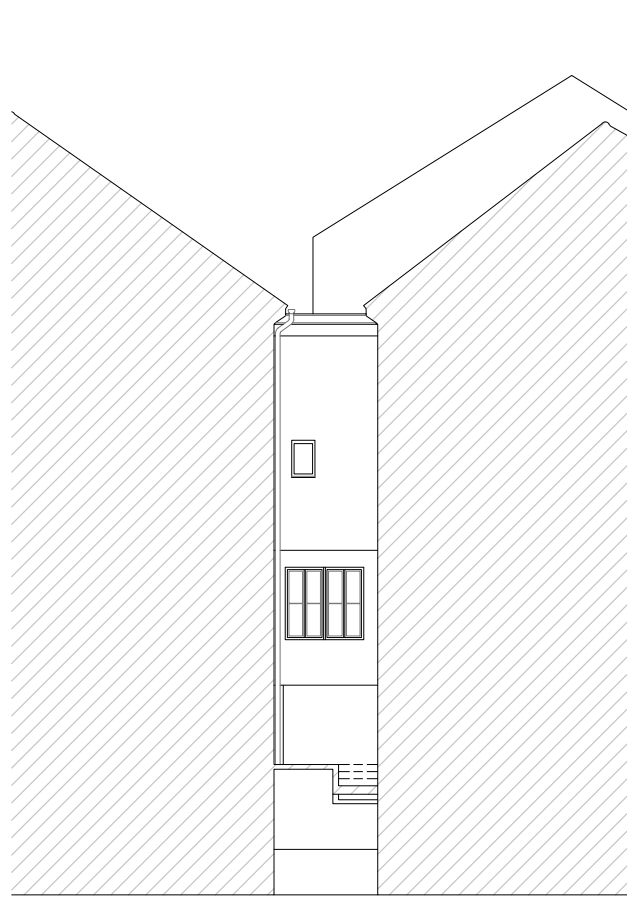
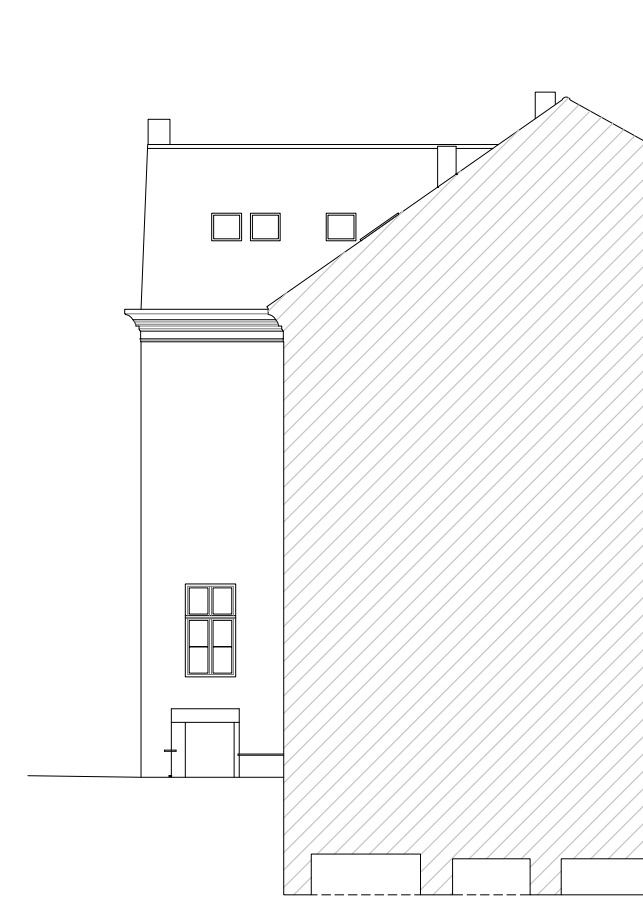
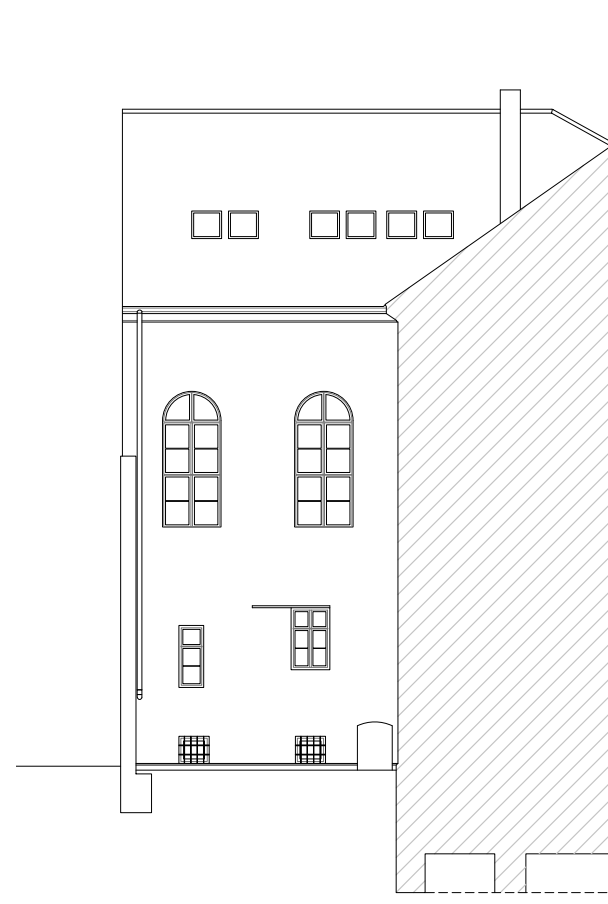
Uzdužni presjek s pogledom na jug

Sjeverno (dvorišno) začelje

0 2 5m

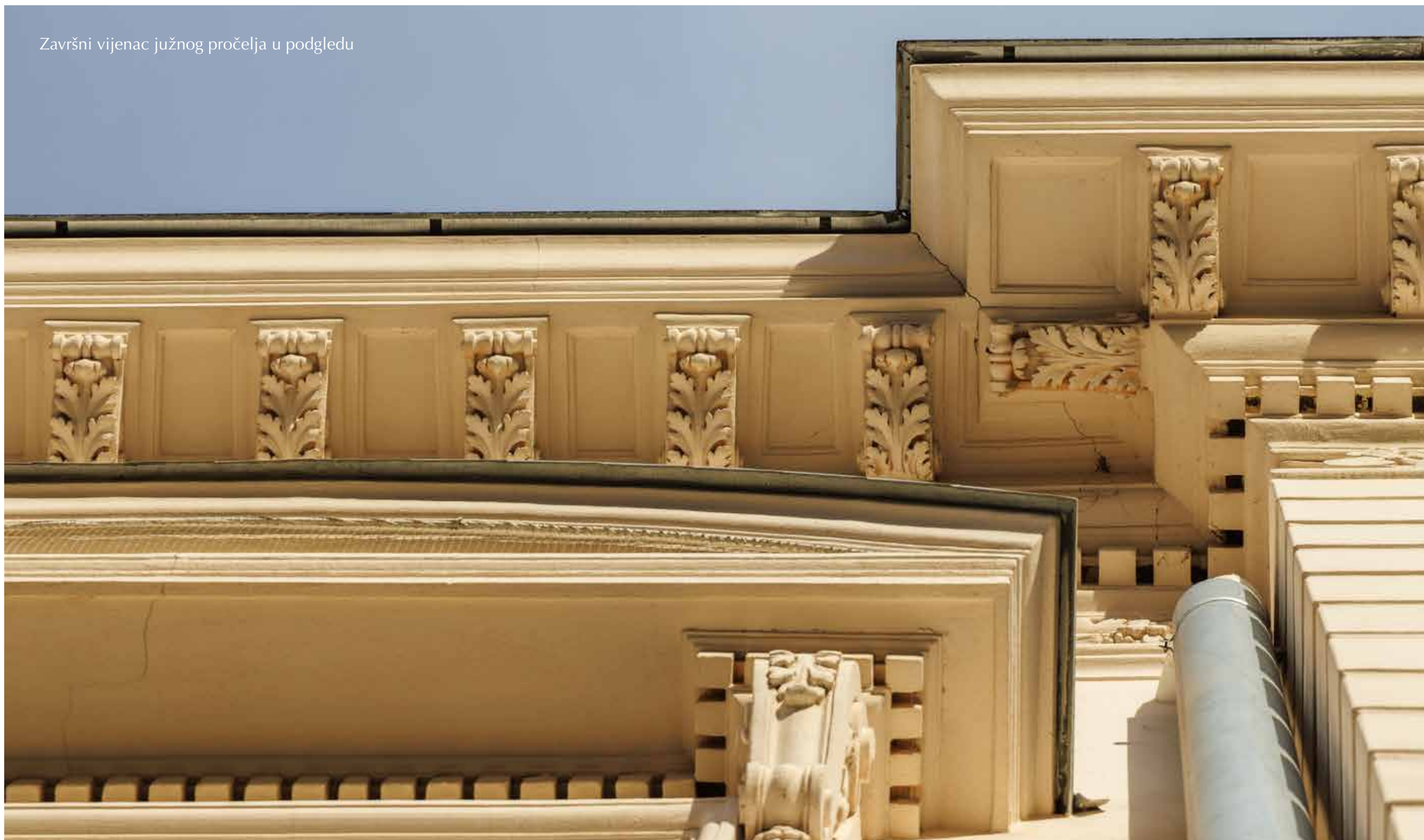

- Presjek kroz istočni svjetlarnik s pogledom na istok
 Presjek kroz srednji svjetlarnik s pogledom na istok
 Presjek kroz zapadni dio palače s pogledom na istok
 Presjek kroz istočni svjetlarnik s pogledom na sjever
 Presjek kroz srednji svjetlarnik s pogledom na jug

Završni vijenac južnog pročelja u podgledu

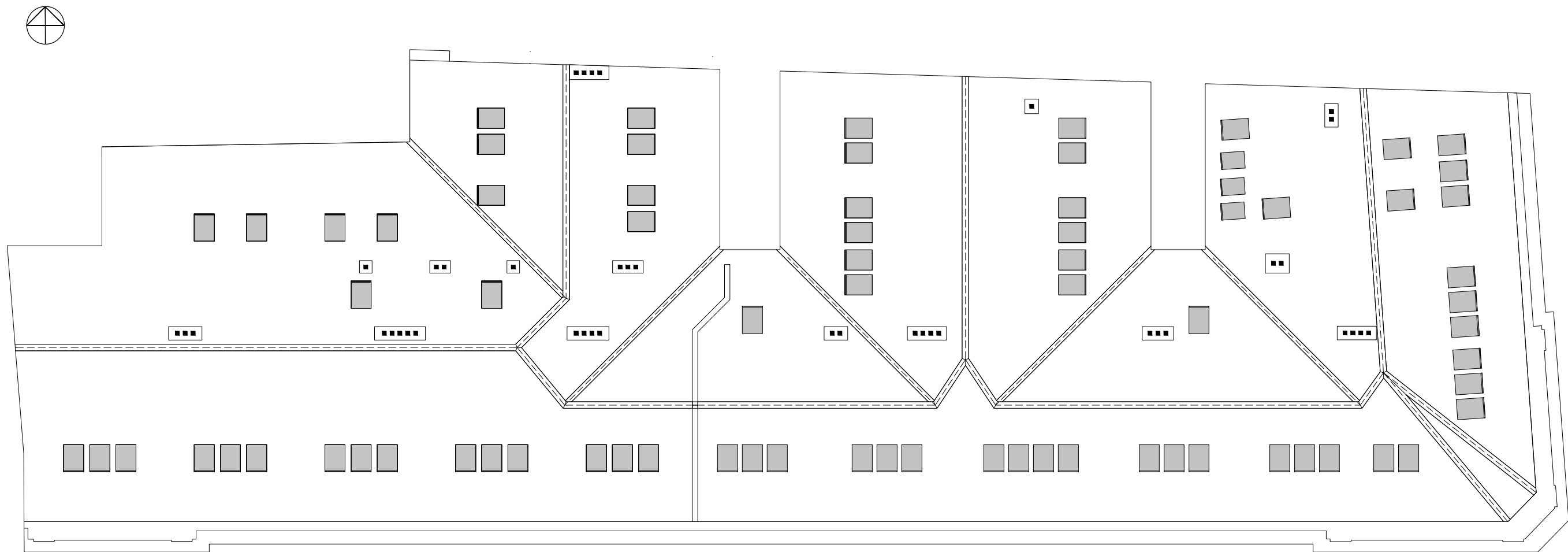
II.5. Krovište

Krovište palače je složeno, a u konstruktivnom je pogledu to dvostruka drvena visulja. Nagibi krovništa prate složenu

volumnu kompoziciju; uz ulicu je cijeli volumen prekriven kontinuiranim krovom blagog nagiba skrivenim iza atike, dok na dvorišnoj strani dva volumena (U-oblika i jedan L-oblika) imaju zasebna dvostrešna krovništa sa zabatima

prema dvorištu. Krovovi uz ulicu prekriveni su sivim eternitom, dok je na dvorišnoj strani crijep. Na krovovima su krovni prozori i dimnjaci.

0 2 5 10 m

Krovište

Pogled na dvorišnu stranu palače i krovište

II.6. Dvorište

Cijelo dvorište, s ulazom kroz vežu, natkriveno je pokrovom od armiranog stakla na čeličnoj konstrukciji. Uređeno je kao terasa kavane.

II.7. Materijal i tehnika gradnje

Palača je građena od pune opeke. Nosivi zidovi u podrumu iznose 60 do 90 cm, a u prizemlju i na katu 50 do 70 cm. Podrum i veći dio prizemlja natkrivaju plitki svodovi od opeke nošeni željeznim traverzama. U pojedinim prostorijama željezne traverze svodova pojačane su armiranobe-

tonskim gredama (br. 16, 17). Međukatne konstrukcije su drvene, mjestimično s dodatnim ojačanjem željeznim traverzama. Iznad stropa prvog kata izvedena je pri uređenju potkrovlja nova međukatna konstrukcija, kao polumontažna fert stropna konstrukcija.

Podovi su popločeni keramitom, teracom, kamenom i parketom. Stubišta – glavno i pomoćno – su kamena, osim dijela pomoćnog stubišta u potkrovlju, koje je drveno. Novo stubište između prvog kata i potkrovlja u donjem je dijelu željezno s drvenim gazištima, a u gornjem dijelu betonsko, s popločenjem od keramičkih pločica. Vanjski i unutarnji zidovi su ožbukani.

II.8. Građevinsko stanje

Palača je pretrpjela oštećenja u potresima 22. ožujka i 29. prosinca 2020. godine.⁵¹ Oštećeni su zidovi i stropovi u prizemlju, na prvom katu i u potkrovlju; vidljive su pukotine, kojih najviše ima oko stubišta. Zidovi i stropovi u nekoliko prostorija u dvorišnom dijelu prvog kata uništeni su zbog prodora vlage.

Na uličnim pročeljima djelomično je urušena krovna atika. Pročelja su inače u razmjerno dobrom stanju jer su obnovljena 2009./2010. godine pod nadzorom Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode. Tom prigodom prema uputama Zavoda i prema projektu Instituta IGH trebalo je konstruktivno učvrstiti atiku što nije izvedeno zbog nedostatka sredstava.⁵²

Oštećeno je i krovništvo palače zbog urušavanja triju dimnjaka. Urušio se i jedan sjeverni zabat, a u zapadnom zabatnom zidu vidljive su u zoni potkrovlja pukotine.

51 *Elaborat ocjene postojećeg stanja građevinske konstrukcije zgrade Hrvatskog inženjerskog saveza u Zagrebu*, glavni projektant: Mladen Sremac, dipl. ing. građ., projektant: Miljenko Srkoč, dipl. ing. građ., Smagra, d. o. o., Zagreb, listopad 2021.

52 Mjerodavna konzervatorica bila je Sanja Veršić. Tom prigodom izvršeno je restauratorsko sondiranje prema kojem je određena boja naliča. Zahvaljujem Slađani Paro Rako, konzervatorici iz Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode na tim informacijama.

Stakleni pokrov dvorišta

Svod od opeke na željeznoj traverzi i trstika nekadašnjeg stropa vidljivi ispod recentnoga spuštenog stropa u prostoriji prizemlja (br. 15)

Kavana u dvorištu

Drvena vrata potkrovlja s limenom oplatom

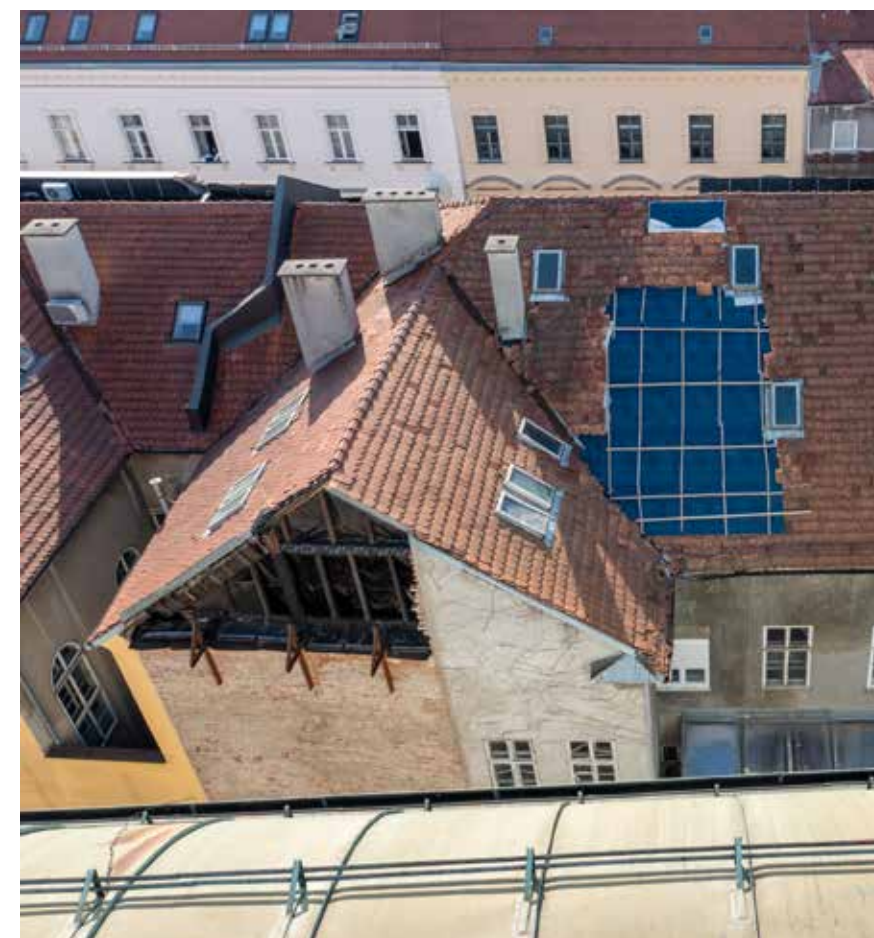
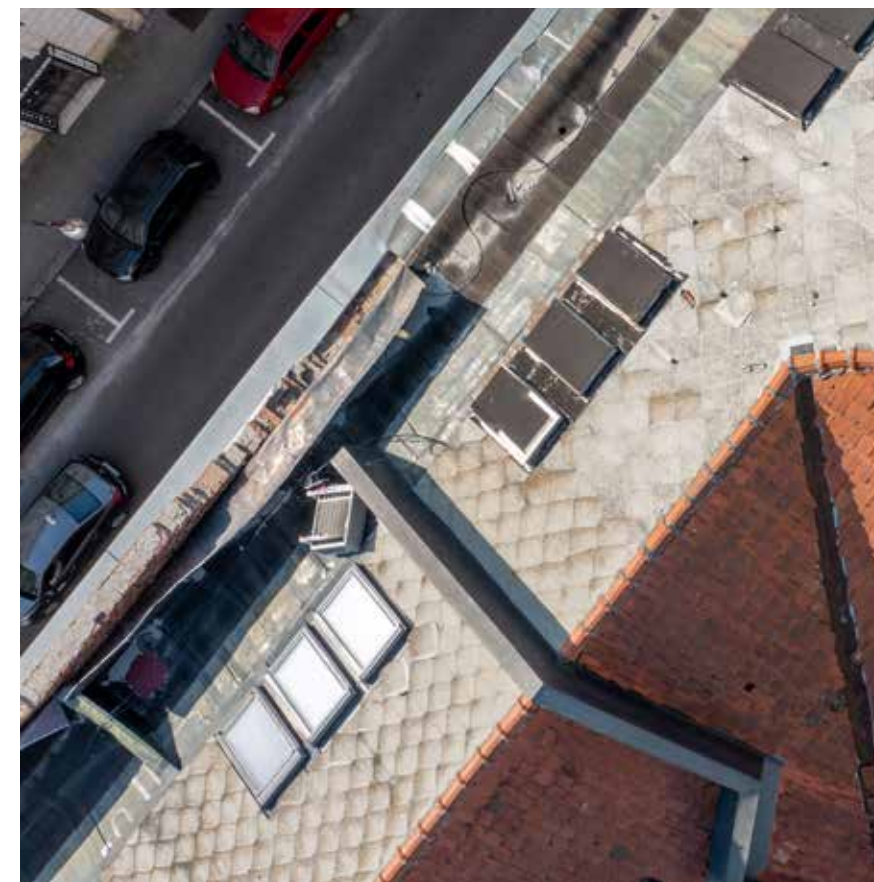

Oštećenja od potresa u interijeru

Oštećenja od potresa ne eksterijeru

GENEZA GRADNJE I
ADAPTACIJE

GEORG CARNELUTTI
BAUINGENIEUR
AGHAN

Maerl
nove sgrade D^{na} Vladka Vranyczany Debrinovic
u Zagrebu.

Pročelje.

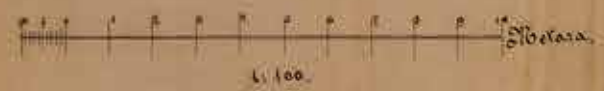

Prizj. 1884 - 1888
K.

Ovaj se maerl odobro
izdaje, v. u. u. u. u. u.
u Zagrebu 28. lipnja 1888.
Upravitelj:
D.
Hofner

u Zagrebu, lipnja 1888.

Caruelutti
prostaty

Consorcio: Otto v. Hofer
Arh. i. u. D. u. D. u. D.
La Vladka barona Vranyczany Debrinovic.

Caruelutti

Južno pročelje palače Vranyczany, projekt, Otto von Hofer, Gjuro Carnelutti, 1888., DAZG

III.1. Gradnja i opremanje palače Vranyczany (1888./1889.)

Palaču baruna Vladimira Vranyczany-Dobrinovića u Berislavićevoj ulici projektirao je bečki arhitekt Otto von Hofer, kako to svjedoči natpis na nacrtu pročelja: »Osnovao Otto Hofer arhitekt u Beču«, pohranjen u Državnom arhivu u Zagrebu.⁵³ Gradnju je vodio od lipnja 1888. do rujna 1889. godine zagrebački graditelj Gjuro Carnelutti, potpisan na svim nacrtima projekta: nacrtu pročelja, tlocrtima podruma, prizemlja i kata te poprečnom presjeku s pogledom na dvorišnu gospodarsku zgradu (konjušnicu s kolnicom).⁵⁴ Projekt je Građevni odsjek prihvatio bez primjedbi, što je u kontekstu zagrebačkih gradnji bila rijetkost.⁵⁵

Međutim, kad usporedimo projekt s izgrađenom palačom, očito je da on u nekim elementima ne odgovara izvedenom stanju. To ponajprije možemo tumačiti promjenama idejnoga projekta bečkoga arhitekta koje je proveo voditelj gradnje u dogovoru s naručiteljem. S obzirom na to da su na sačuvanom projektu natpisi na hrvatskom jeziku,⁵⁶ uključujući podatak da je projekt izradio Otto von Hofer, možemo zaključiti da je te nacрте iscrtao Gjuro Carnelutti po uzoru na Hoferov idejni projekt i na temelju njih zatražio građevinsku dozvolu. Neposredno prije početka gradnje ili tijekom gradnje, Carnelutti je proveo neka pojednostavnjenja, ucrtavši ih zasigurno u izvedbene projekte koji, međutim, nisu sačuvani. Dio razlika između projektiranog i postojećeg stanja posljedica je, naravno, i naknadnog gubitka

53 HR-DAZG-1122, *Zbirka građevne dokumentacije* (bilj. 4), Berislavićeva ulica 6, 8.

54 Isto. Tlocrt prvog kata palače u međuvremenu je nestao iz arhivske dokumentacije, ali je presnimljen na mikrofilm u Državnom arhivu u Zagrebu, a ta je snimka, zajedno sa snimkom projekta pročelja palače, objavljena u: BAGARIĆ (bilj. 20), 154. Poprečni presjek s pročeljem i presjekom gospodarske zgrade pohranjen je u fondu: HR-DAZG-4, *Gradsko poglavarstvo Zagreb, 1855.–1918.*, Građevni odjel, kut. 36 (1888.).

55 HR-DAZG-1122, *Zbirka građevne dokumentacije* (bilj. 4).

56 Na Hoferovu projektu za dvorac Laduč ili palaču na Zrinskom trgu 19 natpisi su na njemačkom jeziku, a Hofer se na svakom nacrtu i potpisao.

izvornih elemenata arhitektonske plastike i dekoracije, o čemu svjedoče restauratorska sondiranja,⁵⁷ provedena u sklopu izrade konzervatorskoga elaborata za obnovu palače.

III.1.1. Palača – izvorni izgled

Raspored komunikacija, horizontalnih i vertikalnih, te broj kuhinja i nusprostorija upućuje na to da je u palači prvotno bilo organizirano više stambenih jedinica koje su uključivale reprezentativni vlasnikov stan na katu, stanove za iznajmljivanje u visokom prizemlju te prostore za posluđu na objema etažama, kao i prostor za goste na katu. Na tlocrtima projekta upisane su i izvorne namjene prostorija.

Središnji i najbogatije uređen prostor visokoga prizemlja čini istočni ulazni trakt glavnog stubišta, označen na projektu kao *entrée* (ulazno predvorje), *vestibule* (prostor ispred stubišta) te *hall* (prostor sa stubištem). No usporedba projekta i stanja pokazuje drukčije niveliranje podova u ulaznom traktu. Naime, u pretprostoru uz pročelni ulaz trebalo je prema projektu biti više stuba nego što je izvedeno (osam umjesto četiri), čime bi se stubama već na prvom podestu, ispred ulaza u bočne dijelove visokoga prizemlja (istočni i zapadni), dosegla razina njihovih podova. Umjesto toga, izveden je podest na nižoj razini, s kojega sa svake strane vode po još četiri stube do spomenutih prostorija u prizemlju (zapadni je ulaz zazidan, a stube su uklonjene). U takvoj organizaciji, pod vestibula također ostaje na nižoj razini od planirane, a potrebnu visinu visokoga prizemlja savladavaju raskošno oblikovane kamene stube na spoju vestibula i stubišnog hala (kojih na projektu nema).

Promjena u niveliranju imala je za posljedicu promjene u raščlambi ulaznog trakta. Tako su u izvedbi izostala četiri

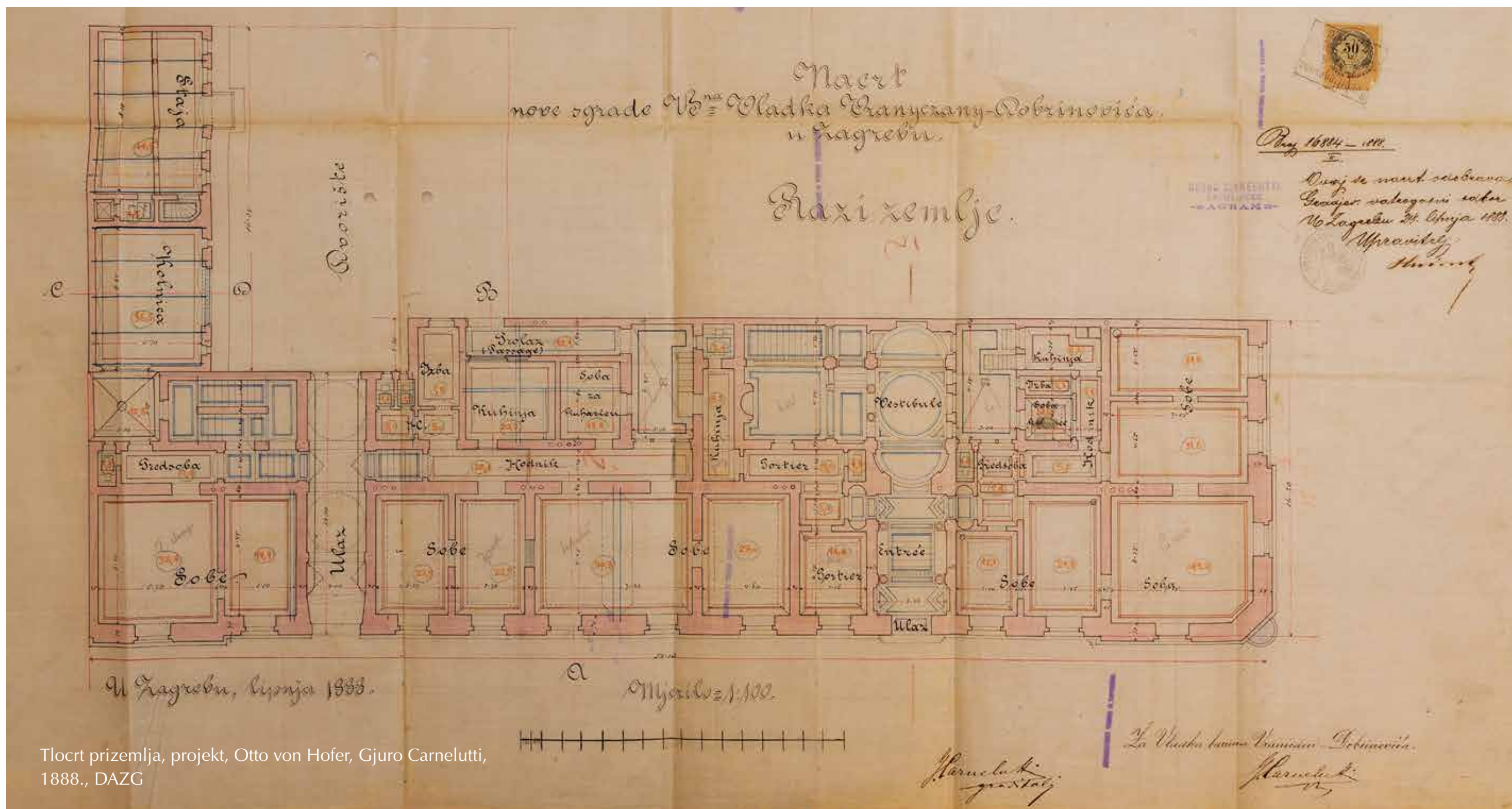
57 *Konzervatorsko-restauratorski istraživački radovi u interijeru zgrade Hrvatskog inženjerskog saveza na adresi Berislavićeva 6 u Zagrebu*, autorice: Mirta Krizman, dip. restaurator-konzervator, kipar; Dijana Fadljević Hulina, mag. konzerviranja i restauriranja umjetnina, slikar, Špatula d. o. o., Zagreb, prosinac 2021.

Svod u veži (izmijenjen u gradnji u odnosu na projekt)

Niša predsoblja u istočnom dijelu prizemlja (izmijenjena u gradnji u odnosu na projekt)

stupa koja su se trebala nalaziti ispred pilastara uz stube u ulaznom predvorju (*entrée*), a umjesto projektiranog svoda s četiri polja, od kojih su ona iznad podesta imala susvodnice, izveden je bačvasti svod s pojasnicama. Vestibul je, pak, prema projektu trebao imati zaobljenje («apsidu») i na strani prema ulaznom prostoru, što je izostalo, a arhitrav širokoga otvora koji ga povezuje sa stubišnim prostorom trebala su, prema projektu, nositi dva stupa (nadmještena

konzolama). Motiv »apside« javlja se na projektu i u stubišnom halu, na zidu sučelice vestibulu, ali danas taj ravni zid artikulira samo plitka stilizirana rustika izvedena u žbuci. Eliptoidni prostor vestibula ponavljali su u malom pretprostoru ulaza u istočni i zapadni dio visokoga prizemlja iz ulaznog predvorja, što također nije izvedeno. Stropovi vestibula i hala artikulirani su profilacijama, a razlika između projektiranog i izvedenog stanja vidljiva je ponajprije u ve-

stibulu koji je prema projektu trebao imati središnje polje natkriveno plitkom kupolom ili kružnom profilacijom na ravnom stropu, koji danas krasi samo središnja rozeta. Zaključak da većina navedenih projektiranih elemenata raščlambe nije ni bila izvedena, potvrđuju restauratorska sondiranja (sonde 49, 51). No sondiranja su otkrila raskošnu historicističku obradu zidova u predvorju i na stubištu, koja na projektima, kakvi su sačuvani, nije ni mogla biti

prikazana. Zidovi u ulaznom prostoru i vestibulu imali su smeđi sokl i žuti nalič, a kanelirani jonski pilastri i uklađe originalno su bili marmorizirani (sonde 10–12). Na kamenu balustradu na ulazu u stubište u halu se nadovezuje sokl koji u žbuci oponaša profilaciju i izgled kamene baze balustrade (sonda 13). Uz stubišne krakove balustrada je izvedena u žbuci, ali je marmorizirana (sonde 15, 16) te je u toj izvornoj fazi zasigurno i gornja ploča stubišne ograde bila izvedena od štuka (naknadno je zamijenjena pločom od teraca). Marmorizirani su bili i jonski pilastri i konzole te baze i gređe u gornjoj zoni stubišta (sonde 19–21) dok su plohe zidova, kao i u predvorju, bile žute sa smeđim detaljima profilacija (sonde 17, 18).

U istočnom dijelu visokoga prizemlja projektirani i izvedeni tlocrti uglavnom su identični. Prostorije su na projektu označene kao: *sobe* (uz ulična pročelja), *predsoba*, *hodnik*, *soba kuharice* (s osvjetljenjem iz istočnog svjetlarnika) te *izba* i *kuhinja* (s izlazom u svjetlarnik), a ucrtan je i jedan zahod. U hodniku i u dvjema pročelnim sobama prikazani su zrcalni stropovi, dakle sa zaobljenim prijelazima prema zidovima (*holkel*), čemu danas nema traga (u pročelnim prostorijama su plitki svodovi na traverzama, a u ostalim prostorijama jednostavni stropovi). Ugaona soba u izvornoj je fazi gradnje bila ukrašena polikromnim oslikom (sonda 52).

Prostor zapadno uz ulazno predvorje, do kojega je vodio naknadno poništeni ulaz, prema projektu nije bio povezan sa središnjim dijelom visokoga prizemlja. Činile su ga dvije sobe za portira – *portier* – (jedna uz ulazni prostor i druga u produžetku središnjega hodnika, gdje se nalazila i izba) te *kuhinja* i zahod (ispod gornjega kraka glavnog stubišta) s izlaskom u srednji svjetlarnik. Prva (pročelna) soba za portira trebala je imati zrcalni strop, dok su u ostalim prostorijama naznačeni plitki svodovi segmentnog presjeka, tipični za gospodarske prostore toga razdoblja (kakvi su i izvedeni). Druga soba za portira bila je povezana s halom stubišta, a i

Stubište (zid ispod stuba i prozori izmijenjeni u gradnji u odnosu na projekt)

danas ta vrata imaju profilirani okvir od žbuke. Ta je portirnica poništena i povezana sa središnjim hodnikom prizemlja.

Središnji dio visokoga prizemlja zapremao je stan za iznajmljivanje s ulazom iz zapadne veže, do kojega vode stube. Kako je označeno na projektu, sastojao se od spomenutoga središnjeg *hodnika*, četiri *sobe* na južnoj uličnoj strani te *izbe*, *kuhinje* i *sobe za kuharicu* na sjevernoj dvorišnoj strani. Soba za kuharicu imala je izlaz u srednji svjetlarnik, odakle je kroz stražnji *prolaz (passage)* bila omogućena veza s dvorištem palače. Uz izbu su bila i dva zahoda. U pročelnim sobama ucrtani su zrcalni stropovi, a u hodniku plitki segmentni svod. U usporedbi s današnjim stanjem, situacija je uglavnom identična, osim što su na sjevernoj strani kuhinja i soba za kuharicu spojene u jedan prostor, dok su na južnoj strani objedinjene središnja najveća i istočna manja soba te dvije zapadne sobe. Također postoje razlike i u pogledu svodova i stropova, budući da su u većini prostorija toga dijela prizemlja izvedeni plitki segmentni svodovi. Restauratorska sondiranja pokazala su da je i taj najmu namijenjen dio palače bio ukrašen. U dvjema pročelnim zapadnim sobama (danas povezanim u jednu) pronađen je dekorativni šablonski oslik (stilizirani biljni motiv) sa soklom i bordurama (sonde 1–5), dok je u hodniku otkriven izvoran žuti nalič (sonda 6). Inače, prema projektu, hodnik je trebao imati veći prozor prema svjetlarniku od današnjega prozora.

U zapadnom dijelu visokoga prizemlja, također s ulazom preko stuba iz veže, nalazilo se, kao i danas, na dvorišnoj strani pomoćno stubište, *predsoba*, dvije *sobe* uz ulicu i zahod u produžetku predsoblja. Zapadni svjetlarnik iza stubišta bio je prema projektu povezan s kolnicom u dvorišnoj zgradi, koja više ne postoji.

I na kraju, zapadna veža, danas nadsvođena češkim kapama, prema projektu je trebala imati izmjenično poredana uža polja bačvastog svoda sa susvodnicama i kvadratična polja s plitkim kupolama, odnosno kupolastim svodovima. Na pi-

Stubište (zid prema vestibulu izmijenjen u gradnji u odnosu na projekt)

lastrima veže restauratorska sondiranja pokazala su izvorni polikromni nalič i moguću marmorizaciju (sonda 53).

Prvi kat, namijenjen stanovanju plemićkoga vlasnika i njegove posluge, uglavnom odgovara projektu, i u pogledu tlocrtnog rasporeda i u pogledu raščlambe reprezentativnih prostora – stubišta i eliptoidnog vestibula, na projektu označenog kao *predsoba*. Jedina uočljiva razlika jest u to-

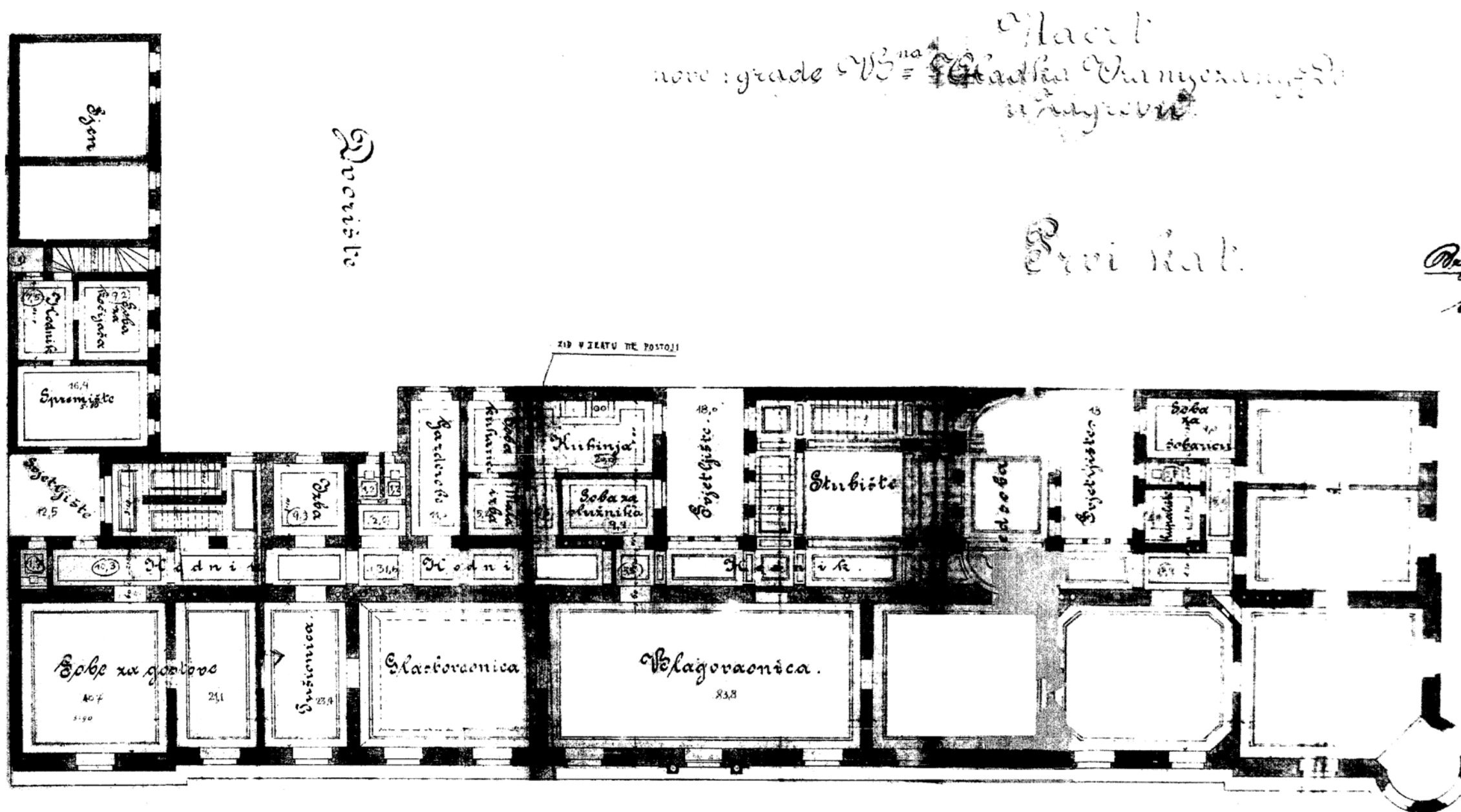
me što je prozor u gornjem dijelu stubišta prema svjetlarniku – *svjetljištu* – projektiran kao trodijelni, a izvedeno stanje pokazuje jedan središnji i jedan bočni prozor. Jednaka razlika između projekta i sadašnje situacije zamjećuje se na spoju vestibula i galerije stubišta. Restauratorska sondiranja pokazala su da su elementi arhitektonske plastike u stubištu i vestibulu na prvom katu također bili marmorizi-

Strop nekadašnje glazbovaonice, štukature s muzičkim instrumentima

Štukature na stropovima glazbovaonice i blagovaonice, detalji

Zagreb, lipnja 1888

Tlocrt prvog kata, projekt, Otto von Hofer, Gjuro Carnelutti, 1888., DAZG (snimka s mikrofilma, original izgubljen)

rani, dok su zidovi prvotno bili obojeni različitim tonovima žućkaste boje sa sivim i smeđim detaljima (sonde 22–27, 55). Prostor stubišta krase bogata profilacija zrcalnog stropa, koja na projektu nije ucrtana.

Što se tiče namjene prostorija, na projektu su ucrtani sljedeći sadržaji: unutar niza soba južno od hodnika uz ulič-

nu stranu palače, središnji je dio zapremala blagovaonica s balkonom, a dalje prema zapadu slijedile su, prema natpisima na projektu, glazbovaonica, pušionica te dvije sobe za goste. Istočno od blagovaonice bila su dva salona, a uz istočnu bočnu uličnu stranu palače, uključujući ugao- nu sobu s okruglim erkerom, nalazile su se tri spavaonice.

U stražnjem dijelu palače, uz spavaonice je bila soba za sobaricu, kupaoonica (kupalište) i zahod, s prozorima prema istočnom svjetlarniku. U srednjem dijelu kata na stražnjoj (dvorišnoj) strani nalazili su se kuhinja i soba za služnika (s prozorima prema srednjem svjetlarniku), mala izba, soba kuharice i garderoba (s prozorima prema dvorištu) te izba i

Kaljeva peć iz vremena gradnje palače, 1889. (prostorija br. 15 u prizemlju)

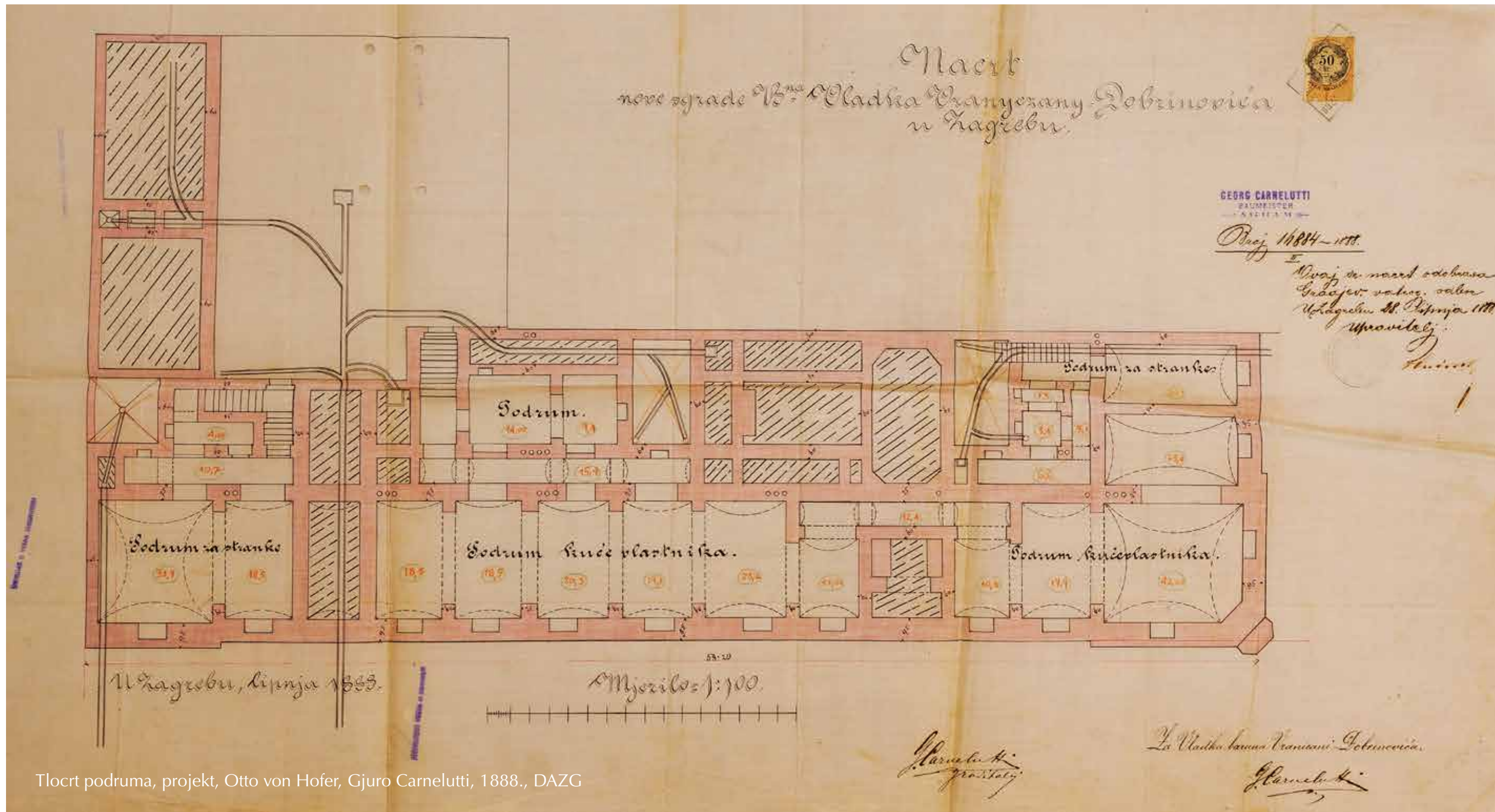
Pušionica na prvom katu, arhivska fotografija

dva zahoda. Na zapadnom kraju središnjega hodnika, povezanog s pomoćnim stubištem, bio je još jedan zahod.

U svim sobama prema ulicama, na tlocrtima projekta ucrtani su stropovi s profilacijama, a presjek A–B kroz glazbovaonicu pokazuje da je bila riječ o zrcalnim stropovima. U trima pročelnim prostorijama – blagovaonici, glazbovaoni-

ci i salonu – izvedene su štukature s biljnim i geometrijskim ornamentima. U nekadašnjoj sobi namijenjenoj muziciranju, stropne štukature uključuju i glazbene instrumente. Salon u istočnom dijelu kata, koji ima skošeni ugao da bi se omogućio izravan ulaz iz hodnika u spavaonicu s erkerom, prema projektu je trebao imati i ostale uglove skošene, čime bi prostorija dobila tlocrt u obliku nepravilnog oktogona, ali ti elementi nisu izvedeni. Stropnim profilacijama bio je podijeljen i hodnik. U ugaonoj spavaonici s er-

Tlocrt podruma, projekt, Otto von Hofer, Gjurio Carnelutti, 1888., DAZG

kerom restauratorska su sondiranja otkrila dekorativni oslik iz izvorne faze gradnje. Tako je ulaz u erker bio uokviren crvenom bordurom sa zelenim cvjetnim motivima (sonda 30), a polikromni oslik otkriven je i u susjednim salonima (sonde 32, 33). Zidovi glazbovaonice bili su narančasti (sonda 47), sobe za goste ružičasti (sonda 36), a hodnik je imao svijetle zidove (sonda 45). Štukature su na stropovima

bile marmorizirane, s mjestimičnom pozlatom te sivim i smeđim detaljima (sonde 55–57).

Izvorna popločenja podova i izgled stolarije u visokom prizemlju i na prvom katu nisu na projektu označeni. No kao što je poznato, historicističke podove čine keramit-pločice s ukrasima u predvorju, vestibulu i glavnom stubištu te jednostavne crno-oker keramičke pločice u hodnicima i na

pomoćnom stubištu. U sobama su parketi, s finom distinkcijom na one ukrasno složene u salonima prvog kata te na parkete uobičajeno poslagane u obliku riblje kosti.

Vratnice i prozori prvotno su, prema rezultatima restauratorskih sondiranja (sonde 38–44), bili smeđe boje. Iz presjeka palače vidljivo je da su prema projektu vrata između pročelnih soba na katu trebala imati okvire s vijencima.

Izvorna oprema kuhinja i kupaonice nije sačuvana.

Dio dekoriranih kaljevih peći datira iz izvorne faze gradnje (soba 15).⁵⁸

Tlocrtni raspored nadsvođenog podruma uglavnom se poklapa s projektom, na kojem je južni dio označen kao *podrum za kućevlasnika*, a jugozapadni i sjeveroistočni dio kao *podrum za stranke*. Prema projektu pomoćno stubište je trebalo voditi i do podruma, ali danas taj dio vertikalne komunikacije ne postoji. Sondiranja su pokazala da su zidovi stubišta u izvornoj fazi bili žuti (sonda 37).

Fotografije interijera nisu pronađene, izuzev jedne koja bi prema istraživanjima Marine Bagarić mogla biti soba na katu na projektu označena kao *pušionica*, no poznato je da je unutrašnjost palače Vladimira Vranyczanyja bila opremljena bečkim namještajem iz zagrebačke tvornice Bothe & Ehrmann.⁵⁹

Kao i u interijeru, i na eksterijeru, odnosno uličnim pročeljima, zamjetne su određene razlike između projekta i realizacije. Na projektu ugaoni erker pridržavaju *putti*, umjesto kojih je izveden samo bogato raščlanjen stup. Izostao je i grb obitelji Vranyczany-Dobrinović, koji su iznad skošenog ugla nad atikom trebali nositi anđeli, a kao nadomjestak grb je izveden na stupu erkera. Također, rubovi balustrada u zoni atike trebali su prema projektu biti istaknuti akrotelijima u obliku vaza, što nije izvedeno. Uz ta pojednostavnjenja, međutim, izvedeno pročelje pokazuje i neke dekorativne detalje koji nisu bili ucrtani na projekt. Friz završnog gređa pročelja ukrašen je florealnim ornamentima i trofejima, dok je vijenac dopunjen dentima i modiljonima. Postojeće konzole plitkog pročelnog balkona također nisu ucrtane, a projekt tlocrta kata pokazuje da je balkon prvotno trebao biti sveden na francuski prozor. Izvedeno stanje

58 Zahvaljujem kolegici dr. sc. Marini Bagarić, muzejskoj savjetnici i voditeljici Zbirke arhitekture, Zbirke keramike i Zbirke oslikane kože u Muzeju za umjetnost i obrt, na datacijama kaljevih peći u palači.

59 BAGARIĆ (bilj. 20), 154, prema: HR-HDA-782, Obitelj Vranyczany-Dobrinović, kut. 2, Spisi Vladimira Vranyczanyja. Zahvaljujem kolegici Marini Bagarić na arhivskoj fotografiji.

Vratnice veže

Vratnice ulaza u predvorje

Ugaoni erker s grbom vlasnika

Krov ugaonog erкера s krunom i atika, detalj

Završno gređe (dekoracija bogatije izvedena nego na projektu)

pročelja prikazano je i na razglednici snimljenoj trinaest godina nakon završetka gradnje (1902.).⁶⁰

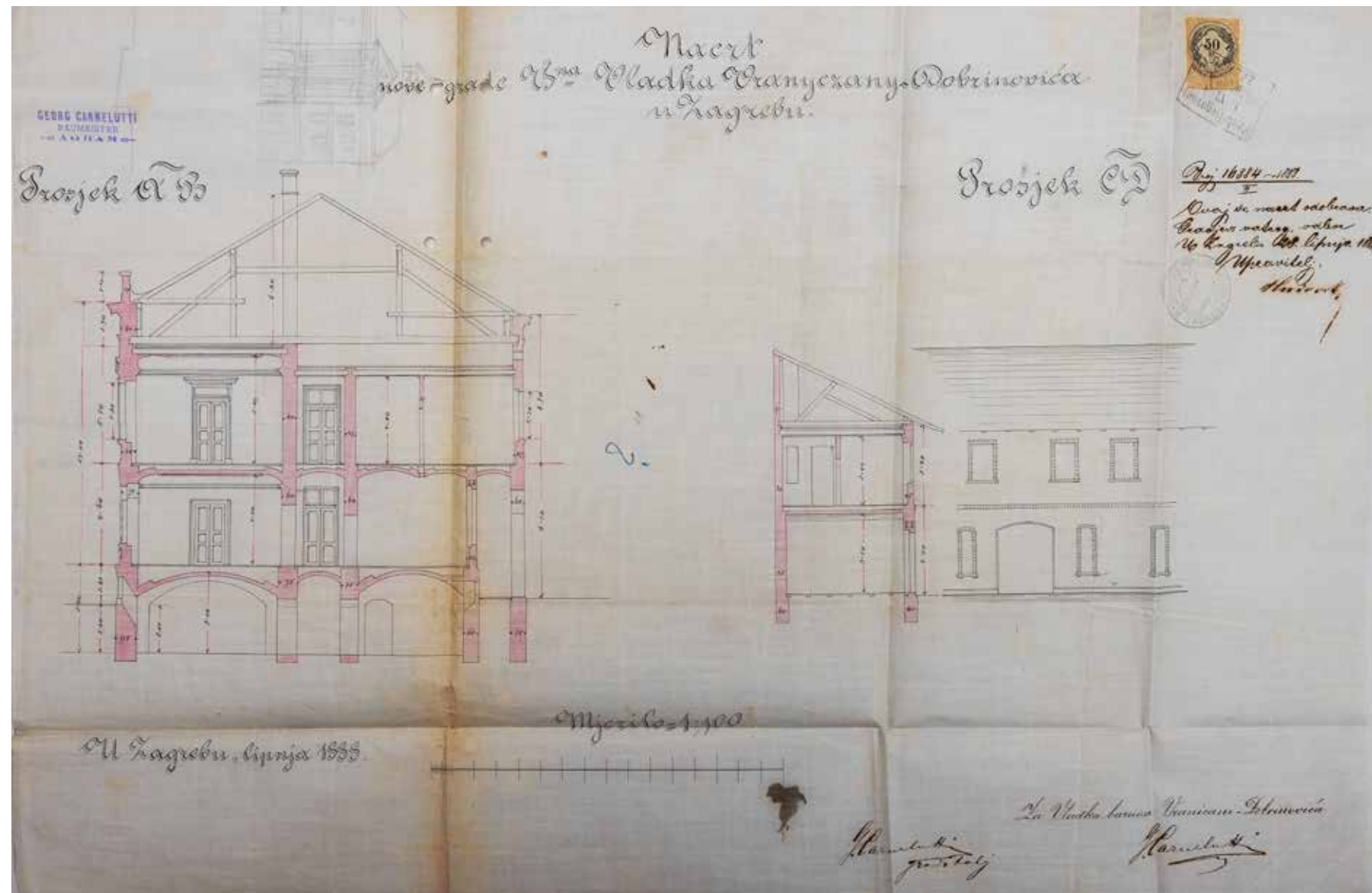
III.1.2. Dvorišna zgrada s konjušnicom

Projekt palače sadržavao je i projekt dvorišne gospodarske jednokatne zgrade s konjušnicom, kolnicom i stanom za kočijaša koja je, sudeći prema dokumentaciji, bila dovršena prije same palače, potkraj 1888. godine.⁶¹ Zgrada je bila smještena u dvorištu palače, uz njegovu zapadnu granicu. Gospodarska zgrada je srušena i zamijenjena recentnom jednokatnom interpolacijom.

Prema projektu, u prizemlju su se nalazile kolnica (južno) i konjušnica (sjeverno), između kojih je bilo jednokrako stubište za kat i izba. Kolnica je bila nadsvođena četirima plitkim segmentnim svodovima na traverzama, a konjušnica s pet takvih svodova. Svaka je prostorija imala središnji široki ulaz na istočnom pročelju, dok se u stubište ulazilo iz konjušnice. Stubište je vodilo do sobe za kočijaša na katu iznad kolnice, uz koju su još bili hodnik i spremište, a iznad konjušnice se nalazio sjenik. Otvori na istočnom pročelju – dvoja vrata i šest uskih visokih prozora u prizemlju, svi sa segmentnim nadvojima, te pravokutni prozori na katu (njih devet) – bili su uokvireni rustičnim okvirima (vjerojatno od fasadne opeke), a na jednak je način bio oblikovan i razdjelni vijenac.

III.1.3. Palača u Vranyczanyjevu vlasništvu do Drugoga svjetskog rata

Naručitelj palače Vladimir Vranyczany živio je do 1929. godine, a palača ostaje u vlasništvu njegove kćeri Klotilde

Presjek kroz palaču te presjek i istočno pročelje konjušnice, projekt, Gjuro Carnelutti, 1888., DAZG

(Tilde) sve do Drugoga svjetskog rata.⁶² Dokumentacija o nekim većim arhitektonskim zahvatima nije sačuvana, a i sama struktura ne upućuje na bilo kakvu veću promjenu izvorne prostorne organizacije u tom razdoblju. Palača je samo primjereno održavana, o čemu svjedoče naknadni naliči zidova otkriveni restauratorskim sondiranjem.

Sačuvano je i nekoliko računa koji svjedoče o popravcima u palači u ranom 20. stoljeću koje je poduzeo Vladimir Vranyczany.⁶³ Građevinsko poduzeće V. Kafka i Rudovist iz Zagreba obavilo je poslove čišćenja dimnjaka te gradnju novih dimnjaka s prvog kata kroz tavan (12. listopada 1902.), a ista tvrtka popravlja četrnaest dimnjaka deset godina poslije; tada je obnovljena i atika (22. rujna 1912.). U tim je zahvatima nastalo i nekoliko novih kaljevih peći, ko-

60 Razglednica je objavljena u: MARINA BAGARIĆ, Palače i domovi Vranyczanyjevih, u: *Veličanstveni Vranyczanyjevi. Umjetnički, povijesni i politički okvir života jedne plemićke obitelji*, katalog izložbe, Muzej za umjetnost i obrt, (ur.) Marina Bagarić, Zagreb, 2016., 105.

61 HR-DAZG-1122, *Zbirka građevne dokumentacije* (bilj. 4), Berislavićeva ulica 6, 8.

62 Klotilda Vranyczany-Dobrinović ostala je stanovati u dijelu palače sve do smrti 1947. godine. Zahvaljujem kolegici Marini Bagarić na tom podatku.

63 HR-HDA-782, Obitelj Vranyczany-Dobrinović, kut. 2, Računi, priznanice, potvrde, 57 l, iz fonda 685 Laduč.

Kaljeva peć,
zagrebačka
Tvornica peći J.
Kalina, oko 1902.–
1904. (prostorija
br. 7 u prizemlju)

Detalj peći iz
Tvornice J. Kaline
identičan peći
u prostoriji br.
7, Muzej za
umjetnost i obrt

Detalj peći iz
Tvornice J. Kaline
identičan peći
u prostoriji br.
35, Muzej za
umjetnost i obrt

Detalj peći iz
prostorije br. 35

Kaljeva peć,
zagrebačka
Tvornica peći J.
Kalina, oko 1902.–
1904. (prostorija
br. 35 na prvom
katu)

Kaljeva peć, oko 1910. (prostorija br. 36 na prvom katu)

je se dekoracijom razlikuju od peći iz izvorne faze gradnje – peći u sobama br. 7 i 35 rad su Tvornice peći J. Kalina iz Zagreba i datiraju iz 1902.–1904., a peći u sobama br. 30, 32, 36 nastale su malo kasnije, oko 1910. godine.⁶⁴ Iz go-

Kaljeva peć, oko 1910. (prostorija br. 32 na prvom katu)

dine 1911. sačuvan je račun popravka plinskih instalacija, a iduće se godine popravlja plinska svjetiljka u stubištu. Godine 1912. obnavlja se i bravarija na glavnim vratima te na pojedinim vratima interijera (tvrтка Medarić iz Zagreba).

Kaljeva peć, oko 1910. (prostorija br. 30 na prvom katu)

U ranom 20. stoljeću zamijenjeno je popločenje hodnika na katu u istočnom dijelu malim keramit-pločicama. Međuratnom bi razdoblju mogao pripadati i sokl od teraca u vestibulu u prizemlju te teraco-ploča na balustradi glavnog stubišta.

64 Vidjeti bilj. 58.

Gradjevno poduzetništvo
* V. KAFKA *
ZAGREB.

Troškovnik

*Preko inapice se izvrših završne radnje u kući
prezvitkog gosp. V. Baum Vranjczany Beustavicea b. b.*

Broj stavka	Predmet	Pojedinae			Cijena pojedina	Iznos	
		mjere u metr.				Kr.	fil.
		m ²	m ³	m			
1.	Ispravljanje kataloze (pokrivenje) koj je krak, imase na m ² i bitu postavljeni, te bitve bitu na marati postavljeni	56			56	44	00
2.	Plitka imase ispraviti tako, da se svi kamenski su sada bitu imase ispraviti i raditi postavljeni cementom kao i svi djelovi bitu, koji se spajaju sa bitu				45	45	-
<i>Popravljanje Dimnjaka</i>							
3.	1 Dimnjak od 3 luknje imase pokrivena plitka, dale smutiti kao i 3 reda cigla koji su radni završeni, te se ima na novo zacijeliti i pakuti u portlandceme				35	35	-
4.	1 Dimnjak pokrivena dobro portlandcementom ac smutiti te pokrivena plitka dale						124 80

Broj stavka	Predmet	Pojedinae			Cijena pojedina	Iznos	
		mjere u metr.				Kr.	fil.
		m ²	m ³	m			
	<i>Trava</i>					124	80
	portland cementom raditi bitu				10	10	-
5.	1 Dimnjak od 3 luknje te bitu						
	bitu	4			10	10	-
6.	1 Dimnjak od 1 luknje te bitu						
	bitu	4			5	5	-
7.	1 Dimnjak od 4 luknje te bitu						
	bitu	4			12	12	-
8.	1 Dimnjak od 3 luknje te bitu						
	bitu	1			25	25	-
9.	1 Dimnjak od 2 luknje imase polovica kupa na smutiti i na novo zacijeliti te pokrivena plitka dobro portlandceme raditi						
					30	30	-
10.	1 Dimnjak od 3 luknje te bitu						
	bitu	4			10	10	-
11.	1 Dimnjak od 4 luknje te bitu						
	bitu	4			10	10	-
12.	1 Dimnjak od 3 luknje te bitu						
	bitu	1			30	30	-
13.	1 Dimnjak od 5 luknje te bitu						
	bitu	4			10	10	-
14.	Čišćenje zgrada i odvođenje bitu						
	bitu radnja Ukupno						276 80

GRADJEVNO
PODUZETNIŠTVO
V. KAFKA
u Zagrebu

Broj stavka	Predmet	Pojedinae			Cijena pojedina	Iznos	
		mjere u metr.				Kr.	fil.
		m ²	m ³	m			
	<i>Trava</i>					276	80
15.	U okviru radova pokrivenje i novom pokrivenje krova sa smutiti bitu, te bitu kao svih dimnjak bitu				30	30	-
	Sve ukupno						306 80
<i>Ukupno 324 80</i>							
<i>V. Kafka</i>							
23/9 2 cementom 30 30/9 acem i bitu 200 4/10 bitu 56 Ukupno bitu 306							
<i>7/10/12 M. Tomljanović</i>							

Troškovnik za popravak dimnjaka u palači Vranjczany, građevinsko poduzeće V. Kafka, 1912., HDA

Tlocrti prizemlja s projektom adaptacije palače u Institut za više rukovodioce proizvodnih poduzeća, 1950., DAZG

III.2. Pregradnja palače nakon Drugoga svjetskog rata (1949./1950.)

U Državnom arhivu u Zagrebu pohranjen je projekt prenamjene palače iz ožujka 1950. godine u Školu za industrijske rukovodioce. Iz pisane dokumentacije vidljivo je da su preinake obuhvaćale prizemlje i kat, ali sačuvan je samo projekt adaptacije prizemlja.

Kao što je vidljivo iz nacрта i kao što su naručitelj, Tvornica Rade Končar i projektant ing. Simić obrazložili u pratećim dokumentima, zahvati su se svodili samo na probijanje ili zatvaranje pojedinih otvora (primjerice između dvorišnih prostorija u istočnom dijelu prizemlja ili između kuhinje u središnjem dijelu prizemlja i hodnika te između soba na uličnoj strani prizemlja i hodnika).

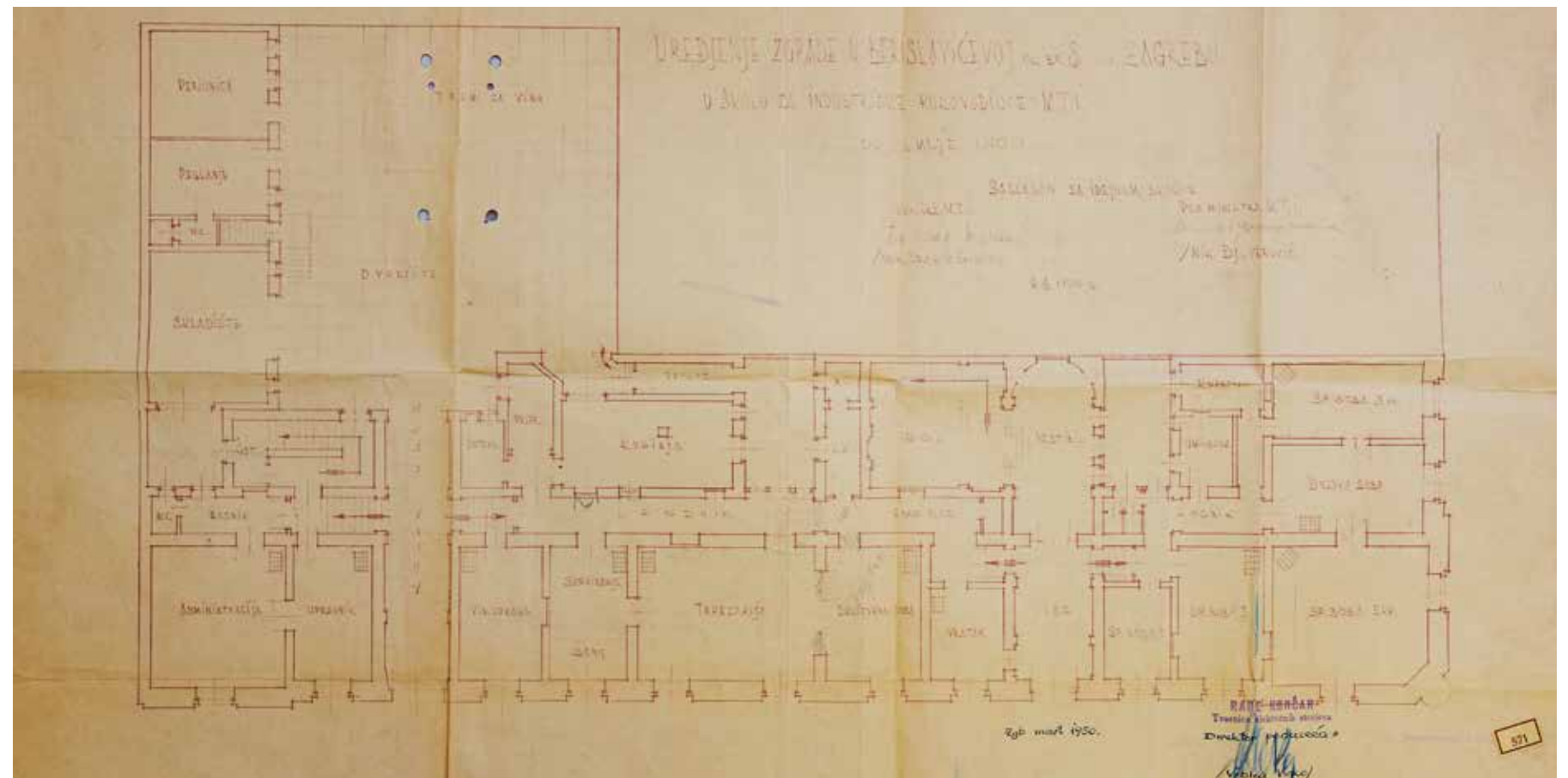
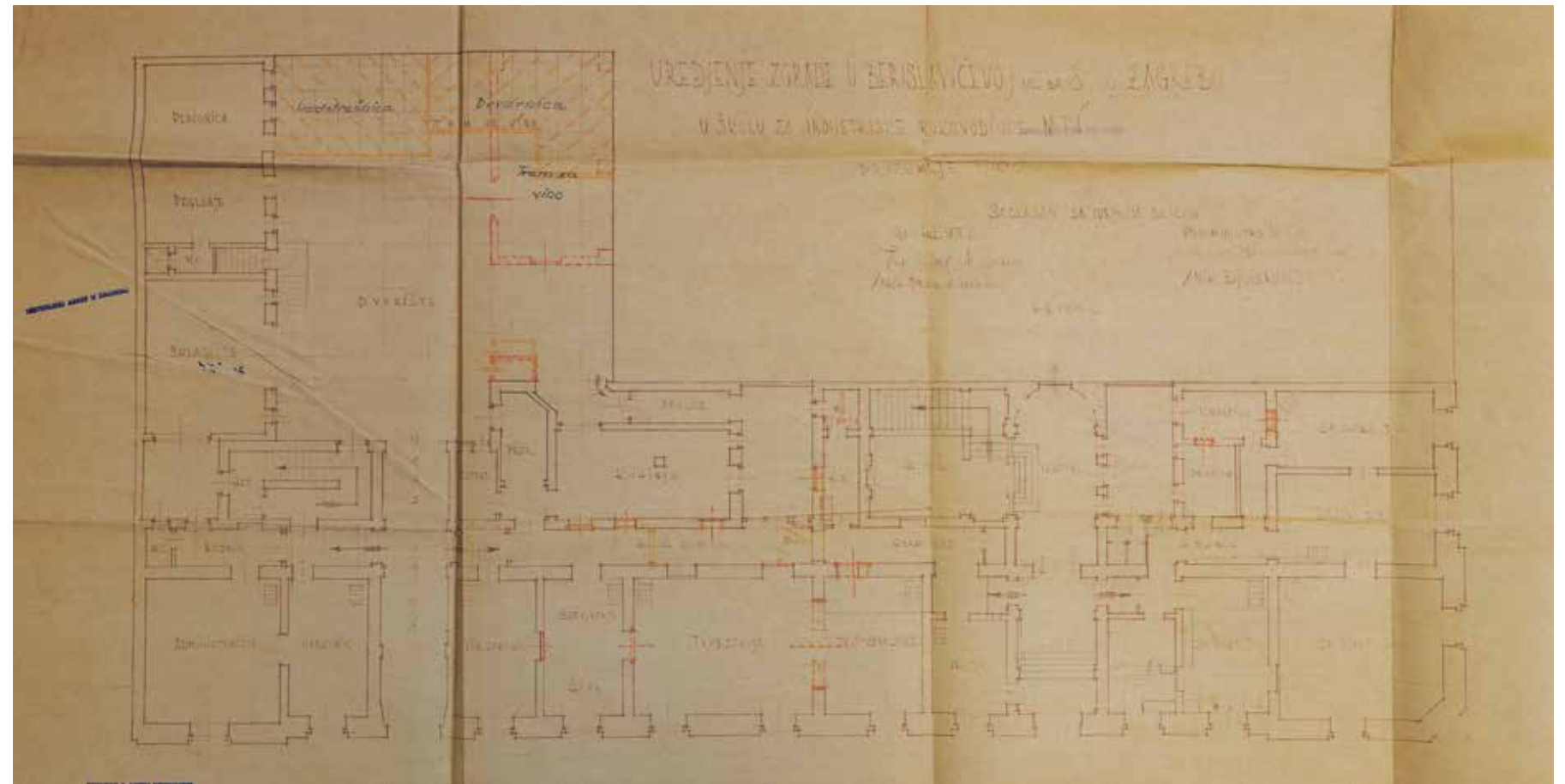
No ono što je za analizu palače važnije od bilježenja navedenih manjih zahvata, od kojih neki, sudeći prema današnjem stanju, nisu ni bili izvedeni, jest činjenica da su pojedini izvorni elementi, kojih danas više nema, i tim projektom adaptacije trebali ostati sačuvani. To se ponajprije odnosi na zapadni ulaz iz predvorja u središnji dio prizemlja, koji je još 1950. godine bio na svojem mjestu. I pročelni dio prizemlja, umjesto današnjih triju soba, imao je izvorno još pet soba. Iz tlocrta prizemlja vidljivo je da je 1950. godine još postojala dvorišna gospodarska zgrada u čijem se prizemlju, u nekadašnjoj kolnici, nalazilo skladište, a u bivšoj konjušnici praonica i peglaonica rublja.

←

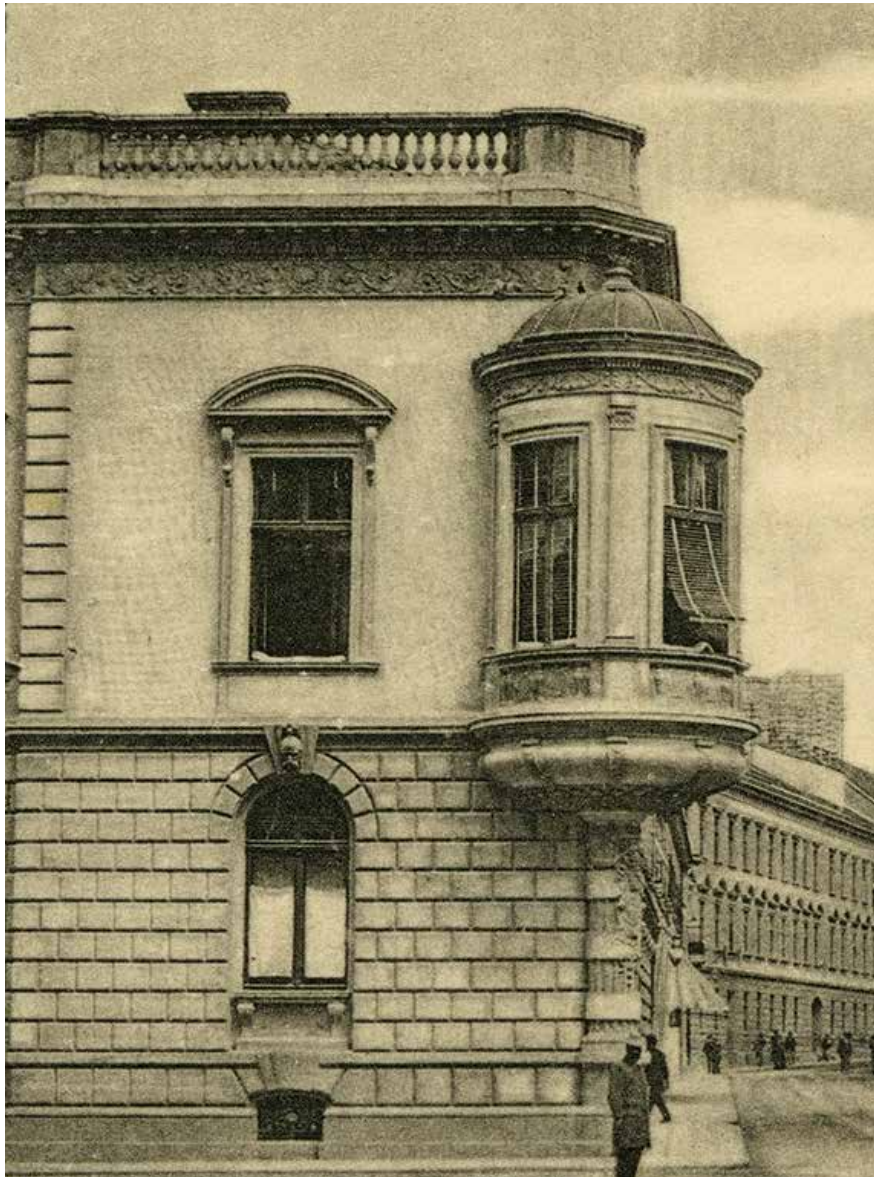
Naknadno postavljena ploča od teraca na balustradi

Naknadno popločenje keramičkim pločicama i teracom u hodniku na prvom katu

Naknadni sokl od teraca u vestibulu u prizemlju

Palača Vranyczany na razglednici iz početka 20. stoljeća

Od elemenata unutarne opreme adaptaciji iz 1950. godine moglo bi se pripisati teraco popločenje u pojedinim dijelovima interijera, kao i dio novijih parketa složenih »na riblju kost«.

III.3. Pregradnja palače u drugoj polovici 20. stoljeća (1983. – 1986.)

Daljnje, ali također manje pregradnje palače uslijedile su nakon što ona 1952. godine postaje sjedište Hrvatskoga inženjerskog saveza. Tlocrtni raspored s reprezentativnim

Nekadašnja palača Vranyczany snimljena 1958., HDA

ulaznim prostorom, dugačkim hodnicima i velikim brojem soba različitog formata te s više mokrih čvorova (kuhinja i sanitarija) bio je prikladan za novu namjenu koja je obuhvaćala urede, ali i zajedničke prostore za druženja, predavanja i različite društvene manifestacije. Stoga su se i preinake Hrvatskoga inženjerskog saveza svodile na manje zahvate, koji su osnovnu prostornu organizaciju neobarokne palače i njezine opreme ostavili uglavnom intaktnima. Jedina veća promjena odnosi se na zatvaranje zapadnog ulaza iz predvorja u visoko prizemlje; tada je veliki lučni otvor između odgovarajućega predsoblja i središnjega hod-

nika smanjen te su u njega premještene vratnice zazidnog ulaza. Porušeni su i pregradni zidovi između pojedinih pročelnih prostorija u prizemlju.

Od promjene opreme treba spomenuti novo kameno popločenje u hodniku i kuhinji u prizemlju.

Najveći zahvat odnosi se na adaptaciju dijela potkrovlja od 1983. do 1986. godine. Godine 2009./2010. obnovljena su ulična pročelja.

IV.

VALORIZACIJA

Ugaoni erker

IV.1. Projektant i graditelj – Otto von Hofer i Gjuro Carnelutti

Vladimir Vranyczany-Dobrinović, kao i njegova braća Dragan i Ljudevit, podigli su kasnih osamdesetih godina 19. stoljeća raskošne neostilske palače koje znatno odudaraju od prosječnih ostvarenja zagrebačke stambene arhitekture toga vremena. Razlog je prije svega činjenica da su naručitelji bili pripadnici internacionalno etabliranog plemstva, čime su daleko nadmašili ostale zagrebačke naručitelje stambene arhitekture, pretežito pripadnike industrijskoga ili trgovačkoga staleža. Svojim znanjem, ukusom i europskim poznanstvima Vranyczanyji su mogli naručiti projekte svojih rezidencija u samoj prijestolnici, carskom Beču, u kojem je tada bila u jeku izgradnja znamenite *Ringstrasse* s monumentalnim historicističkim javnim građevinama.⁶⁵ Već na projektima prve zagrebačke palače Vranyczany, one srednjega brata Dragana Vranyczany-Dobrinovića na Zrinskom trgu 19 (1878.), nalazimo potpis bečkoga arhitekta Otta von Hofera, tada zaposlenoga u ateljeu Carla von Hasenauera,⁶⁶ dakle arhitekta koji je uz Gottfrieda Sempera dobivao najvažnije narudžbe za javnu arhitekturu na bečkom Ringu, kao što je muzejska četvrt (*Naturhistorisches* i *Kunsthistorisches Museum*), novi habsburški dvor (*Neue Burg*) i kazalište (*Burgtheater*).⁶⁷ Najstariji brat Ljudevit Vranyczany-Dobrinović, pak, prilikom gradnje svoje palače na Strossmayerovu trgu 12 (1881.), odabire za projektanta samog Hasenauera. Uz Hasenauerovo autorstvo projekta zagrebačke palače,⁶⁸ nacrti nose i potpis njegova suradnika, već spomenutoga Hofera. I na kraju, Otto von Hofer bio je i projektant dviju rezidencija

za najmlađega brata Vladimira Vranyczanyja – dvorca u Laduču (1881.) i zagrebačke palače u Berislavićevoj ulici 6, 8 (1888.), kako je to označeno na projektima.⁶⁹

Otto von Hofer (Sopron, 1847. – Beč, 1901.)⁷⁰ ostvario je uspješnu karijeru kao projektant rezidencijalnih i javnih građevina, primjenjujući poput Hasenauera uz neorenesansu neobarok kao dominantni stilski izraz. Školovao se na Tehničkoj visokoj školi u Beču i Stuttgartu, a u ateljeu Carla von Hasenauera (1833.–1894.) zapošljava se 1870. godine, upravo u vrijeme kad je Hasenauer vodio spomenute velike projekte na Ringu. Hofer je kao Hasenauerov suradnik radio i na projektu Bolnice milosrdne braće u Beču (1883./1884.), a nakon Hasenauerove smrti nastavit će gradnju novoga krila carskog dvora s Brunom Gruberom. Bio je i arhitekt obitelji Pallavicini, obnovivši njihovu baroknu palaču u središtu Beča, u kojoj oblikuje novo stubište (1895.). Uz to, uspješan je projektant brojnih palača i vila u Beču (vila Matsch) i Sopronu (vila i mauzolej obitelji Lenck, 1890.), a od javnih zgrada valja još istaknuti štedionicu u Sopronu i Dvorski državni arhiv na Minoritenplatzu u Beču (1899.). U tom kontekstu, prema istraživanju Marine Bagarić, Hoferov zagrebački, odnosno hrvatski opus važan je segment njegova stvaralaštva, između ostalog i zato što je ostvaren na početku njegove karijere.

Uz projektanta, važnu ulogu u oblikovanju palače u Berislavićevoj ulici, ali i spomenutih drugih Vranyczanyjevih gradnji, imali su i izvođači, budući da bečki arhitekti nisu mogli voditi ni nadzirati gradnje. Palače na Zrinskom i Strossmayerovu trgu gradi Ferdo Kondrat, dok gradnju dvorca i palače Vladimira Vranyczanyja vodi Gjuro Carnelutti.

Gjuro (Juraj) Carnelutti (1854.–1928.) poznati je zagrebački graditelj furlanskoga podrijetla. Ostvario je blistavu karijeru, od zidara preko vlasnika graditeljskoga poduzeća do

projektanta elegantnih historicističkih građevina. Školuje se za zidara u rodnoj Furlaniji, a u Hrvatsku ga je privuklo veliko gradilište uz hodočasničku crkvu u Mariji Bistrici, čiju je obnovu vodio Herman Bollé.⁷¹ Godine 1879. nastanio se u Zagrebu, osnovavši građevinsku tvrtku *Gjuro Carnelutti graditelj u Zagrebu*.⁷² Nakon početnoga vođenja gradnji, ubrzo se, posebno nakon potresa 1880. godine, afirmirao i kao projektant širokoga raspona djelovanja, od dvokatnica u rubnim zonama Donjega grada, preko ljetnikovaca u podsljemenskim zonama sve do trokatnica na Zelenoj potkovi. Adrese poput Medulićeve 28 (kuća Petričić), Nazorove 70 (vila König) ili Tomislavova trga 9 (kuća Tottar) zorno ilustriraju navedeni tematski raspon i kvalitetu. Stoga valja citirati riječi Darje Radović Mahečić: »Kvaliteta njegovih gradnji, prepoznatljiv odabir stila neorenesanse i podizanje nekih od prvih javnih građevina u manjim gradovima (npr. Zorin-dom u Karlovcu, Gradska štedionica i Realna gimnazija u Koprivnici), a osobito industrijski pogoni (...) uvrstili su njegovo ime u poglavlja koja sumiraju arhitekturu historicizma u Hrvatskoj.«⁷³

Sposobnost Gjura Carneluttija, ne samo kao voditelja gradnje nego i kao projektanta, sigurno je bila relevantan razlog Vladimiru Vranyczanyju da ga zaposli na podizanju svojih rezidencija, jer Carneluttijev angažman nije obuhvaćao samo izvedbu Hoferovih ideja, nego (kako je navedeno u prethodnom poglavlju ovoga elaborata) i važne zahvate u njegove projekte, ovisno o zatečenoj situaciji na terenu te financijskim mogućnostima i potrebama naručitelja.

65 Više o tome u: *Die Wiener Ringstraße*, (ur.) Alfred Fogarassy, Wien, 2014.

66 BAGARIĆ (bilj. 20), 148.

67 *Die Wiener Ringstraße*, (bilj. 65); KRAUSE, WALTER, Baukunst, u: *Geschichte der bildenen Kunst in Österreich. 19. Jahrhundert*, (ur.) Gerbert Frodl, Prestel, München – Berlin – London – New York, 2002., 215–219.

68 BAGARIĆ (bilj. 20), 146.

69 Zahvaljujem kolegici Marini Bagarić na podatcima o Hoferovu autorstvu.

70 Više o Hoferu u: *Architektenlexikon Wien 1770 – 1945* <https://www.architektenlexikon.at/> <http://www.architektenlexikon.at/de/232.htm> (pristupljeno 9. 12. 2021.)

71 Više o Carneluttiju u: DARJA RADOVIĆ MAHEČIĆ, Graditeljska obitelj Carnelutti (1879.– 1947.), u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 33 (2009.), 319–336.

72 Sjedište tvrtke bilo je u vili u središtu bloka, na adresi Dalmatinska 10. Vila više nije sačuvana, no njezini nacrti objavljeni su u elaboratu Instituta za povijest umjetnosti i Zavoda za prostorno uređenje Grada Zagreba: *Program cjelovite obnove povijesne jezgre Zagreba, Blok 19, Konzervatorski model*, Zagreb, 2021., 26.

73 RADOVIĆ MAHEČIĆ (bilj. 71), 319.

IV.2. Palača Vranyczany u Berislavićevoj ulici u kontekstu drugih rezidencija braće Vranyczany

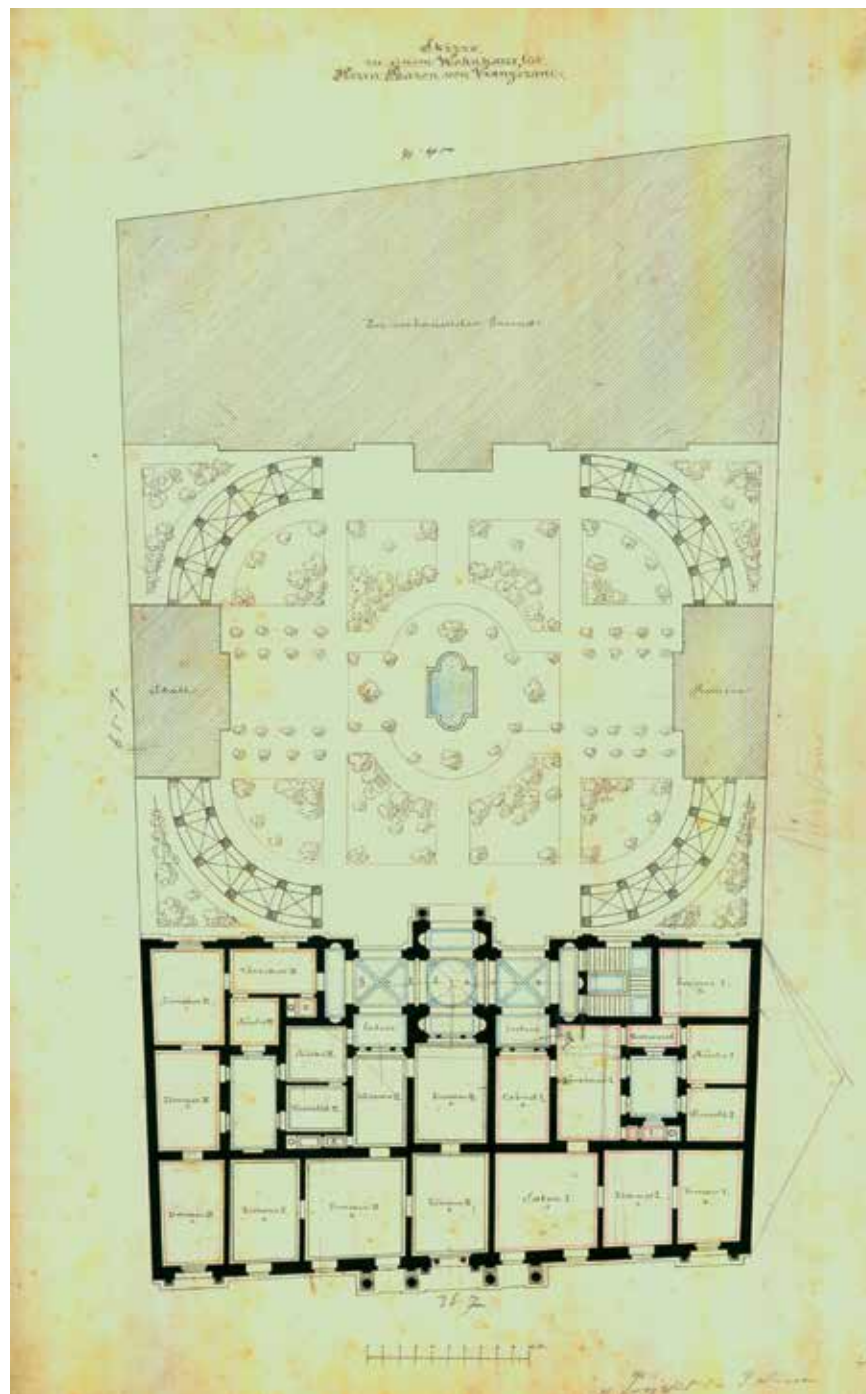
Palača Vladimira Vranyczanyja u Berislavićevoj ulici posljednja je u nizu od četiriju luksuznih rezidencijalnih građevina Vranyczanyjevih, od kojih je svaka inovativna na svoj način.

Prvu od rezidencija počeo je graditi Dragan Vranyczany-Dobrinović na Zrinskom trgu 19. 1878. godine.⁷⁴ Ne ulazeći ovom prilikom u analize više varijanta projekta trokatnice, osvrnut ćemo se samo na projekt Otta von Hofera, od kojega je sačuvan tlocrt prvog kata. Tlocrtna organizacija s dva stana i zajedničkim trokrakim stubištem odlikuje se vještim grupiranjem prostorija oko dvaju svjetlarnika, bez uporabe hodnika. Projekt je uključio i uređenje perivoja s fontanom, dvjema gospodarskim zgradama i polukružnim pergolama uz začelje palače prema Gajevoj ulici. Ono što je posebno inovativno je organizacija reprezentativne lođe prema perivoju, čime je s jedne strane interijer dobio još jedan raskošno uređen prostor, osim vestibula i stubišta, a s druge strane, suprotno dotadašnjoj zagrebačkoj praksi (s reprezentativnim uličnim pročeljima i skromnim dvorišnim začeljima stambenih zgrada) i stražnja fasada palače biva bogato artikulirana. Lođa je bila podijeljena na tri križno i kupolasto svođena traveja, dok su njezine spojeve sa stubištem i okolnim prostorijama trebala činiti mala eliptoidna predsoblja sa zaobljenim kraćim stranama,⁷⁵ dakle motiv primijenjen i u projektu palače u Berislavićevoj ulici.

No umjesto palače za vlastito stanovanje, Dragan Vranyczany je zagrebačku palaču namijenio najmu, zbog čega je umanjio reprezentativnost organizacije interijera, a samu je izgradnju povjerio graditelju Ferdi Kondratu, koji palaču dovršava 1879. godine. Ipak, bečka obilježja neorenesansnoga pročelja s rustikom i velikim redom stupova u

74 BAGARIĆ (bilj. 20), 147–150.

75 Istog je oblika bila i fontana u perivoju.

Palača Dragana Vranyczanyja, Zrinski trg 19, tlocrt prvog kata, projekt, Otto von Hofer, 1878., Muzej za umjetnost i obrt, Zbirka arhitekture

središnjem dijelu prizemlja i prvog kata, kao i središnjim prozorom-edikulom na drugom katu te posebno završnom atikom s balustradom, upućuju na to da je Kondrat i u rješenju vanjštine zadržao osnovnu Hoferovu ideju.⁷⁶ Iako se

76 BAGARIĆ (bilj. 20), 149.

Palača Dragana Vranyczanyja, Zrinski trg 19, nacrt pročelja, projekt, Ferdo Kondrat, 1878., Muzej za umjetnost i obrt, Zbirka arhitekture

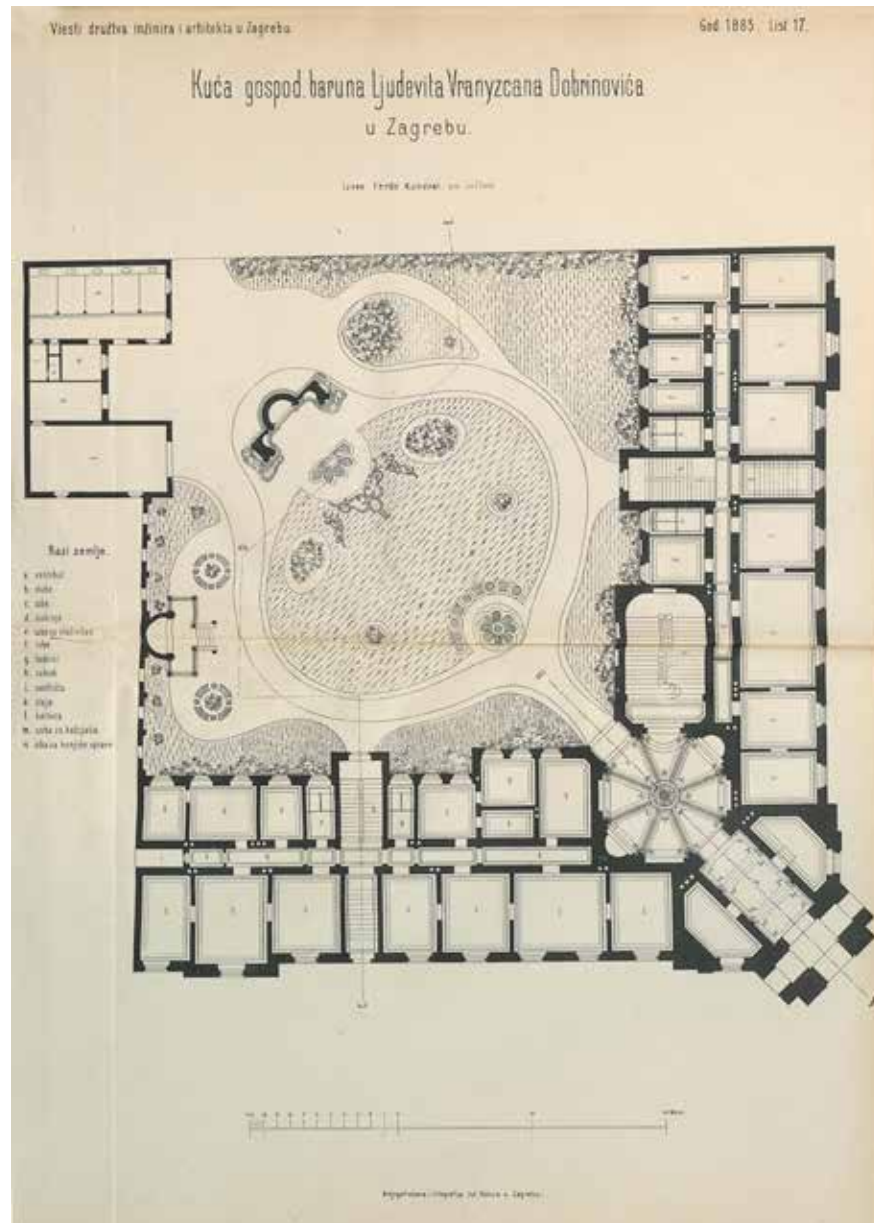
od lođe odustalo, zadržana je prvotna koncepcija s pažljivo artikuliranim dvorišnim začeljem prema perivoju, za koji će nešto kasnije Gjuro Carnelutti projektirati dvije bočne gospodarske zgrade.⁷⁷

Ubrzo, odmah nakon potresa, već 1881. godine u gotovo neposrednom susjedstvu, na ugaonoj poziciji, na spoju dvaju trgova Zelene potkove – Zrinskoga i Strossmayerova – svoju palaču počinje graditi Ljudevit Vranyczany-Dobrinović.⁷⁸ Ne prihvativši prijedlog Izidora Kršnjavog da za projektanta uzme Hermana Bolléa, Ljudevit Vranyczany obraća se, kako je već spomenuto, jednom od »najglasovitijih bečkih arhitekata Hasenaueru«. Na projektima palače potpisan je, međutim, Hasenauerov suradnik Otto von Hofer, a gradnju je vodio, kao i za prethodnu palaču, Ferdo

77 HR-DAZG-4, *Gradsko poglavarstvo Zagreb, 1855.–1918.*, Građevni odjel, kut. 27 (1883.).

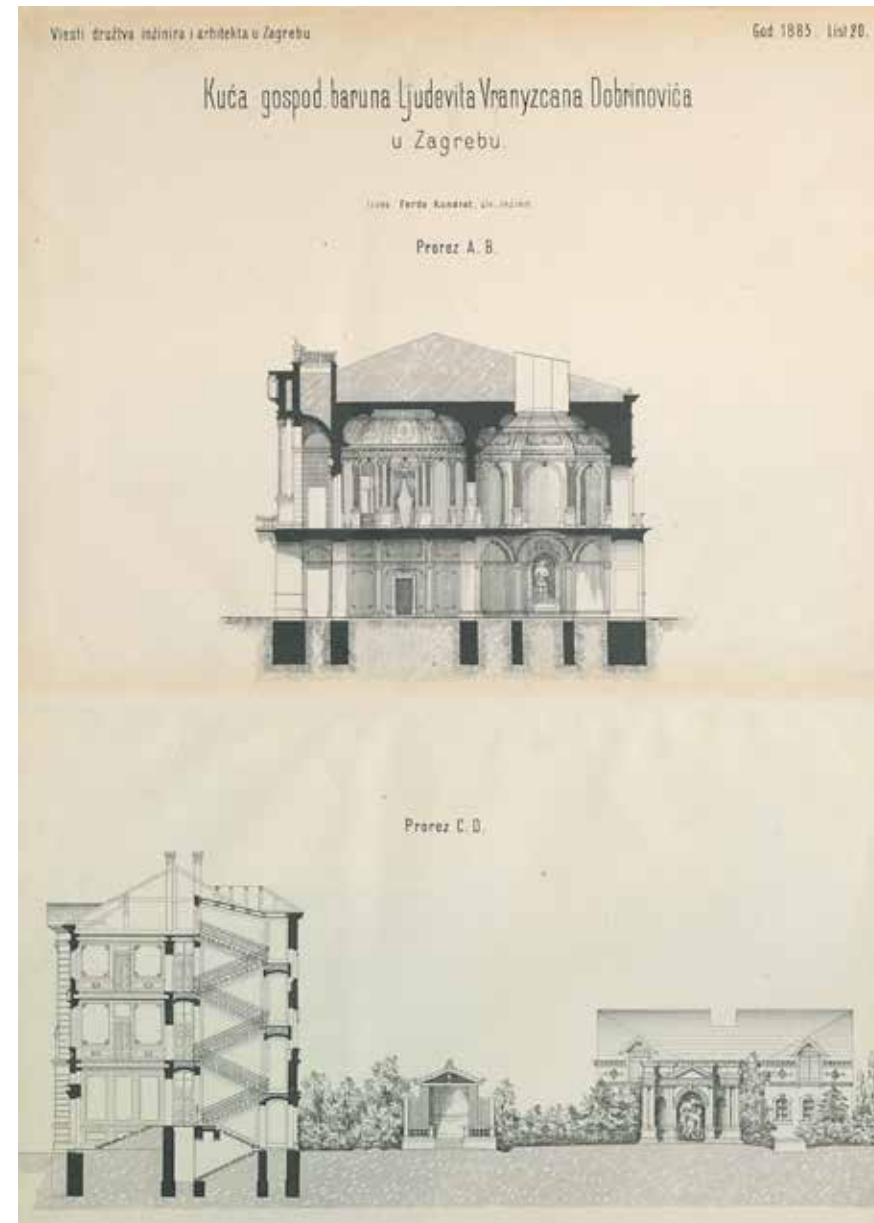
78 Više o tome u: BAGARIĆ (bilj. 20), 150–152; IRENA KRAŠEVAC, *Palača Vranyczany-Dobrinović, Ulica Andrije Hebranga 1, Zagreb. Povijest gradnje, valorizacija i prijedlog konzervatorskih smjernica*, Konzervatorski elaborat za pet zgrada Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti stradalih u potresu 22. ožujka 2020., sv. 3, mrežno izdanje Instituta za povijest umjetnosti, Zagreb, 2021.

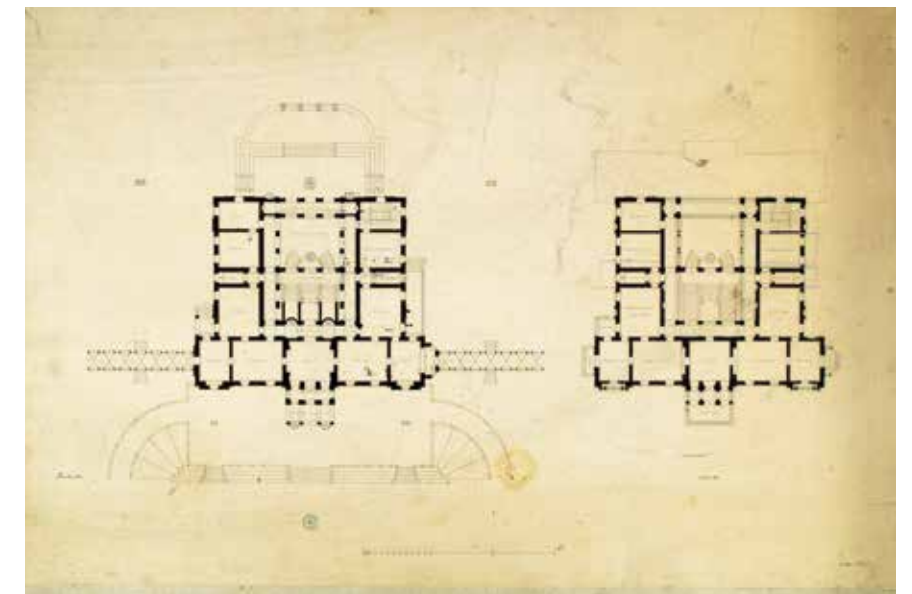
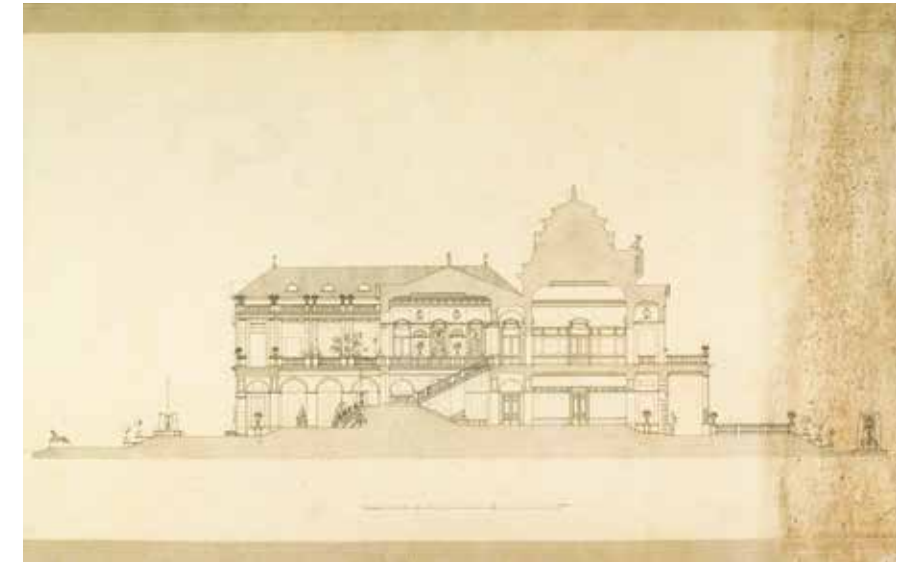

Palača Ljudevita Vranyczanyja, Strossmayerov trg 12, tlocrt prizemlja i presjeci, Carl von Hasenauer i Otto von Hofer, 1881., objavljeno u: *Viesti društva inžinira i arhitekata u Zagrebu*, 4 (1885.)

Kondrat. Nadovezavši se na već u Zagrebu dobro elaboriranu zadaću historicističke uglovnice, i ta palača otvara nove teme rezidencijalne arhitekture. Umjesto tornjem ili kupolom, projektant je skošeni ugao akcentirao trijemom u prizemlju i monumentalnom edikulom na katovima, nalik na tada građeno novo krilo bečkoga Hofburga. Ugao dobiva na važnosti pozicioniranjem glavnog ulaza s dijagonalno postavljenom vežom i oktogonim vestibulom, dok je na katu u toj zoni izveden također okto-

gonalni vestibul i ovalna dvorana povezana s balkonom u edikuli. Bočno uz vežu formirano je dvokrako stubište pod zajedničkim zrcalnim svodom na razini drugog kata, a cijeli je prostor raskošno artikuliran pilastrima, vijencima i štukodekoracijom. Tlocrtnu organizaciju izduženih krila čine pak središnji hodnici i nizovi prostorija uz ulična i dvorišna pročelja. Vanjska pročelja na rizalitima uz naglašeni ugao bivaju zaključena atikama s balustradama. Kao i prethodna palača Vranyczany, i ova sadrži perivoj prema

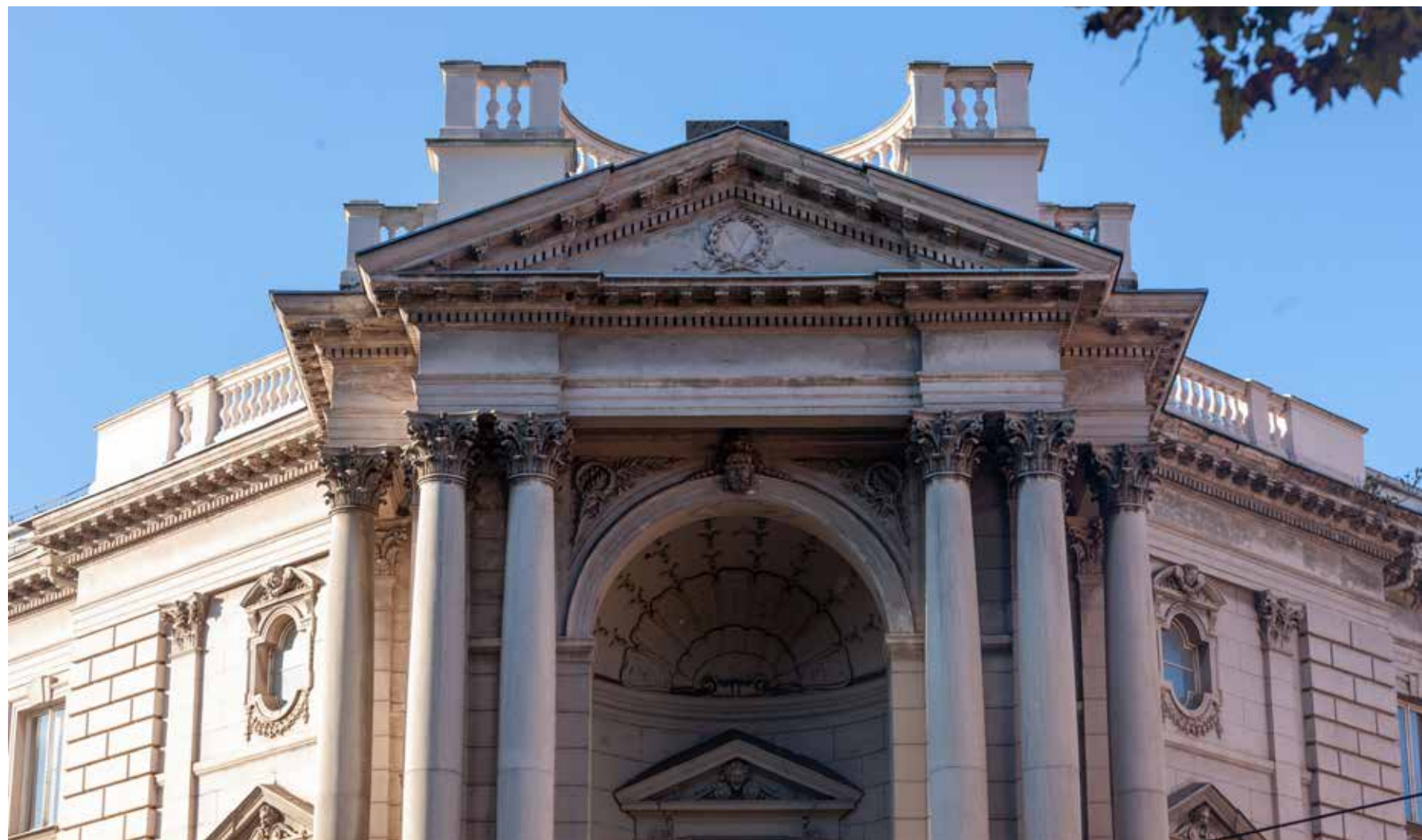
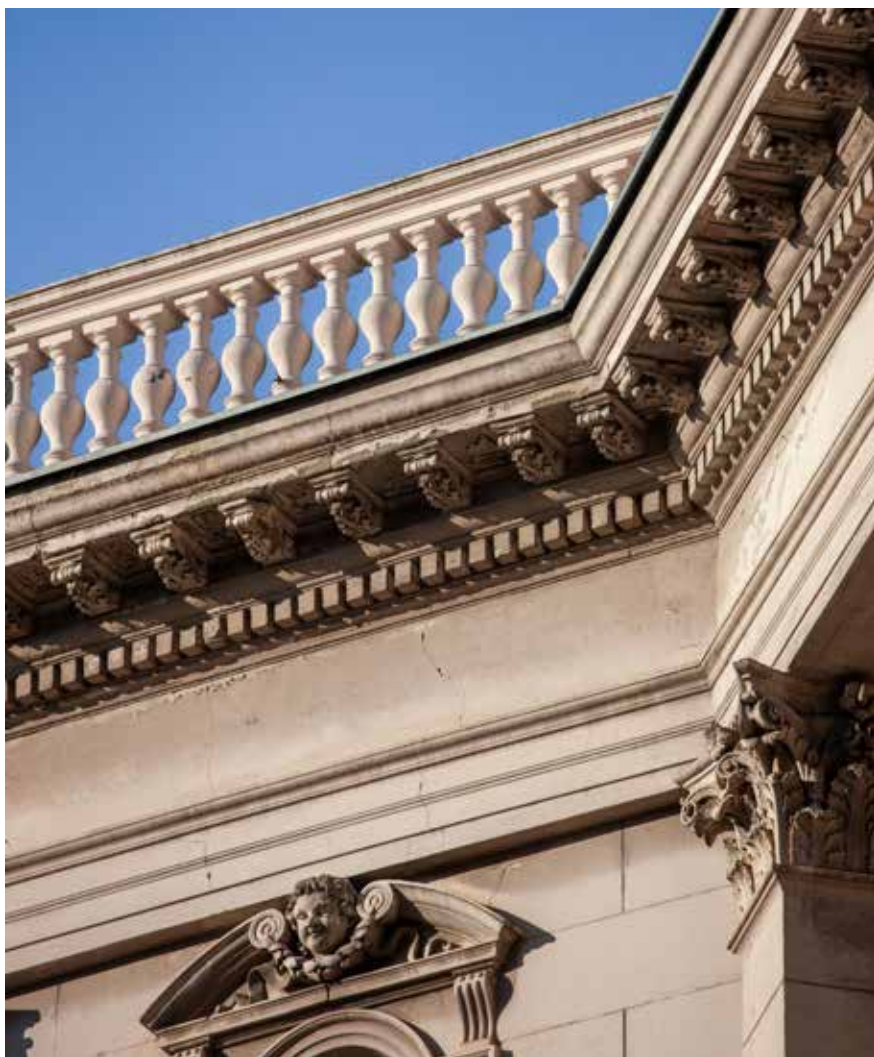

Dvorac Vladimira Vranyczanyja, Laduč, tlocrt prizemlja i kata i presjek, projekt, Otto von Hofer, 1881., Muzej za umjetnost i obrt, Zbirka arhitekture

kojem su okrenuta skladno raščlanjena dvorišna začelja, a reprezentivnosti u dnu perivoja pridonosi skošeno postavljena gospodarska zgrada s edikulom ukrašenom skulpturom. Sastavni dio palače činilo je uređenje interijera o kojem danas svjedoče samo onodobni novinski zapisi, arhivska građa i fotografije.

Približno u isto vrijeme kao i njegova braća, i Vladimir Vranyczany-Dobrinović počinje gradnju reprezentativne rezidencije prema projektu Otta von Hofera, no ne gradske palače,

Nekadašnja palača Vladimira Vranyczanyja, atika, edikula i balustrada u stubištu

nego dvorca.⁷⁹ Godine 1878. Vranyczany kupuje od Richarda pl. Jelačića posjed s dvorcem u Laduču. Budući da je potres 1880. godine teško oštetio starije zdanje, daje ga srušiti i odlučuje se za novogradnju od temelja, koju prema Hoferovu projektu počinje 1881. godine graditi Gjuro Cernelutti.

Bio je to izuzetno ambiciozan projekt neobaroknih obilježja. Trokrilni dvorac sa stražnjim atrijem isticala je kupola nad pročelnim ulaznim krilom, a cjelokupna je volumna kompozicija još više dolazila do izražaja zahvaljujući pristupu s rampama i stubištima do platoa ispred glavnog pročelja. Za reprezentativnošću pročelja s balkonom na stupo-

vima nije zaostajao ni atrij s arkadno rastvorenim trijemom i galerijom. Sasvim u duhu (neo)baroka organizacijsku jezgru unutarnjeg prostora činilo je središnje raskošno stubište imperijalnog tipa, scenično rastvoreno prema atriju, na koji se u dubinu prostora nastavljao perivoj dvorca.

Projekt je u izvedbi reduciran; odustalo se od kupole i atrija. No i u takvom obliku dvorac svjedoči o Hoferovoj inventivnosti, potvrđujući Cerneluttijevu vještinu da unatoč umanjenju reprezentativnosti ostvari efektan arhitektonski spomenik. Cjelovitu vrijednost toga pravog sjedišta Vladimira Vranyczanyja i njegove obitelji moglo se doživjeti samo uz bogatu opremu interijera u kojoj su se iskazali vrhunski bečki umjetnici i obrtnici, a o kojoj danas svjedoče samo fotografije.

79 BAGARIĆ (bilj. 20), 152–153.

Zaključno, ako razmotrimo sva tri Hoferova projekta za Vranyczanyjeve, očito je da ih unatoč različitim tlocrtnim obrascima povezuje nekoliko važnih značajki. U pogledu stila, to je kombinacija neorenesanse i neobaroka; neorenesansa je prisutnija u artikulaciji pročelja, a neobarok u prostornoj koncepciji i unutarnjoj dekoraciji. Kad je riječ o vanjskoj artikulaciji, uz uobičajenu rustiku u prizemlju te prozore s plastično naglašenim okvirima na katovima, osobito su karakteristične atike s balustradama (Zrinski trg 19, Strossmayerov trg 12). U sklopu neobaroka, uz volumno isticanje rezidencija i osovinsku postavu glavnih komunikacija te raskošno oblikovanje stubišta u velikim prostorima, sve tri rezidencije povezuje scenično rastvaranje prema parkovno uređenim prostorima. Palača na Zrinskom trgu rastvara se prema perivoju lođom, a palača na Strossmayerovu trgu dijagonalno postavljenoj vežom s vestibulom. U Laduču, pak, ostvareno je stupnjevano rastvaranje prostora duž središnje longitudinalne osi u kojoj su glavni ulaz, stubište, atrij i perivoj.

S obzirom na mjesto školovanja i rada projektanta, logično je da niz sličnosti nalazimo upravo u Beču, posebno daka-ko u opusu Carla von Hasenauera. Već spomenuti Hofburg kao model za palaču na Strossmayerovu trgu 12 te palača Lützow (Bösendorfer Strasse 13), srodna palači na Zrinskom trgu 19, kao i vila Zang na Grünbergu slična dvorcu u Laduču, samo su neke od mogućih usporedbi.⁸⁰

Kad, međutim, s navedenim rezidencijama usporedimo palaču Vladimira Vranyczanyja u Berislavićevoj ulici, moramo zaključiti da su podudarnosti samo fragmentarne. Tome je svakako primarni uzrok izdužena stiješnjena pozicija parcele, bez većega prostora u unutrašnjosti bloka. Stoga u takvim okolnostima nije mogla biti realizirana jedna od bitnih karakteristika prethodno analiziranih rezidencija braće Vranyczany-Dobrinović, a to je povezanost stambenih interijera s perivojima. U situaciji s vrlo malim dvorištem s konjušnicom te osvjetljenjem stražnjih dijelova palače

Beč, palača grofa Johanna Larisch-Mönnicha, August Sicard von Sicardsburg i Eduard van der Nüll, 1867.

primarno iz svjetlarnika, izostala je razrađena arhitektonska raščlamba začelja palače, svojstvena drugim dvjema zagrebačkim palačama Vranyczany.

Sve ostalo odgovara Hoferovoj invenciji. Na pročelju nalazimo već poznatu rustiku u prizemlju i prozore plastično oblikovanih okvira na katu s akcentom središnjega balkona, kao i prepoznatljivu atiku s balustradama duž obaju uličnih pročelja. Prednost uglovnice, unatoč plitkoći parcele, projektant je inventivno istaknuo okruglim ugaonim erkerom na stupu, elementom poznatim već u bečkoj baroknoj arhitekturi, a primjenjivanim i u historicizmu – palača

grofa Johanna Larisch-Mönnicha, Johannesgasse 26 (August Sicard von Sicardsburg i Eduard van der Nüll, 1867.).⁸¹ »Bečke« proporcije palače Vranyczany posebno dolaze do izražaja kad usporedimo njezinu jednokatnu visinu izjednačenu sa susjednim dvokatnicama. U interijeru, obilježja Hoferovih projekata nosi bogato raščlanjen i scenično koncipiran neobarokni ulazni prostor s vestibulom i prostranim stubištem pod zrcalnim stropom gornjeg kata. Tome treba

80 BAGARIĆ (bilj. 20), 146, 149, 153.

81 Prema istraživanju Irene Kraševac. https://de.wikipedia.org/wiki/Palais_Larisch-M%C3%B6nnich (pristupljeno 10. 12. 2021.)

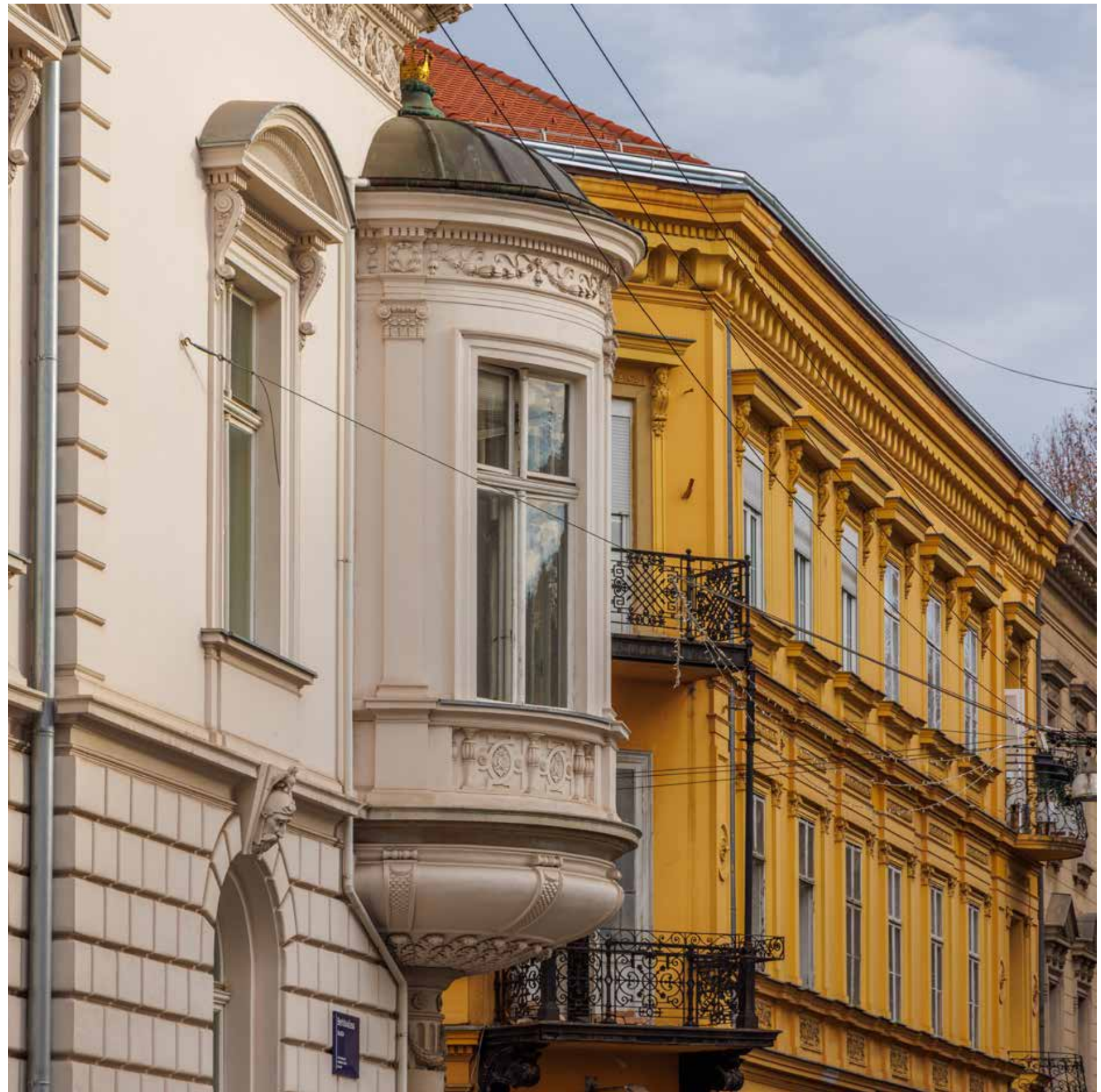

pridodati efektne eliptoidne prostore vestibula i predsoblja, primijenjenih i u projektu palače na Zrinskom trgu. Izduženi format parcele, baš kao i u krilima palače Vranyczany na Strossmayerovu trgu, diktirao je tlocrt sa središnjim hodnikom i nizovima prostorija povezanim vratima u enfiladi. Takvim svojim obilježjima palača Vladimira Vranyczanyja bila je originalno ostvarenje i u sklopu tadašnje historicističke zagrebačke arhitekture.

IV.3. Palača Vranyczany u Berislavićevoj ulici u kontekstu zagrebačke kasnohistoricističke arhitekture

Palača Vranyczany u Berislavićevoj ulici obilježava na određeni način stilsku prekretnicu u razvoju zagrebačke kasnohistoricističke arhitekture. Naime, iako sveobuhvatna obnova grada počinje odmah nakon potresa, osam godina prije početka gradnje palače Vranyczany, grad najprije obnavljaju domaći i udomaćeni graditelji na način kakav je bio uobičajen i prije potresa, a to znači u stilu decentne rane neorenesanse. Aktivni su tada još posljednji izdanci zagrebačkoga ceha graditelja (ukinutog 1872.), kao što su bili Janko Jambrišak (1834.–1892.) ili Franjo Klein (1828.–1889.), odnosno poduzeće Grahor i Klein.⁸² Od novopridošlih stranih arhitekata najvažniji je njemački arhitekt Kuno Waidmann (1845.–1921.) koji u Zagreb stiže 1877. radi gradnje umobolnice u Vrapču, ali ostaje u gradu zbog velike potrebe za arhitektima i graditeljima nakon potresa. Uz već otprije nazočnoga njemačkog arhitekta Hermana Bolléa (1845.–1926.), posvećenog primarno ipak drugim zadacima od stambene arhitekture, Waidmann je jedan od prvih školovanih arhitekata stranoga podrijetla koji se nastanio u Zagrebu, obilježivši svojim brojnim gradnjama povijesnu jezgru Donjega grada elegantnim zdanjima koja i dalje obilježava neorenesansa.

82 LELJA DOBRONIĆ, *Graditelji i izgradnja Zagreba u doba historijskih stilova*, Zagreb, 1983.

Neobarokna palača Vladimira Vranyczanyja, pogled na erker i susjednu historicističku kuću

Neobarokna uglovnica Halper, Strossmayerov trg 3, Hönigsberg & Deutsch, 1888., zaobljeni ugao s kupolom

Kao glavni tip stambene gradnje u razdoblju obnove Zagreba neposredno nakon potresa, kao i prije, kvantitativno dominiraju katnice namijenjene stanovanju vlasnika ili iznajmljivanju, najčešće kombinirane namjene, koja uz dva tipa stanovanja uključuje i poslovne prostore.⁸³ Prostorna organizacija takvih kuća u pravilu podrazumijeva ulazni prostor (vežu) te bočno smješteno dvokrako stubište

83 Usporediti: IVO MAROEVIĆ, Prijedlog za tipologiju stambene arhitekture u Zagrebu u drugoj polovici 19. stoljeća, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 11 (1987.), 165–185.

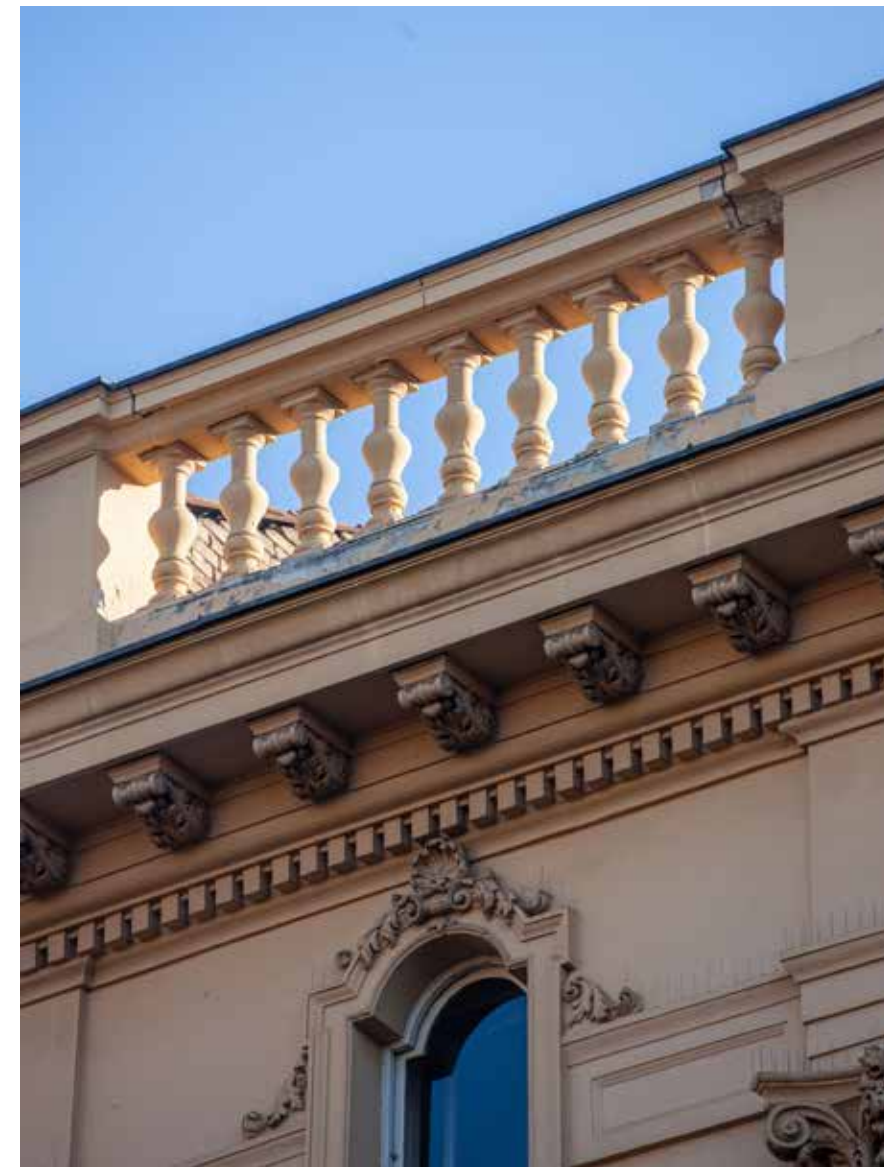
iz kojega se na svakoj etaži ulazi u jedan stan ili više njih, organiziranih prema načelu hodnik u sredini, sobe prema ulici te kuhinja, soba za sluškinju i nusprostorije na dvorišnoj strani. Palače, namijenjene luksuznom stanovanju plemićke obitelji, razmjerno su rijetke. Uz palaču Klotilde Buratti na Katarinskom trgu, koju 1881. godine obnavlja Kuno Waidmann,⁸⁴ u Donjem gradu prije Vranyczanyjevih rezidencija možemo navesti još samo palaču Chalaupke u Hebrangovoj 34, sagrađenu 1877./1878. godine u neorenesansnom stilu, prema projektu poduzeća Grahor i Klein.⁸⁵

Prema tome, rezidencija Vladimira Vranyczanyja (uz druge dvije zagrebačke palače Vranyczany) izdvaja se od ostale onodobne gradnje i tipom i stilom: riječ je o luksuznoj neobaroknoj palači. Napominjemo da se navedena obilježja palače odnose prije svega na raskošno oblikovanje zajedničkih komunikacijskih prostora – predvorja, vestibula i stubišta te dvorana i salona na *bel étage*, dok namjena ostaje kombinirana, jer su uz stan plemićkoga vlasnika uređeni i stambeni prostori za iznajmljivanje. Ali dok tip palače u zagrebačkom Donjem gradu, nakon Vranyczanyjeve palače u Berislavićevoj ulici, ostaje razmjerno rijedak i ekskluzivan, neobarok će ubrzo postati dominantnim stilom zagrebačke arhitekture; dobro će se, sa svojom karakterističnom raskoši, uklopiti u Drugom regulatornom osnovom (1887.) osmišljenu Zelenu potkovu, gdje, nakon prethodno zacrtanog Zrinskog trga s neorenesansnim građevinama, već na idućem, Strossmayerovu trgu počinje dominirati neobarok, okrunjen neobaroknim Hrvatskim narodnim kazalištem (1895.) na kraju Potkove.

Ovakvim pogledom na palaču Vladimira Vranyczanyja ne želimo, naravno, reći da je upravo ona potaknula pojavu neobaroka u Zagrebu, nego samo to da ona s još nekoliko građevina stoji na početku te stilske faze kasnog historicizma. Naime, u godini gradnje palače Vranyczany dovrša-

84 ĐURDICA CVITANOVIĆ, *Arhitekt Kuno Waidmann*, Zagreb, 1969., 120.

85 MAROEVIĆ (bilj. 10), 124, 221.

Neobarokna palača Prister, Strossmayerov trg 3, Hönigsberg & Deutsch, 1893., atika

vaju se u Donjem gradu još dvije važne neobarokne rezidencije, jednakoga bečkog stilskog podrijetla – uglovnica Mirka pl. Halpera na Strossmayerovu trgu 3 i trodijelna kuća Mavra i Matilde Hönigsberg u Ilici 51, 53, 53a.⁸⁶ Za razliku od palače Vranyczany, projektirane u samom Beču, tu je riječ o djelima zagrebačkoga arhitekta Lea Hönigsberga (1861.–1911.), netom pristiglog sa studija u Beču.

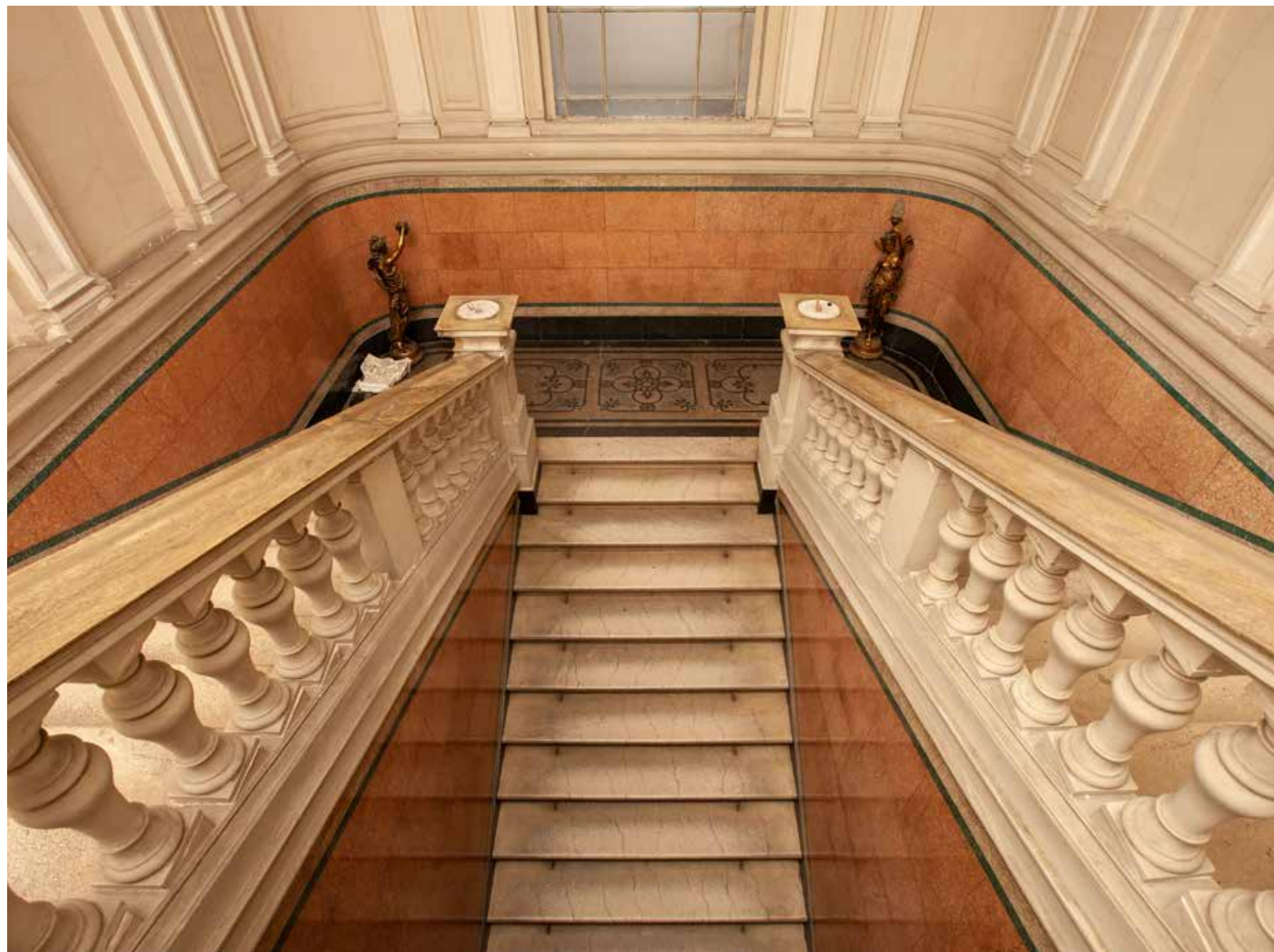
86 LELJA DOBRONIĆ, *Zagrebački arhitekti Hönigsberg i Deutsch*, Zagreb, 1965.

Činjenica da se Hönigsberg školovao na Tehničkoj visokoj školi kod Heinricha von Ferstela (1828.–1883.),⁸⁷ koji se nakon neogotike (*Votivkirche* na bečkom Ringu) priklanja i neobaroku, te kod Carla Königa (1841.–1915.), jednoga od inauguratora neobaroka u bečku kasnohistoricističku arhitekturu, s prototipskom uglovnicom zaobljenoga ugla naglašenog kupolom (Philipp-Hoff, 1883.), rezultirala je uvjerljivošću njegovih zagrebačkih realizacija.

Tako Halperova uglovnica modificira za Zagreb inovativnu temu zaobljenog ugla s kupolom, dok trodijelna kuća arhitekrovih roditelja u Ilici, jedinstvenoga pročelja, odiše dotad neviđenom raskoši arhitektonske plastike i raščlambе, sa središnjim rizalitom zaključenim atikom sa skulpturama.⁸⁸ Nakon osnivanja arhitektonskog ureda s Julijem Deutschem (1889.), Leo Hönigsberg će obogatiti Zagreb neobaroknim zdanjima ne samo kvalitativno nego i kvantitativno, razvijajući navedene teme, osobito uglovnice s kupolama. No unatoč vanjskoj raskoši, riječ je uglavnom bila o višestambenim zgradama s izdvojenim dvokrakim stubištima. Ipak, na samom početku rada biroa Hönigsberg & Deutsch podiže se i jedna građevina u kojoj bismo mogli prepoznati odraze nekih arhitektonskih značajki ostvarenih u palači Vranyczany. Riječ je također bila o rezidenciji s tipološkim obilježjima palače, koju 1893. godine gradi bogati trgovac Guido Prister na Strossmayerovu trgu 2.⁸⁹

Činjenica da se, baš kao i u palači Vladimira Vranyczanyja, kolni ulaz mogao odvojiti od glavnog ulaza u stambeni dio

Palača Prister, stubište

87 Isto.

88 Više o tome u: KATARINA HORVAT-LEVAJ, Kuća Hönigsberg, u: *Blok 19, Konzervatorski model, Program cjelovite obnove povijesne jezgre Grada Zagreba*, mrežno izdanje Instituta za povijest umjetnosti, Zagreb, 2021.

89 Više o tome u: KATARINA HORVAT-LEVAJ, Palača Prister arhitekata Hönigsberga i Deutscha i bečka izvorišta neobaroka u zagrebačkoj arhitekturi historicizma, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 44/2 (2020.), 67–86. Usporediti također: KATARINA HORVAT-LEVAJ, *Palača Prister, Trg Josipa Jurja Strossmayera 2, Zagreb. Povijest gradnje, valorizacija i prijedlog konzervatorskih smjernica*, Konzervatorski elaborat za pet zgrada Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti stradalih u potresu 22. ožujka 2020., sv. 2, mrežno izdanje Instituta za povijest umjetnosti, Zagreb, 2021.

palače, rezultirala je bogato artikuliranim i scenično koncipiranim ulaznim prostorom sa stubištem imperijalnog tipa pod zrcalnim stropom na razini gornjeg kata. Istodobno, budući da je palača zapremala cijelu dubinu bloka (poput palače Dragana Vranyczanyja), s kolnicom i konjušnicom

uz stražnji rub parcele, i začelje je, kao i kod ostalih dviju palača Vranyczany na Zelenoj potkovi, bilo značajki artikulirano. Tako visoki kvalitativni dometi bit će u zagrebačkoj kasnohistoricističkoj arhitekturi do kraja stilskeg razdoblja u pojedinim primjerima tek fragmentarno dosegnuti.

PRIJEDLOG
KONZERVATORSKIH
SMJERNICA ZA UREĐENJE
I OBNOVU

Palača Hrvatskoga inženjerskog saveza, atika oštećena u potresu 2020.

Nekadašnja palača Vranczyany, a danas palača Hrvatskoga inženjerskog saveza, oštećena je u potresima 22. ožujka i 29. prosinca 2020. godine. Vrsta oštećenja je takva da zahtijeva konstrukcijsku sanaciju primjerenu arhitektonskom spomeniku visoke kvalitete, odnosno pojedinačnom zaštićenom kulturnom dobru. Preporučuje se stoga metodu ojačavanja građevine armiranim betonom zamijeniti manje invazivnim materijalima, poput spregnutih konstrukcija, željeznih zatega i karbonskih traka. Ujedno je potrebno palaču cjelovito obnoviti, uz čuvanje i vraćanje izvornoga neobaroknog izgleda njezinih uličnih pročelja i najvrjednijih dijelova interijera. Činjenica da je palača, nakon što je od plemićke rezidencije postala javnom građevinom, pretrpjela tek minimalne promjene, olakšava navedenu zadaću. Za uspješnu obnovu palače dragocjene podatke donose arhivska i komparativna terenska istraživanja te restauratorska sondiranja,⁹⁰ od kojih su ona na eksterijeru provedena 2009.–2010. prilikom obnove uličnih pročelja, a u interijeru 2021. godine pri izradi ovoga konzervatorskog elaborata.

V.1. Unutrašnjost

U unutrašnjosti tijekom obnove posebnu pozornost treba posvetiti najvrednijim dijelovima interijera – ulaznom prostoru, vestibulu i glavnom stubištu. Osim čuvanja zatečenih obilježja, u tim je prostorima nužno vratiti izvornu obradu zidova, odnosno boje naliča i marmorizaciju, otkrivene restauratorskim istraživanjima. Prostorima koji zaslužuju kompleksnije restauratorske zahvate pripadaju i dvorane na prvom katu sa stropnim štukaturama te veža, pomoćno stubište i hodnici u prizemlju i na katu. U ostalim prostorima prizemlja i kata, kao i u podrumu i potkrovlju, moguće su manje promjene prostorne organizacije i opreme. U cijeloj palači, međutim, treba sačuvati izvornu unutarnju i vanjsku stolariju (vrata i prozore), keramička popločenja i parkete te kvalitetne kaljeve peći. Noviju neprimjerenu

90 Vidjeti bilj. 52 i 57.

Predvorje, zazidani ulaz u srednji dio prizemlja koji treba rekonstruirati

rasvjetu cijelog interijera, a posebno predvorja, vestibula i stubišta treba ukloniti i urediti prema zasebnom projektu.

V.1.1. Ulazni prostor, vestibul i glavno stubište

Ulazni prostor u prizemlju (prostorija br. 1) mora ostati sačuvan u postojećim gabaritima, uključivo izvorno popločenje poda od keramita, kamene stube te raščlambu zidova i svodova. Na zidove, pilastre i vijence treba vratiti izvornu svjetložutu boju naliča i marmorizaciju pronađenu restauratorskim sondiranjem. Radi uspostave izvornog stanja i poboljšanja kvalitete prostora, nužno je ponovno otvoriti

Nekadašnje predsoblje u srednjem dijelu prizemlja, lučni otvor prema hodniku koji treba otvoriti i vratnice koje treba vratiti na ulaz iz predvorja

zapadni (lijevi) ulaz u visoko prizemlje, uz rekonstrukciju kamenih stuba, profilacije okvira vrata te vraćanje drvenih ostakljenih vratnica s dekorativnom željeznom rešetkom, naknadno premještenih na spoj nekadašnjega predsoblja i hodnika (br. 14 i 13). Ulaz treba oblikovati identično nasuprotnom ulazu u istočni dio prizemlja (br. 4). Potrebno je također sačuvati i obnoviti ulazne historicističke vratnice s ostakljenjem i dekorativnom rešetkom te vratnice na ulazu u istočni dio visokoga prizemlja.

Vestibul (br. 2), kao jedan od kvalitetnije uređenih dijelova interijera, također se u cijelosti čuva i obnavlja u izvornom

Balustrada stubišta naknadno prebojana uljanom bojom, sonda otkriva izvorni marmorizirani štuko koji treba restaurirati

nom stanju, što uključuje popločenje keramit-pločicama, raščlambu i dekoraciju zidova i stropa, kamene stube i balustradu prema stubištu te prozore prema svjetlarniku. Prema nalazima restauratorskih sondiranja, zidovi trebaju biti svjetložuti, a pilastri marmorizirani. Naknadno izvedeni sokl od teraca preporučuje se ukloniti te rekonstruirati izvorni sokl (na temelju podataka dobivenih restauratorskim sondiranjem).

Glavno stubište s halom u prizemlju (br. 3) i galerijama na katu (br. 25) najraskošniji je dio interijera te ga u skladu s tim treba urediti. Prema tome, čuvaju se dekorativne keramit-pločice i kamene stube te cjelokupna raščlamba i

dekoracija zidova i zrcalnog stropa. Na zidove u halu sa stiliziranom rustikom treba vratiti izvorni žuti nalič, a na soklu te konzolama, pilastrima i gređu u gornjoj zoni stubišta nužno je restaurirati izvornu marmorizaciju.⁹¹ Osobito je važno restaurirati balustrade od štuka uz stube i galerije koje su također bile marmorizirane. Naknadno izvedena gornja ploča balustrade od teraca, koja je zamijenila stariju ploču vjerojatno od štuka, može se ukloniti i zamijeniti pločom od štuka. Za cjelokupnu kvalitetu prostora nužno je također sačuvati stolariju prozora stubišta prema svjetlarniku. S obzirom na to da vrata s neobaroknim okvirom od štuka između hala i hodnika u prizemlju nemaju sačuvane izvorne vratnice, preporučuje se recentne vratnice zamijeniti vratnicama oblikovanim po uzoru na ostalu historičističku stolariju u palači.

V.1.2. Prizemlje

Visoko prizemlje podijeljeno je na tri cjeline: istočnu, središnju i zapadnu, no u svim dijelovima vrijedi isto pravilo čuvanja u izvornom obliku kvalitetnijih prostora uz ulicu te mogućnost intervencija u sporedne prostorije na dvorišnoj strani, uz čuvanje kompletne historičističke stolarije.

U **istočnom dijelu prizemlja**, u sobama uz ulicu (br. 5, 6, 7, 9, 10) treba sačuvati parkete, slagane »na riblju kost«, a u ugaonoj sobi br. 7 potrebno je sačuvati i kvalitetnu kaljevu peć. S obzirom na to da restauratorska sondiranja nisu otkrila zidne oslike vrijedne restauracije, izgled zidova i stropova je slobodan. Preporučuje se ponovno uspostaviti međusobnu povezanost ugaone sobe i istočnih soba uz ulicu vratima u enfiladi.

U hodnicima toga dijela prizemlja (br. 4 i 8) treba sačuvati keramičko popločenje. Moguća je prenamjena prostorija (br. 28, 29) i manje tlocrtne promjene. Svjetlarnik je nužno osloboditi od naknadnih ugradnji (zapadni dio prostorije

br. 12), kako bi se vratilo prijeko potrebno osvjetljenje tom dijelu prizemlja, kao i vestibulima u prizemlju i na katu.

Glavni zahvat u **srednjem dijelu prizemlja** odnosi se na već spomenutu uspostavu direktnog ulaza iz predvorja (br. 1). Taj zahvat podrazumijeva odvajanje prostora za predsoblje od sobe br. 14 te otvaranje velikoga segmentno zaključenog otvora između te prostorije i hodnika.

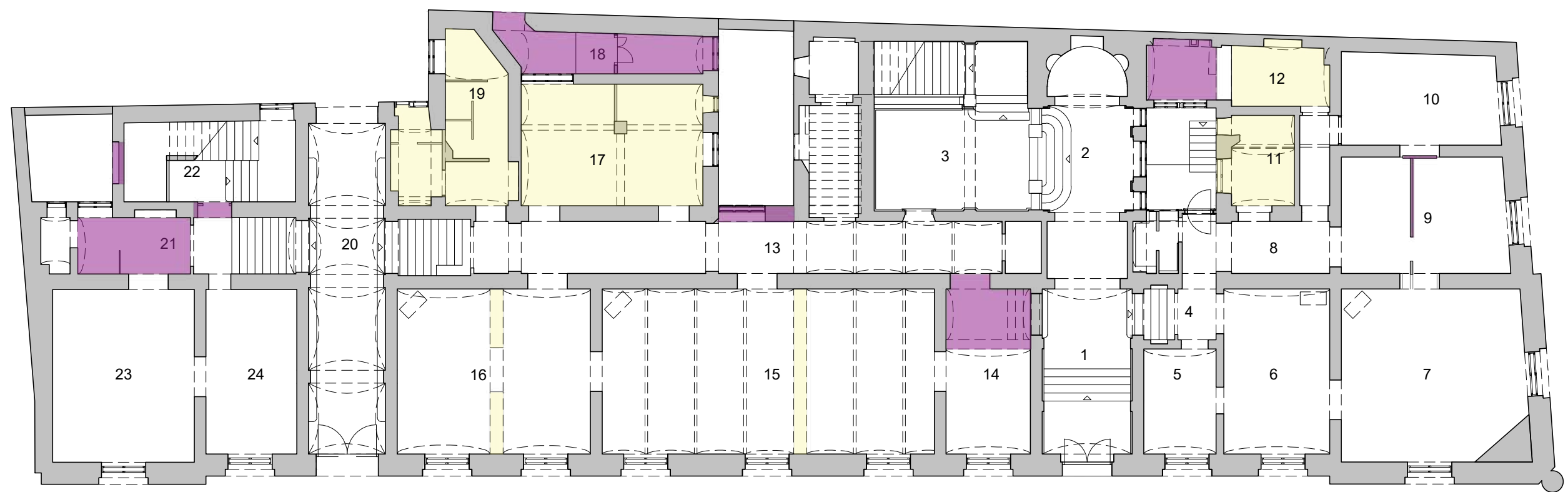
Što se tiče ostalih prostorija uz uličnu stranu, na tom su dijelu naknadno rušeni pregradni zidovi, pa umjesto prvotnih četiriju prostorija sada postoje samo dvije (br. 15, 16). Međutim, ako je takav format prostorija funkcionalan, može ga se zadržati. Budu li se pak vraćali pregradni zidovi, moguće je ponovno otvoriti i dvojna zazidana vrata prema hodniku (vidljiva na projektu adaptacije iz 1950. godine te otkrivena restauratorskim sondiranjem – sonda 3). U svakom slučaju, u prostorijama treba zadržati parkete i sačuvati izvorne plitke svodove na traverzama. U nekim prostorijama prema ulici svodovi su bili zatvoreni stropovima pa se preporučuje restaurirati takvo stanje. S obzirom na zanemarivu kvalitetu i lošu očuvanost šablonskoga oslika otkrivenog u sobama br. 15 i 16, njegova restauracija nije obavezna; izbor naliča je slobodan. Obavezno je, međutim, sačuvati i restaurirati dekorativnu kaljevu peć u sobi br. 15 iz izvorne faze gradnje, a preporučuje se sačuvati i jednostavniju kaljevu peć u sobi br. 16.

U hodniku toga dijela prizemlja (br. 13) trebalo bi recentno kameno popločenje zamijeniti replikom izvornoga popločenja koje je vjerojatno bilo identično onome iz hodnika na prvom katu (crne i oker keramit-pločice). Uređenje dvorišnih prostorija (br. 17, 19) je slobodno, uz uvjet čuvanja stolarije. Preporučuje se osloboditi prolaz između dvorišta i svjetlarnika (br. 18) te vratiti izvorni format prozoru između hodnika i svjetlarnika, uz primjerenu rekonstrukciju stolarije prozora.

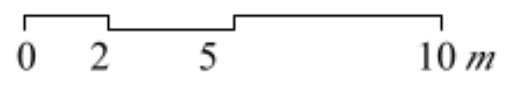
U **zapadnom dijelu prizemlja** čuvaju se ulične sobe (br. 23, 24) u postojećem obliku i opremi (parket, stolarija). Središnji hodnik (br. 21) treba primjerenije urediti, u skladu s hodnikom u srednjem dijelu prizemlja, što podrazumijeva

91 Teško dostupne stropne štukature iznad stubišta treba restauratorski istražiti čim se za to stvore uvjeti.

- čuvanje postojećeg stanja
- uklanjanje i rekonstrukcija izvornog stanja
- moguće preoblikovanje

Tlocrt prizemlja s označenim smjernicama za obnovu

uklanjanje novijih keramičkih pločica na podu i zidovima te njihovu zamjenu popločenjem jednakom onome hodnika na prvom katu.

V.1.3. Veža i pomoćno stubište

U **veži** (br. 20) treba sačuvati popločenje i kamene stube prema bočnim ulazima u prizemlje; nadalje vratiti boje naliča iz izvorne faze gradnje (svjetložutu s marmorizacijom pilastara) te sačuvati ulazne vratnice i vratnice prema srednjem i zapadnom dijelu prizemlja.

Pomoćno stubište (br. 22) potrebno je sačuvati u postojećem izvornom obliku, uz manju korekciju nekih naknadnih neprimjerenih zahvata. Treba čuvati: kamene stube, keramit-popločenja podesta, ogradu od kovanog željeza te vratnice na ulazu u prvi kat. U prizemlju, ulaz u stubište je naknadno smanjen, a vrata su promijenjena, što treba vratiti u prvotno stanje, uz izradu replike historicističkih vratnica. Također bi trebalo ponovno otvoriti zazidani prozor na donjem podestu. Drveni dio stubišta između prvog kata i potkrovlja treba zamijeniti drugim materijalom, otpornim na požar.

Vestibul na prvom katu, pogled na prozore prema svjetlarniku (lijeva vrata treba vratiti u prozor nakon što se ukloni ugradnja iz svjetlarnika)

bi se mogao ponovno uspostaviti sjeverni prozor vestibula, naknadno pretvoren u ulaz u recentnu ugradnju.

Dvorane i salone uz ulična pročelja (br. 30–40) treba sačuvati u postojećem formatu, uz ponovnu uspostavu mjestimično zazidanih vrata u enfiladi. Na podovima valja sačuvati dekorativne parkete, a u prostorijama u kojima su parketi noviji, može se zadržati takvo stanje. Nalazi historicističkih oslika na zidovima, s obzirom na stanje očuvanosti i kvalitetu, prema dosadašnjim spoznajama ne otvaraju potrebu njihove restauracije. To međutim nije slučaj sa

Istočni svjetlarnik, pogled na naknadno zazidanu ložu hodnika koju treba obnoviti

stropnim štukaturama u nekoliko prostorija (br. 34, 35, 36, 37) na kojima je otkriven izvorni svijetli nalič s marmorizacijom i pozlatom ukrasa, što treba restaurirati, a naliče zidova uskladiti s naličem stropova. Za kvalitetu unutarnjeg prostora prvog kata osobito je važno sačuvati i restaurirati kaljeve peći u prostorijama br. 30, 32, 35 i 36.

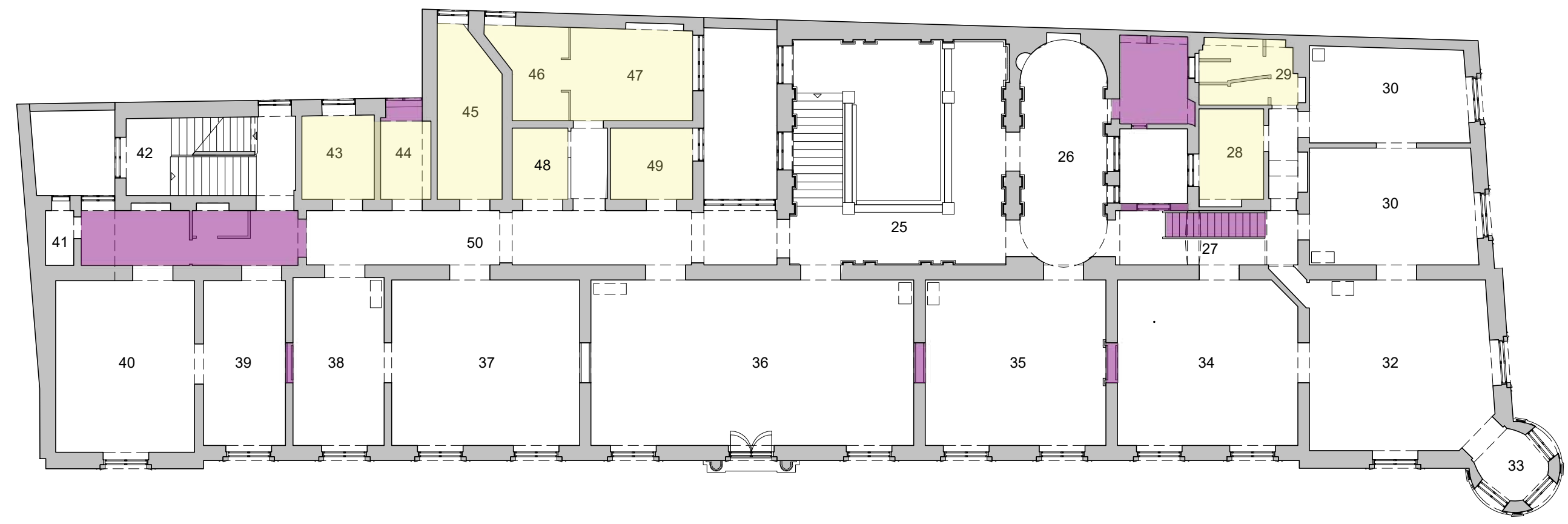
U središnjem hodniku zadržava se postojeće popločenje crnim i oker keramičkim pločicama. Istočni dio hodnika (u kojemu je naknadno provedeno drukčije popločenje) preporučuje se uskladiti s ostalim dijelom hodnika. U tom

V.1.4. Prvi kat

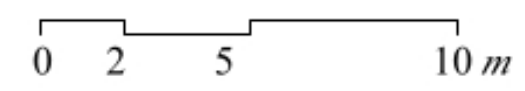
Na reprezentativnom prvom katu restauratorski najzahtjevniji zadatak je uređenje vestibula i pročelnih dvorana. U ovalnom **vestibulu** (br. 26) restauratorska su sondiranja, kao i u ulaznom prostoru u prizemlju i stubištu, otkrila izvorni svjetložuti nalič zidova te marmorizaciju pilastara i gređa, što obavezno treba restaurirati. Teraco na podu vestibula ne potječe iz izvorne faze, no moguće ga je zadržati, budući da nemamo podatke o izvornom popločenju poda. Možemo jedino pretpostaviti da je bilo identično keramit-pločicama na galerijama stubišta.

Za vraćanje izvorne kvalitete interijera osobito je važno osloboditi istočni svjetlarnik od naknadne ugradnje kako bi se pojačalo potrebno osvjetljenje za taj dio palače. Time

- čuvanje postojećeg stanja
- uklanjanje i rekonstrukcija izvornog stanja
- moguće preoblikovanje

Tlocrt prvog kata s označenim smjericama za obnovu

Štukodekoracija u stubištu, vestibulu i dvorani na prvom katu, sonde su otkrile izvornu marmorizaciju koju treba restaurirati

dijelu hodnika također bi trebalo ponovno otvoriti i ostakliti veliki segmentno zaključan otvor prema svjetlarniku koji je naknadno smanjen i zamijenjen prozorom. Stolariju prozora treba izvesti po uzoru na prozor prema središnjem svjetlarniku u srednjem dijelu hodnika. Recentne pregradnje u krajnjem zapadnom dijelu hodnika trebalo bi uskladiti s izvornim stanjem – noviji parket zamijeniti keramičkim popločenjem te ukloniti recentni sanitarni čvor izveden na mjestu hodnika. Na dvorišnoj strani prvog kata moguće su manje izmjene prostornog rasporeda uz čuvanje historicističke stolarije. Prozor prostorije br. 44 kojemu je recentno promijenjen

format uz ugradnju plastične stolarije treba vratiti u prvobitno stanje, odnosno uskladiti mu format i stolariju s ostalim dvorišnim prozorima.

V.1.5. Potkrovlje

U potkrovlju je uređenje prostora slobodno. Bude li se uređivao zapadni dio koji je danas tavanski prostor, važno je da se prozorima ne naruši izgled krova. Preporučuje se većinu krovnih prozora orijentirati prema dvorištu, a prozore prema ulici postaviti tako da ostanu zaklonjeni atikom.

V.1.6. Podrum

U podrumu treba sačuvati nosive zidove i svodove. Funkcionalne pregradnje prostora su slobodne.

V.2. Vanjština

Vanjštinu palače, odnosno reprezentativna ulična pročelja i jednostavno dvorišno začelje treba sačuvati u postojećem stanju, uz vraćanje izvorne boje naliča na temelju restauratorskog sondiranja. Potrebno je upotrijebiti vapnene žbuke.

Istočni svjetlarnik, pogled na naknadne ugradnje koje treba ukloniti

Bitan dio vanjštine čini krovnište skriveno iza atike, čiji nagib i konstrukciju također nije dopušteno mijenjati.

V.2.1. Južno i istočno ulično pročelje

Južno ulazno pročelje (s dva portala i trinaest prozorskih osi) te istočno bočno pročelje (s tri prozorske osi) najrepresentativniji su dijelovi palače koji su 2009./2010. godine stručno obnovljeni pod nadzorom Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i priorde, kojom je prigodnom na temelju restauratorskog sondiranja vraćen izvorni jed-

nobojni nalič.⁹² Važno je restaurirati sve detalje arhitektonske plastike te rekonstruirati u potresu oštećenu atiku. Obnova pročelja uključuje čuvanje historicističkih vratnica portala, dekorativnih rešetaka prozora u prizemlju te stolarije prozora.⁹³ Posebno pozorno valja obnoviti i restaurirati

92 Vidjeti bilj. 52. Zatečeno pročelje bilo je obojano u dvije nijanse oker-smeđe boje, a takvo su stanje pokazivale i fotografije iz 1958. godine. HDA, Obitelj Vranyczany-Dobrinović, *Album nekretnina* (bilj. 35).

93 Pojedini prozori podruma su naknadno povećani uz primjerenu adaptaciju rešetki, što se može zadržati, dok je dio prozora ostao bez izvornih rešetki, koje treba rekonstruirati.

najprepoznatljiviji element vanjštine palače, njezin okrugli ugaoni erker na stupu.

V.2.2. Sjeverno dvorišno začelje

Sjeverno dvorišno začelje palače jednostavnije je artikulirano, ali ipak skladno rastvoreno prozorima te razigrano usjecima svjetlarnika. Stoga ga treba sačuvati u izvornom stanju, uz uklanjanje naknadnih ugradnji u istočnom svjetlarniku, kao i korekciju formata i stolarije naknadno mijenjanih prozora u istočnom i srednjem svjetlarniku te na zapadnom dijelu začelja u zoni prvog kata. Moguće su manje promjene otvora, ovisno o promjenama u organizaciji unutarnjeg prostora, ali format eventualnih novih otvora treba uskladiti s formatom postojećih prozora.

V.2.3. Krovnište

Složeno krovnište palače treba ostati intaktno, u pogledu konstrukcije i nagiba. Za pokrov na uličnim stranama preporučuju se vlaknocementne bezazbestne ploče kao zamjena za izvorni eternit, dok na dvorišnoj strani može ostati crijep. Ploče moraju biti istog oblika, debljine, boje (siva) i načina slaganja. Od dimnjaka treba obnoviti one koji ostaju u funkciji zbog čuvanja kaljevih peći.

V.2.4. Dvorište

Dvorište palače danas služi kao natkriveni kafić. Preporučuje se prostor hortikulturno urediti i otvoriti, tako da bude u funkciji palače.

V.2.5. Okolni prostor

Da bi monumentalne dimenzije palače i njezina visoka arhitektonska kvaliteta mogle doći do punog izražaja trebalo bi osloboditi pločnike ispred njezinih uličnih pročelja od prometa u mirovanju. Umjesto parkirališnih mjesta za cijelu sjevernu stranu Berislavićeve ulice preporučuje se posa-

čiti zelenilo. Time bi s jedne strane znatno na kvaliteti dobila sama palača, a s druge bi se strane neposredni urbani prostor uspješno uklopio u obližnju Zelenu potkovu.

V.3. Smjernice i zaključci za daljnje radove

V.3.1. Preporuke za dodatne istraživačke restauratorske radove

Palača je samo preliminarno restauratorski istražena. S obzirom na visoku kvalitetu arhitekture i opreme, nužno je, kad se stvore uvjeti tijekom radova (postavljanje vanjskih i unutarnjih skela), dovršiti restauratorska sondiranja. To se ponajprije odnosi na sondiranje svih stropova i svodova u reprezentativnim dijelovima interijera – svodu predvorja i vestibula, stropu stubišta i vestibula na katu te u nekadašnjoj glazbenoj dvorani, gdje zbog funkcioniranja ureda nije bilo moguće postaviti skelu.

V.3.2. Smjernice za obnovu i prezentaciju

Reprezentativni dijelovi interijera prizemlja i kata te eksterijera – ulična pročelja, čuvaju se u izvornom obliku, dok su u dvorišnim dijelovima interijera te u podrumu i potkrovlju, kao i na dvorišnim fasadama, moguće manje promjene. Najraskošnije uređene dijelove interijera – predvorje, vestibule u prizemlju i na katu te glavno stubište – treba obnoviti i restaurirati u izvornom stanju na temelju rezultata restauratorskog sondiranja (vraćanje prvotne boje naliča i marmorizacija na pilastrima i balustradi). U dvoranama na prvom katu, s očuvanim štukoukrasima na stropovima, treba restaurirati štukature – vratiti izvorne boje stropova te marmorizacije i pozlate ukrasa, dok naliče zidova valja uskladiti sa stropovima. U cijeloj palači preporučuje se čuvanje prvotnih poplo-

Pogled na krovnište, pokrov sivim eternitom treba ponoviti u novom materijalu (vlaknocementne bezazbestne ploče) uz istovjetni format i način slaganja

čenja podova (keramičke pločice, parketi, teraco), stolarije (vrata i prozori) i kaljevih peći. Prijeko je potrebno ukloniti naknadne neprimjerene intervencije, poput zazidanog ulaza iz predvorja u središnji dio visokoga prizemlja i ugradnje koja je smanjila istočni svjetlarnik. Nagib krovništa ne smije se

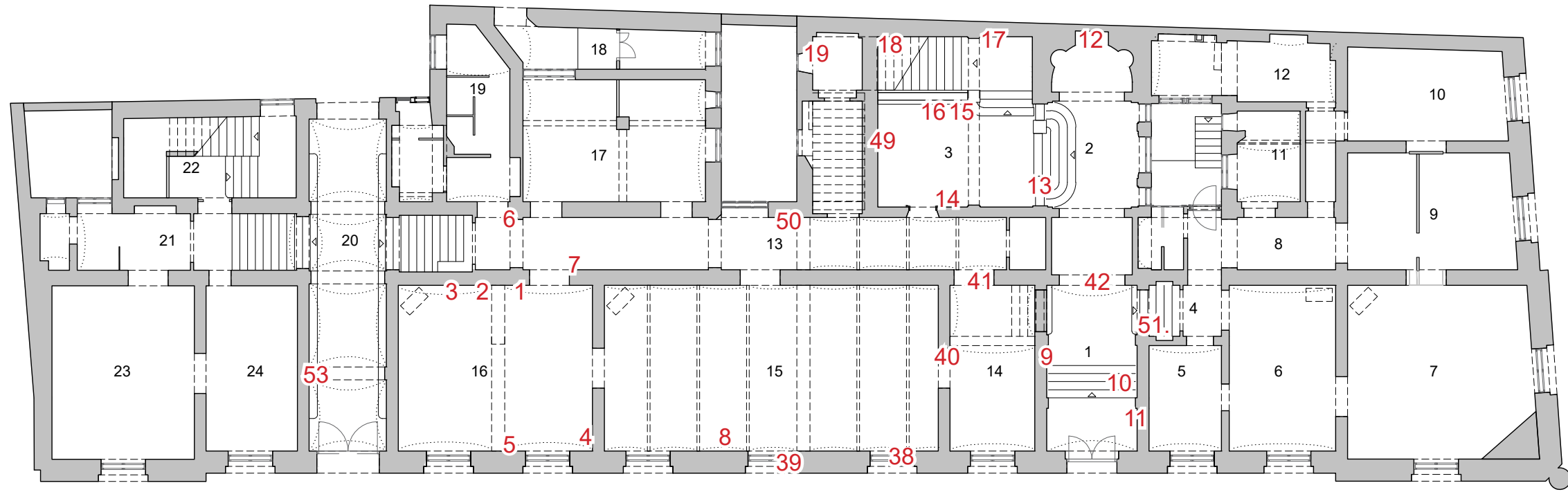
mijenjati, a dvorište treba urediti prema hortikulturnom projektu. Za Berislavićevu ulicu predlaže se posaditi zelenilo na strani palače umjesto sadašnjeg parkirališta. Konstrukcijska sanacija građevine ne smije narušiti kvalitetna obilježja neo-barokne palače.

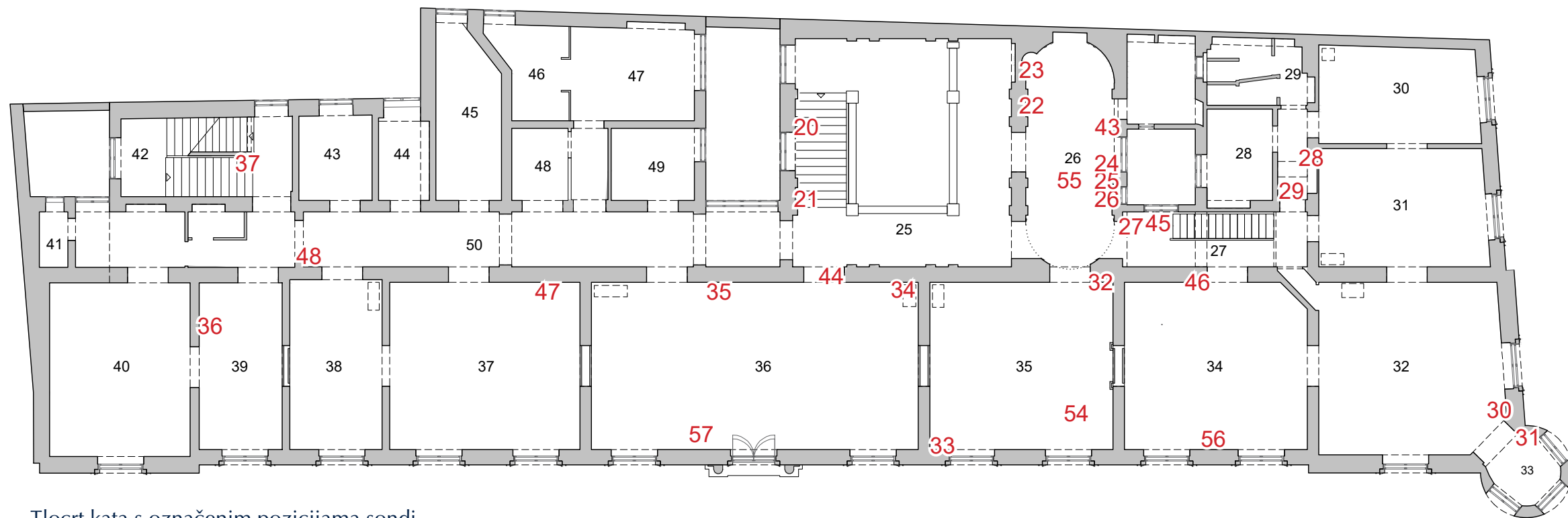
VI.

KONZERVATORSKO-
RESTAURATORSKI
ISTRAŽIVAČKI RADOVI
U INTERIJERU

Tlocrt prizemlja s označenim pozicijama sondi

Tlocrt kata s označenim pozicijama sondi

OPIS ISTRAŽIVAČKIH SONDI

Sonda 1

0. Polikromni dekorativni oslik

1. Tonirana glet masa

2. Nalič sive boje

3. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 1 otvorena je u zoni očišta, uz vrata na sjevernom zidu prostorije br. 16 u prizemlju.

Kronološki najstariji polikromni dekorativni oslik, izveden na toniranoj podlozi, sastoji se od ponavljajućega stiliziranog cvjetnog motiva tamnije smeđe boje. Zatečen je u lošem stanju s višestrukim površinskim oštećenjima slikanog sloja. Motiv tamnije smeđe boje oštećen je nanošenjem naknadnih slojeva, ali je čitljiv pa je njegova rekonstrukcija/restitucija moguća. Prva povijesna obnova ne prati izvornik.

Na sloju svjetložute glet mase pronađen je nalič sive boje, zatečen u izrazito lošem stanju trusne strukture i oslabljene adhezije s podlogom.

Sonda 2

0. Polikromni dekorativni oslik

1. Tonirana glet masa

2. Nalič sive boje

3. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 2 otvorena je u zoni podnožja uz vrata na sjevernom zidu prostorije br. 16 u prizemlju. Sondom je istražen dekorativni oslik prostorije u zoni sokla.

Osluk polikromnoga dekorativnog karaktera u zoni podnožja sadrži jednostruku horizontalnu borduru tamnije smeđe boje širine 20 cm. Zatečen je u izrazito lošem stanju s višestrukim oštećenjima slikanog sloja koja sežu do žbuknog nosioca.

Slojeve prve povijesne obnove čine glet masa svjetložutog tona i tragovi dvobojnog naliča svjetlijeg i tamnijeg tona sive boje. Zona sokla u prvoj obnovi naglašena je tamnijim tonom sive boje od ostatka monokromno izvedene zidne plohe. U posljednjoj obnovi izveden je zatečeni bijeli nalič.

Sonda 3

0. Izvorna opečna građa

1. Vapneno-pješčana žbuka

2. Podloga bijele boje

3. Polikromni dekorativni oslik

4. Opečna građa zapune

5. Vapneno-pješčana žbuka zapune

6. Tonirana glet masa

7. Nalič sive boje

8. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 3 otvorena je na sjevernom zidu prostorije br. 16. Dodatak sonde otvoren je u svrhu dodatnog istraživanja gabarita nekadašnjih vrata.

Izvorna opečna građa izvedena je od pune opeke i vezivne žbuke punjene kamenim agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 0,2 cm, s vidljivim česticama ugljena i komadićima zgrušanog vapna. Izvorna vapneno-pješčana žbuka izvedena je u jednom sloju, debljine oko 3 cm. Sastav završnog žbuknog sloja identičan je sastavu vezivne žbuke, što upućuje na izvornik. Površina srednje fine obra-

de dodatno je zaglađena tankim slojem vapnenog bjelila na kojemu je izveden polikromni dekorativni oslik. Iako je zatečen u lošem stanju, u sondi je pronađena jednostruka vertikalna bordura tamnije smeđe boje, koja je činila slikani okvir nekadašnjih vrata.

U prvoj povijesnoj obnovi dolazi do promjene u komunikaciji prostorije s hodnikom. Nekadašnja vrata premješaju se na današnju zatečenu poziciju. Zapuna izvornih vrata izvedena je punom opekrom koja je zaključena žbukom vapneno-cementnog sastava, punjenom riječnim pijeskom, granulacije 0 do 0,5 cm. Od izvorne žbuke, osim sastavom, razlikuje se toplijim tonom i izostankom čestica ugljena. Pripadajući nalič sive boje izveden je na toniranoj svjetložutoj glet masi. Posljednjim slojem sonde dokumentiran je zatečeni bijeli nalič.

Dodatkom sonde istražene su dimenzije (širina) nekadašnjih vrata. Pronalaskom građevinske reške definirana je širina svijetlog otvora od 1,5 m.

Sonda 4

- 0. Polikromni dekorativni nalič
- 1. Tonirana glet masa
- 2. Nalič sive boje
- 3. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 4 otvorena je u razini očista u jugoistočnom kutu prostorije br. 16 u prizemlju. Izvedena je s ciljem istraživanja kompozicije dekorativnog oslika prethodne sonde.

Kronološki najstariji polikromni dekorativni oslik vapnenog sastava izveden je šablonama na tankoj bijeloj podlozi. Sondom je djelomično definirana kompozicija zidnog slikanog dekora koji je kutno zaključen jednostrukom vertikalnom bordurom tamnije smeđe boje širine 6 cm. Oslík je zatečen u izrazito lošem stanju, s većom količinom sitnih oštećenja koja sežu do žbuknog nosioca. Površina je vjerojatno uništena nanošenjem naknadnih žbukanih i ličenih slojeva pri sanaciji zidova u prvoj većoj povijesnoj obnovi. Sitni tragovi naliča zelene boje vidljivi na borduri možda pripadaju dekorativnom osliku, iako nije isključeno da se radi o naliču sljedećega povijesnog sloja.

U prvoj većoj obnovi na zidove prostorije nanescna je glet masa svjetložutog tona i nalič sivom bojom koju u sondi pronalazimo u izrazito lošem stanju, vidljivu tek u manjim tragovima. Posljednjim slojem sonde dokumentiran je zatečeni nalič bijele boje.

Sonda 5

- 0. Polikromni dekorativni nalič
- 1. Nalič svjetložute boje
- 2. Nalič sive boje
- 3. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 5 otvorena je pokraj zapadnog prozora južnog zida prostorije br. 16 u prizemlju. Obuhvaća istočni dio niše te se nastavlja na ravnu zidnu plohu.

Kronološki najstariji polikromni dekorativni oslik izveden je šablonama na tankoj podlozi od vapnenog bjelila. Na toniranom podsliku svjetlosmeđe boje vidljiv je ponavljajući stilizirani biljni motiv i bordura koja ističe nišu prozora. Oslík dekorativnog karaktera zatečen je u relativno lošem stanju s višestrukim površinskim oštećenjima i onima koja

prodiru dublje u strukturu zida. Veće oštećenje žbuknog nosioca vidljivo je na spoju niše sa zidnom plohom.

U prvoj većoj obnovi zidovi prostorije sanirani su glet masom svjetložutog tona i naličjem sive boje koji zatječemo u tragovima, oslabljene adhezije i trusne strukture.

Posljednji sloj sonde dokumentira zatečeni nalič bijele boje.

Sonda 6

0. Izvorna opečna građa
1. Izvorna vapneno-pješčana žbuka
2. Podloga bijele boje
3. Polikromni dekorativni nalič
4. Podloga bijele boje
5. Nalič svjetložute boje
6. Nalič sive boje
7. Nalič tamnožute oker boje
8. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 6 otvorena je na zapadnom dijelu sjevernog zida hodnika prizemlja. Mjesto sondiranja određeno je analizom povijesnih nacrti i pregledom građevinskih struktura na licu mjesta u svrhu istraživanja izvorne pozicije vrata koja povezuju hodnik visokog prizemlja s vežom.

Istak na poziciji nekadašnje niše vrata vidljivih na arhivskom nacrtu simetričan je niši vrata zapadnog hodnika s obzirom na os veže. Sondom je utvrđena promjena u izvornoj simetričnoj prostornoj organizaciji pomicanjem vrata istočnog dijela hodnika prema veži.

Na opečnoj građi istaka, koji je izvorno oblikovao nišu vrata, pronađen je sloj izvorne žbuke vapneno-pješčanog sastava koju karakterizira udio mljevenog ugljena. Najstariji, najvjerojatnije izvorni nalič, pronađen tek u manjim tragovima, zatečen je na sjevernom zidu te se prekida na spoju s bočnom stranicom niše, što upućuje na izvornu simetričnu poziciju vrata. Dodatni dokaz pronalazimo u stratigrafiji povijesnih naliča sonde. Na izvornoj žbuci kojom je

zaključena zidana niša pronađen je nalič svjetložute boje izveden u ranijoj obnovi, na što upućuje vapneni sastav, ali i stratigrafska pozicija koja prethodi naliču sive boje prve veće obnove.

Zatečeni istak izveden opečnom građom pripada izvornom oblikovanju i poziciji nekadašnjega sporednog ulaza te možemo pretpostaviti da se izvorna drvenarija nekadašnjih vrata nastavljala na zatečeni istak od opeke. Drveni

klin pronađen u građi mogao bi biti dio konstrukcije drvene obloge okvira vrata. Izrazito loše očuvan izvorni polikromni oslik zelene podloge pronalazimo samo na zidnoj plohi, dok na samom istaku izostaje, što ide u prilog pretpostavci o izvornoj poziciji vrata. Do premještanja vrata na zatečenu poziciju dolazi u manjoj obnovi, u kojoj su zidovi hodnika ličeni svjetložutom bojom izvedenom na podlozi od vapnenog bjelila. Sastav podloge i naliča upućuje na moguću prijašnju promjenu u prostornoj organizaciji i komunikaciji hodnika s vežom. Recentnijim obnovama zidova hodnika pripadaju nalič svjetlosmeđe boje i zatečeni nalič bijele boje.

Sonda 7

0. Izvorna vapneno-pješčana žbuka

1. Bijela vapnena podloga

2. Nalič smeđe boje

3. Tonirana glet masa

4. Tragovi naliča svjetlosive boje

5. Nalič svjetlosmeđe boje

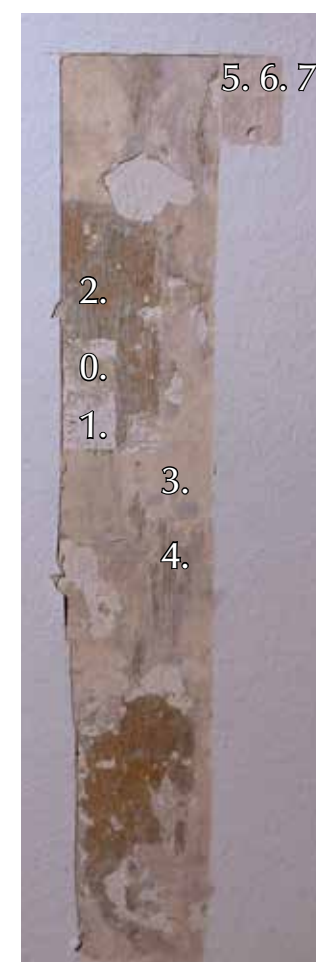
6. Nalič žute boje

7. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 7 otvorena je u razini očišta na južnom zidu hodnika prizemlja. Dodatak je izveden ispod sonde u zoni podnožja. Sondom je istražen izvorni dekorativni oslik i stratigrafija ostalih povijesnih naliča.

Površina izvorne vapneno-pješčane žbuke, srednje fine završne obrade, dodatno je zaglađena nanosom vapnenog bjelila. Pripadajući nalič zatečen je u izrazito lošem stanju, neprepoznatljivog motiva. Na podlozi su pronađeni tragovi zelene, smeđe i žute boje, oslabljenih adhezivnih svojstava i trusne strukture.

Tonirana glet masa koja pripada prvoj većoj obnovi nosi nalič svjetlosive boje vidljiv u tragovima. Slijede ih recentni naliči svjetlosmeđe boje praškaste strukture i nalič žute boje akrilnog sastava.

Posljednjim slojem sonde dokumentiran je zatečeni nalič bijele boje.

Sonda 8

0. Izvorna opečna građa

1. Izvorna vapneno-pješčana žbuka

2. Nalič svjetlosmeđe boje

3. Nalič svjetlozelene boje

4. Glet svjetložute boje

5. Nalič sive boje

6. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 8 otvorena je u zoni podnožja uz prozor središnje osi na južnom zidu prostorije br. 15 u prizemlju.

Izvorna opečna građa, izvedena od pune opeke, povezana je vapneno-pješčanom žbukom. Vezivna žbuka punjena je

kamenim agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 0,2 cm, s vidljivim česticama ugljena i komadićima zgrušanog vapna. Na opečnom nosiocu pronađena je izvorna vapneno-pješčana žbuka izvedena u jednom sloju, debljine oko 3 cm. Površinski je srednje fine završne obrade, dodatno zaglađena tankim slojem vapnenog bjelila. Pripadajući nalič svjetlosmeđe boje vapnenog je sastava, a kronološki starijim slojevima najvjerojatnije pripada nalič svjetlozelene boje pronađen u tragovima.

Slojeve prve veće povijesne obnove čine glet svjetložute boje i pripadajući nalič sive boje.

Posljednjim slojem sonde dokumentiran je zatečeni nalič bijele boje.

Sonda 9

0. Izvorna opečna građa
1. Izvorna vapneno-pješčana žbuka
2. Podloga bijele boje
3. Nalič svjetložute boje 9332
4. Opečna građa zapune
5. Vapneno-cementna žbuka zapune

6. Tonirana glet masa 9335
7. Nalič sive boje 9471
8. Zatečeni nalič svjetloružičaste boje

Sonda 9 otvorena je na istočnom zidu prostorije br. 14 u prizemlju, na mjestu vidljivog puknuća od potresa. Pregledom arhivske građe pretpostavljena je, a sondom potvrđena, pozicija vrata koja su vodila iz ulaznog prostora u nekadašnje predsoblje.

Izvorna opečna građa, izvedena od pune opeke, povezana je vapneno-pješčanom žbukom. Vezivna žbuka punjena je

kamenim agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 0,2 cm, s vidljivim česticama ugljena i komadićima zgrušanog vapna. Na opečnom nosiocu pronađena je izvorna vapneno-pješčana žbuka izvedena u jednom sloju, debljine oko 3 cm, površinski srednje fine završne obrade; dodatno je zaglađena tankim slojem vapnenog bjelila. Pripadajući nalič svjetložute boje vapnenog je sastava. Slijedi nalič svjetlosmeđe boje pronađen u tragovima, koji pripada manjoj povijesnoj obnovi.

U prvoj povijesnoj obnovi dolazi do promjene u komunikaciji dviju prostorija. Zapuna izvornih vrata izvedena je punom opekam koja je zaključena žbukom vapneno-cementnog sastava, punjenom riječnim pijeskom, granulacije 0 do 0,5 cm. Od izvorne žbuke, osim sastavom, razlikuje se toplijim tonom i izostankom čestica ugljena. Pripadajući nalič sive boje izveden je na toniranoj svjetložutoj glet masi. Posljednjim slojem sonde dokumentiran je zatečeni bijeli nalič.

Sonda 10

0. Izvorna opečna građa
1. Izvorna vapneno-pješčana žbuka
2. Izvorni polikromni dekorativni nalič, marmorizacija
3. Zatečeni dvobojni nalič

Sonda 10 otvorena je na pilastru prve osi istočnog zida ulaznog predvorja (prostorija br. 1) prizemlja. Obuhvaća profilaciju razdjelnog prstena tijela pilastra te ravnu zidnu plohu neposredno pokraj. Izvedena je u svrhu utvrđivanja izvornog dekora ulazne prostorije.

Izvorna opečna građa zida od pune opeke povezana je vapneno-pješčanom žbukom. Vezivna žbuka punjena je kamenim agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 0,2 cm, s vidljivim česticama ugljena i komadićima zgrušanog vapna. Na opečnom nosiocu pronađena je izvorna završna vapneno-pješčana žbuka izvedena u jednom sloju, debljine oko 2 cm. Površinski je srednje fine završne obrade,

dodatno zaglađena tankim slojem vapnenog bjelila. Tijelo pilastra izvedeno je u istoj žbuci i završno oslikano marmorizacijom čiji se podložni ton nastavlja na ravnu zidnu plohu. Marmorizacija je izvedena najvjerojatnije vapnenom tehnikom lazurnim nanosima pastelnih nijansi svjetložutih boja i sive boje. Pilastar je zatečen u relativno dobrom stanju, s manjim oštećenjima vertikalnih konturnih linija i većim oštećenjem forme razdjelnog prstena. Slikana marmorizacija površinski sadrži nečistoće i oštećenja slikanog sloja.

Posljednjim slojem sonde dokumentiran je zatečeni dvobojni nalič izveden u svjetloružičastoj i bijeloj boji.

Sonda 11

0. Podloga bijele boje
1. Izvorni dvobojni nalič
2. Nalič zelene boje
3. Nalič sive boje
4. Dvobojni nalič
5. Zatečeni svjetloružičasti nalič

Sonda 11 otvorena je u zoni podnožja na istočnom zidu ulaznog prostora. Obuhvaća zaključnu horizontalnu profilaciju podnožja i zidnu plohu iznad nje, a otvorena je u svrhu istraživanja izvornih naliča.

Podnožje je zaključeno izvornom žbukom vapneno-pješčanog sastava s česticama ugljena. Površina je dodatno zaglađena nanosom vapnenog bjelila. Najstariji nalič vapnenog sastava dvobojnog je karaktera. Izveden je smeđom oker bojom u zoni podnožja, dok je zidna ploha iznad izvedena svjetložutom bojom. Nalič i podloga zatečeni su u

izrazito lošem stanju, s vidljivim većim oštećenjima koja sežu dublje, do same građe. Površinski su vidljive nakupine nečistoće, koje mijenjaju izvorne kolorističke vrijednosti naliča. Slijedi nalič zelene boje koji najvjerojatnije pripada ranijoj, moguće parcijalnoj obnovi uz zadržavanje izvornika u zoni iznad sokla. Dvobojni nalič prve veće obnove interijera u podnožju je izveden u svjetložutoj boji, dok je zidana ploha izvedena u sivoj boji.

Zatečeni nalič svjetloružičaste boje, monokromnog je karaktera, različitog sastava zone podnožja i zidne plohe.

Sonda 12

0. Izvorna štuko masa
1. Izvorna vapneno-pješčana žbuka
2. Izvorni polikromni nalič
3. Nalič svjetložute boje
4. Nalič crne boje
5. Nalič crne boje
6. Tonirana glet masa
7. Tragovi naliča sive boje
8. Zatečeni dvobojni nalič

Sonda 12 otvorena je na kartuši središnje niše sjevernog zida vestibula (prostorija br. 2) u prizemlju. Sondom koja obuhvaća ravnu upuštenu plohu, donju profilaciju dekorativnog elementa i ravnu zidnu plohu neposredno ispod, ispitana je izvorna građa i dekor središnje niše.

Dekoratívni element u formi kartuše lijevan je u štukomasi bijele boje na bazi gipsanog i/ili vapnenog veziva s malim postotkom pijeska. Izvorna vapneno-pješčana žbuka punjena je kamenim agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 0,2 cm, s vidljivim česticama ugljena i komadićima zgrušanog vapna. Površina žbuke srednje fine završne obrade dodatno je zaglađena tankim slojem vapnenog bjelila koji nosi nalič svjetložute boje vapnenog sastava. Na središnjem polju kartuše otkriveni su tragovi dvaju naliča

crne boje, zatečeni u izrazito lošem stanju, neprepoznatljivog motiva, loše adhezije s podlogom i trusne strukture. Slijedi nanos glet mase svjetložutog tona s naličjem sive boje koji pripadaju prvoj većoj cjelovitoj obnovi interijera. Posljednji sloj sonde dokumentira zatečeni dvobojni nalič. Dodatak sonde otvoren je na sjevernom pilastru i okviru prozora istočnog zida vestibula u prizemlju. Profilacija okvira prozora i tijelo pilastra izvedeni su u žbuci vapne-

no-pješčanog sastava. Izvorni nalič polikromnog karaktera zatečen je u tragovima.

Sonda 13

0. Izvorni kameni elementi
1. Izvorni polikromni dekorativni nalič, marmorizacija
2. Polikromni dekorativni nalič
3. Nalič svjetlozelene boje
4. Nalič svjetložute boje
5. Zatečeni nalič svjetloružičaste boje

Sonda 13 otvorena je na južnom kraku ograde koja dijeli vestibul od hale sa stubištem u visokom prizemlju (prostorija br. 3). Sonda je izvedena na gornjoj strani poklopnice te se nastavlja preko bočne profilacije do balustra koji je istražen dodatkom izvedenim na profilaciji baze ograde. Dodatno je istražena pozicija spoja baze s istakom na južnom zidu.

Elementi ograde izvedeni su u dekorativnom kamenu crvenkasto-smeđih tonova polirane završne obrade. Kamen je zatečen u relativno dobrom stanju s površinskim oštećenjima gornje plohe poklopnice i vidljivim puko-

tinama na spojevima elemenata, dok strukturalna oštećenja kamena nisu uočena. Pregledom elemenata ograde uočen je djelomičan izostanak i trusno stanje žbuke u sljubnicama. Izvornom oblikovanju na spoju s južnim zidom pripada i element čija su građa i slojevi istraženi dodatkom sonde. Profilacija kamene baze kontinuirano na istak izveden u žbuci. Istak je završen debljim slojem bijele vapnene podloge, zatečene u lošem stanju praškaste strukture. Pripadajući polikromni dekorativni nalič žućkasto-smeđih tonova imitira boju kamena. Nalič je pronađen u izrazito lošem stanju s površinskim oštećenjima i mjestimičnim većim pukotinama koje prodiru dublje u građu. Sondom je utvrđeno nekoliko povijesnih obnova koje donose promjene u boji naliča te mjestimične žbukane nadoknade kojima su sanirana manja oštećenja. U prvom sloju na kamenoj građi poklopnice, na mjestu spoja dvaju elemenata, vidljivi su tragovi polikromnog dekorativnog naliča koji vjerojatno pripada izvornom oblikovanju ili manjoj obnovi koja nastoji ponoviti izvornik.

Ostali povijesni naliči monokromnog su ili eventualno dvobojnog karaktera. U posljednjoj obnovi kameni elementi djelomično su ličeni zatečenim premazom debljeg nanosa i vjerojatno uljnog sastava.

Sonda 14

0. Izvorna opečna građa
1. Izvorna podložna vapneno-pješčana žbuka
2. Izvorna završna vapneno-pješčana žbuka
3. Izvorni polikromni dekorativni nalič, marmorizacija
4. Dvobojni nalič smeđe i svjetložute boje
5. Zatečeni dvobojni nalič

Sonda 14 otvorena je na pilastru druge osi južnog zida hala sa stubištem u visokom prizemlju (prostorija br. 3). Obuhvaća tijelo i zapadnu profilaciju pilastra te ravnu zidnu plohu neposredno pokraj. Dodatak sonde otvoren je sa suprotne

strane istog pilastra. Sonda i dodatak izvedeni su u svrhu istraživanja građe i dekora interijera visokog prizemlja.

Izvorna opečna građa, izvedena od pune opeke, povezana je vapneno-pješčanom žbukom. Vezivna žbuka punjena je kamenim agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 0,2 cm, s udjelom mljevenog ugljena i komadićima zgrušanog vapna. Na opečnom nosiocu pronađena je izvorna vapneno-pješčana žbuka izvedena u dva sloja. Podložna žbuka sastavom je identična vezivnoj žbuci, dok se završna razlikuje u neznatno sitnijem agregatu, granulacije od 0 do 0,1 cm. Površina žbuke srednje fine završne obrade dodatno je zaglađena nanosom vapnenog bjelila. Pripadajući polikromni dekorativni oslik izveden je vapnenom marmorizacijom svijetlih žućkastih i sivih tonova. Sadrži višestruka površinska oštećenja i mjestimično stanjeni slikani sloj.

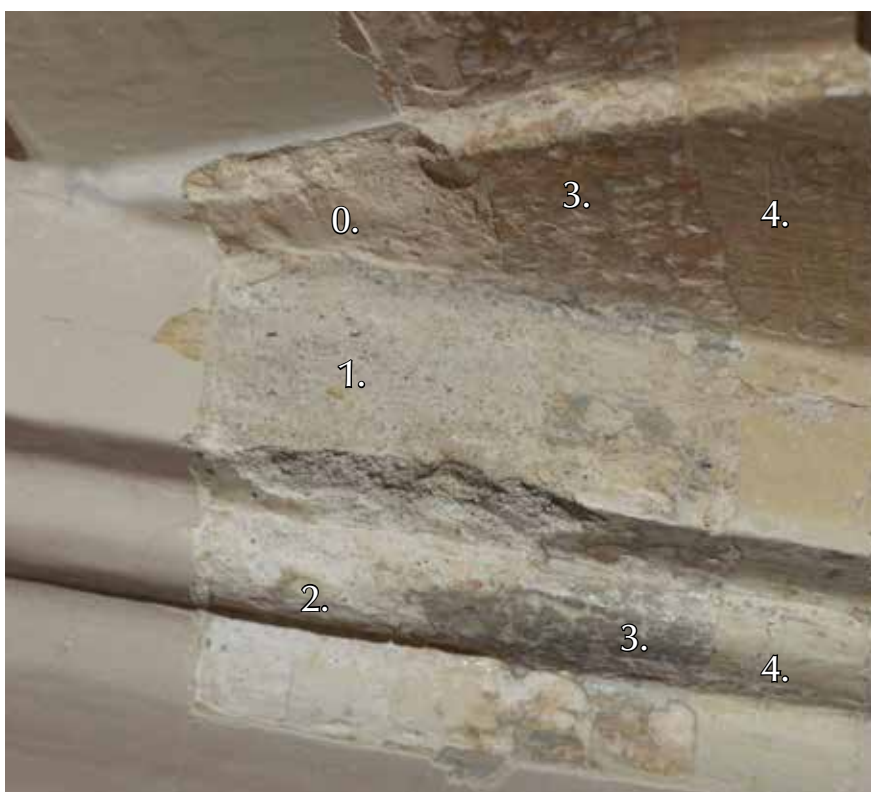

Slojevima recetnije obnove pripadaju monokromni nalič svjetložute boje (praškaste strukture) i nalič smeđe boje (uljnog sastava), čijim uklanjanjem dolazi do veće degradacije slikane marmorizacije. Zatečeni nalič izveden je dvobojno, bijelom i svjetloružičastom bojom pastelnog tona.

Sonda 15

0. Izvorna štuko masa
1. Izvorna završna vapneno-pješčana žbuka
2. Podloga bijele boje
3. Izvorni polikromni dekorativni nalič, marmorizacija
4. Dvobojni nalič
5. Zatečeni dvobojni nalič

Sonda 15 otvorena je na ogradi sjevernog kraka stubišta visokog prizemlja. Sondom je istražen balustar i baza ograde s bočnom profilacijom.

Balustri su lijevani u toniranoj štukomasi gipsanog i/ili vapnenog sastava s mogućim dodatkom finog punila od opečnog brašna. Štukomasa je zatečena u dobrom stanju, čvrste strukture. Uočena su višestruka površinska oštećenja i mjestimično veće pukotine istaknutih konturnih bridova. Pripadajući izvorni polikromni nalič slikane marmorizacije izveden je najvjerojatnije vapnenom tehnikom smeđim i crvenkastim tonovima. Slikani uzorak, čini se, ponavlja šare kamenih elemenata ograde koja dijeli vestibul od centralne hale stubišta.

Sivo obojenje vidljivo u tragovima na rubnoj profilaciji vjerojatno pripada izvornoj marmorizaciji, a razlika u kromat-

skim karakteristikama upućuje na razvedeniju kompoziciju oslika koji imitira različite vrste mramornih uzoraka.

Prva veća obnova donosi promjenu u dvobojni nalič smeđe oker i svjetložute boje, uljnog ili akrilnog sastava i debljeg nanosa. Čvrsto je vezan za podlogu te razlistavanjem nastaje daljnje oštećenje površine izvorne marmorizacije. Zatečeni dvobojni nalič ružičaste boje, svjetlijeg i tamnijeg tona, debljeg je nanosa i najvjerojatnije akrilnog sastava.

Sonda 16

- 0. Izvorna vapneno-pješčana žbuka
- 1. Podloga bijele boje
- 2. Izvorni polikromni dekorativni nalič, marmorizacija
- 3. Nalič svjetlosive boje
- 4. Nalič svjetložute boje
- 5. Nalič sive boje
- 6. Nalič svjetložute boje
- 7. Zatečeni dvobojni nalič

Sonda 16 otvorena je na profilacijama bočne zidne plohe sjevernog kraka stubišta u holu visokog prizemlja. Njome je obuhvaćena gornja ploha i bočna profilacija istaknutog podesta koja nosi ogradu stubišta i profilacije zida stubišta.

Izvorna vapneno-pješčana žbuka punjena je kamenim riječnim agregatom granulacije od 0 do 0,1 cm, a karakterizira je udio mljevenog ugljena. Izvorna slikana marmorizacija izvedena je na podlozi od vapnenog bjelila debljeg nanosa i toniranom podsliku žute boje. Iz sonde je vidljiva razlika u kromatskim karakteristikama marmoriziranih dijelova pojedinih arhitektonskih elemenata. Gornja ploha oslikana je tamnijim tonovima smeđih i crvenkastih nijansi, dok površina bočnog zida stubišta imitira mramorni uzorak svjetlijih žuto-sivih nijansi. Dinamika je postignuta i izmjenjivanjem i nijansiranjem hladnih i toplih tonova zemljanih boja, pri čemu arhitektonska plastika čini okosnicu kompozicije.

Na gornjem dijelu podesta prikazana je stratigrafija ostalih povijesnih naliča koji ne ponavljaju izvornik, nego jednostavniju kolorističku obradu interijera većinom dvobojnim naličima različitog obojenja.

Sonda 17

0. Podloga bijele boje

1. Izvorni polikromni dekorativni nalič, marmorizacija

2. Zatečeni dvobojni nalič

Sonda 17 otvorena je u zoni podnožja sjevernog zida na podestu stubišta. Obuhvaća istaknutu plohu relativno niskog sokla i manji dio ravne zidne plohe neposredno iznad. Izvedena je s ciljem daljnjeg istraživanja detalja izvorne marmorizacije, a pozicija je odabrana da bi se utvrdilo stanje izloženijih dijelova oslika.

Sokl jednostavne pravokutne forme izveden je od žbuke. Završno je obrađen debljim slojem glet mase bijele boje

koja je podloga za izvorni polikromni dekorativni nalič u vidu marmorizacije. Žbukani nosilac na dijelovima spoja s podnim pločicama zatečen je u trusnom stanju, oštećene strukture zbog djelovanja vlage. Površinski se odvaja sloj vapnenog bjelila, odnosno podloge s naličem koji prepoznajemo tek po koloritu, zbog izrazito visokog stupnja oštećenja slikanog sloja.

Zatečeni nalič dvobojnog je karaktera, debljeg nanosa i vjerojatno akrilnog sastava.

Sonda 18

0. Lijevani dekorativni element

1. Izvorni polikromni dekorativni nalič, marmorizacija

2. Zatečeni dvobojni nalič

Sonda 18 otvorena je na lijevanom dekorativnom elementu konzole na sjevernom zidu stubišta (prostorija br. 3). Izvedena je u svrhu istraživanja izvornog oblikovanja zidnog dekora prostorije stubišta.

Dekorativen element biljnog motiva smješten je centralno na kružnu plintu koja je umetnuta u horizontalnu profilaciju razdjelnog vijenca u os zapadnog pilastra. Pripada izvornoj arhitektonskoj plastici i vrijedan je dekor koji bi svakako trebalo prezentirati s izvornom slikanom marmorizacijom. Izveden je lijevanjem u štukomasi gipsanog ili vapneno-gipsanog sastava bijele boje. Zatečen je u dobrom stanju čvrste strukture, s vidljivim manjim površinskim oštećenjima forme.

Marmorizacija svjetložute oker i sive boje pastelnog tona sadrži višestruka oštećenja, a mjestimično je uočena trusnija struktura i ljuskanje slojevito slikanog dekorativnog naliča.

Dvobojni nalič bijele i svjetloružičaste boje, debljeg nosa i akrilnog sastava, površinski sadrži prljavštinu, pa ga zatječemo u nešto tamnijem tonu.

Sonda 19

0. Izvorna opečna građa

1. Podložna vapneno-pješčana žbuka

2. Završna vapneno-pješčana žbuka

3. Izvorni polikromni dekorativni nalič, marmorizacija

4. Nalič svjetlosive boje

5. Bijela podloga

6. Zatečeni dvobojni nalič

Sonda 19, kojom je ispitana građa, otvorena je u zoni profilacije razdjelnog vijenca na zapadnom zidu polukata centralnog stubišta; izvedena je na zatečenoj pukotini.

Izvorna građa, izvedena od pune opeke i vezivne žbuke punjene kamenim agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 0,2 cm, s manjim udjelom mljevenog ugljena, zatečena je u relativno dobrom stanju. Na poziciji izostanka žbuke vidljiva je građa bez većih strukturalnih oštećenja. Površinski je uočen trusniji sloj vezivne žbuke u sljubnicama. Izvorna zaključna vapneno-pješčana žbuka izvedena je u dva sloja. Podložna žbuka punjena riječnim pijeskom, granulacije 0 do 0,2 cm, razlikuje se od završne neznatno sitnijim agregatom. Površina žbuke je srednje fine završne obrade, a dodatno je zaglađena tankim slojem bijele vapnene podloge. Izvorno je zid s profilacijom bio ukrašen slikanom marmorizacijom svjetložute i sive boje te površinski zaštićen tankim slojem prirodnog laka.

Slijede naliči obnova koji donose jednostavniju kolorističku obradu dvobojnim naličima prikazanima u sondi.

Sonda 20

0. Tonirana podloga svjetložute oker boje

1. Izvorni polikromni dekorativni nalič, marmorizacija

2. Nalič svjetlosive boje

3. Zatečeni dvobojni nalič

Sonda 20 otvorena na trećem pilastru zapadnog zida centralnog stubišta; prikazuje stratigrafiju povijesnih naliča.

Izvorni polikromni dekorativni oslik izveden je na podsliku svjetložute boje. Nalazi sonde većih dimenzija upućuju na razliku u kromatskim karakteristikama marmorizacije pojedinih dijelova arhitektonskih elemenata. Na ravnim stranicama baze pilastra izvedena je marmorizacija svjetlijim tonovima žute i sive boje, dok na gornjoj zaključnoj profilaciji pronalazimo smeđe obojenje. Skladna likovna kompozicija ostvarena je arhitektonskim dekorom, a izmjenjivanjem hladnih i toplih tonova prirodnih zemljanih

nijansi smeđih i oker boja istaknuta je plastičnost pojedinih elemenata ili njihovih dijelova.

Svjetlosivi nalič u sondi je zatečen u tragovima izrazito oštećene i stanjene površine. U posljednjoj obnovi izveden je zatečeni dvobojni nalič.

Sonda 21

0. Izvorna vapneno-pješčana žbuka
1. Ljevani dekorativni element
2. Izvorni polikromni dekorativni nalič, marmorizacija
3. Dvobojni nalič
4. Nalič svjetložute boje
5. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 21 otvorena je u kasetiranom polju između prvog i drugog pilastra zapadnog zida stubišta na drugom katu.

Izvorna završna žbuka vapneno-pješčanog sastava s dodatkom ugljena punjena je sitnijim riječnim pijeskom, granulacije od 0 do 0,1 cm. Površina žbuke srednje fine završne obrade dodatno je zaglađena tankim slojem bijele vapnene podloge. Pripadajući nalič polikromnog karaktera izveden je na podsluku svjetložute boje. Na istaknutim profilacijama pronađen je tamniji smeđi ton, za razliku od upuštene plohe kasete i blago istaknute plohe prema tijelu pilastra, izvedene žutim naličem ili marmorizacijom svijetlih tonova. Površinski su vidljiva višestruka oštećenja slikanog sloja. Žbukani je nosilac zatečen u relativno dobrom stanju, a trusnija struktura uočena je na dubljim pukotinama i većim površinskim oštećenjima.

Sljedećem kronološkom sloju pripada nalič sivog obojenja koji tonskom gradacijom razdvaja pojedine elemente zidne plohe. U posljednjoj obnovi izveden je zatečeni dvobojni nalič.

Sonda 22

0. Izvorni polikromni dekorativni nalič, marmorizacija
1. Nalič svjetlosive boje
2. Nalič žute oker boje
3. Dvobojni nalič
4. Zatečeni dvobojni nalič

Sonda 22 otvorena je na kasetiranom polju između pilastra treće i četvrte osi zapadnog zida vestibula kata (prostorija br. 26) s ciljem prikaza stratigrafije povijesnih naliča.

Sonom je utvrđen izvorni polikromni dekorativni nalič. Površinski su vidljiva višestruka oštećenja slikanog sloja, unatoč kojima se prepoznaje slikana marmorizacija izvedena sivo-smeđim i žutim oker bojama na svjetložutom podsluku. Na istaknutom dijelu profilacije pronađeno je smeđe obojenje hladnijeg tona lazurnog karaktera koje či-

ni dio izvorne likovne kompozicije oslika u kojem se izmjenjuju hladnije i toplije nijanse zemljanih tonova.

Sljedećem kronološkom sloju pripada nalič sivog obojenja koji tonskom gradacijom razdvaja pojedine elemente zidne plohe. U sondi je vidljivo svjetlije sivo obojenje profilacije i tamnije istaknute plohe pokraj kasete. Slijedi nalič žute oker boje pronađen na profilaciji te mjestimično u manjim tragovima na upuštenom polju unutar kasete. Najvjerojatnije ponavlja tonsku gradaciju prethodnog povijesnog naliča. Trećoj obnovi pripada nalič zelene boje hladnijeg tona kojim nastaje veća promjena u kromatskim karakteristikama uz moguće zadržavanje tonskih razlika pojedinih elemenata. U posljednjoj obnovi izveden je zatečeni dvobojni nalič.

Sonda 23

0. Izvorna vapneno-pješčana žbuka
1. Bijela vapnena podloga
2. Izvorni polikromni dekorativni nalič, marmorizacija
3. Dvobojni nalič
4. Nalič bijele boje
5. Zatečeni dvobojni nalič

Sonda 23 otvorena je u polukružnoj niši pravokutnog slijepog portala zapadnog zida vestibula kata (prostorija br. 26). Obuhvaća upuštene zidne plohe slijepog portala i kontinuirano na zakrivljenu površinu niše. Dodatak sondi otvoren je na ravnoj zidnoj plohi unutar susjedne, središnje niše. Nalazi dobiveni usporedbom stratigrafije povijesnih naliča sonde s dodatkom upućuju na izvorno polukružno oblikovanje niše.

Zidne plohe obiju pozicija zaključene su žbukom vapneno-pješčanog sastava, punjenom sitnijim agregatom, granulacije od 0 do 0,1 cm, s dodatkom mljevenog ugljena. Površina žbuke srednje fine završne obrade dodatno je glađana tankim slojem vapnenog bjelila. Pripadajući

polikromni nalič svijetlih žućkastih i sivih tonova sadrži višestruka oštećenja površinskog tipa. Prva obnova donosi nalič sivih tonova koji vjerojatno mjestimično ponavlja marmorizaciju s razlikom u kromatskim karakteristikama, dok nalič druge obnove više nalikuje na izvornik, a dobro je vidljiv na dodatku sondi. Nalič zelene boje recentnije je izvedbe i najvjerojatnije ne ponavlja marmorizaciju starijih polikromnih naliča. U posljednjoj obnovi izveden je zatečeni dvobojni nalič.

Sonda 24

0. Izvorna vapneno-pješčana žbuka
1. Izvorni polikromni dekorativni nalič, marmorizacija
2. Dvobojni nalič
3. Polikromni dekorativni nalič
4. Zatečeni dvobojni nalič

Sonda 24 otvorena je u zoni južnog natprozornika na zapadnom zidu vestibula kata (prostorija br. 26). Prikazuje stratigrafiju povijesnih naliča i izvedena je na spoju kasete natprozornika sa zidnom plohom, dok dodatak sondi, otvoren na središnjem dijelu iste kasete, prikazuje izvornu slikanu marmorizaciju.

Zidna ploha zaključena je izvornom vapneno-pješčanom žbukom, punjenom riječnim pijeskom granulacije 0 do 0,1 cm, s manjim udjelom mljevenog ugljena. Površina žbuke srednje je fine završne obrade, a dodatno je zaglađena nanosom vapnenog bjelila. Pripadajući nalič polikromnog karaktera izveden je u vidu slikane marmorizacije žutih, sivih i smeđih tonova na zidnoj plohi i unutar kasete. Profilacije kasetiranog polja izvedene su smeđom bojom pastelnog tona.

Sljedećem kronološkom sloju pripada nalič zelene boje hladnog tona koji pripada dvobojnom ili višebojnom slikanom sloju prve veće obnove. Slijedi sivi nalič koji najvjerojatnije i ponavlja prethodni ličeni sloj s razlikom u kompoziciji i tonskim vrijednostima.

U posljednjoj obnovi izveden je zatečeni dvobojni nalič, ružičaste i sive boje svijetlog i zagasitog tona.

Sonda 25

0. Izvorna štuko masa

1. Izvorni polikromni dekorativni nalič

2. Polikromni dekorativni nalič

3. Zatečeni dvobojni nalič

Sonda 25 otvorena je u kapitelnoj zoni južnog pilastra na istočnom zidu vestibula kata (prostorija br. 26). Obuhvaća

tijelo i kapitel pilastra te se nastavlja na arhitrav neposredno iznad.

Tijelo pilastra i profilacija arhitrava izvedeni su u žbuci, a kapitel je lijevan u štukomasi gipsanog ili vapneno-gipsanog sastava, kao zaseban ugradbeni element.

Svi ispitani elementi izvorno su ukrašeni slikanom marmorizacijom žute oker podloge smeđih i sivih tonova. Površinski imaju višestruka manja oštećenja i nekoliko dubljih strukturalnih pukotina. Mjestimično je vidljiva trusnija struktura slikanog sloja i žbuknog nosioca.

U sljedećem sloju sonde prikazan je nalič svjetlosive boje koji pripada dvobojnom ili višebojnom naliču prethodne veće povijesne obnove prostorije.

Posljednjim slojem sonde dokumentiran je zatečeni dvobojni nalič ružičaste i sive boje svijetlih i zagasitih tonova.

Sonda 26

0. Izvorna štuko masa

1. Izvorna vapneno-pješčana žbuka

2. Izvorni polikromni dekorativni nalič, marmorizacija

3. Vapneno-pješčana žbuka obnove

4. Polikromni dekorativni nalič

5. Vapneno-pješčana žbuka obnove

6. Zatečeni dvobojni nalič

Sonda 26 otvorena je u zoni nadvratnika, na istočnom zidu vestibula, prostorije br. 26 na katu.

Lijevani dekorativni element izveden je od štukomase gipsanog ili vapneno-gipsanog sastava. Lijevani element zatečen je u relativno lošem stanju, s dubljim pukotinama koje sežu do opečnog nosioca, i s manjim oštećenjima forme. Štukomasa

je zatečena u dobrom stanju, čvrste strukture. Uz lijevani dekorativni element pronađen je fragment izvorne žbuke, vapneno-pješčanog sastava s dodatkom ugljena. Srednje je fine završne obrade, a površinski je dodatno zaglađena nanosom podloge od vapnenog bjelila. Pripadajući polikromni nalič svjetložutog oker podslika sadrži višestruka oštećenja površinskog tipa. Na zidnoj plohi utvrđen je hladniji ton naliča, dok isti sloj na profilaciji zatječemo u toplijem svjetlonarančastom oker tonu.

Kronološki sljedeći sloj čini nanos žbuke vapneno-pješčanog sastava s većim česticama nerazgrađenog gašenog vapna. Pripadajući nalič polikromnog je karaktera, sive i zelene boje svijetlih tonova. Zatečen je u relativno dobrom stanju te vjerojatno ponavlja izvornu slikanu marmorizaciju s razlikom u koloritu.

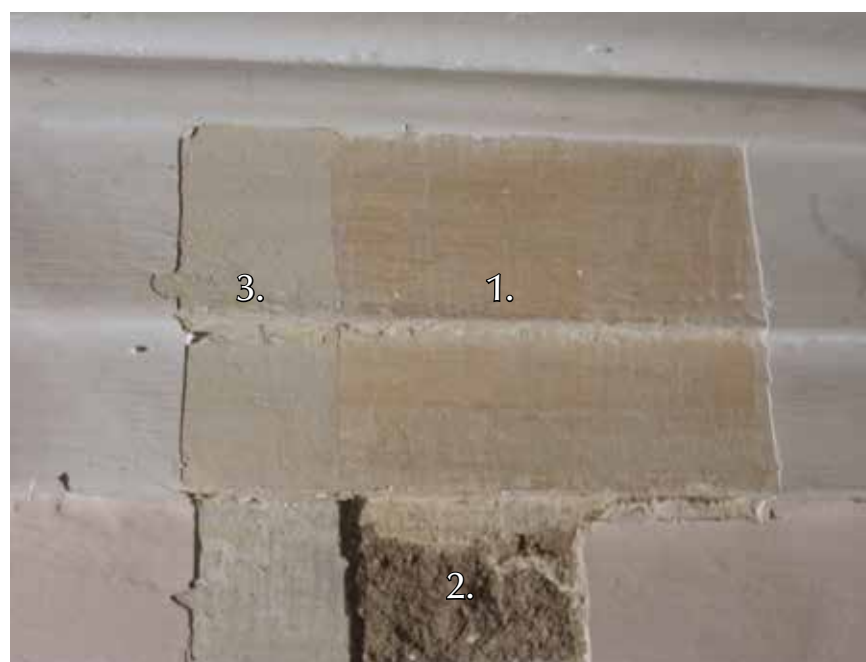
U posljednjoj povijesnoj obnovi izveden je manji popravak vapneno-cementnom žbukom čvrste strukture i dvobojni nalič ružičaste i sive boje svijetlih i zagasitih nijansi.

Sonda 27

0. Izvorna vapneno-pješčana žbuka
1. Izvorni polikromni dekorativni nalič, marmorizacija
2. Vapneno-pješčana žbuka obnove
3. Nalič svjetložute boje
4. Zatečeni dvobojni nalič

Sonda 27 otvorena je na profilaciji razdjelnog vijenca iznad prolaza na istočnom zidu vestibula, prostorije br. 26 na katu.

Profilacija je izvorno izvedena u žbuci vapneno-pješčanog sastava s manjim udjelom mljevenog ugljena. Površinski je srednje fine završne obrade, a dodatno je zaglađena podlogom od vapnenog bjelila. Izvorni polikromni nalič na toj je poziciji pronađen oštećene površine. Na profilaciji je vidljivo svjetlonarančasto obojenje, dok se u istom sloju na izvornoj žbuci zidne plohe nailazi na podslik hladnijeg tona, svjetložute oker boje.

Kronološki sljedeći sloj čini žbukana nadoknada vapneno-pješčanog sastava tamnijeg tona koju karakteriziraju veće čestice nerazgrađenog gašenog vapna. Pripadajući nalič polikromnog je karaktera, žute i zelene boje svijetlih tonova. Na profilaciji je zatečen u relativno dobrom stanju, dok se na zidnoj plohi vidi tek u tragovima koji sugeriraju ponavljanje izvornika s razlikom u koloritu.

U posljednjoj povijesnoj obnovi izveden je dvobojni nalič ružičaste i sive boje svijetlih i zagasitih nijansi.

Sonda 28

0. Vapneno-pješčana žbuka
1. Izvorni polikromni nalič
2. Polikromni nalič plave podloge u tragovima
3. Polikromni dekorativni nalič zelene podloge
4. Nalič svjetlozelene boje
5. Nalič tirkiznozeleno boje
6. Nalič svjetlosmeđe boje
7. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 28 otvorena je na istočnom zidu manjeg hodnika istočnog krila kata. Izvedena je u zoni očišta na ravnoj zidnoj plohi, a prikazuje stratigrafiju povijesnih naliča interijera kata.

Zidna ploha zaključena je izvornom vapneno-pješčanom žbukom s karakterističnim česticama ugljena. Pripadajući nalič, izveden žutom oker bojom, površinski sadrži tragove svjetlosivog i svjetlosmeđeg obojenja koji upućuju na mogući polikromni dekorativni karakter. Nalič je zatečen u izrazito lošem stanju te motiv oslika nije moguće utvrditi.

U sondi je pronađen veći broj povijesnih naliča, od kojih je najzanimljiviji nalič prikazan u četvrtom sloju sonde. Polikromni dekorativni nalič sastoji se od tonirane podloge zelene boje s vidljivim detaljem najvjerojatnije cvjetnog uzorka plave boje.

Veći broj pronađenih naliča upućuje na brojne preinake manje prostorije hodnika.

Sonda 29

0. Vapneno-pješčana žbuka

1. Bijela vapnena podloga

2. Nalič svjetložute boje

3. Polikromni dekorativni oslik

4. Opečna građa zazida

5. Vapneno-cementna žbuka

6. Nalič svjetlosmeđe boje 9348

7. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 29 otvorena je u jugozapadnom kutu manjeg hodnika istočnog krila kata. Vizualnim pregledom građevinskih struktura hodnika i usporedbom arhivskih nacрта možemo pretpostaviti promjenu prostorne organizacije te je sondom ispitan odnos dvaju zidova.

Izvornom vapneno-pješčanom žbukom s karakterističnim česticama ugljena zaključen je južni zid prostorije. Najstariji ličeni sloj izveden žutom oker bojom na podlozi od vapnenog bjelila sadrži tragove svjetlosivog i svjetlosmeđeg obojenja, što upućuje na mogući polikromni karakter. Taj je sloj zatečen u izrazito lošem stanju, oslabljene adhezije s podlogom. U sondi su pronađeni tragovi više povijesnih naliča trusne strukture.

Građa zapadnog zida, izvedena punom opekam, naslanja se na južni zid. Zaključna žbuka toplog tona punjena pijeskom granulacije 0 do 0,1 cm, sadrži gašeno vapno, čime upućuje na prijašnju preinaku i izgradnju zida koju možemo datirati u prvu polovicu 20. stoljeća. Tome u prilog ide i manji broj naliča zapadnog zida. Pripadajući nalič svjetlosmeđe boje izveden je izravno na žbukanom nosiocu.

Zatečeni nalič bijele boje monokromnog je karaktera i akrilnog sastava.

Sonda 30

0. Izvorna opečna građa

1. Izvorna podložna vapneno-pješčana žbuka

2. Izvorna završna vapneno-pješčana žbuka

3. Izvorni polikromni dekorativni nalič

4. Glet masa svjetložute boje

5. Nalič sive boje

6. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 30 otvorena je na zidnoj plohi neposredno uz vrata erkera. Dodatkom sondi otvorenim u sjeveroistočnom kutu iste prostorije ispitani su žbukani slojevi i građa, dok je sondom istražena stratigrafija povijesnih naliča.

Izvornu građu čini puna opeka i vezivna žbuka punjena kamenim agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 0,2 cm, s vidljivim česticama ugljena i komadićima zgrušanog vapna. Izvorna zaključna vapneno-pješčana žbuka izvedena je u dva sloja. Popodložna žbuka sadrži punilo riječnog podrijetla, granulacije 0 do 0,2 cm, a izvedena je u sloju

debljine 2 cm. Završna žbuka srednje fine završne obrade, tanjeg nanosa (od oko 1 cm), punjena je neznatno sitnijim agregatom. Izvorni polikromni dekorativni nalič, koji čine višestruke bordure crvenih tonova s jednostavnim cvjetnim motivom tamnozeleno boje, uokviruje ulaz u erker. Na ravnim zidnim ploham nalič je zatečen u tragovima te motiv i kompozicija nisu utvrđeni sondom.

Nalič prve veće povijesne obnove sive boje izveden je na tankom sloju tonirane glet mase svjetložute boje.

Zatečeni nalič bijele boje monokromnog je karaktera i akrilnog sastava.

Sonda 31

- 0. Izvorna vapneno-pješčana žbuka
- 1. Izvorni polikromni dekorativni nalič
- 2. Vapneno-pješčana žbuka
- 3. Nalič žute boje
- 4. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 31 otvorena je pokraj vrata na sjevernom zidu erкера (prostorija br. 33).

Izvorna žbuka s pripadajućim naličem pronađena je fragmentarno uz rub okvira vrata. Kromatske karakteristike crvene podloge odgovaraju osliku pronađenom s druge strane niše. Površinski sadrži brojna oštećenja zbog kojih nije moguće raspoznati motiv i kompoziciju oslika.

Žbuka obnove vapneno-pješčanog sastava s većim udjelom krupnije mljevenog ugljena, punjena je sitnim agregatom riječnog podrijetla, granulacije od 0 do 0,1 cm. Strukturom i dodacima prati sastav izvorne žbuke, što sugerira stariju obnovu. Pripadajući nalič svjetlije podloge sadrži tragove

žutog obojenja; sugerira polikromnu izvedbu dekorativnog naliča.

U posljednjoj obnovi zidovi erkera ličeni su bijelom bojom.

Sonda 32

0. Izvorna vapneno-pješčana žbuka
1. Polikromni dekorativni nalič svjetlosmeđe podloge
2. Polikromni dekorativni nalič zelene podloge
3. Nalič smeđe boje
4. Glet masa svjetložute boje

5. Nalič svjetlosive boje
6. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 32 otvorena je u sjeveroistočnom kutu prostorije br. 35 na katu. Dodatak sonde otvoren je uz vrata na sjevernom zidu iste prostorije. Sondom je prikazana stratigrafija ličenih slojeva.

Izvorna završna vapneno-pješčana žbuka srednje fine završne obrade punjena je sitnim agregatom s karakterističnim udjelom mljevenog ugljena. Zatečena je u relativno lošem stanju, mjestimično oslabljene adhezije i trusne strukture, s vidljivim većim pukotinama koje prodiru dublje, do građe. Pripadajući polikromni dekorativni oslik smeđe podloge zatečen je u dosta lošem stanju, površinski stanjen

najvjerojatnije pri nanošenju naknadnih slojeva. Sadrži tragove papira koji upućuju na zidne tapete u nekoj od ranijih obnova. Uklanjanjem zidnih tapeta zasigurno je došlo do oštećenja izvornog slikanog sloja, od kojega je na zidnim plohamo ostao vidljiv tek otisak nekadašnjega ponavljajućeg motiva biljnih i vitičastih detalja tamnije smeđe boje.

Tonirana glet masa svjetložute boje i pripadajući nalič sive boje pripadaju većoj obnovi. Pronađene su fragmentarno oštećene površine. U posljednjoj obnovi zidovi prostorije ličeni su u bijelo.

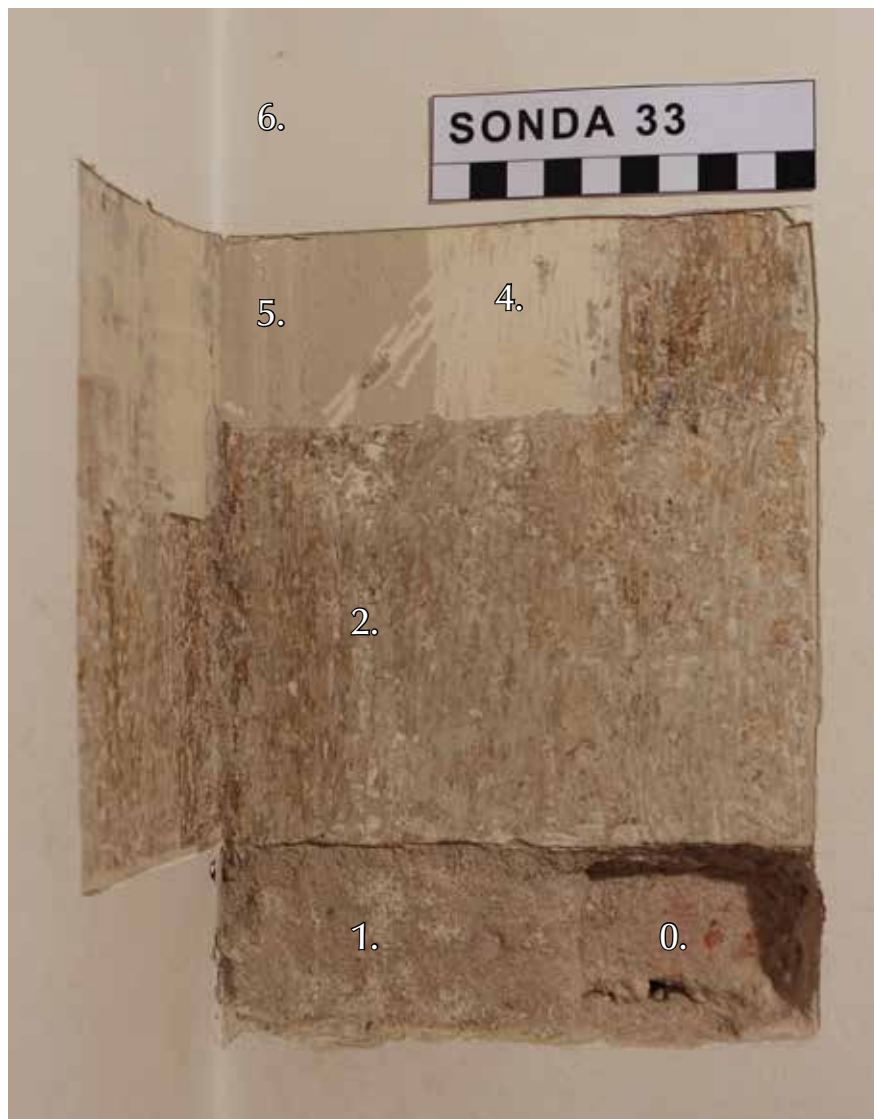
Sonda 33

0. Izvorna opečna građa
1. Izvorna vapneno-pješčana žbuka
2. Polikromni dekorativni oslik
3. Vapneno-pješčana žbuka zapune
4. Glet masa svjetložute boje
5. Nalič svjetlosive boje
6. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 33 otvorena je u jugozapadnom kutu prostorije br. 35 na katu. Dodatak sonde otvoren je na mjestu vidljive veće pukotine zapadnog zida, nastale u nedavnom potresu.

Na izvornoj opečnoj građi pronađena je izvorna vapneno-pješčana žbuka, izvedena u dva sloja. Podložna žbuka punjena riječnim pijeskom, granulacije od 0 do 0,1 cm, nanosena je na opečni nosilac u sloju od oko 1,5 cm. Zaključena je završnom žbukom punjenom sitnijim agregatom, granulacije od 0 do 0,1 cm. Površina žbuke srednje fine završne obrade dodatno je zaglađena tankim slojem vapnenog bjelila. Žbuka je zatečena u dobrom stanju, relativno čvrste strukture i dobre adhezije s nosiocem. Kronološki najstariji polikromni dekorativni oslik smeđeg podslika sadrži tragove ornamenta vitičastog biljnog ponavljajućeg motiva i kutnih bordura tamnijih smeđih i maslinastozele-nih tonova. Oslik je šablonski izveden vapnenim bojama. Zatečen je u lošem stanju, površinski mehanički stanjen

najvjerojatnije nanošenjem naknadnih naliča. U raslojavanju su pronađeni komadići papira, koji sugeriraju zidne tapete koje vjerojatno pripadaju prijašnjoj obnovi; njihovim uklanjanjem dodatno je oštećen izvorni dekorativni oslik.

Dodatkom sonde pronađena je zapuna vrata kojima je prostorija bila povezana sa susjednim, središnjim salonom prizemlja. Žbuka zapune vapneno-pješčanog sastava tamnijeg je tona i vjerojatno pripada prijašnjoj obnovi izvedenoj nakon pretpostavljenog uklanjanja zidnih tapeta. Slijedi nanos glet mase kasnije obnove s pripadajućim sivim naličem. U posljednjoj obnovi zidovi prostorije ličeni su bijelom bojom akrilnog sastava.

Sonda 34

- 0. Opečna građa
- 1. Podložna vapneno-pješčana žbuka
- 2. Završna vapneno-pješčana žbuka
- 3. Nalič žute boje
- 4. Nalič smeđe boje
- 5. Glet masa svjetložute boje
- 6. Nalič svjetlosive boje
- 7. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 34 otvorena je u zoni očišta, pokraj istočnih vrata sjevernog zida u prostoriji br. 36 na katu.

U nultom sloju sonde otkrivena je izvorna opečna građa vezana vapneno-pješčanom žbukom. Na izvornoj opečnoj građi pronađena je izvorna vapneno-pješčana žbuka izvedena u dva sloja. Podložna žbuka punjena riječnim pijeskom, granulacije od 0 do 0,1 cm, nanosena je na opečni nosilac u sloju od oko 1,5 cm. Zaključena je završnom žbukom punjenom sitnijim agregatom, granulacije od 0 do 0,1 cm. Površina žbuke srednje fine završne obrade dodatno je zaglađena tankim slojem vapnenog bjelila. Žbuka je zatečena u dobrom stanju, relativno čvrste strukture i dobre adhezije s nosiocem. Kronološki najstariji nalič svje-

tložute podloge izrazito je loše očuvan pa iz sonde nije moguće dekorativni polikromni karakter zatečenog sloja. Slijedi nalič maslinastozele podloge koji također ima višestruka oštećenja slikanog sloja te mu nije moguće utvrditi vjerojatni dekorativni polikromni karakter.

Slijedi nanos glet mase kasnije obnove s pripadajućim sivim naličem te svjetlosivi nalič recentnije izvedbe. U posljednjoj obnovi zidovi prostorije ličeni su bijelom bojom akrilnog sastava.

Sonda 35

- 0. Polikromni nalič smeđe boje
- 1. Glet masa svjetložute boje
- 2. Nalič svjetlosive boje
- 3. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 35 otvorena je u zoni podnožja, pokraj zapadnih vrata na sjevernom zidu u prostoriji br. 36 na katu.

Sonda je izvedena da bi se dodatno istražili stariji oslici, čiji su tragovi pronađeni u prethodnoj sondi. Zona sokla, visine 20 cm, izvedena je smeđom bojom tamnijeg tona, a

zaključena je horizontalnom bordurom smeđe-sive nijanse. Obojenje maslinastozelenkastog tona pripada osliku prve ranije obnove, a vizualno se miješa s izvornikom. Oba oslika zatečena su u izrazito lošem stanju, s višestrukim oštećenjima trusnog i praškastog slikanog sloja i žbuknog nosioca.

Svjetlosivi nalič prikazan u drugom sloju sonde pripada recentnijoj, a zatečeni bijeli ličeni sloj posljednjoj većoj obnovi zidova prostorije.

Sonda 36

- 0. Opečna građa
- 1. Vapneno-pješčana žbuka
- 2. Nalič crvene boje

- 3. Glet masa svjetložute boje
- 4. Zatečeni nalič žute boje

Sonda 36 otvorena je na zapadnom zidu prostorije br. 39 na katu.

Izvorna opečna građa izvedena je od pune opeke vezane vapneno-pješčanom žbukom s manjim udjelom čestica ugljena. Izvorni slojevi žbuke i naliča nisu utvrđeni ovom sondom, odnosno cijela prostorija je nanovo ožbukana u većoj povijesnoj obnovi. U ostalim prostorijama krajnjeg jugozapadnog dijela kata zgrade izvedeno je nekoliko

probnih sondi koje su upućivale na iste slojeve veće povijesne obnove.

Žbuka obnove vapneno-pješčanog sastava, s mogućim manjim udjelom cementnog veziva, izvedena je u jednom sloju. Pripadajući nalič je ružičaste boje, slijedi nalič intenzivno crvene boje. Sloj glet mase svjetložute boje, s tragovima naliča sive boje, dio je veće povijesne obnove koja je, čini se, obuhvatila sve prostorije zgrade. Zatečeni nalič je žute boje, najvjerojatnije akrilnog sastava.

Sonda 37

- 0. Opečna građa
- 1. Vapneno-pješčana žbuka
- 2. Podloga bijele boje
- 3. Nalič svjetložute boje
- 4. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 37 otvorena je na sjeverozapadnom uglu stubišta, prostorije br. 22, u razini prvog kata.

Izvorna opečna građa izvedena je od pune opeke vezane vapneno-pješčanom žbukom s manjim udjelom čestica ugljena. Na opečnom nosiocu otkrivena je izvorna vapneno-pješčana žbuka izvedena u dva sloja. Završna žbuka fine završne obrade dodatno je zaglađena slojem podloge od vapnenog bjelila. Pripadajući nalič je svjetložute boje s tragovima drugih obojenja.

Zatečeni nalič je bijele boje.

Sonda 38

- 0. Drveni nosioc
- 1. Nalič svjetlosive boje
- 2. Nalič bijele boje
- 3. Nalič svijetlosive boje
- 4. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 38 otvorena je na središnjoj vertikalnoj letvici vanjskog krila na istočnom prozoru južnog zida prostorije br. 15 u prizemlju. Izvedena je u svrhu prikaza stratigrafije povijesnih naliča prozorske stolarije pročelja.

Drvo od kojega je izvedeno vanjsko krilo tamnijeg je tona i relativno čvrste strukture, što su karakteristike ariša. Na poziciji otvaranja sonde drveni nosilac zatečen je u relativno dobrom stanju. Površinski su prisutna manja oštećenja i trusnija struktura drva. Veća oštećenja nastala pod utjecajem atmosferilija zatječemo samo na istaknutijim dijelovima, kao što su donje horizontalne letvice i središnja ukrasna letvica u formi polustupa s kapitelom.

Kronološki najstariji nalič svjetlosive boje zatečen je u lošem stanju. Površinski je stanjen, a mjestimično izostaje do nosioca. Slijede nalič bijele i svjetlosive boje te zatečeni nalič bijele boje, izveden u posljednjoj obnovi. Iz sonde možemo preliminarno zaključiti da je izvorno drvenarija ličena svijetlim tonom sive boje te da su naliči u obnovama tonski ponavljali izvornik s manjim kromatskim odstupanjima od svjetlosive do bijele boje.

Sonda 39

0. Drveni nosioc
1. Nalič smeđe boje
2. Nalič svjetložute boje
3. Nalič svjetlosmeđe boje
4. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 39 otvorena je na zaključnoj vertikalnoj letvici s unutarnje strane prozorskog krila središnje osi južnog zida prostorije br. 15 u prizemlju. Izvedena je u svrhu prikaza stratigrafije povijesnih naliča.

Drveni nosilac zatečen je u dobrom stanju na poziciji otvaranja sonde. Manja mehanička oštećenja uočena su na donjim horizontalnim letvicama.

Kronološki najstariji sloj čini papirnata obloga koja imitira površinu obrađenog drva tamnijeg tona. Imitacija godova izvedena je nanošenjem tamnije smeđih nepravilnih vertikalnih pruga na podlogu svjetlije tona i slojem bezbojnog laka. Obloga je zatečena u relativno dobrom stanju, s manjim površinskim oštećenjima.

Slijede nalič svjetložute i svjetlosmeđe boje debljeg nanosa, koji kromatski odudaraju od izvornika, te zatečeni bijeli nalič izveden u posljednjoj obnovi.

Sonda 40

0. Drveni nosioc
1. Nalič smeđe boje
2. Nalič svjetložute boje
3. Nalič svjetlosmeđe boje
4. Podloga svjetložute boje
5. Nalič žute boje
6. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 40 otvorena je na lijevoj vratnici istočnog zida prostorije br. 15 u prizemlju. Izvedena je u svrhu prikaza stratigrafije povijesnih naliča stolarije interijera.

Drveni je nosilac zatečen u dosta dobrom stanju, s vidljivim manjim površinskim oštećenjima. Kronološki najstariji sloj čini papirnata obloga koja imitira površinu obrađenog drva tamnijeg tona. Imitacija godova izvedena je nanošenjem tamnije smeđih nepravilnih vertikalnih pruga na podlogu svjetlije smeđeg tona, a završno je nanesen premaz

bezbojnog laka. Obloga je zatečena u relativno dobrom stanju, s manjim površinskim oštećenjima.

Naliči izvedeni u obnovama svjetložutih nijansi, s manjim međusobnim razlikama u tonskim vrijednostima, kronološki su poredani u tablici uz sondu. Debljih su nanosa pokrivnog karaktera te donose veće promjene s obzirom na izvornik. U posljednjoj obnovi izveden je zatečeni nalič bijele boje toplijeg tona.

Sonda 41

- 0. Drveni nosioc
- 1. Nalič smeđe boje
- 2. Nalič tamnosive boje
- 3. Nalič svjetlosive boje

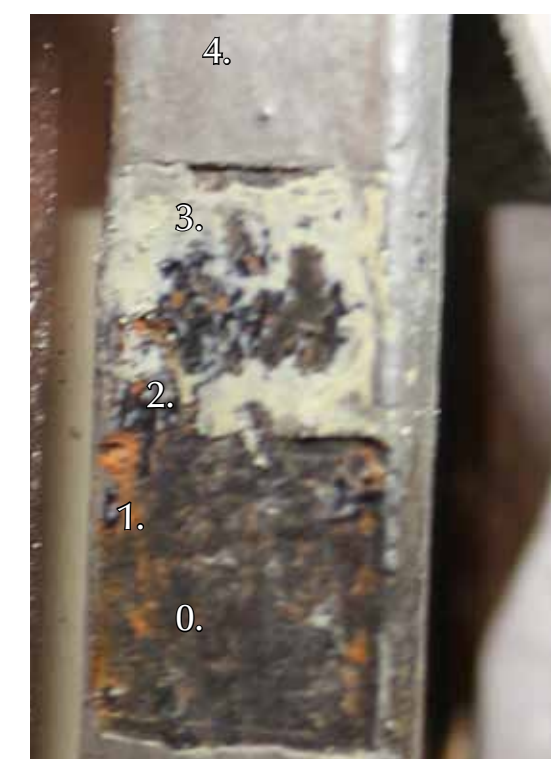
- 4. Nalič svjetložute boje
- 5. Nalič svjetlosmeđe boje
- 6. Zatečeni nalič bijele boje

- 0. Nalič crne boje
- 1. Zaštitna narančasta boja
- 2. Nalič crne boje
- 3. Nalič bijele boje
- 4. Zatečeni nalič sive boje

Sonda 41 otvorena je na zaključnoj desnoj vertikalnoj letvici vratnice prostorije br. 14 u prizemlju. Dodatak sonde izveden je na ukrasnoj metalnoj rešetki ostakljenja iste vratnice. Sondom su istraženi povijesni naliči drvenarije i bravarije vrata koja su vodila iz hodnika u nekadašnje predsoblje. Sonda je izvedena u svrhu prikaza stratigrafije povijesnih naliča drvenarije interijera.

Drveni je nosilac zatečen u dosta dobrom stanju, s manjim površinskim oštećenjima, posebice rubnih dijelova pojedinih letvica.

Kronološki najstariji sloj čini papirnata obloga koja imitira drvenu teksturu u tamnijem tonu. Imitacija godova izvedena je nanošenjem tamnije smeđih nepravilnih vertikalnih pruga i slojem bezbojnog laka na svjetliju podlogu. Takva vrsta obloge najčešće je korištena u ob-

novi drvenarije te sondom nije potpuno razjašnjena uloga obloge izvedena izravno na drvenom nosiocu. Na temelju nalaza sonde možemo pretpostaviti detaljno uklanjanje izvornog naliča u prvoj većoj obnovi, iako ne bi trebalo isključiti mogućnost izvorne izvedbe obloge kako bi se postigao efekt tamnijeg kvalitetnijeg drva kao što je ariš, pronađen na pročelnoj prozorskoj stolariji. Obloga je zatečena u relativno dobrom stanju, s manjim mehaničkim oštećenjima i površinskom prljavštinom koja se kemijski vezala za sloj laka.

U sljedećoj obnovi izveden je tamnosmeđi nalič hladnog sivog tona izrazito tankog nanosa, dok naliči svjetložutih nijansi donose veće promjene u koloritu drvenarije; vjerojatno pripadaju recentnijim obnovama. U posljednjoj obnovi izveden je zatečeni nalič bijele boje toplijeg tona.

Dodatkom sonde istražena je ukrasna rešetka na ostakljenju vratnice. Metalni nosilac u najstarijem sloju ličen je crnom bojom čvrsto vezanom za površinu metala. Moguće je da je izveden industrijski tijekom proizvodnje. Nalič prve povijesne obnove prati izvornik, a izveden je na tankom sloju zaštitne narančaste boje.

su otkriveni nalič bijele boje i zatečeni nalič sive boje, akrilnog sastava.

Sonda 42

0. Drveni nosioc
1. Nalič smeđe boje
2. Nalič svjetlosive boje
3. Nalič svjetlosive boje
4. Nalič svjetložute boje
5. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 42 otvorena je na središnjoj profiliranoj vertikalnoj letvici vrata kojim je zaključen sjeverni zid ulaznog predvorja (prostorija br. 11). Izvedena je u svrhu prikaza stratigrafije povijesnih naliča reprezentativnih četverokrlnih vrata kojima se ulazi u prostor vestibula.

Drveni nosilac sadrži višestruka površinska oštećenja, posebice središnjih vratnica, dok su dublje strukturalne pukotine nastale razdvajanjem letvica prisutne u donjoj zoni uklađenih polja.

Izvorni nalič smeđe boje izveden je izravno na drvenom nosiocu. Tankog je nanosa, moguće tutkalnog sastava, a površinski sadrži sloj bezbojnog zaštitnog laka. Zatečen je u lošem stanju, trusne površine, nastale zbog gubitka vezivnih svojstava zaštitnog laka. Na rubnim dijelovima nalič mjestimično izostaje do nosioca.

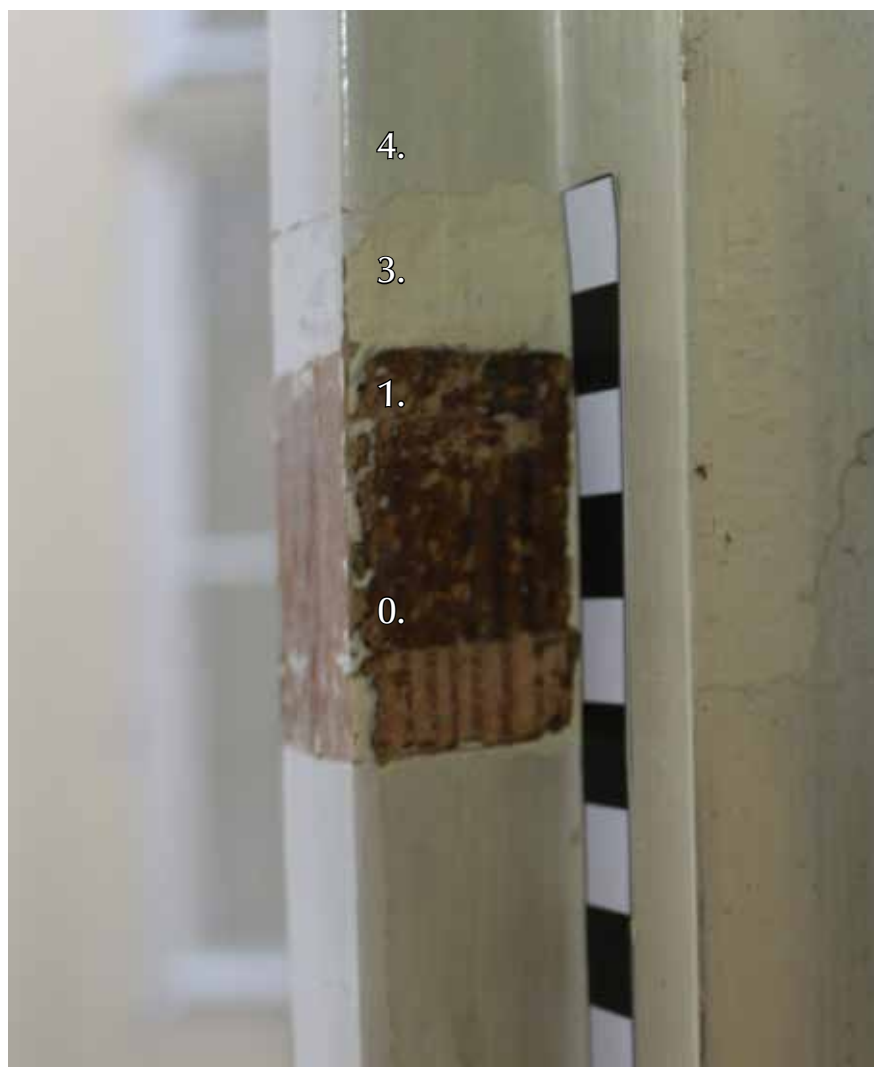
Slijedi nalič svjetlosmeđe boje pastelnog tona te nekoliko kromatski sličnih naliča svjetložute boje koji pripadaju recentnijim obnovama drvenarije interijera. U posljednjoj obnovi izveden je zatečeni nalič bijele boje toplijeg tona.

Sonda 43

0. Drveni nosioc
1. Papirnata obloga smeđe boje
2. Nalič svjetlosive boje
3. Nalič svjetložute boje
4. Nalič svjetlosmeđe boje
5. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 43 otvorena je na drvenariji prozora istočnog zida vestibula kata (prostorija br. 26). Sondom su istraženi povijesni naliči unutarnjeg krila iz interijera, dok su dodatkom razlistani naliči vanjskog krila pročelnog zida svjetlarnika.

Drveni je nosilac zatečen u relativno dobrom stanju, s manjim površinskim oštećenjima na objema ispitanim pozicijama. Kronološki najstariji sloj čini papirnata obloga svjetlosmeđe podloge s imitacijom godova izvedenom u tamnijem tonu i slojem prozirnog zaštitnog laka. Obloga sadrži oštećenja, posebno na rubnim dijelovima letvica, a djelomično je degradirana površinskom prljavštinom kemijski vezanom za sloj zaštitnog laka.

Slijedi nalič debljeg nanosa svjetlosive boje te naliči sličnih kromatskih karakteristika koji pripadaju recentnijim obno-

vama. U posljednjoj obnovi izveden je zatečeni nalič bijele boje toplijeg tona.

Sonda 44

0. Drveni nosioc
1. Nalič smeđe boje
2. Nalič svjetlosive boje
3. Nalič svjetložute boje
4. Nalič svjetlosmeđe boje
5. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 44 otvorena je na spoju ravne vertikalne i profilirane letvice koje uokviruju središnje uklađeno polje vratnice istočnih vrata sjevernog zida u prostoriji br. 36 na katu.

Drveni je nosilac zatečen u relativno dobrom stanju. Vidljiva su manja površinska oštećenja i pukotine nastale na spojevima razdvajanjem pojedinih letvica. Izvorni nalič tamnosmeđe boje kestenjastog tona zatečen je fragmentarno. Mjestimično izostaje do nosioca te je vjerojatno djelomično uklonjen i stanjen u obnovama drvenarije interijera. Trusnija struktura, vidljiva mjestimično, površinski najvjerojatnije pripada ostacima izvornog laka koji je s vremenom potamnio.

Slijedi nalič svjetlosive boje debljeg nanosa te naliči svjetložutih nijansi sličnih kromatskih karakteristika recentnije izvedbe. U posljednjoj obnovi drvenarija vratnica ličena je zatečenim bijelim naličem.

Sonda 45

0. Izvorna opečna građa
1. Opečna građa zapune
2. Podložna vapneno-pješčana žbuka zapune
3. Završna vapneno-pješčana žbuka zapune
4. Nalič ili podloga bijele boje
5. Nalič ili glet svjetložute boje
4. Nalič svjetlosmeđe boje
5. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 45 otvorena je pokraj prozora otvora na sjevernom zidu istočnog dijela središnjeg hodnika, prostorije br. 27. Sondom su istražene izvorne dimenzije svijetlog otvora zatečenog prozora.

Opečna građa u lijevom dijelu sonde pripada niši izvornog prozora. Zatečena je u lošem stanju, s višestrukim površinskim mehaničkim i strukturalnim oštećenjima. Zaključna izvorna žbuka nije pronađena, a zatečeni žbukani sloj pripada izvedbi zapune kojom se smanjuje svijetli otvor.

Zapuna je izvedena od pune opeke većih dimenzija i urednog rasporeda, vezane vapneno-pješčanom žbukom toplog tona. (usp. sonda 29, istovremeni zahvati). Zaključna žbuka izvedena u dva sloja istih je karakteristika. Podložni sloj debljine oko 2 cm sadrži riječni pijesak granulacije od 0 do 0,1 cm, dok završni tanji nanos (oko 0,5 cm) sadrži nešto veći udio gašenog vapna i sitniji agregat od 0 do 0,05 cm. Pripadajući nalič svjetložute oker boje izveden je na bijeloj podlozi.

Slijedi nalič svjetlosmeđe boje blijedog i pastelnog tona te zatečeni bijeli ličeni sloj posljednje obnove.

Sonda 46

0. Izvorna opečna građa
1. Izvorna vapneno-pješčana žbuka
2. Izvorna bijela podloga vapnenog sastava
3. Izvorni polikromni dekorativni nalič

4. Podložna žbuka obnove
5. Završna žbuka obnove
6. Polikromni dekorativni nalič
7. Vapneno-pješčana žbuka
8. Glet masa svjetložute boje
9. Nalič sive boje
10. Nalič bijele boje
11. Zatečeni nalič crvene boje

Sonda 46 otvorena je pokraj vrata na sjevernom zidu prostorije br. 34. Njome su istraženi povijesni naliči reprezentativnog manjeg salona kata izvorne prostorne organizacije i dimenzija koje su određene dekorativnim elementima stropne plohe.

Na opečnom nosiocu pronađena je izvorna vapneno-pješčana žbuka koju karakterizira nerazgrađeno gašeno vapno i manji udio mljevenog ugljena. Žbukani sloj sadrži plića površinska i dublja strukturalna oštećenja vidljiva uz okvir

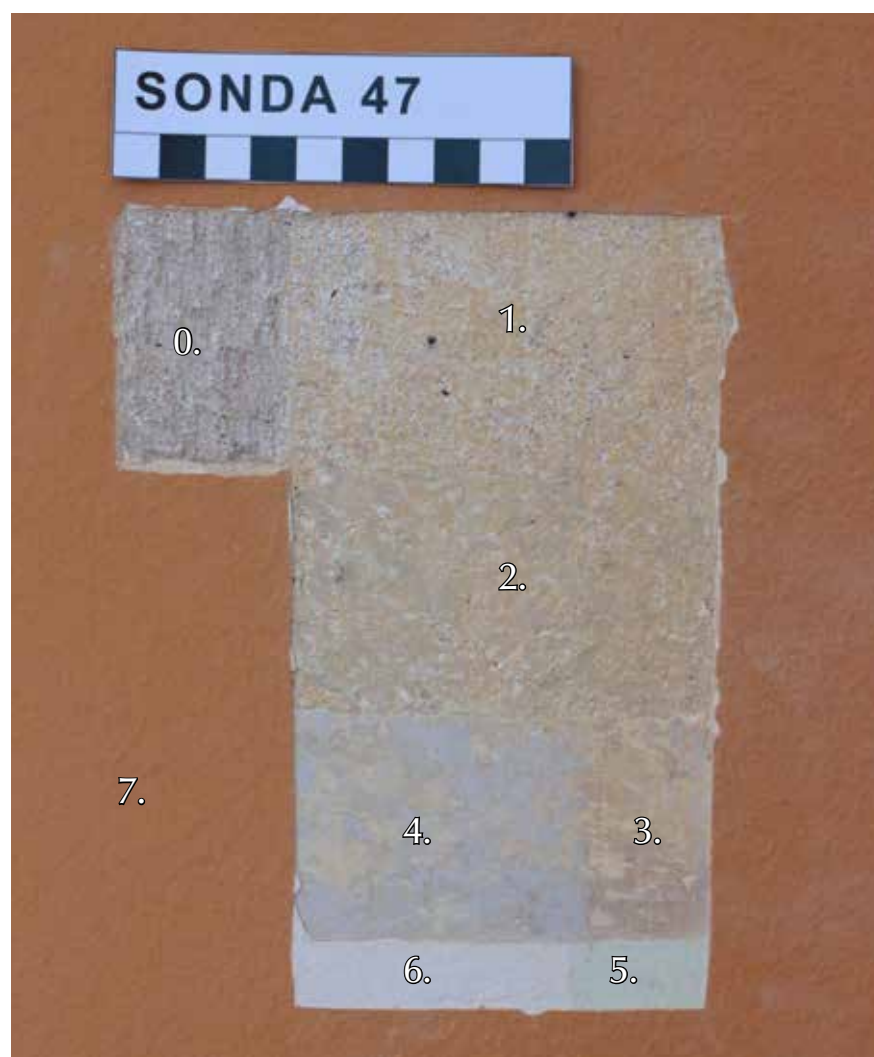

boje najvjerojatnije monokromnog karaktera. U posljednjoj obnovi zidovi prostorije ličeni su crvenom bojom intenzivnog tona koja je izvedena na sloju glet mase bijele boje.

Sonda 47

0. Izvorna vapneno-pješčana žbuka
1. Nalič narančaste oker boje
2. Tragovi polikromnog naliča
3. Glet svjetložute boje
4. Nalič sive boje
5. Nalič svjetlozelene boje
6. Podloga bijele boje
7. Zatečeni nalič narančaste boje

Sonda 47 otvorena je na sjevernom zidu prostorije br. 37 na katu. Dekorativni elementi stropa upućuju na zadržavanje izvorne prostorne organizacije izvornog salona glazbaonice, uz moguće manje preinake u komunikacijama s okolnim salonima pušionice i blagovaonice.

Izvorna zaključna žbuka fine završne obrade punjena je riječnim kamenim agregatom granulacije od 0 do 0,1 cm. Toplog je tona, a karakterizira je manji udio mljevenog ugljena. Pripadajući nalič tonirane podloge žute oker boje svijetlog tona izveden je vapnenim bojama na tankom nanosu vapnenog bjelila. Iako sondom nije utvrđena kompozicija ni motiv, pronađeni tragovi svjetlosivog i svjetlosmeđeg obojenja sugeriraju dekorativni polikromni karakter izvornika.

Slijedi nalič sive boje tankog nanosa i recentniji svjetlozeleni nalič intenzivnog tona. U posljednjoj obnovi izveden je zatečeni nalič narančaste boje na sloju glet mase bijele boje.

Sonda 48

0. Izvorna opečna građa
1. Podložna vapneno-pješčana žbuka
2. Završna vapneno-pješčana žbuka
3. Tragovi više povijesnih naliča
4. Opečna građa zapadnog zida
5. Vapneno-pješčana žbuka obnove
6. Nalič svjetložute boje
7. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 48 otvorena je u jugozapadnom kutu hodnika zapadnog krila drugog kata zgrade.

U nultom sloju sonde na južnom zidu hodnika otkrivena je izvorna građa od pune opeke vezana vapneno-pješčanom žbukom. Na opečnoj građi otkrivena je izvorna vapneno-pješčana žbuka izvedena u dva sloja. Žbuka je fine završne obrade, a dodatno je zaglađena slojem bijele vapnene podloge. Pripadajući nalič je žućkaste boje, a u

dodatku sonde otkriven je sokl smeđe boje, visine 20 cm od poda. U samom kutu, na spoju s dograđenim zidom, otkriven je fragment naliča zelene boje.

U petom sloju sonde otkrivena je građa zapadnog zida koja se naslanja na stariji južni zid. Dogradnja je izvedena od pune opeke vezane vapneno-pješčanom žbukom. Žbuka je čvrste strukture i punjena je kamenim agregatom riječnog podrijetla, granulacije 0 do 0,3 cm, s mogućim manjim postotkom cementnog veziva. Pripadajuća žbuka obnove je sličnog sastava kao vezivna s nešto sitnijim agregatom, granulacije od 0 do 0,2 cm. Površina žbuke je srednje fine završne obrade, a dodatno je zaglađena slojem bijele vapnene podloge. Pripadajući nalič je žućkaste boje, sličan izvornome.

Zatečeni nalič bijele boje monokromnog je karaktera i akrilnog sastava.

Sonda 49

Sonda 49 otvorena je na zapadnom zidu stubišta visokog prizemlja. Na tlocrtu iz 1888. godine na zapadnom zidu ucrtana je slijepa niša s istaknutim bočnim bridovima. Sličnu situaciju možemo vidjeti na nacrtu iz 1949. godine pa

Budući da nisu pronađeni elementi potrebni za eventualnu rekonstrukciju izvornog oblikovanja zidne plohe, nije se pristupilo daljnjem uklanjanju sitnije opečne građe zapune.

Stratigrafija povijesnih žbukanih slojeva upućuje na dvije faze, najvjerojatniju izvornu kojoj pripada fragmentarno pronađena žbuka svjetlijeg tona, zatečena bez lica i naliča. Izvedbi zapune nepravilne građe pripada žbuka toplijeg tona s udjelom mljevenog ugljena. Pripadajući nalič obnove žute oker boje najvjerojatnije ponavlja marmorizaciju prethodnog povijesnog sloja koji na ovoj poziciji ne pronalazimo.

je sonda otvorena da bi se istražilo izvorno oblikovanje zidne plohe s nišom koju danas ne pronalazimo.

U desnom dijelu sonde vidljiva je pravilna građa koja se prekida umetanjem manjih komada lomljene opeke neurudnog rasporeda. Razlika u građi sugerira zapunu, ali vertikalna građevinska reška nije pronađena, a oblikovanje zapune nepravilne je forme iz koje nije moguće pretpostaviti izgled ni format pretpostavljene niše.

Sonda 50

0. Izvorna opečna građa
1. Izvorna vapneno-pješčana žbuka
2. Izvorni svjetložuti nalič na bijeloj podlozi
3. Vapneno-pješčana žbuka zapune
4. Glet masa svjetložute boje
5. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 50 otvorena je na sjevernom zidu hodnika prizemlja (prostorija br. 13) u svrhu istraživanja izvorne prostorne organizacije. Na arhivskim nacrtima hodnik prizemlja razdvojen je u dvije prostorne jedinice zapadnim zidom, a sondom je ispitana pretpostavljena pozicija spoja dva izvornih zidova. U desnom dijelu sonde pronađena je izvorna opečna građa povezana vapneno-pješčanom žbukom i zaključena žbukom istog sastava s naličjem svjetložute oker boje. Izvorni slojevi građe i žbuke prekinuti su te je izvedena nadoknada žbuknog nosioca toplijom vapneno-pješčanom žbukom. Nagli prekid građe sjevernog zida neurednog zaključka upućuje na rušenje izvornoga pregradnog zida hodnika i uspostavu današnje zatečene prostorne organizacije. Sastav žbuke zapune toplog tona i vapnenog sastava upućuje na prijašnju promjenu, koju bismo mogli datirati u prvu polovicu 20. stoljeća. Nalič

obnove nakon rušenja zapadnog zida hodnika svjetložute oker boje ponavlja kromatske karakteristike izvornika.

Sonda 51

Sonda 51 otvorena je u jugozapadnom kutu slijepa niše južnog zida manjeg stubišta koje vodi u hodnik (prostorija br. 4) jugoistočnog krila prizemlja. Sondom građevinskog karaktera istraženo je zatečeno oblikovanje slijepa niše koje se ne podudara s oblikovanjem niše vidljive na arhivskom tlocrtu.

Opečna građa kojom je oblikovana zatečena pravokutna niša urednog je rasporeda koji ne upućuje na promjene u izvornom oblikovanju. Možemo zaključiti da niša nije izvedena prema arhivskom nacrtu. Zatečeno oblikovanje, dakle, možemo smatrati izvornim.

Sonda 52

0. Izvorna vapneno-pješčana žbuka

1. Izvorni polikromni dekorativni nalič

2. Nalič svjetlosmeđe boje

3. Nalič sivoplave boje

4. Nalič ružičaste boje

5. Zatečeni nalič bijele boje

Sonda 52 otvorena je na jugoistočnom zidu prostorije br. 7 u prizemlju.

Skošeni zid prostorije zaključen je žbukom vapneno-pješčanog sastava koja je punjena kamenim agregatom riječnog podrijetla, granulacije od 0 do 0,1 cm, i fine završne obrade. Zatečena je u dobrom stanju, čvrste strukture i dobre adhezije. Pripadajući nalič izrazito oštećene površine izveden je va-

pnenim bojama na bijeloj podlozi. Vidljiv je vjerojatni podslik svjetlosive boje koji sugerira polikromni karakter pronađenog naliča koji nije moguće definirati izvedenom sondom.

Nalič svjetlosmeđe boje pastelnog tona i debljeg nanosa najvjerojatnije je izveden u većoj obnovi u kojoj su stariji slojevi naliča uklonjeni. Slijede naliči svjetloplave i svjetloružičaste boje zagasitih tonova, dok je u posljednjoj obnovi izveden zatečeni bijeli ličeni sloj.

Sonda 53

0. Izvorna vapneno-pješčana žbuka
1. Izvorni polikromni dekorativni nalič
2. Vapneno-pješčana žbuka obnove
3. Dvobojni nalič
4. Zatečeni dvobojni nalič

Sonda 53 otvorena je na tijelu južnog pilastra zapadnog zida veže (prostorija br. 20).

Tijelo pilastra završno je izvedeno u žbuci vapneno-pješčanog sastava sive boje koja je punjena kamenim riječnim agregatom, granulacije od 0 do 0,1 cm. Fine je završne obrade, a površina je dodatno zaglađena debljim nanosom vapnenog bjelila. Žbukani nosilac na toj je poziciji zatečen

u dosta dobrom stanju, a oštećenja su vidljiva na istaknutim dijelovima arhitektonske plastike.

Izvorni nalič smeđe boje zatečen je u lošem stanju, oštećene površine na kojoj se mjestimično vide tragovi tamnijeg tona smeđe boje koji upućuju na moguću marmorizaciju. Oskudni nalazi samo jedne sonde, kojom je istraženo izvorno obojenje zidova veže, ipak nisu dovoljni da bismo sa sigurnošću mogli utvrditi marmorizaciju izvornog sloja.

U sondi je pronađeno nekoliko naliča obnove, čiji tragovi upućuju na moguću polikromiju, posebice naliča prve obnove zelene i smeđe boje, koji je izveden na sivoj podlozi. Slijedi deblji nanos glet mase s naličem svjetlonarančaste boje, koji pripada većoj obnovi recentnije izvedbe. U posljednjem sloju sonde prikazan je zatečeni dvobojni nalič.

Sonda 54

0. Izvorna opečna građa
1. Izvorna vapneno-pješčana žbuka
2. Izvorni polikromni nalič
3. Nalič sive boje
4. Zatečeni dvobojni nalič

Sonda 54 izvedena je na spoju zidne i stropne plohe istočnog zida prostorije br. 35. Sondom je istražen dekor nekadašnjeg salona kata koji je najvjerojatnije bio povezan s blagovaonicom.

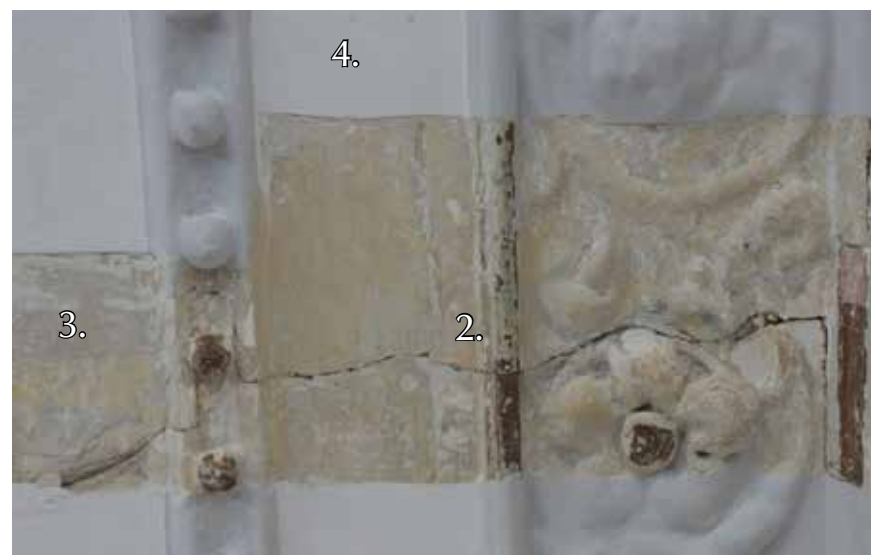
Dekoratívni elementi stropne i zidne plohe izvedeni su u štukomasi bijele boje, gipsanog ili vapneno-gipsanog sastava. Zatečeni su u relativno dobrom stanju, čvrste strukture. Mjestimično su vidljive veće pukotine koje prodiru dublje,

do žbuknog nosioca, a površinski su prisutna brojna manja oštećenja forme, posebice vidljiva na istaknutim konturnim bridovima.

Zidne plohe između elemenata izvorno su zaključene žbukom vapneno-pješčanog sastava sive boje. Žbuka izvedena u jednom sloju punjena je kamenim agregatom riječnog podrijetla, granulacije od 0 do 0,1 cm. Srednje je fine završne obrade, koja je površinski zaglađena nanosom vapnenog

bjelila. Izvorni nalič na zidnoj plohi nije pronađen; oštećen je nanošenjem naknadnih slojeva povijesnih obnova. Mjestimično su uočeni tragovi papirnate podloge i čavlići koji najvjerojatnije pripadaju zidnoj tapeti prve obnove, a čijim je uklanjanjem dodatno degradiran izvorni nalič. Na dekorativnim lijevanim elementima i stropnoj plohi izvorni nalič nešto je bolje očuvan. Na podsliku svjetlosive boje vidljivi su tragovi žute oker boje svjetlijeg i tamnijeg tona te detalji izvedeni šlag metalom tamnijeg brončanog tona.

Općenito na zidovima prostorije zatječemo brojne pukotine žbuknog sloja i dijelove koji izostaju do opečne građe. Također je uočeno loše stanje opečnog nosioca i vezivne žbuke koja se trusi i otpada pri dodiru.

Sonda 55

0. Izvorna vapneno-pješčana žbuka

1. Izvorna bijela podloga

2. Izvorni polikromni nalič

3. Nalič svjetlonarančaste boje

4. Nalič tirkizne boje

5. Zatečeni dvobojni nalič

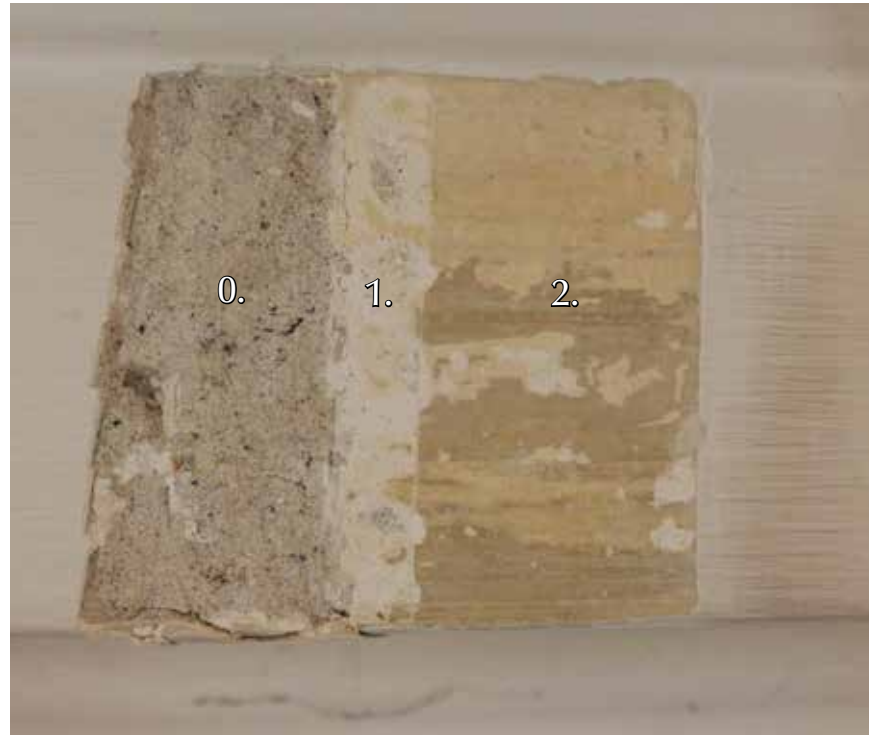
Sonda 55 otvorena je na istočnom dijelu stopne plohe prostorije br. 26 na katu zgrade.

U nultom sloju sonde otkrivena je izvorna vapneno-pješčana žbuka. Profilacije su izvedene od žbuke, a dodatno su zaglađene debljim nanosom bijele vapnene podloge. Manji dekorativni elementi, poput zubaca na donjem dijelu razdjelnog vijenca, izvedeni su lijevanjem u štukomasi bijele boje na bazi gipsa i/ili vapnenog veziva. Izvorni nalič je polikromni dekorativni, na stropnoj plohi izmjenjuje se žuti oker nalič sa smeđim. Žuti oker nalič sadrži tragove ta-

mnijeg smeđeg i sivog obojenja, pa je moguće da je riječ o marmorizaciji. U donjoj zoni na ravnoj zidnoj plohi ispod vijenca otkriven je polikromni nalič, koji je dosta uništen, ali vjerojatno imitira mramor.

Prva povijesna obnova donosi monokromni nalič svjetlo-narančaste boje. Druga povijesna obnova donosi dvobojni

nalič sive i tirkizne boje, najvjerojatnije uljnog sastava. Zatečeni nalič je dvobojni, bijele i svjetloružičaste boje.

Sonda 56

0. Izvorna opečna građa
1. Izvorna vapneno-pješčana žbuka
2. Izvorna bijela vapnena podloga
3. Izvorni polikromni nalič
4. Nalič sive boje
5. Žbuka ugradnje instalacija
6. Zatečeni trobojni nalič

Sonda 56 otvorena je ispod zaključne profilacije zidne plohe između prozorskih osi južnog zida. Dodacima sonde istraženi su slojevi građe s naličima na spoju zidne i stropne plohe i na dekorativnom elementu u formi friza biljnog motiva i bisernog niza.

Na opečnoj građi zida pronađena je izvorna žbuka vapneno-pješčanog sastava svijetlog tona. Izvedena je u jednom

sloju, debljine oko 2,5 cm, a punjena je riječnim kamenim agregatom granulacije od 0 do 0,1 cm. Završna fina površinska obrada dodatno je zaglađena slojem vapnenog bjelila. Izvorni nalič izveden je polikromno, a zatečen je u izrazito lošem stanju. Na zidnoj i stropnoj plohi vidljive su i svjetložute oker boje mogućeg podslika ili temeljnog tona. Na lijevanim dekorativnim elementima vidljiv je polikromni nalič oštećene površine. Skromni nalazi sonde upućuju na moguću marmorizaciju koja je izvorno krasila dekorativne elemente izvedene u štuku.

Izvorni slojevi izrazito su loše očuvani. Prisutna su višestruka oštećenja slikanog sloja na lijevanim elementima stropnog dekora, veće pukotine koje prodiru dublje u strukturu zida te izostanak izvornih slojeva na poziciji recentnije ugradnje instalacija.

Štuko dekorativni elementi friza na stropu izvedeni su lijevanjem u štukomasi bijele boje gipsanog ili vapneno-gipsanog sastava, dok je profilacija na spoju stropne i zidne plohe vučena u žbuci. Lijevani dekorativni elementi zatečeni su u relativno dobrom stanju, s mjestimično vidljivim dubljim pukotinama na spojevima elemenata i manjim oštećenjima forme, koju vizualno degradira deblji nanos naliča posljednje obnove koji je pronađen tek u manjim tragovima.

Sonda 57

- 0. Izvorna građa stropa (armatura od trstike)
- 1. Izvorna vapneno-pješčana žbuka
- 2. Podloga bijele boje
- 3. Izvorni polikromni nalič
- 4. Polikromni nalič
- 5. Dvobojni nalič
- 6. Zatečeni dvobojni nalič

Sonda 57 otvorena je u zoni friza sa štuko dekoracijama na spoju južnog zida i stropa u nekadašnjoj blagovaonici na

katu (prostorija br. 36). Sondom koja obuhvaća dekorativne elemente i zidnu plohu na više pozicija istražena je građa i stratigrafija povijesnih naliča s naglaskom na izvornom polikromnom naliču.

Stropna ploha izvorno je zaključena armaturom od trstike i žbukom vapneno-pješčanog sastava koja je punjena riječnim kamenim agregatom granulacije od 0 do 0,1 cm. Fine

je završne obrade, dodatno zaglađena debljim nanosom vapnenog bjelila. Izvorni nalič pronađen na stropu i u zoni friza između lijevanih elemenata polikromnog je karaktera. Zatečen je u lošem stanju s oštećenjima slikanog sloja i toniranog podslika svjetlije žute oker boje na stropnoj plohi te smeđe boje u zoni friza. Bordura tamnijega smeđeg tona prati horizontalni friz i dodatno naglašava istaknu formu reljefa s motivom ovulusa.

Izvornom dekoru prostorije pripadaju lijevani elementi zidnih i stropnih ploha izvedeni u štuko masi bijele boje vapnenog ili vapneno-gipsanog sastava. Vijenac s motivom ovulusa izveden je lijevanim elementima i gornjom zaključnom vučenom profilacijom.

Stropna ploha uokvirena je štuko dekorativnim frizom s motivima školjki, voća i cvijeća. Friz je izveden od lijevanih elemenata koji su zaključeni s unutarnje i vanjske strane vučenim profilacijama u žbuci vapneno-pješčanog sastava. Izvorni nalič dekorativnoga polikromnog karaktera pronađen je i na lijevanim elementima čiji su detalji naglašeni izvedbom marmorizacije. Sadrži višestruka oštećenja slika-

nog sloja unatoč kojima je barem djelomično moguće odrediti kromatske karakteristike naliča i njegovu kompoziciju.

Prva povijesna obnova ponavlja izvorni dekorativni karakter s razlikom u kromatskim karakteristikama i kompoziciji polikromnog naliča. Vidljivi su tragovi smeđe i zelene boje intenzivnijeg tona s detaljima izvedenim u šlag metalu. Na ravnim dijelovima uočena je nadoknada žbuknog nosioca izvedena u tankom sloju čija je površina dodatno zaglađena slojem vapnenog bijelila.

Većoj obnovi pripada dvobojni nalič sive boje dok je u posljednjoj obnovi izveden zatečeni dvobojni nalič svjetlosmeđe i bijele boje.

Zaključak

Restauratorska istraživanja provedena su da bi se utvrdila izvorna prostorna organizacija, oblikovanje arhitektonske plastike i dekorativnih naliča reprezentativnih prostorija zgrade, s ciljem upotpunjavanja postojeće projektne dokumentacije i konzervatorskog elaborata.

Terenska istraživanja izvedena su vizualnim pregledom građevinskih struktura in situ, analizom dostupne arhivske građe, povijesnih fotografija i nacрта te fizičkim sondiranjem slojeva zidne građe i stolarije interijera. Sondiranje preliminarnog karaktera izvedeno je isključivo u interijeru, a s 56 sondi obuhvaćene su karakteristične pozicije salona obiju etaža te prohodni prostori ulaznog predvorja, hala, hodnika, vestibula prizemlja, središnjega centralnog prostora stubišta s galerijom i vestibulom kata.

Sondama u prizemlju utvrđeno je nekoliko manjih promjena u izvornoj prostornoj organizaciji. Zatvaranjem prolaza zapadnog zida ulaznog predvorja gubi se izvorna simetrična prostorna organizacija i prostorija kroz koju se ulazilo izravno u hodnik prizemlja. U istom hodniku uklonjen je poprečni zid, čime hodnik postaje jedna cjelina. Manje preinake utvrđene su i dispozicijom izvornih vrata prostorije br. 16 prema istoku, što je uvjetovalo premještanje

izlaznih vrata iz hodnika u vežu s nekadašnje uvučene u današnju zatečenu poziciju. Time je također došlo do promjene u simetričnoj prostornoj organizaciji veže s ulazima u veće istočno i manje zapadno krilo prizemlja zgrade. Veća promjena uočena je u prostoriji br. 15, u kojoj nije bilo nalaza starijih slojeva građe, žbuka i naliča. Na prvom katu utvrđene su promjene u komunikacijama između niza salona orijentiranih prema ulici. Također je uočeno smanjivanje dimenzija svijetlog otvora pojedinih prozora istočnog svjetlarnika.

Nalazi sondiranja upućuju na izvornu prostornu organizaciju, oblikovanje arhitektonske plastike, kao i dekorativne naliče predvorja, glavnog stubišta s galerijom, vestibula obiju etaža i salona kata orijentiranih prema ulici.

Izvorna žbuka je vapneno-pješčanog sastava sivog tona. Izvedena je u dva sloja. Podložna žbuka punjena je pijeskom riječnog podrijetla, granulacije od 0 do 0,2 cm, a nanosena je na opečni nosilac u sloju od oko od 1 do 2 cm. Završna žbuka istog sastava punjena je nešto finijim pijeskom granulacije od 0 do 0,1 cm. Izvedena je u nanosu od oko 0,5 cm, a površinski je srednje fine obrade, dodatno zaglađena tankim nanosom vapnenog bjelila. Izvorne žbukane slojeve karakterizira nerazgrađeno vezivo, gašeno vapno i manji udio sitno mljevenog praha ugljena.

Pregledom zidova i sondiranjem utvrđeno je relativno dobro stanje građa zidova i žbukanih slojeva. Mjestimično su vidljive veće pukotine koje prodiru dublje kroz građu, koje je potrebno statički učvrstiti injektiranjem i izvedbom nove žbuke u sljubnicama između opečnih elemenata. Izvorne žbukane fragmente oko većih pukotina također je potrebno očuvati te restauratorskim postupcima konsolidirati. Veće nedostajuće dijelove izvornog žbuknog nosioca potrebno je rekonstruirati sanacijskom žbukom vapnenog sastava koja ne bi smjela sadržavati više od 5 % bijelog cementa. Manja oštećenja potrebno je sanirati nadoknadama u žbukanom sloju te završno uskladiti s izvornikom. Trusne dijelove izvorne žbuke treba konsolidirati odgovarajućim kemijskim sredstvom.

Izvorna arhitektonska plastika predvorja vestibula i stubišta izvedena je u žbuci i lijevanim dekorativnim elementima od štukomase na bazi gipsanog ili vapneno-gipsanog veziva. Lijevani elementi zatečeni su u dosta dobrom stanju. Vizualnim pregledom uočena su mjestimična oštećenja forme, posebice istaknutih konturnih bridova, dok je sondama utvrđeno izuzetno čvrsto stanje samog materijala.

Dekorativni elementi stropova salona kata također su izvedeni u žbuci i ugradnjom lijevanih elemenata različitih motiva. Vizualnim pregledom uočeno je zadržavanje izvorne kompozicije svakog stropa, dok je sondama utvrđeno izuzetno čvrsto stanje štukomase. Nalazi sonde upućuju na manja oštećenja forme i na mjestimično lošiju adheziju s opečnim nosiocem.

Izvorno su zidovi i stropni dekor bili ukrašeni polikromnim dekorativnim naličima koji su u salonima kata tek preliminarno istraženi, dok je u vestibulima i stubištu utvrđena slikana marmorizacija. Izvedena je najvjerojatnije vapnenom tehnikom na svjetložutom oker podsliku sivim i smeđim šarama sa suptilnim razlikama u nijansiranju. Dinamika je postignuta izmjenjivanjem hladnih i toplih tonova zemljanih boja, pri čemu arhitektonska plastika čini okosnicu kompozicije. Marmorizacija je zatečena u relativno dobrom stanju, s višestrukim oštećenjima slikanog sloja, no ipak dovoljno očuvana da bi se mogla izvesti cjelovita rekonstrukcija. Polikromni nalič stropnog dekora također sadrži relativno dobro očuvano izvorno obojenje koje bi trebalo istražiti dodatnim sondiranjem na temelju kojega bi se izveo detaljan prijedlog rekonstrukcije.

Zidovi salona kata i pojedinih salona prizemlja izvorno su bili ukrašeni polikromnim dekorativnim naličima izvedenima šablonama različitih vapnenih boja. Saloni su se međusobno razlikovali u koloritu te u vitičastim i biljnim motivima, zadržavajući relativno sličnu kompoziciju s razdjelnim bordurama u zoni sokla i na spojevima zidnih i stropnih ploha. Naliči su istraženi na više pozicija, a nalazi sonde upućuju na izrazito loše stanje izvornog naliča u većini salona. Prisutna su višestruka oštećenja slikanog sloja, a

ponavljajući motivi jedva su prepoznatljivi. Za izvođenje detaljnog prijedloga prezentacije bilo bi potrebno provesti dodatna sondiranja, a u ovoj fazi radova rekonstrukcija naliča na zidovima salona nije izgledna.

Sondiranjem je utvrđeno nekoliko prijašnjih obnova koje nisu ostale očuvane, a oskudni nalazi upućuju na ponavljanje izvornoga slikanog dekora s razlikom u kompoziciji, motivima i koloritu. Prva veća obnova sredinom prošloga stoljeća unosi već spomenute promjene u prostornoj organizaciji, koje su većim dijelom zadržane do danas. Obnovu karakterizira izvedba tonirane glet mase kojom su sanirani zidovi te izvedba monokromnog naliča sive boje. Ponavljanje izvornika zatječe se na zidovima stubišta s galerijom i na vestibulu kata, na kojem su pronađeni tragovi zeleno-sivih tonova koji sugeriraju slikanu marmorizaciju.

Sondama 38 do 44 istražena je stolarija i bravarija prozora i vrata prizemlja i kata zgrade.

Stolarija vrata i prozora zatečena je u relativno dobrom stanju s mjestimično vidljivim dubljim vertikalnim pukotinama i mehaničkim oštećenjima istaknutih bridova i pojedinih letvica. Na vanjskim prozorskim krilima mjestimično je vidljivo odvajanje donjih horizontalnih letvica. Izvorni nalič smeđe boje tutkalnog sastava otkriven je na dva ispitana mjesta, na vjetrobranskim vratima u prizemlju i na vratima jedne od prostorija kata zgrade. Nalič je zatečen u relativno dobrom stanju, s vidljivim oštećenjima koja sežu do nosioca.

Na svim ostalim ispitanim mjestima, prozorima i vratima otkrivena je papirnata obloga smeđe boje koja je najvjerojatnije dodatno obrađena nanošenjem tamnije smeđih vertikalnih pruga i slojem bezbojnog laka. Obloga je zatečena u izrazito dobrom stanju, bez vidljivih većih oštećenja. Najvjerojatnije nije izvorna, nego je nastala u prvoj većoj povijesnoj obnovi, kad je dio stolarije temeljito obnovljen.

Stolarija prozora i vrata doživjela je još najmanje četiri povijesne obnove, koje ne prate izvornik u kolorističkim vrijednostima. Izvedeno je nekoliko naliča svjetlijeg tona

i najvjerojatnije uljnog sastava. Nalič posljednje obnove bijele boje najvjerojatnije je akrilnog sastava. Bravarija ukrasne metalne rešetke na ostakljenju vrata istražena je jednom sondom, kojom je utvrđeno da je metalni nosilac u

najstarijem sloju ličen crnom bojom. Boja je čvrsto vezana uz površinu metala, pa je moguće da je metalni nosilac izveden industrijski tijekom proizvodnje. Nalič prve povišesne obnove prati izvornik, a izveden je na tankom sloju

zaštitne narančaste boje. Recentnije obnove ne prate izvornik; izveden je nalič bijele boje i zatečeni nalič sive boje, akrilnog sastava.

VII.

IZVORI I
LITERATURA

VII. 1. Izvori

- Državni arhiv u Zagrebu, HR-DAZG-4, *Gradsko poglavarstvo Zagreb, 1855.–1918.*, Građevni odjel
- Državni arhiv u Zagrebu, HR-DAZG-1122, *Zbirka građevne dokumentacije, 1850.–1967.*, Grad Zagreb, Berislavićeva 6–20, Preradovićeva 13–17, Teslina 7–15, Gajeva 8–12
- HR-HDA-782, *Obitelj Vranyczany-Dobrinović; kut. 2, Spisi Vladimira Vranyczanyja; kut. 16, Album nekretina*

VII. 2. Literatura

- BAGARIĆ, MARINA, Arhitekt Otto von Hofer i plemićka obitelj Vranyczany-Dobrinović, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 37 (2013.), 145–158
- BAGARIĆ, MARINA, Palače i domovi Vranyczanyjevih, u: *Veličanstveni Vranyczanyjevi. Umjetnički, povijesni i politički okvir života jedne plemićke obitelji*, katalog izložbe, Muzej za umjetnost i obrt, (ur.) Marina Bagarić, Zagreb, 2016., 174–203
- CVITANOVIĆ, ĐURĐICA, *Arhitekt Kuno Waidmann*, Zagreb, 1969.
- CVITANOVIĆ, ĐURĐICA, Arhitektura monumentalnog historizma u urbanizmu Zagreba, u: *Život umjetnosti*, 26–27 (1978.), 127–160
- DAMJANOVIĆ, DRAGAN, *Arhitekt Herman Bollé*, Zagreb, 2013.
- Die Wiener Ringstraße*, (ur.) Alfred Fogarassy, Wien, 2014.
- DOBRONIĆ, LELJA, Izgradnja Zagreba u 19. stoljeću, u: *Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske*, 5 (1962.), 144–159
- DOBRONIĆ, LELJA, *Zagrebački arhitekti Hönigsberg i Deutsch*, Zagreb, 1965.
- DOBRONIĆ, LELJA, *Graditelji i izgradnja Zagreba u doba historijskih stilova*, Zagreb, 1983.
- EGGERT, KLAUS, *Der Wohnbau der Wiener Ringstrasse im Historismus 1855–1896*, Wiesbaden, 1976.
- FRANKOVIĆ, EUGEN, *Regulatorna osnova Zagreba iz 1865. godine*, u: *Život umjetnosti*, 32 (1981.), 49–59
- Historicizam u Hrvatskoj*, katalog izložbe, Muzej za umjetnost i obrt, (ur.) Vladimir Maleković, Zagreb, 2000., knj. I., II.
- HORVAT-LEVAJ, KATARINA, Palača Prister arhitekata Hönigsberga i Deutscha i bečka izvorišta neobaroka u zagrebačkoj arhitekturi historicizma, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 44/2 (2020.), 67–86
- HORVAT-LEVAJ, KATARINA, *Palača Prister, Trg Josipa Jurja Strossmayera 2, Zagreb. Povijest gradnje, valorizacija i prijedlog konzervatorskih smjernica*, Konzervatorski elaborat za pet zgrada Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti stradalih u potresu 22. ožujka 2020., sv. 2, mrežno izdanje Instituta za povijest umjetnosti, Zagreb, 2021.
- HORVAT-LEVAJ, KATARINA, Kuća Hönigsberg, u: *Blok 19, Konzervatorski model, Program cjelovite obnove povijesne jezgre Grada Zagreba*, mrežno izdanje Instituta za povijest umjetnosti, Zagreb, 2021.
- KARAMAN, IGOR, Ambroz Vranjican – lik jednog hrvatskog trgovca i društvenog radnika u preporodno doba, u: *Privreda i društvo Hrvatske u 19. stoljeću*, 1972., 23–37
- KNEŽEVIĆ, SNJEŠKA, Mjesto Zrinskog trga u genezi zagrebačke »zelene« potkove, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 11 (1987.), 61–93
- KNEŽEVIĆ, SNJEŠKA, *Zagrebačka Zelena potkova*, Zagreb, 1996.
- KNEŽEVIĆ, SNJEŠKA, *Zagrebu u središtu*, Zagreb, 2003.
- KNEŽEVIĆ, SNJEŠKA, *Zagrebački povijesni trgovi, parkovi i neke ulice*, (ur.) Katarina Horvat-Levaj, Zagreb, 2020.
- KRAŠEVAC, IRENA, *Palača Vranyczany-Dobrinović, Ulica Andrije Hebranga 1, Zagreb. Povijest gradnje, valorizacija i prijedlog konzervatorskih smjernica*, Konzervatorski elaborat za pet zgrada Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti stradalih u potresu 22. ožujka 2020., sv. 3, mrežno izdanje Instituta za povijest umjetnosti, Zagreb, 2021.
- KRAUSE, WALTER, *Baukunst*, u: *Geschichte der bildenen Kunst in Österreich. 19. Jahrhundert*, (ur.) Gerbert Frodl, Prestel, München – Berlin – London – New York, 2002.
- MAROEVIĆ, IVO, *Graditeljska obitelj Grahor*, Zagreb, 1968.
- MAROEVIĆ, IVO, Omladinski centar u Zagrebu – kompromis s prošlosti, u: *Čovjek i prostor*, 11 (1987.), 11–12
- MAROEVIĆ, IVO, Prijedlog za tipologiju stambene arhitekture u Zagrebu u drugoj polovici 19. stoljeća, u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 11 (1987.), 165–185
- MARUŠEVSKI, OLGA, *Iso Kršnjavi kao graditelj. Izgradnja i obnova obrazovnih, kulturnih i umjetničkih objekata u Hrvatskoj*, Zagreb, 1986., 203–214
- NADILO, BRANKO, Zagrebačko kazalište mladih – Omladinski centar. Prvo i jedino pravo kazalište iza HNK-a, u: *Grđevinar*, 9 (2015.), 917–922
- NIERHAUS, ANDREAS, Vom Nutzen und Nachteil der Historie für das Bauten, Anmerkungen zur Architektur der Wiener Ringstraße, u: *Die Wiener Ringstraße*, (ur.) Alfred Fogarassy, Wien, 2014.
- Program cjelovite obnove povijesne jezgre Zagreba, Blok 19, Konzervatorski model*, Zagreb, 2021.
- RADOVIĆ MAHEČIĆ, DARJA, Graditeljska obitelj Carnelutti (1879.–1947.), u: *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 33 (2009.), 319–336
- REGAN, KREŠIMIR, Barunska obitelj Vranyczany-Dobrinović i plemićka obitelj Vranyczany. Prilog poznavanju rodoslova plemićkog roda Dobrinović, u: *Veličanstveni Vranyczanyjevi. Umjetnički, povijesni i politički okvir života jedne plemićke obitelji*, katalog izložbe, Muzej za umjetnost i obrt, (ur.) Marina Bagarić, Zagreb, 2016., 11–51
- SITTE, CAMILLO, *Der Städtebau nach seinen künstlerischen Grundsätzen*, Beč, 1889.
- Spomen-knjiga stovadesetpetgodišnjice Hrvatskog inženjerskog saveza*, (prir.) Jure Radić, Zagreb, 2003.
- WAGNER-RIEGER, RENATE, *Wiens Architektur im 19. Jahrhundert*, Wien, 1970.

Zagreb_Donji grad_blokovi, izradile: Kristina Kiš, Dubravka Žic, Maja Bubrić, Zavod za prostorno uređenje Grada Zagreba, Zagreb, 2010./2020., 112–113

VII. 3. Elaborati

Elaborat ocjene postojećeg stanja građevinske konstrukcije zgrade Hrvatskog inženjerskog saveza u Zagrebu, glavni projek-

tant: Mladen Sremac, dipl. ing. građ., projektant: Miljenko Srkoč, dipl. ing. građ., Smagra, d. o. o., Zagreb, listopad 2021.

Konzervatorsko-restauratorski istraživački radovi u interijeru zgrade Hrvatskog inženjerskog saveza na adresi Berislavićeva 6 u Zagrebu, autorice: Mirta Krizman, dip. restaurator-konzervator, kipar; Dijana Fadljević Hulina, mag. konzerviranja i restauriranja umjetnina, slikar, Špatula d. o. o., Zagreb, prosinac 2021.

VII. 4. Mrežni izvori

Architektenlexikon Wien 1770 –1945 <https://www.architektenlexikon.at/> <http://www.architektenlexikon.at/de/232.htm> (pristupljeno 9. 12. 2021.)

Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=26446> (pristupljeno 8. 12. 2021.)

Palais Larisch-Mönnich https://de.wikipedia.org/wiki/Palais_Larisch-M%C3%B6nnich (pristupljeno 10. 12. 2021.)

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE

Klasa: UP/I-612-08/18-03/0367

Urbroj: 532-04-01-01-01/6-19-10

Zagreb, 11. veljače 2019.

Ministarstvo kulture rješavajući o zahtjevu dr. sc. Katarine Horvat Levaj, znanstvene savjetnice u trajnom zvanju iz Zagreba, na temelju članka 100. stavka 1. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (Narodne novine br. 69/99, 51/03, 157/03, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 44/17 i 90/18) i članka 11. stavka 1. Pravilnika o uvjetima za dobivanje dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (Narodne novine, br. 98/18), u postupku izdavanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, na prijedlog Stručnog povjerenstva za utvrđivanje uvjeta za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, donosi

RJEŠENJE

1. Utvrđuje se da je **dr. sc. Katarina Horvat Levaj iz Zagreba**, OIB: 99892584662, stručno osposobljena za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara iz **članka 2. stavka 1. točke 5.** Pravilnika o uvjetima za dobivanje dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i to za **izrada konzervatorskih elaborata za nepokretno kulturno dobro** te joj se izdaje dopuštenje za obavljanje navedenih poslova.
2. Osoba iz točke 1. ovoga Rješenja dužna je o svakoj promjeni glede ispunjenja propisanih uvjeta za obavljanje poslova iz točke 1. ovoga Rješenja, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od 8 dana od nastale promjene.
3. Po izvršnosti ovoga Rješenja, osoba iz točke 1. ovoga Rješenja, upisat će se u Upisnik specijaliziranih fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara pod rednim brojem **3130**.

Obrazloženje

Dr. sc. Katarina Horvat Levaj, znanstvena savjetnica u trajnom zvanju, podnijela je Ministarstvu kulture zahtjev za izdavanje dopuštenja za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara prema Pravilniku o uvjetima za dobivanje dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (Narodne novine, br. 98/18).

Navedenom zahtjevu priložene su preslike diplome profesora povijesti umjetnosti i arheologije Filozofskog fakulteta u Zagrebu od 5. ožujka 1982. i doktorata Sveučilišta u Zagrebu od 1. prosinca 1995., popis obavljenih poslova na kulturnim dobrima te Izjava o poduzimanju potrebnih mjera iz članka 7. citiranog Pravilnika. Sukladno članku 10. stavku 1. i 2. citiranog Pravilnika, u postupku izdavanja dopuštenja, zatraženo je stručno mišljenje nadležnoga tijela.

Stručno je povjerenstvo na temelju priložene dokumentacije i stručnih mišljenja Konzervatorskog odjela u Varaždinu od 19. studenog 2018., Konzervatorskog odjela u Krapini od 8. studenog 2018., Konzervatorskog odjela u Dubrovniku od 6. studenog 2018., Konzervatorskog odjela u Rijeci od 5. studenog 2018., Konzervatorskog odjela u Požegi od 31. listopada 2018. i Konzervatorskog odjela u Osijeku od 29. listopada 2018., a sukladno članku 11. stavku 1. cit. Pravilnika, utvrdilo da postoje propisani uvjeti za obavljanje poslova iz čl. 2. st. 1. toč. 5. Pravilnika: izrada konzervatorskih elaborata za nepokretno kulturno dobro.

Fizička osoba kojoj je Ministarstvo kulture izdalo dopuštenje, dužna je poslove zaštite i očuvanja kulturnog dobra obavljati sukladno Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i propisima donesenim na temelju toga Zakona, sukladno članku 13. stavku 1. citiranog Pravilnika. Fizička osoba kojoj je Ministarstvo kulture izdalo dopuštenje, dužna je o svakoj promjeni glede ispunjavanja uvjeta propisanih citiranim Pravilnikom i drugih podataka vezanih uz njezino poslovanje, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od osam dana od nastanka promjene radi unošenja izmjena u Upisnik, sukladno članku 12. stavku 1. citiranog Pravilnika.

Sukladno članku 100. stavku 5. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i članku 11. stavku 3. citiranog Pravilnika, a po izvršnosti ovoga Rješenja, upisat će se dr. sc. Katarina Horvat Levaj u Upisnik specijaliziranih fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, u kojemu će se evidentirati za koje je poslove ista dobila dopuštenje.

Iz gore navedenih razloga riješeno je kao u izreci ovoga Rješenja.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovog Rješenja nije dopuštena žalba, ali se može pokrenuti upravni spor tužbom nadležnom Upravnom sudu. Tužba se podnosi u roku od 30 dana od dana dostave ovog rješenja. Tužba se predaje nadležnom Upravnom sudu neposredno u pisanom obliku, usmeno na zapisnik ili se šalje poštom. Uz tužbu se dostavlja izvornik ili preslika ovoga Rješenja za Upravni sud, prijepis tužbe i priloga za tuženika, a ako ih ima i za svaku zainteresiranu osobu.

POMOĆNIK MINISTRICE

Davon Trupković, dipl. ing. arh.

Dostavlja se:

1. dr.sc. Katarina Horvat Levaj, Institut za povijest umjetnosti, Ul. grada Vukovara 68, 10000 Zagreb (s povratnicom)
2. Konzervatorski odjeli Ministarstva kulture, svi
3. Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu
4. Upisnik fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara, ovdje
5. Pismohrana, ovdje

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE

Klasa: UP/I-612-08/18-03/0274

Urbroj: 532-04-01-01-01/6-18-6

Zagreb, 6. srpnja 2018.

Ministarstvo kulture rješavajući o zahtjevu Ivane Haničar Buljan, dipl. ing. arh. iz Zagreba na temelju članka 100. stavka 1. i 3. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", br. 69/99, 51/03, 157/03, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14 i 44/17) i članka 11. stavka 1. Pravilnika o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", br. 74/03, 44/10), u postupku izdavanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, na prijedlog Stručnog povjerenstva za utvrđivanje uvjeta za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, donosi

RJEŠENJE

1. Dopušta se **Ivani Haničar Buljan, dipl. ing. arh. iz Zagreba** obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara iz članka 2. stavka 1. točaka 1., 2. i 3. Pravilnika o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i to **istraživanje i proučavanje nepokretnog kulturnog dobra, dokumentiranje nepokretnog kulturnog dobra te izrada idejnog, glavnog i izvedbenog projekta za radove na nepokretnom kulturnom dobru.**

2. Utvrđuje se da Ivana Haničar Buljan, dipl. ing. arh. iz Zagreba ispunjava sve uvjete propisane citiranim Pravilnikom za obavljanje poslova iz toč. 1. izreke ovoga rješenja.

Ivana Haničar Buljan, dipl. ing. arh., dužana je o svakoj promjeni glede ispunjenja propisanih uvjeta za obavljanje poslova iz toč. 1. izreke ovoga rješenja, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od 8 dana od nastale promjene.

3. Ovo dopuštenje daje se na vrijeme od pet godina.

4. Rješenjem Klasa: UP/I-612-08/02-01-1243, Urbroj: 532-10-1/16-02-05 od 30. prosinca 2002. godine, Ivana Haničar Buljan, dipl. ing. arh. iz Zagreba, upisana je u Upisnik specijaliziranih pravnih i fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara pod rednim brojem **193**.

INSTITUT ZA POVIJEST UMJETNOSTI

Primljeno: 12.07.2018.

Broj: 193-22-1-18 Prilog: 1

- 163

Obrazloženje

Ivana Haničar Buljan, dipl. ing. arh. iz Zagreba podnijela je Ministarstvu kulture zahtjev za produljenje dopuštenja za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara prema Pravilniku o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

Navedenom zahtjevu priložene su preslike diplome Arhitektonskog fakulteta u Zagrebu od 17. lipnja 1996. i rješenja o upisu u Imenik ovlaštenih arhitekata od 19. studenog 1999., popis kulturnih dobara i poslova na kojima je podnositeljica zahtjeva radila, opis tehničke opremljenosti te Izjava o poduzimanju potrebnih mjera iz članka 7. Pravilnika.

U provedenom postupku utvrđivanja uvjeta za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara, sukladno članku 10. stavku 1. navedenog Pravilnika, o radovima podnositeljice zahtjeva zatražena su stručna mišljenja nadležnih konzervatorskih tijela.

Stručno povjerenstvo je na temelju priložene dokumentacije i stručnih mišljenja Gradskog zavoda za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu od 29. svibnja 2018., Konzervatorskog odjela u Osijeku od 29. svibnja 2018. i Konzervatorskog odjela u Sisku od 8. lipnja 2018., a sukladno čl. 10. st. 4. Pravilnika, utvrdilo da postoje propisani uvjeti za obavljanje poslova iz čl. 2. st. 1. toč. 1., 2. i 3. Pravilnika: istraživanje i proučavanje nepokretnog kulturnog dobra, dokumentiranje nepokretnog kulturnog dobra te izrada idejnog, glavnog i izvedbenog projekta za radove na nepokretnom kulturnom dobru.

Prema odredbi članka 12. uvodno cit. Pravilnika ovo se dopuštenje daje na vrijeme od pet godina, a podnositelj zahtjeva kojemu je ono izdano može šest mjeseci prije isteka važenja dopuštenja Ministarstvu kulture podnijeti zahtjev za njegovo produljenje.

Podnositelj zahtjeva kojem je izdano dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, odnosno odgovorna osoba dužan je o svakoj promjeni glede ispunjenja Pravilnikom propisanih uvjeta, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od 8 dana od nastale promjene, sukladno članku 13. stavku 1. Pravilnika.

Sukladno članku 100. stavku 3. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i članku 11. stavku 3. Pravilnika po pravomoćnosti ovoga rješenja, izvršit će se upis podnositelja zahtjeva u Upisnik specijaliziranih pravnih i fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, u kojem će se evidentirati da je dobio dopuštenje za obavljanje poslova iz toč. 1. izreke ovoga rješenja.

Iz gore navedenog riješeno je kao u izreci.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovoga Rješenja može se izjaviti žalba Povjerenstvu za žalbe pri Ministarstvu kulture u roku od 15 dana od dana dostave Rješenja. Žalba se izjavljuje ovome tijelu neposredno ili šalje poštom preporučeno.

POMOĆNIK MINISTRICE

Davor Trupković, dipl. ing. arh.

Dostavlja se:

1. Ivana Haničar Buljan, d.i.a., Institut za povijest umjetnosti, Ul. grada Vukovara 68, 10000 Zagreb (s povratnicom)
2. Konzervatorski odjeli Ministarstva kulture, svi
3. Gradski zavod za zaštitu spomenika kulture i prirode u Zagrebu
4. Upisnik specijaliziranih fizičkih i pravnih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara, ovdje
5. Pismohrana, ovdje

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO KULTURE

Klasa: UP/I-612-08/16-03/0293
Urbroj: 532-04-01-02-01/3-17-5
Zagreb, 8. rujna 2017.

Ministarstvo kulture rješavajući o zahtjevu Mirte Krizman iz Zagreba, Karašička 6/1, na temelju članka 100. stavka 1. i 3. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", br. 69/99, 151/03, 157/03, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13 i 152/14) i članka 11. stavka 1. Pravilnika o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("Narodne novine", br. 74/03, 44/10), u postupku izdavanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, na prijedlog Stručnog povjerenstva za utvrđivanje uvjeta za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, donosi

RJEŠENJE

1. Dopušta se **Mirti Krizman iz Zagreba, Karašička 6/1**, obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara iz članka 2. stavka 1. toč. 4. i 6. Pravilnika o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, i to **izradu prijedloga restauratorsko-konzervatorskih zahvata i izvođenje restauratorsko-konzervatorskih radova na štuku.**

2. Utvrđuje se da Mirta Krizman iz Zagreba, Karašička 6/1, ispunjava sve uvjete propisane citiranim Pravilnikom za obavljanje poslova iz toč. 1. izreke ovoga rješenja. Mirta Krizman iz Zagreba, Karašička 6/1, dužna je o svakoj promjeni glede ispunjenja propisanih uvjeta za obavljanje poslova iz toč. 1. izreke ovoga rješenja, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od 8 dana od nastale promjene.

3. Ovo dopuštenje daje se na vrijeme od pet godina.

4. Rješenjem Klasa:UP/I-612-08/12-03/0213, Urbroj:532-04-02-1/5-12-2, Mirta Krizman iz Zagreba, Karašička 6/1 upisana je u Upisnik specijaliziranih pravnih i fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara pod rednim brojem 1891.

Obrazloženje

Mirta Krizman iz Zagreba, Karašička 6/1 podnijela je Ministarstvu kulture zahtjev za produljenje dopuštenja za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara iz članka 2. stavka 1. toč. 4. i 6. Pravilnika o uvjetima za fizičke i pravne osobe radi dobivanja dopuštenja za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

Navedenom zahtjevu su priloženi preslika Uvjerenja za temeljno stručno zvanje konzervator-restaurator za užu specijalnost štuko, Popis kulturnih dobara i poslova na kojima je podnositeljica zahtjeva radila, Opis tehničke opremljenosti te Izjava o poduzimanju potrebnih mjera iz članka 7. uvodno cit. Pravilnika.

U provedenom postupku utvrđivanja uvjeta za obavljanje poslova zaštite i očuvanja kulturnih dobara, Stručno povjerenstvo Ministarstva kulture za utvrđivanje uvjeta za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara zatražilo je stručno mišljenje Konzervatorskog odjela u Zagrebu, Konzervatorskog odjela u Bjelovaru i Konzervatorskog odjela u Sisku.

Stručno povjerenstvo je na temelju priložene dokumentacije, sukladno članku 10. stavku 4. Pravilnika, utvrdilo da postoje svi propisani uvjeti za obavljanje poslova iz članka 2. stavka 1. toč. 4. i 6. Pravilnika, te je stoga podnijelo prijedlog da se donese rješenje kojim se dopušta podnositelju zahtjeva obavljanje gore navedenih poslova.

Prema odredbi članka 12. uvodno cit. Pravilnika ovo dopuštenje se daje na vrijeme od pet godina, a podnositeljici zahtjeva kojoj je ono izdano može šest mjeseci prije isteka važenja dopuštenja Ministarstvu kulture podnijeti zahtjev za njegovo produljenje.

Podnositeljica zahtjeva kojoj je izdano dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara dužna je o svakoj promjeni glede ispunjenja Pravilnikom propisanih uvjeta, pisano obavijestiti Ministarstvo kulture u roku od 8 dana od nastale promjene, sukladno članku 13. stavku 1. Pravilnika.

Sukladno članku 100. stavku 3. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara i članku 11. stavku 3. Pravilnika po pravomoćnosti ovoga rješenja, izvršit će se upis podnositelja zahtjeva u Upisnik specijaliziranih pravnih i fizičkih osoba koje imaju dopuštenje za obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, u kojem će se evidentirati da je dobio dopuštenje za obavljanje poslova iz toč. 1. izreke ovoga rješenja.

Iz gore navedenog riješeno je kao u izreci.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ovoga Rješenja može se izjaviti žalba Povjerenstvu za žalbe pri Ministarstvu kulture u roku 15 dana od dana primitka Rješenja. Žalba se predaje ovom tijelu neposredno ili šalje poštom preporučeno, a može se izjaviti i u zapisnik.

POMOĆNIK MINISTRICE

Davor Trupković d.i.a.

ISBN 978-953-373-000-4